

Clarke Arthur

MATICA ZEMLJA

Naslov originala: Clarke Arthur IMPERIAL EARTH

Prvi deo: TITAN

1. URLIK U NOĆI

Dankanu Mekenziju bilo je deset godina kada je otkrio čarobni broj. Dogodilo se to pukim slučajem; nameravao je da pozove Baku Elen, ali pri tom nije bio dovoljno pažljiv i tako je prstima dotakao pogrešne dirke. Istog časa je shvatio da je pogrešio, pošto se Bakin vid uključivao sa dve sekunde zakašnjenja, čak i na "automatskom snimanju". Ova veza je, međutim, oživela istog trena. Pa ipak, nije se začuo zvuk zvonca, niti je bilo slike. Ekran je stajao potpuno prazan, pa se čak nisu videle ni tačkice interferencije. Dankan je u prvi mah pomislio da se uključio na neki isključivo zvučni kanal, ili da je uhvatio neku stanicu gde je kamera bila isključena. U svakom slučaju, ovo jamačno nije bio Bakin broj i zato on posegnu rukom da prekine kontakt. Istog trena postao je svestan zvuka. U prvi mah mu se učinilo da to neko tiho diše u mikrofona na drugom kraju veze, ali je ubrzo uvideo da je u zabludi.

Šum koji je čuo odlikovao se izvesnim nepravilnim, neljudskim svojstvom; nedostajao mu je bilo kakav postojan ritam, a takođe su se javljali dugi intervali potpune tišine.

Dok je osluškivao, Dankana je počelo da prožima sve jači osećaj strahopoštovanja. Suočio se sa nečim što je stajalo sasvim postrani od njegovog normalnog, svakodnevnog iskustva, pa ipak ga je odmah prepoznao. Tokom njegovog desetogodišnjeg života, utisci sa mnogih svetova bili su mu uvreženi u umu, a niko ko bi makar samo jednom čuo ovaj najprizivniji od svih zvukova nije ga više mogao zaboraviti. Do ušiju su mu dopirali glasovi vetra, koji je uzdisao i šaputao preko beživotnog predela sto metara iznad dečakove glave.

Dankan je sasvim smetnuo Baku s uma i okrenuo dugme za jačinu zvuka do kraja. Zavalio se na kauč, zaklopio oči i pokušao da projektuje sebe u nepoznat, negostoljubiv svet od koga ga je štitila sva sila sigurnosnih uređaja koje je moglo da mu pruži tri stotine godina svemirske tehnologije. Jednoga dana, kada bude prošao testove opstanka, izići će gore u taj svet i videće vlastitim očima jezera i provalije, kao i nisko polegle narandžaste oblake, obasjane tanušnim, hladnim zracima dalekog Sunca. Iščekivao je taj dan, pre sa pribranim naslućivanjem nego sa uzbuđenjem - Mekenzijevi su bili poznati po tome što se nikada ne uzbuđuju - ali je sada iznenada shvatio šta mu nedostaje.

Isto bi se dogodilo sa nekim detetom na Zemlji koje bi, usred neke prašnjave pustinje daleko od okeana, stavilo školjku uz uho i uz čežnjivu žudnju oslušivalo muziku nedostupnog mora.

Zvuk koji je čuo nije bio ni malo tajnovit, ali kako je stigao do njega?

Mogao je da potiče sa ma kog mesta širom stotinu miliona kvadratnih kilometara koji su se pružali gore. Negde - možda u nekom napuštenom konstrukcionom projektu ili eksperimentalnoj stanici - ostao je u vodovima neki uključen mikrofon, izložen smrznutim, otvorenim vetrovima površinskog sveta. Nije bilo mnogo verovatno da će dugo stajati neotkriven; ranije ili kasnije, neko će ga otkriti i isključiti. Na dečaku je bilo da brže-bolje uhvati poruku koja mu je prispela spolja dok to još može, čak i da je znao broj koji je slučajno pozvao, sumnjao je da bi mogao ponovo uspostaviti vezu.

Količina audio-vizuelne građe koju je Dankan uskladištio pod MEŠ bila je više nego zamašna, čak i za jednog preterano ljubopitljivog desetogodišnjaka.

Nije problem bio u tome što mu je nedostajala vičnost za organizaciju - naprotiv, ona je spadala u jednu od najslavnijih nadarenosti Mekenzijevih - već je dečak naprosto ispoljavao zanimanje za više stvari nego što je bio kadar da ih razvrsta. Bio je to onaj teži način da se otkrije kako neprikladno klasifikovana informacija može da bude nepovratno izgubljena.

Pomno je razmišljao nekoliko trenutaka, dok je samotni vetar jecao, ridao i donosio mu mrzlost svemira u toplu, malu kabinu za spavanje. Zatim je otkucao: ALFA INDEKS - ZVUCI VETRA - STALNO USKLADIŠTENJE.

Čim je dodirnuo taster sa oznakom UKLJUČENJE, do njega su doprli glasovi gornjeg sveta. Ako sve bude u redu, moći će ponovo da ih čuje u svako doba kada odabere indeks sa natpisom ZVUCI VETRA. Čak i ako je pogrešio i tragač programa konzole nije uspeo da locira snimak, ovaj će se u svakom slučaju nalaziti negde u večitom, neizbrisivom pamćenju mašine. Uvek je postojala nada da bi ga jednoga dana mogao ponovo slučajno pronaći, kao što se sve vreme događalo sa informacijama koje bi uskladištio pod MEŠ.

Odlučio je da produži sa snimanjem vetra još nekoliko časaka, pre no što ponovo započne prekinuti poziv Baki. Umešao se, međutim, neki hir sreće, jer istog časa kada je pritisnuo dirku UKLJUČENJE vetar je zamakao, prepuštajući mesto dugoj, neprijatnoj tišini. A onda se, iz te tišine, javilo nešto novo.

Bilo je slabašno udaljeno, pa ipak, stvaralo je utisak neke svemoćne sile. Najpre se začuo prigušen krik, čija se jačina povećavala iz sekunde u sekundu, ali se zbog nečega uopšte nije približavao. Krik se ubrzo uspeo do demonskog urlika, u čijem se zaleđu oglašavala grmljavina - da bi se najednom sve ponovo utišalo isto tako brzo kao što je i počelo. Od prvog šuma do kraja prošlo je manje od pola minuta. Sada se ponovo čulo samo uzdisanje vetra, još samotnije nego ranije.

Jedan dugi, dražestan trenutak Dankan se napajao jedinstvenim zadovoljstvom straha bez opasnosti; a onda je reagovao kao i uvek kada bi nabasao na nešto novo ili uzbudljivo. Otkucao je broj Karla Helmera i rekao: "Slušaj ovo."

Tri kilometra dalje, na severnom kraju Oaze Grada, Karl je sačekao da otegnuti krik zamre u tišinu. Kao i uvek, na licu mu se nije moglo pročitati šta ima na umu; konačno reče: "Pusti da čujem ponovo."

Dankan pusti još jednom snimak, uveren da će tajna uskoro biti razrešena. Jer Karlu je bilo petnaest godina, što znači da je on već sve znao.

Njegove sjajnoplave oči, naizgled tako prostodušne, pa ipak već pune

tajni, netremice su bile upravljane u Dankana. Karlovo iznenađenje i iskrenost bili su krajnje ubedljivi kada je upitao: "Zar nisi mogao da prepoznaš?" Dankan je načas oklevao. Sada su mu na um pale neke očigledne mogućnosti - ali ako se među njima bude opredelio za pogrešnu, Karl će mu se nasmejati u brk. Bolje je ne izlagati se riziku...

"Nisam", uzvratila. "Jesi li ti?"

"Razume se", reče Karl svojom najotmenijom bojom glasa. Zastao je da bi stvorio utisak, a onda se naže prema kameri tako da mu se lice rasprostrlo gotovo preko celog ekrana.

"To je hidrosaurus koga je obuzeo bes."

U deliću sekunde Dankan ga je shvatio ozbiljno - što je upravo pogodovalo Karlovom naumu. On se brzo povuče nazad i isceri se prijatelju u lice.

"Baš si lud. Ni ti ne znaš šta je to."

Hidrosaurus Reks, čudoviste koje diše metan, predstavljalo je njihovu privatnu šalu, proizvod mladalačke mašte, rasplamsane posredstvom slika drevne zemlje i čudesa koje je ona iznedrila u praskozorju stvaranja. Dankan je savršeno dobro znao da sada ništa ne živi niti je ikada živelo na svetu koji je njegov dom; samo je Čovek stupao smrznutom površinom koja se pružala gore. Pa ipak, da je kojim slučajem hidrosaurus postojao, onaj zastrašujući zvuk odista bi mogao predstavljati njegov borbeni urlik, ispušten u trenutku kada se bacio na kakvog dobroćudnog karhoterijuma, koji se brčkao u nekom amonijačnom jezeru...

"Oh. Ja znam šta je proizvelo zvuk", reče Karl izveštačenim glasom. "Zar stvarno nisi mogao sam da pogodiš? Bio je to tanker-prikupljač koji je usisavao unaokolo. Ako pozoveš Kontrolu saobraćaja, reći će ti u kom pravcu ide."

Karl je iskoristio zgodu da se našali, a objašnjenje koje je dao bilo je nesumnjivo tačno. Dankan je i sam pomislio na to, ali se ipak nadao da će posredi biti nešto romantičnije. Bilo je, doduše, previše očekivati metanska čudovista, ali je, s druge strane, svakodnevni svemirski brod takođe predstavljao razočaravajući antiklimaks. Obuzeo ga je osećaj potištenosti i bilo mu je žao što je Karlu pružio još jednu priliku da mu oskrnavi snove. Ovaj je bio pravi majstor u tome.

Ali, kao što je to bio slučaj sa svim zdravim desetogodišnjacima, i Dankana je bilo teško izbaciti iz koloseka. Čarolija ipak nije bila uništena. Iako su se prvi brodovi vinuli sa Zemlje tri stoleća pre njegovog rođenja, čudo svemira još nije bilo iscrpeno. Postojalo je dovoljno romantičnosti u tom urliku sa ruba atmosfere, nastalom dok je orbitni tanker sakupljao vodonik da obezbedi pogonsko gorivo za trgovinu Sunčevog Sistema.

Kroz nekoliko časova, dragoceni tovar nalaziće se na putu prema Suncu, gde će najpre proći pored ostalih Saturnovih meseca, pa pokraj džinovskog Jupitera, da bi se konačno susreo sa jednom od stanica za gorivo koje kruže oko unutrašnjih planeta. Biće mu potrebni meseci, čak godine, da stigne do odredišta, ali nije bilo razloga za žurbu. Sve dok jeftini vodonik bude tekao kroz nevidljivi cevovod preko Sunčevog sistema, rakete na fuzioni pogon moći će da lete sa sveta na svet, baš kao što su nekada veliki prekookeanski brodovi plovili morima Zemlje.

Dankan je to bolje shvatao od većine dečaka njegovih godina; promet vodonikom takođe je predstavljao priču njegove porodice i uplivisaće na njegovu vlastitu budućnost kada bude dovoljno odrastao da uzme udela u poslovima Titana. Prošlo je već gotovo celo stoleće od časa kada je deda Malkolm shvatio

da je Titan ključ za sve planete i počeo da se promućurno koristi tim saznanjem za dobrobit čovečanstva - i samoga sebe.

I tako je Dankan nastavio da preslušava snimak nakon što se Karl isključio. Stalno je nanovo puštao taj likujući poklič moći, pokušavajući pri tom da odredi tačan trenutak kada je urlik sasvim zamro u svemirskom bezdanu. Zvuk će ga mesecima posle toga pohađati u snovima; budiće se noćima, uveren da ga je opet začuo kroz stenoviti krov koji je štitio Oazu od negostoljubive divljine što se pružala gore.

A kada bi nakon toga ponovo utonuo u san, uvek bi sanjao Zemlju.

2. DINASTIJA

Malkolm Mekenzi bio je pravi čovek u pravom vremenu. I drugi su pre njega upravljali pohlepne poglede prema Titanu, ali on je bio prvi koji je razradio sve inženjerijske pojedinosti i postavio temelje celom sistemu orbitalnih crpki, kompresora, i jeftinih, prostranih tankera koji su uz minimalne gubitke transportovali vodonik sporom vožnjom u pravcu Sunca.

U to vreme, tokom osamdesetih godina 22. veka, Malkolm je bio mladi i nadareni aerosvemirski projektant pri Port Lavelu, koji se upinjao da konstruiše avion kadar da prevozi koristan teret u retkoj atmosferi Marsa. Tih dana se još zvao Malkolm Mekenzi, pošto je do omaške kompjutera, koja mu je neopozivo promenila prezime samo za jedno slovo, došlo tek pošto je emigrirao na Titan. Nakon što se pet godina uzalud upinjao da ispravi grešku, Malkolm se konačno pomirio sa neumitnošću. Bila je to jedna od retkih borbi u kojima su Mekenzijevi priznali poraz, premda su bili prilično ponosni na svoje jedinstveno ime.

Kada je završio proračune i proveo dovoljan broj časova uz kompjuter za projektovanje da bi izradio divan svežanj skica, mladi Malkolm se zaputio u Biro za planiranje marsovskog Nadleštva za transport. Nije očekivao ozbiljnije zamerke, pošto je znao da se njegovim činjenicama i logici nema šta zemeriti. Ogroman svemirski brod na fuzioni pogon mogao je da utroši po deset hiljada tone vodonika na jednom letu, najvećim delom kao nedelatnu radnu tečnost. Devedeset devet procenata ove količine nije uzimalo nikakvog udela u nuklearnoj reakciji, već je nizmenjeno bivalo izbačeno iz mlaznjaka, što se odražavalo u vidu dodatnih kilometara u sekundi, povećavajući momenat brodu koji se kretao među planetama.

Na Zemlji je vodonika bilo u izobilju, i to lako dostupnog u okeanima; ali troškovi podizanja megatona u orbitu svake godine bili su ogromni. Što se ostalih nastanjenih svetova tiče - Marsa, Merkura, Ganimeda i Meseca - od njih nije bilo velike vajde. Oni nisu imali nikakav suvišak vodonika.

Razume se, Jupiter i ostali Gasni Džinovi raspolagali su neograničenim količinama ovog vitalnog elementa, ali njihova gravitaciona polja čuvala su ga znatno pomnije nego sve večno budne aždaje koje su bdile nad nekim mitskim riznicama Bogova. U čitavom Sunčevom sistemu, Titan je predstavljao jedino mesto gde je Priroda pristala na paradoks niske sile teže u kombinaciji sa atmosferom zavidno bogatom vodonikom i njegovim jedinjenjima.

Malkolm je bio u pravu kada je pretpostavio da mu niko neće staviti nikakvu primedbu na proračune, niti da će poreći izvodljivost celog projekta, ali zato je jedan dobrodušan viši službenik uzeo na sebe da mladom Mekenziju

održi predavanje o političkim i ekonomskim činjenicama života. Zapanjujuće brzo je stekao uvid u krivulje rasta, predstojeći pad cena, međuplanetne dugove, stopu opadanja vrednosti i tehnološko zastarevanje, shvativši pri tom po prvi put zašto u temelju solara ne stoji zlato, već kilovat-časovi.

"Posredi je stari problem", objasni mu strpljivo učitelj. "U stvari, on seže sve do samih začetaka astronautike, još u dvadesetom stoleću. Nismo mogli da imamo trgovačke svemirske letove sve dok nije bilo naprednih vanzemaljskih kolonija - a ovih kolonija nije moglo biti sve dok nismo dobili trgovački svemirski transport. U ovom začaranom krugu stopa rasta je veoma spora sve dok se ne dođe do uzletišta. A onda, najednom, krivulje prosto suknu uvis i odmah ste do guše u poslovima..."

Možda je isti slučaj sa vašim planom za eksploataciju goriva sa Titana...

ali, imate li bilo kakvu predstavu o tome koliko bi iznosila neophodna početna ulaganja? Jedino bi Svetska banka mogla da stoji iza jednog takvog poduhvata..."

"A šta je sa Selenskom bankom. Zar ona nije poznata po tome što je spremna na riskantnije korake?"

"Ne smete verovati u sve što ste pročitali o Gnomima Aristarha; i oni su oprezni kao i svi drugi. Moraju to da budu; bankari na Zemlji još i mogu sebi da dozvole neku rđavu investiciju..."

Pa ipak, bila je to baš Selenska banka koja je, tri godine kasnije, uložila pet megasola u početno istraživanje izvodljivosti celog projekta. Zatim se za stvar zainteresovao najpre Merkur, a onda, konačno, i Mars. U to vreme razume se, Malkolm više nije bio aerosvemirski inženjer. Njegovo napredovanje išlo je - možda ne baš tim redom - od finansijskog stručnjaka, preko savetnika za odnose sa javnošću i rukovodioca medija, do lukavog političara. Kroz samo dvadeset godina, što je u ovim stvarima bio neverovatno kratak vremenski raspon, prvi brodski tovar vodonika krenuo je sa Titana put Sunca.

Malkolmov poduhvat bio je izuzetan i u potonjim vremenima podrobno dokumentovan u desetinama učenih studija, od kojih su mu sve odavale poštovanje, premda neke nisu bile baš najlaskavije. Ono što ga je učinilo osobito značajnim - čak jedinstvenim - bio je način na koji je svoju teško stečenu stručnost na polju tehnologije zamenio ništa manjom vičnošću u upravljanju. Ovaj proces bio je tako neosetan da niko nije shvatio šta se, ustvari, događa. Malkolm nije bio prvi inženjer koji je postao šef države; ali je zato bio prvi, preko volje su isticali kritičari, koji je osnovao dinastiju.

Osim toga, učinio je to savladavši teškoće pred kojima bi mnogi drugi ustuknuli.

Kada je napunio četrdeset četvrtu godinu, 2195, oženio se sa Elen Kilner, koja je nedavno pre toga emigrirala sa Zemlje. Njihova kćer Anitra bila je prvo dete koje je rođeno u maloj graničnoj zajednici Oaze, u to vreme jedinoj stalnoj bazi na Titanu; tek nekoliko godina kasnije, predani roditelji su shvatili kako se priroda okrutno poigrala sa njima.

Još kao beba, Anitra je bila veoma lepa, što je dalo osnovu za nagađanje da će, kada bude porasla, biti sasvim razmažena. Nema potrebe posebno isticati da tada još nije bilo dečjih psihologa na Titanu; i tako, niko nije primetio da je devojčica odveć slatka, odveć valjana - i odveć ćutljiva. Tek kada je mala napunila četiri godine, Malkolm i Elen su se konačno pomirili sa činjenicom da Anitra nikada neće biti sposobna da govori; ljupka ljuštura koju su njihova tela uobličila, bila je lišena duše.

Greška je bila do Malkolmovih gena, a ne do Eleninih. Nekom prilikom, tokom čestih letova između Marsa i Zemlje, jedan od zalutalih fotona, koji je hrlio kroz svemir još od kosmičkog osvita, srušio mu je sve nade u budućnost. Šteta koju mu je naneo nije se mogla popraviti, kako je Malkolm ustanovio pošto je konsultovao najbolje genetske hirurge na četiri sveta. Bilo je nečeg jezovitog u samoj pomisli da su sa Anitrom još imali sreće; ishod je mogao da bude znatno, znatno gori...

Na istovremenu tugu i olakšanje celog malog sveta, Anitra je umrla pre no što je napunila šest godina, a sa njom je skončao i brak Mekenzijevih, u neurozi, žalosti i međusobnim optuživanjima. Elen je potražila utehu u radu, a Malkolm je otišao u svoju poslednju posetu Zemlji. Bio je odsutan gotovo dve godine i tokom tog razdoblja stekao je mnogo.

Konsolidovao je svoj politički položaj i postavio je temelje ekonomskom razvoju Titana za narednih pola stoleća. Takođe je dobio sina kome se posvetio svim srcem.

Klonovanje ljudi - stvaranje istovetne kopije neke osobe iz bilo koje ćelije njenog tela sa izuzetkom polnih ćelija - ostvareno je u praksi još početkom dvadeset prvog veka. No, čak i kada se tehnologija ovog postupka usavršila, on ipak nikada nije postao široko rasprostranjen, delimično zbog etičkih prepreka, a delom i zbog toga što je bilo svega nekoliko okolnosti koje su opravdavale klonovanje.

Malkolm nije bio imućan - već dobrih sto godina nije bilo velikih pojedinačnih bogataša - ali zato nije bio ni siromašan. Pribegao je umesnoj kombinaciji novca, laskanja i nekih još tananijih pritisaka da bi ostvario svoj naum. Kada se vratio na Titan, doneo je sa sobom bebu koja je predstavljala njegovog identičnog blizanca - samo mlađeg za pola stoleća.

Kada je Kolin odrastao, nikako se nije mogao razlikovati od svog klon-oca u odgovarajućem uzrastu. Fizički, on je bio tačan duplikat u svakom pogledu.

Ali Malkolm nije imao narcisoidne sklonosti i nije ga zanimalo da stvori potpunu indigo-kopiju samog sebe; bio mu je potreban kako ortak, tako i naslednik. I tako je Kolinov program obrazovanja bio usredređen na slaba mesta Malkolmovog; iako je stekao valjanu osnovu iz naučnih disciplina, specijalizovao se na polju istorije, prava i ekonomije. Ovo usmerenje uslovlilo je da Kolin bude upravljač-inženjer, nasuprot Malkolmu koji je bio inženjer-upravljač. Još kao dvadesetogodišnji mladić, istupao je kao očevo zastupnik gde god je to bilo zakonski odobreno, a ponekad i tamo gde nije bilo.

Skupa, dvojica Mekenzijevih predstavljala su nepobediv tandem, a jedna od omiljenih dokolica Titanjana bili su pokušaji da razgraniče tanane različitosti između njihovih psihologija.

Možda zbog toga što nikada nije bio primoran da se bori za postizanje nekog velikog cilja i što su mu sve životne niti bile utanačene još pre rođenja, Kolin je bio blaži i pristupačniji od Malkolma - pa dakle i omiljeniji. Niko izvan porodice Mekenzi nije nikada zvao oca po imenu; slično tome, bilo je tek ponekeg koji bi sina oslovio prezimenom. Kolin nije imao prave neprijatelje i na celom Titanu postojala je samo jedna osoba koja ga nije volela. Uostalom bar se pretpostavljalo da je to slučaj sa Malkolmovom otuđenom ženom Elen, pošto je ona odbijala da prizna postojanje naslednika.

Možda je Kolina smatrala za uzurpatora, neprihvatljivu zamenu za svog sina koji nikada neće biti rođen. Ako je to odista bilo posredi, onda se teško moglo objasniti zašto se toliko vezala sa Dankana.

Dankan je, doduše, bio klonovan od Kolina gotovo četrdeset godina kasnije, a u to vreme Elen je doživela još jednu tragediju - koja ovoga puta nije imala nikakve veze sa Mekenzijevima. Za Dankana, ona je oduvek bila Baka Elen, ali dečak je sada već bio dovoljno odrastao da shvati kako u svom srcu ona objedinjuje dva pokolenja, ispunjavajući jednu prazninu koju je u ranijim vremenima bilo nemoguće ni zamisliti, niti poverovati u nju. Ako je Baka i imala neke genetske veze sa njim, svi tragovi bili su pometeni pre mnogo vekova na jednom drugom svetu. Pa ipak, nekim čudnim hirom slučaja i ličnog vezivanja, ona je za njega postala privid majke koju nikada nije imao.

3. POZIV NA PROSLAVU

"A ko je, do đavola, taj Džordz Vašington?" upita Malkolm Mekenzi.

"Sredovečni farmer iz Virdžinije koji upravlja nekim mestom po imenu Maunt Vernon..."

"Šališ se."

"Ne šalim se. Nema nikakvih rodbinskih veza sa prvim predsednikom, jer Stari Džordž je bio bez dece, ali čovek se stvarno tako zove i odista postoji."

"Pretpostavljam da si to proverio u ambasadi?"

"Svakako, i dobio sam pri tom popis njegovog porodičnog stabla dug pedeset redi. Izuzetno je impresivan: tu je polovina američke aristokratije iz poslednjih tri stotine godina. Čitav niz Kabota, Di Pontovih, Kenedijevih i Kisindžera. A pre toga, i nekoliko afričkih kraljeva."

"To je možda impresivno za tebe, Koline", prekide ga Dankan, "ali pošto sam bacio pogled na program, sve mi izgleda pomalo detinjasto. Odrasli ljudi, a hoće da izigravaju istorijske ličnosti. Zar će odista bacati čaj u bostonsku luku?" Misli se na epizodu iz Rata za nezavisnost poznatu pod nazivom "Bostonska čajanka"; prim. prev..

Pre no što je Kolin stigao da odgovori, umeša se deda Malkolm. Razgovor između trojice Mekenzijevih - kome bi samo veoma retko prisustvovao neko četvrti - više je ličio na monolog nego na raspravu. Kako su se njihove tri ličnosti razlikovale jedino po uticajima drugačijih sredina u kojima su rasli i drugačijem obrazovanju koje su stekli, doslovce se nije događalo da među njima dođe do nekog ozbiljnijeg neslaganja. Kada je trebalo doneti neku tešku odluku, Dankan i Kolin zauzeli bi oprečna stanovišta i branili bi ih u Malkolmovom prisustvu - koji bi samo slušao, uopšte se ne uplićući, premda bi mu veđe u takvim prilikama bile veoma rečite. Samo se ponekad zbililo da je on morao da kaže poslednju reč, pošto bi dvojica zastupnika obično postizali saglasnost bez većih problema; ali kada bi do toga ipak došlo, njegova reč okončala bi spor. Bio je to prilično dobar način da se upravlja porodicom - ili svetom.

"Ne znam o čaju, koga će sigurno biti u izobilju po pedeset solara kilo, ali nisi bio mnogo pravičan prema gospodinu Vašingtonu i njegovim prijateljima. Kada mi budemo imali pet stotina godina iza sebe, sasvim će na mestu biti ako sebi dozvolimo malo pompe i svetkovine. I ne zaboravi: Proglašenje Nezavisnosti bio je jedan od najznačajnijih istorijskih događaja u poslednjih tri hiljade godina. Da nije bilo toga, ni nas sada ne bi bilo više ovde. Uostalom, Ugovor o Fobosu počinje ovim rečima: Kada, u toku ljudskih zbivanja, postane neophodno

za jedan narod"

"Sasvim neprimereno ovom kontekstu. Na kraju krajeva, Zemlji baš nije prepuklo srce što nas se otarasila."

"Sasvim tačno, ali pazi dobro da te Zemljani nikada ne čuju."

"Još uvek sam zbunjen", reče Dankan pomalo žalosnim glasom. "Šta zapravo taj dobri General hoće od nas? Kako mi, sirovi kolonizatori, možemo da uzmemo udela u toj svečanosti?"

"On je samo profesor, a ne general", uzvratila Kolin. "Ovih poslednjih nema više ni na Zemlji. Koliko sam ja shvatio, biće dovoljno nekoliko lepo sročjenih govora u kojima ćeš povući bilo kakvu paralelu između naših istorijskih situacija. Izvestan egzotični šarm... znaš, duh granice, gde ljudi još žive na rubu opasnosti. Uobičajena varvarska muškost, tako neodoljiva dekadentnim Zemljanima oba pola. Uz to, ali nipošto na poslednjem mestu, uzdržana ali i iskrena zahvalnost za neočekivani poklon u vidu povratne karte na relaciji Titan - Zemlja zajedno sa plaćenim troškovima dvomesečnog boravka. To nam rešava nekoliko problema i trebalo bi da cenimo ovu predusretljivost."

"Nema sumnje", uzvratila Dankan zamišljeno, "iako nam zbog toga padaju u vodu planovi za narednih pet godina."

"Baš naprotiv", reče Kolin. "Tako ćemo ih samo osnažiti. Zarađeno vreme je i stvoreno vreme. A politički uspeh"

"...zavisi od umešnog upravljanja nepredvidljivim, kako ti obožavaš da kažeš. Pa, vidiš, ovaj poziv je sigurno došao nepredviđeno i ja ću pokušati da umesno iziđem s njime na kraj. Da li smo poslali zvaničnu zahvalnicu?"

"Samo uobičajenu notu u kojoj se rutinski zahvaljujemo; predlažem da joj ti, Dankane, dodaš ličnu poruku predsedniku... hoću da kažem profesoru Vašingtonu."

"Obe titule važe", reče Malkolm, pročitavši ponovo formalnu pozivnicu.

"Ovde lepo kaže: "Predsedavajući komiteta za proslavu petstote godišnjice i Predsednik istorijskog udruženja Virdžinije". Do tebe stoji da se odlučiš za jednu od njih."

"Moramo biti veoma oprezni sa tim, pošto bi inače neko mogao iskoristiti eventualnu grešku u Skupštini. Da li je poziv bio zvaničan ili ličan?"

"Milo mi je što nije posredi odnos između dve vlade, pošto se sponzorstva latio komitet. Osim toga, poruka je bila adresovana na Uvaženog Malkolma Mekenzija, a ne na Predsednika." Uvaženi Malkolm Mekenzi, takođe Predsednik Titana, očigledno je bio zadovoljan ovim tananim razgraničenjem.

"Da li su u celu stvar možda umešani i otmeni prsti tvog dobrog prijatelja, ambasadora Farela?" upita Kolin.

"Siguran sam da on nema veze sa svim ovim."

"I ja sam to pomislio. Svejedno, čak i ako se nalazimo na čvrstom legalnom tlu, to neće sprečiti primedbe. Ponovo će se čuti protesti zbog privilegija i još jednom ćemo biti optuženi da upravljamo Titanom imajući za cilj samo vlastitu dobit."

"Voleo bih da znam od koga li je samo potekao izraz feud. Moraću malo da pronjuškam o tome."

Kolin je prešao preko Malkolmove upadice. U svojstvu Glavnog Upravnika, on se iz dana u dan suočavao sa problemima vezanim za vođenje jednog sveta i nije mogao da dopusti sebi izvesnu neodgovornost koju je njegov "otac" počeo da ispoljava pod stare dane. Nije posredi bila izlapelost - dedi je, uostalom, bilo tek sto dvadeset četiri godine - već pre nehajnost, olimpijsko držanje

čoveka koji je sve video i sve iskusio i ispunio sva svoja stremljenja.

"Postoje dve stvari koje nam idu u prilog", nastavi Kolin. "Nikakva zvanična sredstva nisu umešana, tako da nas niko ne može kritikovati zbog korišćenja državnog novca.

Osim toga, nemojmo se kititi lažnom skromnošću - Zemlja će očekivati nekog od Mekenzijevih. Mogli bi čak smatrati za uvredu ako se niko od nas ne pojavi. A kako je Dankan jedina mogućnost, onda je stvar rešena."

"Potpuno si u pravu, naravno. Ali neće svi gledati tvojim očima. Nema te porodice koja neće poželeti da pošalje svoje mlade sinove i kćeri."

"Ništa ih ne sprečava u tome", umeša se Dankan.

"Koliko će njih moći da sebi dozvoli tako nešto? Ali, na primer, nismo mogli."

"I te kako smo mogli, samo da nismo imali na umu neke dodatne troškove. Za to su isto tako kadri Tanaka-Smitovi, Mohadinovi, Švarcovi, Divejovi..."

"Ali, kako mi se čini, ne i Helmerovi."

Kolin je to rekao s izvesnim omalovažavanjem u glasu, premda bez prisienka humora, a zatim je usledila duga tišina dok se u glavama sve trojice Mekenzija rojila ista misao. Konačno, Malkolm progovori polako: "Ne podcenjuj Karla. Mi imamo samo snagu i umove. Ali on raspolaže genijalnošću, a to je uvek nepredvidljivo."

"Ali on je lud", usprotivi se Dankan. "Poslednji put kad smo se sreli, pokušao je da me ubedi da na Saturnu ima razumnog života."

"Da li mu je to uspeo?"

"Gotovo."

"Ako je stvarno lud - u šta sumnjam, uprkos tom neslavnom kiks-u - onda je još opasniji. Posebno po tebe, Dankane."

Dankan nije ni pokušao da nešto odgovori. Njegovi mudriji i stariji blizanci imali su razumevanja za osećanja svog najmlađeg parnjaka, premda ih nikada nisu u potpunosti delili.

"Postoji još nešto", reče Malkolm zamišljeno, "što može da se pokaže kao najznačajnije. Možda će nam na raspolaganju stajati samo deset godina, za koje vreme treba promeniti čitavu osnovu naše ekonomije. Ako budeš u stanju da nađeš odgovor na ovaj problem tokom putovanja - pa čak i samo nagoveštaj odgovora - postaćeš heroj kada se budeš vratio. Niko neće imati ništa da zameri tvojim ostalim aktivnostima, javnim ili privatnim"

"Malo si prekardašio sa tim zahtevom. Pa ja nisam čarobnjak."

"Onda bolje da što pre počneš da uzimaš časove. Ako asimptotski pogon nije čisto čarobnjaštvo, onda ne znam šta je."

"Samo trenutak!" reče Kolin. "Nije li tačno da će prvi brod na A-pogon stići ovamo kroz nekoliko nedelja?"

"Drugi. Pre njega je bio onaj teretni, Fomalhaut. Bio sam na njemu, ali mi nisu dozvolili da vidim ništa. Sirius je prvi putnički brod; ući će u parkirnu orbitu kroz... hm... tridesetak dana."

"Možeš li do tada da se spremiš, Dankane?"

"Čisto sumnjam."

"Svakako da možeš."

"Mislim u fiziološkom pogledu. Čak i u okviru ubrzanog programa, potrebni su meseci da bi se pripremlilo za Zemljinu gravitaciju."

"Mmm. Prilika je odveć povoljna da bi se propustila; sve se uklapa ne može biti bolje. Uostalom, ti si rođen na Zemlji."

"Baš kao i ti. A koliko je tebi bilo potrebno da se pripraviš - kada si se vratio?"

Kolin uzdahnu.

"Činilo mi se veoma dugo, ali do sada su se sigurno usavršile tehnike. Već primenjuju neuroprogramiranje u toku spavanja."

"Kažu da za to vreme imaš jezive snove, a meni je potrebno da spavam što bolje mogu. Pa ipak, ono što je dobro za Titan..."

Nije bilo potrebno da završi navod, koji je skovao neki nepoznati cinik pre pola stoleća. Čitavih trideset godina Dankan ni jedan jedini put nije posumnjao u ovaj kliše - koji je, iako prvobitno sračunat da uvredi, kasnije doslovce prihvaćen kao porodični moto.

Ono što je bilo dobro za Mekenzijeve stvarno je bilo dobro i za Titan.

4. CRVENI MESEC

Od osamdeset pet poznatih prirodnih satelita, samo je Ganimed, gospodar Jupiterovog sistema, premašivao Titan po veličini - i to za sasvim usku marginu. No, u jednom drugom pogledu, Titan je bio bez premca; meseci svih ostalih planeta jedva da su raspolagali izvesnim prisenkam atmosfere. Titanov gasni omotač, sa druge strane, bio je toliko gust da je, da se kojim slučajem sastojao od kiseonika, lako mogao biti dovoljan za normalno disanje ljudi.

Kada je ova činjenica otkrivena, krajem dvadesetog stoleća, astronomi su se našli pred prvorazrednom tajnom. Kako to da jedan svet ne mnogo veći od Zemljinog potpuno bezvazdušnog Meseca uopšte može da ima atmosferu - i to baš takvu koja je bogata vodonikom, najlakšim od svih gasova? Sve je ukazivalo da je on još davno trebalo da iscuri u svemir.

No, to nije bila jedina enigma. Slično Mesecu, gotovo svi ostali sateliti bili su doslovce bezbojni, odnosno prekriveni slojem stena i prašine razasutih tokom eona meteorskog bombardovanja. Ali Titan je bio crven - crven baš kao i Mars, čiji je zlokobni sjaj podsećao ljude u drevnim vremenima na krvoproliće i rat.

Prve robot-sonde rešile su neke od Titanovih tajni, ali, kako to uvek biva, donele su i čitav niz novih problema. Crvena boja potiče od sloja niskih, gustih oblaka, sačinjenih od iste zbunjujuće mešavine organskih jedinjenja kojom se odlikuje i Velika Crvena Pega na Jupiteru. Ispod tih oblaka ležao je svet topliji za više od sto stepeni nego što je imao prava da bude; štaviše, postojala su i takva područja na Titanu gde su čoveku bili dovoljni samo maska sa kiseonikom i jednostavno odelo od termofolije da bi se slobodno mogao kretati na otvorenom. Ispostavilo se da je najveći Saturnov mesec najgostoljubivije mesto u Sunčevom sistemu, odmah posle Zemlje.

Ova neočekivana toplota delimično se mogla objasniti postojanjem efekta "staklene bašte", u okviru koga je dolazilo do hvatanja i zadržavanja slabijih zraka dalekog Sunca u vodoničnoj atmosferi. Ali njen znatno veći deo vodio je poreklo iz unutrašnjih izvora; polutarno područje Titana obilovalo je onim što bi se, u nedostatku pogodnijeg termina, moglo označiti kao vulkani. U retkim prilikama, događalo se da su neki od njih prilikom erupcija izbacivali čak i vodu u tečnom stanju.

Ova aktivnost, izazvana radioaktivnom toplotom generisanom duboko u jezgru Titana, obogaćivala je atmosferu megatonima vodonikovih jedinjenja i tako

neprekidno nadoknađivala onu količinu koja je postojano oticala u svemir. Jednoga dana, razume se, ove zapretene rezerve biće utrošene - baš kao što je to bio slučaj i sa iscrpenim naftonosnim poljima na Zemlji - ali geolozi su izračunali da će Titan moći da drži na distanci vakuum svemira još najmanje dve milijarde godina. Čovekova najneumerenija eksploatacija atmosfere džinovskog meseca, imaće samo zanemarljiv uticaj na pomenutu procenu.

Slično Zemlji, i Titan ima razgraničena godišnja doba - premda je teško primeniti termin "leto" u situaciji kada se temperatura usred podneva samo retko kad penje iznad minus pedeset stepeni. Kako je Saturnu potrebno gotovo trideset godina da napravi krug oko Sunca, svako godišnje doba na Titanu trajalo je više od sedam zemaljskih godina.

Sićušno Sunce, kome je bilo potrebno osam dana da prevali put preko neba, retko se kad moglo videti kroz gust pokrov oblaka; postojale su veoma male temperaturne razlike između dana i noći - odnosno, u istom smislu, između polova i polutara. Titanu su tako nedostajali klimatski pojasi, premda je on povremeno bio u stanju da priredi krajnje spektakularne vremenske mene.

Najzadivljujuća meteorološka pojava bio je takozvani "metanski monsun", koji se često - premda ne i uvek - poklapao sa dolaskom proleća na severnu hemisferu. Tokom duge zime, izvesne količine metana u atmosferi kondenzovale su se u lokalne hladne tačke, obrazujući pri tom plitka jezera, koja su se prostirala i na hiljade kvadratnih kilometara, premda su retko gde bila dublja od nekoliko metara; gusto su bila prekrivena fantastično uobličanim bregovima i santama amonijačnog leda. Kako je, međutim, bila potrebna izuzetno niska temperatura od minus sto šezdeset stepeni da bi se metan održao u tečnom stanju, ovakvi fenomeni nisu bili dugovečni, pošto nijedan deo Titana nije dugo ostajao okovan tako velikom hladnoćom.

Dašak "toplog" vetra ili provetrica u oblacima - i metanska jezera bi za tili čas isparila. Bilo je to kao kada bi na Zemlji jedan od okeana iznenada iščileo u vidu pare, naglo povećavši vlastitu zapreminu stotinama puta, što bi dovelo do potpune promene ustrojstva atmosfere. Ishod bi bio katastrofalan, što je ponekad gotovo bio slučaj i na Titanu. Zabeleženi su vetrovi čija je brzina premašivala pet stotina kilometara na čas - odnosno, preciznije govoreći, ova cifra je procenjena na osnovu izvesnih posledičnih efekata. Ovi orkani trajali bi svega nekoliko minuta; ali i to je bilo više nego dovoljno. Nekoliko ranih ekspedicija prosto su zbrisali monsun, pre no što se došlo do načina da se predvidi njihov nailazak.

Pre prvog spuštanja na Titan, početkom dvadeset prvog stoleća, neki optimistički nastrojani egzobiolozi su se nadali da će se pronaći tragovi života u zonama srazmerno toplih oaza za koje se pouzdano znalo da postoje. Ova nada, na žalost, polako je iskopnila, premda ju je, svojevremeno, na kratko oživelo otkriće neobičnih voštanih formacija u čuvenim Kristalnim Pećinama. No, krajem tog stoleća, postalo je sasvim izvesno da na Titanu nikada nije postojao nikakav domorodački život.

Niko se nije čak ni u potaji nadao da će doći do otkrića života na drugim mesecima, gde su uslovi bili nesrazmerno negostoljubiviji. Od njih su samo Japet i Rea, koji su bili upola manji od Titana, imali tek neki tračak atmosfere. Ostali sateliti predstavljali su gole agregate stena, grudve džinovskih razmera, ili mešavine ova dva slučaja. Do sredine dvadeset trećeg stoleća otkriveno ih je više od četrdeset, ali su prečnici većine njih bili manji od sto kilometara. Spoljni meseci - koje je od Saturna delilo dvadesetak

miliona kilometara - kretali su se svi u retrogradnoj orbiti, što je predstavljalo jasno svedočanstvo da su samo privremeni posetioci iz asteroidnog pojasa; vodile su se mnoge rasprave o tome da li ih uopšte treba računati u prave satelite. Iako su geolozi istražili neke od njih, većina nikada nije bila ispitana neposredno, već samo putem robot-sondi, ali nije bilo razloga da se pretpostavi kako oni kriju u sebi neko veće iznenađenje.

Možda će jednoga dana, kada Titan bude u punom napretku i kada bude postao malo dosadan, buduća pokolenja prihvatiti izazov ovih sićušnih svetova. Neki optimisti su čak govorili o preobraćanju snežnih grudvi bogatih ugljenikom u orbitalne zoološke vrtove, koji bi se grejali toplotom vlastitih fusionih sunaca i pružali okrilje neobičnim oblicima života. Drugi su sanjali o privatnim kupolama zadovoljstva, o odmaralištima na niskoj gravitaciji, kao i o ostrvima u svemiru za eksperimente na planu stilova života koji se temelje na super-tehnologiji. Ali sve su to bile maštarije jedne utopijske budućnosti; Titanu je sada bila potrebna sva raspoloživa energija da bi rešio predstojeću krizu, u ovoj polumilenijumskoj godini - 2276.

5. POLITIKA VREMENA I PROSTORA

Kada bi samo dvojica Mekenzijevih vodili razgovor, njihovo opštenje bilo je još jezgrovitije i telegrafskije nego kada su bila prisutna sva trojica. Intuicija, uporedni misaoni tokovi i zajedničko iskustvo učinili su da mnogo toga bude suvišno, što je uslovljavalo da pretežan deo onoga o čemu su pričali bude potpuno nerazumljiv nekome sa strane. "Uspeti?" upita Malkolm.

"Mi?" uzvratila Kolin.

"Trideset prvog? Dečak!"

Prevedeno na normalan engleski, to bi značilo: "Misliš li da će uspjeti da obavi posao?"

"Zar sumnjaš da bismo mi mogli?"

"U trideset prvog? Nisam siguran. Pa on je još dečak." "U svakom slučaju, nemamo izbora. Ovo je bogom dana... ili Vašingtonom dana... prilika, koju nikako ne smemo propustiti. Moraće da prođe super-kratak kurs o stvarima vezanim za Zemlju i da nauči sve što je neophodno o Sjedinjenim Američkim Državama..."

"To me podseti... koliko danas ima sjedinjenih država? Nešto sam izgubio račun."

"Trenutno ima ukupno četrdeset pet država: Teksas, Novi Meksiko, Aljaska i Havaji ponovo su se pridružili savezu, bar za ovu godinu, kada se slavi petstota godišnjica."

"Ima li to neki pravni značaj?"

"Ne veliki. Ove države drže do svoje autonomnosti, ali i plaćaju pokrajinske i savezne poreze kao i sve druge. To je tipično zemaljski kompromis."

Ne gubeći nikada sasvim iz vida sopstveno poreklo, Malkolm je ponekad nalazio za shodno da uzme u zaštitu svoj rodni svet protiv ovako cyničnih opaski.

"Čini mi se da i nama ovde nedostaje malo zemaljskih kompromisa. Bilo bi lepo obuhvatiti nekim od njih rođaka Armanda."

Armand Helmer, kontrolor resursa, nije zapravo bio Malkolmov rođak, već

nećak njegove bivše žene Elen. Međutim, na zatvorenom, malom svetu Titana, svako je sa svakim - izuzov sasvim skorašnjih useljenika - bio u nekakvom srodstvu, tako da su se svi, sa veselom nehajnošću, međusobno obilato nazivali tečama, tetkama, nećacima i rođacima.

"Rođak Armand", reče Kolin sa izvesnim osećanjem zadovoljstva u glasu, "biće veoma uzrujan kada čuje da se Dankan sprema na Zemlju."

"I šta će preduzeti s tim u vezi?" upita Malkolm tiho.

Pitanje je bilo dobro postavljeno i za trenutak su obojica Mekenzijevih utonula u razmišljanje o sve dubljem suparništvu između svoje i Helmerove porodice. Na izvestan način, to je već poprimilo široke razmere; Armand i njegov sin Karl bili su rođeni na Zemlji i poneli su sa sobom, preko provalije od milijardu kilometara, onu razgnevljujuću auru nadmenosti koja je tako često predstavljala demonsko znamenje njihovog matičnog sveta. Nekim useljenicima na kraju je polazilo za rukom da je se otarase, ali taj proces bio je prilično težak. Malkolm Mekenzi je to uspeo tek nakon tri planete i stotinu godina, ali Helmerovi nisu čak ni pokušali. Štaviše, iako je Karlu bilo samo pet godina kada je napustio Zemlju, izgledalo je da je narednih trideset utrošio na to da postane veći Zemljanin čak i od samih Zemljana. Takođe nije mogla da bude samo slučajnost što su mu sve žene poticale sa Zemlje.

Pa ipak, cela ova stvar pre je bila predmet zavatlavanja nego ljutnje, samo do pre deset godina. Kao dečaci, Dankan i Karl bili su nerazdvojni i nije postojao nikakav uzrok sukoba između dve porodice sve dok Armandov brzi uspon kroz tehnološku hijerarhiju Titana nije ovoga doveo u položaj moćnika.

Kontrolor se sada više nije trudio da prikrije svoje uverenje kako su tri pokolenja Mekenzijevih sasvim dovoljna. Bez obzira da li je od njega potekla čuvena uzrečica "Ono što je dobro za Mekenzijeve..." on ju je u svakom slučaju neštedimice navodio.

Pravde radi, treba reći da su Armandova stremjenja bila više usredsređena na njegovog sina jedinca nego na njega samoga. Već bi i to bilo dovoljno da baci izvesnu senku na prijateljstvo između Karla i Dankana, ali bi ono po svojoj prilici preživelo očinske pritiske sa obe strane. Ono što je dovelo do konačnog razlaza i dalje je unekoliko bilo obavijeno velom tajne i često se dovodilo u vezu sa psihološkim slomom koji je Karl doživeo pre petnaest godina.

Kada se oporavio od toga, ispostavilo se da su mu nadarenosti i sposobnosti neoštećene, ali i da mu je ličnost primetno izmenjena. Nakon što je sa odličnim uspehom diplomirao na Titanovom univerzitetu, uzeo je učešća u nizu istraživačkih aktivnosti, od merenja galaktičkih radio-talasa, do izučavanja magnetskih polja oko Saturna. Svi ovi poslovi imali su određen praktičan značaj, a Karl je isto tako odigrao važnu ulogu u postavljanju i održavanju komunikacione mreže od koje je zavisio život na Titanu. Istini za volju, međutim, valja reći da su njegova zanimanja bila pre teorijske nego praktične prirode i on je ponekad pokušavao da to iskoristi kad god bi stara rasprava o "Dve Kulture" podigla svoju sedu glavu.

Iako su pogrdje sa obe strane štedro bile upućivane već dobrih nekoliko stoleća, niko nije ozbiljno verovao da su Naučnici, sa velikim "N", bili kulturniji ma šta to značilo od Inženjera. Čistota teorijskog znanja predstavljala je filozofsku aberaciju koju bi glatko izvrgli ruglu oni grčki mislioci kojima je ona bila pripisana, više od hiljadu godina kasnije činjenica da je najveći skulptor na Zemlji započeo svoju karijeru kao konstruktor mostova, a najbolji violinista na Marsu i dalje obavljao svoj prvobitni posao

vezan za teoriju brojeva, nije išla u prilog ni jednom od oponenta. Ali Helmerovima se dopadalo da tvrde kako je kucnuo pravi čas za promenu; inženjeri su sasvim dovoljno upravljali Titanom i sada su imali savršenu zamenu, koja će ovom svetu doneti malo intelektualnih obeležja.

U trideset šestoj godini, Karl je i dalje posedovao onaj šarm kojim je stekao naklonost svih sebi ravnih, ali mnogima se činilo - a osobito Dankanu - da mu sada u zaleđu stoji nešto oporo, proračunato, čak pomalo odbojno. I dalje je mogao da bude voljen, ali je izgubio sposobnost da i sam voli; bilo je, pored toga, neobično što nijedan od njegovih spektakularnih brakova nije urodio potomkom.

Ali ako se Armand već spremao da baci rukavicu u lice Mekenzijevom režimu, činjenica da Karl nije imao naslednika nije predstavljala njegov jedini problem. Ma šta Sedam Svetova govorilo i mislilo o sopstvenoj nezavisnosti, središte moći i dalje je bila Zemlja. Kao što su, pre dve hiljade godina, ljudi odlazili u Rim da traže pravdu, društveni prestiž ili znanje, tako je u ovom dobu Matična planeta predstavljala neodoljiv mamac za svoju raštrkanu decu. Niko nije imao izgleda da bude shvaćen ozbiljno na poprištu solarne politike ako se nije lično poznao sa ključnim figurama Zemlje i ako bar jednom nije prošao kroz lavirint zemaljske birokratije.

A da bi se to učinilo, moralo se otići na Zemlju; baš kao i u danima Careva, alternative nije bilo. Oni koji su mislili - ili su se pretvarali da misle - suprotno, izlagali su se opasnosti da im se pripíše omraženi pridev "kolonijalni".

Stvari bi verovatno bile drugačije da je brzina svetlosti neograničena; ali ona je iznosila samo pukih milijardu kilometara na čas - te će stoga zauvek ostati nemoguć pravi, istovremeni razgovor između Zemlje i bilo koga ko se nalazi sa spoljne strane Mesečeve orbite. Globalno električno selo, koje već stolecima postoji na matičnom svetu, nikada neće moći da se proširi i na svemir; političke i psihološke posledice ove okolnosti bile su nesagledive i još nepotpuno shvaćene.

Već pokolenjima su žitelji Zemlje bili naviknuti da se trenutno nađu sa ma kim u društvu samo na običan pritisak dugmeta. Komunikacioni sateliti su najpre omogućili, a zatim učinili neumitnim stvaranje Svetske Države u punom smislu reči. I uprkos mnogim ranijim strahovanjima, tom Državom su i dalje upravljali ljudi, a ne mašine.

Postojalo je možda hiljadu ključnih pojedinaca, kao i deset hiljada važnih - i oni su međusobno trenutno opštili sa pola na pol. Odluke od životne važnosti po sudbinu sveta ponekad su morale biti donesene u roku od nekoliko minuta i upravo je stoga od suštinske važnosti bila trenutna povratna sprega neposrednog razgovora licem u lice. Na razdaljini koja se merila delićem svetlosne sekunde to se lako dalo urediti i već tri stotine godina ljudi su uzimali zdravo za gotovo da ih udaljenost više ne može razdvojiti.

Ali kada je osnovana prva baza na Marsu, došao je kraj ovoj prisnosti.

Zemlja je mogla da razgovara sa Marsom - ali njenim rečima bi uvek bilo potrebno najmanje tri minuta da stignu na odredište, odnosno isto toliko da prispe odgovor. Uobičajeno opštenje nije više bilo moguće i svi poslovi morali su se obavljati putem teleksa ili raznih ekvivalenata ovog uređaja.

Teorijski posmatrano, to nije trebalo da stvori veće probleme i obično nije. Ali zato je bilo i nesrećnih izuzetaka - skupih i ponekad fatalnih međuplanetnih nesporazuma koji su proishodili iz činjenice da se dva čoveka na

suprotnim krajevima veze međusobno nisu poznavala, niti mogla da shvate način mišljenja jedan drugoga, pošto nikada ranije nisu bila u ličnom kontaktu.

A lični kontakti bili su od osobite važnosti na najvišim nivoima državnštva i upravljanja. Diplomataima je to poznato već nekoliko hiljada godina i upravo zato su izmislili taj silan aparat, poslanstava, izaslanika i zvaničnih poseta. Tek nakon kontakta, koji je pratilo neizbežno procenjivanje karaktera, i pošto su uspostavljene tananije veze međusobnog razumevanja i zajedničkih interesa, stvari su mogle početi da se obavljaju posredstvom telekomunikacija, uz visok stepen poverenja.

Malkolm Mekenzi nikada ne bi doživeo uspon na Titanu bez prijateljstva koje je sklopio prilikom povratka na Zemlju. Jednom mu je palo na um da je krajnje neobično što mu je lična tragedija otvorila put do moći i odgovornosti o kojima u mladim danima čak nije ni sanjao; ali, za razliku od Elen, on je zakopao mrtvu prošlost za sobom i ova je prestala da ga proganja pre mnogo vremena.

Kada je Kolin krenuo "očevim" stopama, pre četrdeset godina, i vratio se na Titan sa malim Dankanom, položaj klana neizmerno se ojačao. Većina pripadnika ljudske rase sada je gotovo doslovce poistovećivala Saturnov najveći mesec sa Mekenzijevima. Niko nije gajio nadu da bi im se mogao suprotstaviti ako prethodno ne bude razradio bar približno obimnu mrežu ličnih veza koju su oni rasprostrli ne samo na Zemlji, već gde god je to bilo potrebno. Upravo su posredstvom ove mreže, znatno više nego putem zvaničnih kanala, Mekenzijevi sredili stvari - to su im priznavali, doduše preko volje, čak i njihovi protivnici.

A sada je u pripremi bilo i četvrto pokolenje koje je trebalo da dalje konsoliduje dinastiju. Svi su znali da će se to jednom dogoditi, ali niko nije očekivao da će do toga doći tako brzo.

Čak ni sami Mekenzijevi; a naročito ne Helmerovi.

6. NA DIVOTNIM, DIVOTNIM OBALAMA JEZERA PAKLENI KOTAO

U prošlosti, Dankan bi se uvek odvezao biciklom do kuće Bake Elen ili bi uzeo električna kola kada je trebalo da joj odnese nešto od kućnih potrepština. Ovoga puta, međutim, pešice je prevalio dva kilometra, koliko je bio dugačak tunel koji je vodio iz grada, noseći sa sobom pedeset kilograma brižljivo raspoređene mase - premda mu je ona povećavala težinu samo za deset kilograma. Da je znao da su takve spodobе uopšte postojale, verovatno bi osetio izvesnu naklonost prema starovremenim krijumčarima, koji su nosili stilski prsluk pun zlatnih šipki.

Kolin mu je poklonio složenu opremu sačinjenu od tkanine i fišeklija, uz iskren uzdah olakšanja: "Bogu hvala što to više neću morati da koristim! Znao sam da sam je zaturio negde, ali nisam ni pomislio da će mi biti potrebno dva dana da je pronađem. Kako izgleda, više je nego tačno da Mekenzijevi nikada ništa ne bacaju."

Dankan je ubrzo otkrio da su mu potrebne obe ruke da bi podigao opremu sa stola; kada je otvorio zip jedne od mnogih malih fišeklija, ustanovio je da se u njoj nalazi šipkica veličine olovke nekog neobičnog metala, koji je bio zapanjujuće masivan.

"Šta je ovo?" upita on. "Izgleda teže od zlata."

"I jeste. U pitanju je super legura tungstena, ako me sećanje ne vara. Ukupna masa iznosi sedamdeset kilograma, ali nemoj odmah da počneš pod punim opterećenjem. Ja sam počeo sa četrdeset i svakodnevno sam dodavao po dva-kilograma. Najvažnije je da razmeštaj mase bude jednoobrazan i da izbegneš da se ozlediš usled trenja."

Dankan je na brzinu obavio u glavi nekoliko računskih radnji i došao do onespokojavajućeg zaključka. Zemljina sila teže pet puta je veća od Titanove - a ova đavolska naprava uspeće da mu samo udvostruči ovdašnju težinu. "Nemoguće je", reče on smrknuto. "Nikada neću biti u stanju da hodam Zemljom."

"Meni je, vidiš, uspelo.. . premda u početku uopšte nije bilo lako. Radi sve ono što ti doktor bude rekao, čak i ako ti bude zvučalo smešno. Provodi što više možeš vremena u kupatilima ili naprosto u ležećem položaju. Nemoj se uopšte stideti da koristiš kolica na točkovima ili razna pomagala, bar prvih nekoliko nedelja. I ni za živu glavu nemoj trčati."

"Trčati!"

"Pre ili kasnije smetnućeš s uma da si na Zemlji, a onda ćeš slomiti nogu. Hoćeš da se kladimo da će ti se to dogoditi?"

Klađenje je bilo jedan od korisnih poroka Mekenzijevih. Novac je ostajao unutar porodice, a onaj ko bi izgubio uvek bi nešto vredno naučio. Iako Dankan nije bio u stanju da sebi predoči petostruko uvećanu silu teže, bilo je neporecivo da je Kolin proveo čitavih godinu dana na Zemlji, odnosno ostao u životu da bi im ispričao kako je bilo. Prema tome, opklada nije nudila neke izglednije šanse.

I tako je počeo da veruje u Kolinova predviđanja, najpre u pogledu mase, čije povećanje gotovo da nije opažao - bar dok se kretao pravolinijski; tek kada bi pokušao da promeni pravac, osetio bi da je pod vlašću neke neodoljive sile. Ne računajući posetioce sa Zemlje, on je sada po svoj prilici bio najjači čovek na Titanu. Nije, međutim, stvar bila u tome što mu je telo steklo novu snagu; ono je pre otkrivalo sopstvene skrivene moći, koje su bile uspavane u očekivanju trenutka kada će ih nešto prizvati na površinu. Da je čekao još samo nekoliko godina, za ono što je sada pokušavao bilo bi odveć kasno.

Tunel širok četiri metra bio je probijen laserom pre mnogo godina kroz ivicu malog kratera koji je okružavao Oazu. On je prvobitno predstavljao cevovod za amonijačne petrohemijske, dovodene iz prikladno nazvanog jezera Pakleni Kotao, jednog od glavnih prirodnih resursa u ovom području. Većina jezera bila je utrošena na zadovoljavanje potreba Titanovih industrija; kasnije, eksploatacija unutrašnje toplote meseca, kao deo lokalnog planetnog inženjerskog projekta, uslovlila je da preostali deo ispari.

Bilo je izvesnog prigušenog gundanja kada je Elen Mekenzi obznanila svoj naum, ali Nadleštvo za resurse ipak je ispumpalo ono malo vodonično-metanske magle što se još zadržalo u tunelu i od tog vremena njegovo punjenje kiseonikom išlo je na račun gradskih rezervi vazduha, što je periodično dovodilo do ljutih protesta. Postojala su dva pregradna zida kojima se ručno upravljalo, kao i hermetički sistem samoga grada. Svako ko bi prešao drugi pregradni zid išao je na vlastiti rizik, koji je, doduše, bio zanemarljiv. Tunel se nalazio u čvrstoj steni i sve dok je pritisak unutra bio veći od onoga u spoljnom svetu nije postojala opasnost da Titanovi otrovi pokuljaju unutra.

Polu tuceta bočnih tunela, koji su sada svi bili zapreteni, vodilo je iz glavnog prolaza. Kada je, još kao sasvim mali, prvi put došao ovamo, Dankan je

ispunio te zatvorene prohode čudesima i čarolijama; sada je znao da oni naprosto vode do davno napuštenih izlaznih komora. Pa ipak, iako ih više nije obavijao već tajanstvenosti, i dalje mu je izgledalo da ove hodnike nastanjuju dva duha. Prvi je bio duh jedne devojčice koju je poznavala i volela tek nekolicina pionira; drugi je pripadao jednom džinu koga su oplakali milioni.

Postojale su nebrojene šale vezane za prezime Roberta Klajamana, pošto je ova ljudeškara bila visoka gotovo dva metra i uz to veoma skladno građena. Pored toga, nadarenosti kojima se odlikovao ni malo nisu zaostajale za njegovim fizičkim karakteristikama; sa samo trideset godina, već se računao u prvorazredne pilote, premda se stalno suočavao sa poteškoćama oko skučenosti standardnih svemirskih oprema. Dankan nikada nije smatrao da on nešto naročito izgleda, ali ga je u ovom pogledu sasvim nadglasala mala armija žena - uključujući tu i Elen Mekenzi.

Baka se srela sa kapetanom Klajamanom samo godinu dana nakon konačnog raskida sa Malkolmom; ona se upravo nalazila na putu emocionalnog oporavka, što sa njim svakako nije bio slučaj. Pa ipak, posle tog susreta kapetan nije pogledao nijednu drugu ženu i njihov odnos pretvorio se u jednu od onih ljubavnih veza o kojima se pričaju priče na mnogo svetova. Ta veza trajala je za vreme planiranja i priprema prve ekspedicije na Saturn, odnosno sve dok Čelendžer nije bio opremljen i izveden iz orbite oko Titana. Što se Elen Mekenzi tiče, ona za nju nikada nije prestala; zauvek je ostala zaleđena u trenutku kada se brod suočio sa svojom tajanstvenom i još nerazjašnjenom sudbinom, duboko u mlaznicama Južne Umerene Zone.

Krećući se sada znatno sporije nego kada je pošao, Dankan je stigao do poslednjeg pregradnog zida. Za Bakin stoti rođendan, mladi članovi porodice isrcitali su ga blistavim fluorescentnim bojama, koje nisu potpuno izbledele tokom poslednjih desetak godina. Kako Elen to nikada nije pominjala, a i oduvek se pravila da ne čuje ona pitanja na koja nije htela da odgovori, nikako se nije moglo ustanoviti da li joj se ovaj gest dopao.

"Došao sam, Bako", reče Dankan u stari interkom koji joj je davno poklonio neki anonimni obažavalac. Na uređaju se još mogao pročitati zaštitni znak: "Proizvedeno u Hong Kongu", a odmah ispod toga bilo je ugravirano da datira negde oko 1955. godine. Sramno je i pomenuti, ali zabeležen je jedan pokušaj da se interkom ukrade; kako je, međutim, sama krađa bila doslovce nešto nepoznato na Titanu, ovde je verovatno bila posredi neka nestašna dečja vragolija ili kakav izraz bunta protiv Mekenzijevih.

Na poziv, kao i uvek, nije bilo odgovora, već su se samo vrata odmah otvorila i Dankan je ušao u malo predsoblje. Bakin elektrocikl nalazio se na mestu sa koga se nije pomerio već godinama; Dankan je proverio baterije i nogom opipao napunjenost guma, veoma savesno kako je to oduvek činio. Ovoga puta nije bilo potrebe za dodatnim punjenjem ili dopumpavanjem; ako stara dama iznenada bude poželeva da malo skokne do grada, ništa joj neće stajati na putu.

Kuhinja, koja je predstavljala jedinicu kompletno izvađenu i prenesenu sa jednog malog orbitalnog putničkog broda, bila je nešto urednija nego obično; biće da je to jedan od dobrovoljnih pomoćnika upravo obavio svoju nedeljnu posetu. Pa ipak, vazduh je bio ispunjen starim, neprijatno kiselastim mirisom sporog kulinarskog razlaganja i neprikladnog recikliranja, tako da je Dankan zadržao dah i pohitao da što pre stigne u dnevnu sobu. Kod bake nikada ne bi uzeo ništa više od šoljice kafe, pošto se bojao slučajnih trovanja ako bi samo i okusio neki od proizvoda njenog robotskog spravljača jela. Ali samoj Elen kao

da to ni malo nije škodilo; tokom svih ovih proteklih godina, ona je sigurno uspostavila neku vrstu simbioze sa sopstvenom kuhinjom, za koju je još, doduše, važila proizvođačeva garancija protiv svih kvarova, iako je ispuštala najneobičnije mirise. Nema sumnje da ih Baka više uopšte nije primećivala; Dankan se pitao šta li će učiniti kada konačno dođe do neke nesreće.

Glavna dnevna soba bila je prenatrpana kao i uvek. Na jednom zidu nalazile su se police sa brižljivo etiketiranim komadima stena - kompletna mineraologija Titana i ostalih ispitanih Saturnovih meseca, uz uzorke iz svakog od prstenova. Od kad je dolazio ovamo, Dankan je uvek viđao prazno samo jedno mesto: kao da se Baka, čak i sada, još uvek nadala u Klajamanov povratak.

Suprotni zid bio je nešto proređenije zapreten komunikacionom i informacionom opremom i stalcima mikromodula, koji bi, ukoliko su potpuno zaštićeni, mogli da sadrže više znanja nego sve biblioteke na Zemlji sve do dvadeset prvog veka. Preostali deo prostorije predstavljao je zbijenu, malu radionicu; pretežan deo poda zauzimale su mašine koje su opčinjavale Dankana tokom detinjstva i koje će on dovoditi u vezu sa Bakom Elen sve dok bude živeo. Bili su to petrološki mikroskopi, alatke za glačanje i sečenje, ultrasonični čistači, laserski noževi i sva sila ostale blistave opreme gemologa i draguljara. Dankan je tokom proteklih godina naučio da se koristi velikim brojem ovih alatki i uređaja, premda je stekao samo delić Bakinog umeća, dok mu je gotovo potpuno nedostajala njena umetnička nadarenost. Ono što je, međutim, imao zajedničko s njom u znatno većoj meri bilo je zanimanje za matematiku, kojom se ona bavila pomoću malog kompjutera i s njim povezanog hologrfskog prikazivača.

Baš kao i kuhinja, kompjuter je takođe odavno bio zreo za penziju. Ali radio je potpuno autonomno, tako da Baka ni na koji način nije morala da završi od nesavršeno većih skladišta informacija u gradu. Iako je memorija njenog računara bila tek nešto veća od pamćenja čovekovog uma, i to je bilo sasvim dovoljno za njene prilično skromne ciljeve. Bakino zanimanje za minerale neumitno je uputilo na kristalografiju, zatim na teoriju skupova i konačno do jedne neškodljive opsesije koja je ispunjavala veliki deo njenog samotnog življenja. Pre dvadeset godina, u ovoj istoj sobi, ona je time zarazila i Dankana. U njegovom slučaju, bolest više nije bila prenosna, pošto je on preležao samo za nekoliko meseci; no, i pored toga, znao je, uz izvesno osećanje nehajne popustljivosti, da će mu se ona tokom života povremeno vraćati. Bilo je neverovatno kako su tih pet savršeno istovetnih kvadrata mogli da stvore čitav jedan univerzum za sebe, koji ni čovek ni kompjuter nisu bili kadri da u potpunosti istraže...

Ništa se u ovoj poznatoj prostoriji nije promenilo od kada je poslednji put bio kod Bake u poseti, pre tri nedelje. Mogao je čak zamisliti kako se Elen uopšte nije makla sa mesta tokom tog razdoblja; i dalje je sedela za svojim radnim stolom, raspoređujući kamenje i kristale, dok je iza nje ekran za čitanje neprekidno prikazivao rešenja nekog problema koji je kompjuter upravo podvrgavao analizi. Ona je, kao i obično, nosila dugačak plašt u kome je ličila na rimsku matronu, premda je Dankan bio siguran da nijedna haljina bilo koje rimske matrone nikada nije izgledala tako zapuštena, odnosno, iskreno govoreći, toliko vapila za pranjem. Od kada je Dankan poznao, Elenina brižnost koju je posvećivala uređajima i opremi nikada se nije proširila i na njen lični izgled.

Nije ustala kada je on ušao, već mu je samo blago pružila ruku da bi mogao, kao i uvek, da je iskreno poljubi. U času kada je to činio, primetio je

da je došlo do promene bar u spoljnom svetu.

Pogled sa Bakinog prozora-slike bio je čuven - ali samo po ugledu koji je uživao, pošto je bio sasvim mali broj onih koji su imali tu povlasticu da ga vide vlastitim očima. Njen dom delimično je stajao u jednom grebenu koji se nadnosio nad isušeno korito jezera Pakleni Kotao i nad uglom od sto osamdeset stepeni, mogla videti panorama najslikovitijeg predela na Titanu. Ponekad, kada su planinama besnele oluje, oblaci amonijačnih kristala satima bi sasvim zaprečili pogled; ali danas je vreme bilo vedro i Dankanov pogled prodirao je najmanje dvadeset kilometara u daljinu.

"Šta se zbiva tamo?" upita on.

U prvi mah je pomislio da je posredi jedan od plamenih izvora koji bi ponekad šiknuli na nastabilnom području; ali, u tom slučaju, grad bi se našao u opasnosti, i on bi o svemu jamačno čuo mnogo ranije. A onda je shvatio da blistavi ali i dimni stub svetlosti, koji postojano plamti na prevoju brda tri ili četiri kilometra odavde, jedino može da bude nešto što je čovek proizveo.

"To je neki fusor preko kod Hajgensovoh. Ne znam šta rade, ali to što gori je kiseonik."

"Oh, jedan od Armandovih projekata. Zar ti ne smeta?"

"Ne, mislim da je divan. Osim toga, potrebna nam je voda. Pogledaj te kišne oblake, u pitanju je prava kiša. Čini mi se da tamo čak nešto raste. Primatila sam kako su stene promenile boju od kako je oganj počeo da plamti."

"Opšte nije isključeno: momci iz bio-inženjeringa će sigurno sve znati o tome. Jednoga dana, možda će ti pod prozorom stajati šuma umesto ovih golih gudura."

Šalio se, svakako, i ona je to znala. Izuzev na sasvim ograničenim područjima, ovde na otvorenom nije mogla da uspeva nikakva vegetacija. Ali opiti ove vrste bili su tek početak u jednog dana, ko zna.

Preko, na planini, radila je jedna centrala na vodoničnu fusiju, rastapajući Titanovu koru da bi oslobodila sve elemente potrebne za industriju malog sveta. A kako se polovina kore sastojala od kiseonika, koji je sada bio potreban u sasvim malim količinama u reciklirajućem sistemu gradova, bez oklevanja se puštalo da on sagori.

"Shvataš li, Dankane", reče iznenada Baka, "kako taj plamen valjano simbolizuje razliku između Titana i Zemlje?"

"Pa oni ne moraju da rastapaju stene da bi dobili sve što im je potrebno."

"Imala sam na umu nešto znatno dublje. Ako je nekom Zemljaninu potrebna vatra, on naprosto potpali mlaz udaljovodnika i pusti ga da gori. Mi radimo sasvim suprotno. Mi potpaljujemo mlaz kiseonika i puštamo ga da gori u našoj vodonično-metanskoj atmosferi."

Ovo je bila tako elementarna životna činjenica - čak i ekološka trivijalnost - da se Dankan osetio razočaranim; očekivao je neko zadivljujuće otkrovenje. Biće da su mu se misli mogle pročitati na licu, pošto mu Baka nije pružila priliku da kaže svoj komentar.

"Ono što pokušavam da ti kažem", reče ona, "jeste da ti možda neće biti tako lako da se privikneš na Zemlji kao što misliš. Možeš da znaš - ili da misliš da znaš - kakvi uslovi tamo vladaju, ali to znanje se ne zasniva na iskustvu. Kada ti bude bilo potrebno u nekoj hitnji, neće ga biti ni od korova. Tvoji nagoni stečeni na Titanu lako ti mogu dati sasvim pogrešne odgovore. Prema tome, sve što radiš, radi polako, i uvek pomno promisli pre no što napraviš neki pokret."

"Nemam drugog izbora do da delam polako - o tome će se već pobrinuti moji titanski mišići."

"Koliko ćeš dugo biti odsutan?"

"Oko godinu dana. Zvaničan poziv glasi samo na dva meseca, ali pošto mi je put plaćen, imaću sredstava da znatno duže ostanem. Osim toga, bilo bi glupo propustiti ovu priliku, budući da će to biti jedina koju imam."

Nastojao je da mu glas zvuči što je moguće vedrije i optimističkije, premda je savršeno dobro znao kakve se misli sada motaju po Bakinoj glavi. Oboje su bili savršeno svesni da bi ovo mogao biti njihov poslenji susret; sto četrnaest godina nije bila prekomerna starost za ženu - ali, iskreno govoreći, šta je Baku još moglo držati u životu? Nada da ga ponovo vidi kada se bude vratio sa Zemlje? Dopadalo mu se da to misli.

Postojalo je, osim toga, još nešto, što se uopšte nije pominjalo već je sve vreme ostajalo negde u zaleđini. Baka je savršeno dobro znala glavnu svrhu njegove poseta Zemlji i to saznanje mora da je, čak i posle svih ovih godina, duboko diralo u srce. Ona nikada nije oprostila Malkolmu; nikada nije prohvatila Kolina; da li će i njega dalje prihvatati kad se bude vratio sa malim Malkolmom?

Nezgrapnošću koje ni malo nije priličila njenim normalnim, odmerenim kretnjama, ona poče da prebire u jednoj od kockastih rupa na svom radnom stolu.

"Ponesi ovaj suvenir sa sobom."

"Šta, oh, divan je!"

Divljenje koje je izrazio nije bilo pritvorno; iza ove reakcije stajalo je iskreno iznenađenje. Pljosnata kutijica sa kristalnim poklopcem koju je sada držao u rukama odista je predstavljala jedno od najizvrsnijih ostvarenja geometrijske umetnosti koje je on ikada video. Baka naprosto nije mogla da izabere nijedan drugi predmet koji bi ga više podsećao na mladost i na svet koji, bez obzira što se spremao da ga napusti, mora zauvek ostati njegov dom. Dok je posmatrao mozaik raznobojnih kamičaka koji su tačno ispunjavali kutijicu, pozdravljajući pri tom svaki od poznatih odličja kao kakvog starog prijatelja, oči mu se zamagliše i godine kao da stadoše da se odmotavaju unazad. Baka se nije promenila, ali njemu je bilo samo deset godina.

7. TITANITNI KRST

"Sada si već dovoljno veliki, Dankane, da razumeš ovu igru, premda je ona nešto znatno više od igre."

Ma šta da je, pomisli Dankan, ne izgleda odveć uzbudljivo. Šta čovek može da radi sa pet istovetnih kvadrata napravljenih od bele plastike, čija osnova iznosi jedva nekoliko centimetara?

"Evo sada prvog problema", nastavi Baka. "Da vidimo koliko različitih kombinacija možeš da dobiješ, slažući ove kvadrate."

"Dok leže vodoravno na stolu?"

"Da. Mora da im se tačno poklapa bar jedna ivica - preklapanje nije dozvoljeno."

Dankan poče da meša kvadrate.

"Pa", reče on, "mogu da ih poređem sve u pravu liniju, evo ovako, Onda mogu da savije jedan kraj i da dobijem slovo L, pa onda i drugi i to je slovo U."

Hitro je napravio pola tuceta različitih slika sačinjenih od pet kvadrata, a onda je ustanovio da se ponavlja.

"Mislim da je ono sve, oh, baš sam glup."

Propustio je da napravi najočigledniju figuru - krst ili slovo "X" - sastavljenu od jednog kvadrata u sredini i četiri koja ga okružuju sa svih strana.

"Većina ljudi", reče Baka, "otkriju najpre tu kombinaciju. Ne znam šta ovo svedoči o tvojim mentalnim procesima. Stvarno misliš da si ih sve pronašao?" Dankan je nastavio da razmešta kvadrate i konačno mu je pošlo za rikom da načini još tri figure. Onda je odustao od daljeg kombinovanja.

"Nema više nijedna", izjavi samouvereno.

"A šta je onda ovo", upita Baka, pomerivši brzo kvadrate i dobivši sliku koja je podsećala na slovo F sa donjom vodoravnom crtom okrenutom u suprotnom smeru.

"Oh!"

"Ili ovo."

Dankan je taman počeo da se oseća kao budala, ali ga je naredna Bakina rečenica ponovo osokolila: "Nisi bio tako loš: izostavio si samo ove dve. Ukupno postoji dvanaest ovakvih slika - ni više ni manje. Evo ih. možeš večno da tražiš ali više ne bi otkrio ni jednu."

Ona pokupi pet malih kvadrata i iznese na sto dvanaest jerko obojenih komada plastike. Razlikovali su se po obliku i predstavljali su upravo one figure u koje se moglo rasporediti pet kvadrata; Dankan više uopšte nije sumnjao da je to odista konačan broj rešenja.

Ali ovde se jamačno krije još nešto osim toga. Igra nije mogla da već bude gotova. Ne, Baka mora da čuva u rukavu još neko iznenađenje.

"Slušaj me sada pažljivo, Dankane. Svaka od ovih figura - koje se, izgred budi rečeno, zovu pentominoi - očigledno je iste veličine, pošto se sve sastoje od pet istovetnih kvadrata. A kako ih ukupno ima dvanaest, površina koju zapremaju iznosi šezdeset kvadrata. Je li tako?"

"Ovaj, da."

"Šezdeset je, vidiš, lep, okrugao broj, koji se može zgodno podeliti na više načina. Počnimo, na primer, sa deset puta šest, Pošto je najlakše. Upravo su to razmere ove kutijice - deset jedinica puta šest jedinica. Dvanaest komada trebalo bi tačno da stanu u nju, baš kao da je posredi neki prosti mozaik."

Dankan poče brzo da razmišlja u potrazi za nekom zamkom - verbalni i matematički paradoksi predstavljali su Bakina omiljena sredstva, koja, međutim, nisu uvek bila shvatljiva jednoj desetogodišnjoj žrtvi - ali nije uspeo ništa da otkrije. Ako je kutija odista onih razmera koje Baka tvrdi, onda bi dvanaest komada trebalo da odlično pasuju u nju. Uostalom, površina je u oba slučaja iznosila šezdeset jedinica.

Samo tranutak, površina može da bude ista, ali to ne mora da bude slučaj i sa oblikom. Nije isključeno da ne postoji način na koji bi se ovih dvanaest komada postavilo u pravougaonu kutiju, bez obzira što je ona odgovorajuće veličine.

"Prepušću sada stvar tebi", reče Baka, pošto je prethodno nekoliko trenutaka mašala komade. "Ali jedno ti obećavam: rešenje postoji"

Deset minuta kasnije, Dankan je prvi put posumnjao u to. Bilo je prilično jednostavno rasporediti deset komada u zadati okvir - a jednom mu je čak pošlo za rukom da smesti i celih jedanaest. Na žalost, praznina koje je tada ostala u

mozaiku nije bila istog oblika kao i deo koji je držao u ruci - premda su, razume se, dve površine bile savršeno istovetne. Praznina je, naime, odgovarala slovu X - dok je preostali deo imao oblik slova Z,

Trideset minuta kasnije, već mu se činilo da će pući od muke. Baka ga je ostavila sasvim samog, posvetivši se potpuno nekom ozbiljnom dijalogu sa svojim kompjuterom; ali bi s vremena na vreme bacila pogled prema njemu, osmehnuvši se pri tom, kao da je time želela da kaže: "Vidiš, uopšte nije tako lako kao što si mislio."

Dankan je za svoje godine bio više nego uporan; većina mališana od deset godina odavno bi odustala. Tek mnogo godina kasnije postalo mu je jasno da ga je Baka tom prilikom podvrgavala i jednom izvrsnom psihološkom testu. Nije zatražio pomoć gotovo četrdeset minuta.

Bakini prsti se razleteše preko mozaika. Komadi oblika slova U, X i L brzo promeniše mesta u sputavajućem okviru - i, iznenada, kutijica bi savršeno ispunjena. Komadi su se savršeno uklapali u mozaik.

"Pa ti si znala odgovor!" reče Dankan, pomalo snebivljivo.

"Odgovor?" uzvratilo osorno Baka. "Da li bi možda okušao sreću u pogađanju na koliko se različitih načina ovi komadi mogu smestiti u kutiju?"

Postojala je neka začkolica ovde - Dankan je bio sasvim siguran. Njemu nije pošlo za rukom da pronađe ni jedno jedino rešenje posle gotovo punog časa kombinovanja - a za to vreme je probao najmanje sto drugačijih rasporeda. Doduše, to još nije isključivalo mogućnost da postoji, pa, recimo, desetak različitih rešenja.

"Možda ima čak dvadeset načina da se komadi ukombinuju u okvir kutije", reče on, odlučivši da malo prekomernosti ne može nikako da mu škodi.

"Pokušaj ponovo da pogodiš."

Bio je to opasan znak. Ovde se, očigledno, krilo znatno više nego što se moglo videti na prvi pogled, tako da nije bilo nimalo uputno i dalje se istrčavati.

Dankan odmahnu glavom.

"Ne mogu"

"Osetljivko moj. Intuicija je opasan vodič - premda je ponekad jedini koji nam stoji na raspolaganju. Niko nikada ne bi mogao da pogodi tačan dogovor. Postoji više od dve hiljade drugačijih načina da se ovih dvanaest komada složi u zadati okvir kutije. Ili, precizno govoreći, taj broj iznosi 2.339. Kako ti se to čini?"

Nije bilo ni malo verovatno da ga Baka laže, pa ipak Dankan je iskusio takvo poniženje zbog ovog totalnog kraha u pronalaženju bar jednog rešenja, da mu se i nehotice otelo: "Ne verujem!"

Baka bi se samo retko kad naljutila, premda je umela da postane hladna i uzdržana kada bi je on nečim uvredio, Ovoga puta, međutim, ona se samo nasmejala i brzo izdala nekoliko instrukcija kompjuteru.

"Pogledaj ovamo", reče ona.

Na ekranu se pojavila shema svetlih linija, prikazujući sklop svih dvanaest pantominoa smeštenih u okvir veličine šest puta deset jedinica. Slika je stajala nekoliko sekundi, a zatim ja zamenila nova - očigledno različita, premda Dankan nije bio kadar da upamti prethodni raspored koji mu je kratko bio pred očima. Onda je usledila nova slika, pa još jedan i još jedan, sve dok Baka konačno nije obustavila dalje izvođenja programa.

"Čak i pri ovom brzom ritmu menjanja", reče ona, "potrebno je pet časova da se sve izređaju. I veruj mi na reč - premda ih još niko živi nije sve pojedinačno ispitao, niti bi to mogao učiniti - svaka od njih je različita."

Dugo vremena Dankan je netremice zurio u skup od dvanaest samo prividno jednostavnih figura. Dok je polako upijao u svest ono što mu je Baka kazala, došao je do prvog stvarnog matematičkog otkrovanja u svom životu. Ono što je u početku izgledalo kao puka dečja igra, raskrililo je beskrajne vidike i prostore - premda čak ni najbistriji od svih desetogodišnjaka još ne bi mogao ni naslutiti prave razmere univerzuma koji se sada otvorio pred njim.

Ovaj trenutak buđenja strahopoštovanja i čuđenja u dečaku bio je sasvim pasivan; znatno snažnija eksplozija intelektualnog ushita usledila je onda kada je došao do svog prvog samostalnog rešenja problema. Nedeljama je svuda nosao sa sobom komplet od dvanaest pentominoia u plastičnoj kutiji, igrajući se njima kad god bi mu se za to ukazala prilika. Na kraju se prema tucetu raznolikih oblička ophodio kao prema starim prijateljima, nazivajući ih po slovima na koja su najvećma ličila, premda je za ovakvu nomenklaturu u pojedinim slučajevima bio potreban dobar uzlet mašte; prva je bila rasparena grupa F, I, L, P, N, a zatim je dolazio završni deo alfabetskog niza: T, I, V, W, X, Y, Z.

Jednom zgodom, u stanju svojevremenog geometrijskog transa ili ekstaze koje nikada više nije doživeo, otkrio je, za manje od jednog časa, pet rešenja za redom. Njutn, Ajnštajn ili Čen-cu jamačno nisu iskusili veću srodnost sa bogovima matematike u vlastitim trenucima istine nego on u tom lucidnom satu. Nije mu bilo potrebno dugo vremena da shvati, bez ikakvog Bakinog podsticaja, kako je takođe moguće rasporediti delove i u drugačije okvire, a ne samo u pravougaonik razmera šest puta deset jedinica. Teorijski bar, dvanaest pentominoia mogli su da tačno pokriju i pravougaonike čije su strane iznosile pet puta dvanaest, četiri puta petnaest, pa čak i usku prugu od tri puta dvanaest jedinica.

Bez mnogo napora pronašao je nekoliko primera za pravougaonike formata 5X12 i 4X15. A onda je proveo gnevni nedelju dana, nastojeći da spoji dvanaest delova u savršenu prugu razmera 3X20. Pravio je i pravio uske pravougaonike, ali uvek bi mu preostao po neki deo, što ga je konačno navelo na zaključak da ovde ne postoji rešenje.

Poražen, ponovo je otišao do Bake - gde ga je čekalo još jedno iznanađenje.

"Milo mi je što si se latio toga", reče ona. "Matematika i nije ništa drugo do baš to uopštavanje, istraživanje svake mogućnosti. Ali nisi bio u pravu. Rešanja ipak ima. Postoje, zapravo samo dva odgovora; ako budeš pronašao jedan, lako ćeš otkriti i drugi."

Ohrabren, Dankan se ponovo dao na traganja sa obnovljenim žarom. Nedelju dana kasnije, počeo je da dokučuje ogromnost problema. Broj različitih načina na koji se pukih dvanaest predmeta mogu postaviti u oblik koji, u suštini, odgovara pravoj liniji, uz dodatnu pretpostavku da većina njih mogu da imaju najmanje četiri zasebna usmerenja, bio je više nego zadivljujući.

I tako se konačno, ponovo obratio Baki za pomoć, pozvavši se pri tom na okolnost da je u ovom slučaju problema bio bitno različit od prethodnog. Ako postoje samo dva rešenja, koliko je onda vremena potrebno da se ona otkriju.

"Reći ću ti", uzvratila ona. "Da si ti mehanički kompjuter i da raspoređuješ komade na sve moguće načine brzinom od jedne kombinacije u sekundi, obavio bi posao kroz...", zastala je radi efekta, "...šest miliona, miliona godina."

Zemaljskih godina ili Titanskih godina, pade na um zabezeknutom Dankanu. Doduše, ne zato što je to bilo šta menjalo na stvari.

"Ali ti nisi mehanički kompjuter", nastavi Baka. "Tebi je dovoljen samo jedan pogled da uočiš sve kategorije koje se ne uklapaju u shemu, tako da njih lako možeš izostaviti. Pokušaj ponovo."

Dankan je poslušao, premda bez mnogo oduševljenja i uspeha. A onda mu je sinula sjajna ideja.

Karla je cela stvar zainteresovala i odmah je prihvatio izazov. Uzeo je komplet pantominoa i Dankan nije čuo ni glasa od njega nekoliko časova.

A onda je konačno usledio poziv i na Karlovom licu mogla se videti smetenost.

"Jesi li siguran da je izvodljivo?" upita on.

"Bespogovorno. Štaviše, postoje dva rešenja. Zar nisi uspeo ni jedno da pronađeš? Mislio sam da ti matematika dobro ide."

"I ide mi dobro. Upravo stoga i znam koliko je zadatak težak. Treba ispitati više od milion milijardi mogućih razmeštaja."

"Kako to radiš?" upita Dankan, radostan zato što je otkrio nešto što mu prijatelja dovodi u zabunu.

Karl baci pogled na list hartije, išaran crtežima i brojevima.

"Pa, ako se isključe zabranjeni položaji i uzmu u obzir simetrije i rotacije, dolazi se do rešenja koje glasi dvanaest puta dva na dvadeset prvi - premda ti to ne bi shvatio! Mogu ti reći da je broj koji se dobija popriličan; evo ga."

On podiže list na kome je ispisao, velikim ciframa, impozantan niz brojki:

1.004.539.160.000.000.

Dankan zadovoljno osmotri rezultat; uopšte nije sumnjao u Karlovu aritmetičku umešnost.

"Dakle, odustaješ."

"NE! Samo sam ti kazao koliko je teško." Kada je prekinuo vezu, Karl je imao izraz smrknute odlučnosti.

Narednog dana, Karl je doživeo jedno od najvećih iznenađenja u svom mladom životu. Sa podbulim očima, što je bio siguran znak da nije ni trenuo od kada su poslednji put razgovarali, Karl se pojavio na ekranu.

"Evo ga", reče glasom u kome su se istovremeno osećali iscrpljenost i trijumf.

Dankan gotovo da nije verovao vlastitim očima; bio je ubeđen da je verovatnoća uspeha u ovom zadatku nezamislivo mala. Ali pred njim je stajala uska pravougaona traka, široka tri a dugačka devedeset inča, sačinjena od dvanaest đavoljih komada.

Prstima koji su blago podrhtavali od umora, Karl uze dva krajnja dela i promeni im međusobno mesta, ne pomerivši pri tom uopšte središnji deo mozaika.

"A evo ti i drugo rešenje", reče. "A sada idem u krevet. Laku noć, ili dobro jutro, ako je to prikladnije."

Sasvim pometen, Dankan je ostao dugo vremena da netremice pilji u ekran.

Još nije sasvim shvatio ono što se dogodilo; jedino je bio svestan da je Karl uspeo uprkos svim razumnim pretpostavkama.

Dankanu to, zapravo, nije bilo krivo; odveć je voleo Karla da bi ga

zamrzio zbog ove male pobede, pa je čak bio spreman da podeli prijateljev

trijumf, bez obzira što mu je istupio kao takmac. Ali postojalo je tu i nešto neobično, nešto gotovo čarolijski.

Bio je to Dankanov prvi susret sa snagom intuicije i tajanstvenom sposobnosti uma da natkrili neumitnost činjenica i da pronađe prečice kroz procese logike. Za samo nekoliko časova Karl je sproveo do kraja traganje koji je nalagalo trilion operacija i na čijem bi sprovođenju najbrži postojeći kompjuter utrošio popriličan broj sekundi.

Jednoga dana, Dankan će shvatiti da svi ljudi raspolažu tim moćima, premda se njima koriste veoma retko, čak samo jednom u životu. Kod Karla je ta nadarenost bila izuzetno razvijena; nakon ovoga, Dankan je počeo da ozbiljno shvata čak i njegova najnesputanija razmišljanja.

Bilo je to pre dvadeset godina; šta li se samo zbililo sa onim malim kompletom plastičnih figura? Nije se mogao setiti kada ga je poslednji put video.

Ali sada se ponovo stvorio tu, otelotvoren u raznobojnim mineralima - neobičnom crvenkastom granitu sa Galilejevih Bregova, opsidijanu sa Hajgensovih Visoranvi, lažnom mramoru sa Heršlove Strmine. A usred njih - što je bilo neverovatno, premda i izvan svake sumnje - nalazio se i najređi i najtajanstveniji od svih dragih kamenova pronađenih na ovom svetu. Figura u mozaiku koja je imala oblik krsta ili slova X bila je načinjena od samog titanita; nije moglo biti nikakve zabune u pogledu tog plavo-crnog dragulja, prošaranog neuhvatljivim zlatnim senama. Komad pred njim bio je najveći od svih koje je ikada video i on čak nije ni pokušao da mu proceni vrednost.

"Na znam šta da kažem", promuća on. "Predivan je. Nikada nisam video ništa slično."

Obavio je ruke oko Bakinih mršavih ramena - i ustanovio da ona nekontrolisano podrhtava, što ga je duboko zbolelo. Blago je držao dok drhtanja nije prestalo, svestan da za ovakve trenutke ne postoje reči; shvatio je tog časa, celovitije nego ikada pre, da je on predstavljao poslednju ljubav njenog praznog života i da je sada ostavlja samu sa njenim sećanjima.

8. DECA HODNIKA

Postojalo je izvesno osećanje tuge i konačnosti koje je pratilo gotovo sve što je radio tih poslednjih dana. To je ponekad zbunjivalo Dankana; trebalo je, naprotiv, da bude uzbuđen, s obzirom na predstojeću veliku pustolovinu koju je tek nekolicina ljudi sa njegovog sveta ikada imala priliku da iskusi. A kako se nikada ranije nije razdvajao od prijatelja i porodice duže od nekoliko časova, bio je ubeđen da će i njegovo jednogodišnje odusustvovanje brzo proći usred čudesa i primamljivosti Zemlje.

Otkuda, onda, ta seta? Ako se već opraštao sa stvarima iz vlastite mladosti, bilo je to samom na kratko; štaviše, kada se bude vratio, one će mu još više značiti.

Kada se bude vratio. To je, razume se, bilo središte problema. U jednom sasvim određenom smislu, Dankan Mekenzi koji se sada spremao da pođe na put sa Titana, nikada se više neće vratiti; u stvari, to je i bila svrha njegove misije. Kao i Kolin pre trideset godina, odnosno Malkolm daljnih četrdeset godina ranije, i on je sada hitao put Sunca u potrazi za znanjem, moći - i povrh svega za naslednikom koga njegov matični svet nije bio u stanju da mu

pruži. Jer, naravno, kao duplicirani Malkolm, i on je nosio u vlastitim hromozomima fatalan Mekenzijski gen.

Ranije nego što je očekivao, morao je da pripremi svoju porodicu na novog člana. Nakon uobičajenog broja ranijih iskustava, on se pre više godina vezao za Mirisu, zavolevši njenu decu, bio je siguran u to, kao da su njegovo vlastito krv i telo. Klajdu je sada bilo šest godina, dok je Kerlajn imala samo tri; i deca su, sa svoje strane, volela Dankana ljubaviju kojom se vole pravi očevi, koji su, u ovom slučaju, bili smatrani kao počasni članovi Klana Mekenzi. Uglavnom ista stvar dogodila se i sa Kolinovim pokolenjem - on je stekao ili usvojio tri porodice - kao i sa Malkolmovom. Nakon što ga je Elen napustila, deda više nije čačkao bračnu mečku, ali se zato nije ni dugo kušavao ženskog društva. Samo bi kompjuter mogao da uhvati trag mnogobrojnim dolascima i odlascima na periferiji Klana; često se sticao utisak da je većina Titana sa njim u nekom srodstvu. U tom smislu je jedan od glavnih problema sa kojima se Dankan sada suočio bio da ustanovi ko će se smrtno uvrediti ako ga preskoči ili zaboravi prilikom opraštanja.

Sasvim nezavisno od činioca vremena, postojali su i drugi razlozi koji su ga nagonili da izbegava pozdravljanja što više može. Izgledalo je da baš svako od njegovih prijatelja i rođaka - a ponekad i od gotovo potpunih stranaca - ima neku molbu za njega, bilo da je posredi neka misija koju je trebalo izvršiti odmah po dolasku na Zemlju ili, još gore, nešto krajnje neophodno što je trebalo doneti pri povratku. Listom su ga svi uveravali kako mu to neće biti ni najmanje teško. Dankan je seo i izračunao da bi mu bio potreban specijalni teretni čarter ukoliko bi udovoljio svim tim molbama.

Svaki posao se sada mora razvrstavati u jednu od dve kategorije. Kao prvo, postojale su stvari koje je morao uraditi pre no što krene sa Titana, a na drugo mesto su dolazile one koje su se mogle odgoditi za razdoblje koje bude proveo na brodu. U ovo poslednje, spadala su proučavanja trenutnih aktuelnosti na Zemlji, u čemu je stalno zaostajao, uprkos Kolinovim sve pomnijim nastojanjima da ga održi "u toku".

Takođe nije bilo lako da se odvoji od svojih zvaničnih dužnosti; kada je počeo da radi na tome, Dankan je ubrzo shvatio da bi samo kroz koju godinu to već postalo nemoguće. Bio je upleten u premnogo stvari, iako je to bila stvar sračunate porodične taktike. Često je umeo da se požali kako mu zvanje specijalnog pomoćnika glavnog upravnika pruža samo odgovornost bez moći, na šta bi glavni upravnik, Kolin, uzvraćao: "Znaš li šta znači moć u našem društvu? Izdavati naređenje ljudima da ih izvrše jedino onda ako i kada im se to ushte."

Bila je to, razume se, teška kleveta na račun titanske birokratije, koja je funkcionisala iznenađujuće uspešno i uz minimum bespotrebne složenosti koja krasi administraciju. Pošto su se svi ključni pojedinci međusobno poznavali, najveći deo poslova obavljao se kroz lične kontakte. Svako ko je došao na Titan bio je izabran na osnovu inteligencije i opštih sposobnosti i znao je da opstanak zavisi od saradnje. Oni koji bi ispoljavali sklonost da zanemare svoje društvene odgovornosti valjalo je da odmah počnu da vežbaju disanje metana na temperaturi od minus sto stepeni.

Postojala je, međutim, bar jedna neprijatnost koje je Dankan bio pošteđen. Teško da je mogao krenuti sa Titana bez prethodnog pozdrava sa svojim nekada najprisnijim prijateljem - ali, na sreću, Karl je bio odsutan. Pre nekoliko meseci on se otisnuo na jednom transporteru od velikog istraživačkog broda koji je bio zauzet ispitivanjem područja spoljnih meseca. Bilo je izvesne ironije u

činjenici da je Dankan tada pomalo zavideo Karlu na prilici da vidi neke nepoznate svetove; sada je, međutim, došao red na Karla da iskusi osećanje zavisti.

Lako je mogao zamisliti Karlovu pometenost kada bude čuo da se nalazi na putu za Zemlju. Ova pomisao pre ga je ispunjavala tugom nego zadovoljstvom; i pored svih mana, Mekenzijevi nisu bili osvetoljubivi. Pa ipak, Dankan nije mogao a da ne pomisli, koliko će često Karlova maštanja sada biti upravljena put Sunca, kao i usredsređena na onaj trenutak kada su im se osećanja neopozivo vezala za matični svet.

Dankan tada tek što je napunio šesnaest godina, dok je Karlu već bila dvadeset jedna, kada je veliki putnički brod Mentor stigao na svoju prvu i, u šta su se svi iskreno nadali, poslednju posetu Titanu. Bila je to letelica na fuzioni pogon, spora kao teretni brod, ali zato ekonomična, s obzirom da su se odgovarajuće količine vodonika mogle sakupiti na strateškim tačkama.

Mentor se zaustavio kod Titana da bi poslednji put napunio gorivo; bila je to poslednja stanica "Velike ture" u okviru koje su obiđeni Mars, Ganimed, Evropa, Palas i Japet, uključujući tu i prolaske pored Merkura i Erosa. Čim bude ukrcano petnaestak hiljada tona vodonika, već iscrpljena posada planirala je da se odmah krene put Zemlje najbržom orbitom koja se može izračunati, ostavivši prethodno, po mogućstvu, sve putnike na kakvom pustom ostrvu. Ovo krstarenje verovatno nije predstavljalo rđavu ideju, kada ga je isplanirao konzorcijum zemaljskih univerziteta pre nekoliko godina. Tako je odista i ispalo, posmatrano u globalu, pošto su diplomci sa Mentora dobili niz prilika da dokažu svoje vrednosti kroz Sunčev sistem. Ali kada se brod najzad zaustavio u parkirnoj orbiti, pod zapovedništvom prerano osedelog kapetana, ceo poduhvat najvećma je ličio na katastrofu prvog reda.

Problemi vezani za pružanje zabave i vođenje računa da pet stotina odraslih mladih ljudi ne zapadne u razne neprilike tokom šestomesečnog krstarenja čak i na najvećem svemirskom putničkom brodu nisu prethodno u dovoljnoj meri uzeti u obzir i predupređeni; jedan profesor prava, koji se prihvatio dužnosti da bude sovojevrsni "brodski policajac", kasnije je na sav glas jadikovao zbog odsustva, u skladištu oružja na letelici, hipodermičkih pištolja i gasova za onesveščivanje. Sa druge strane, nije bilo ni jednog smrtnog slučaja niti kakvog teškog ranjavanja, već samo jedna mala trudnoća, a i mora se priznati da su svi stekli nova i korisna znanja, iako ne baš na onom području koje su organizatori planirali. Prvih nekoliko nedelja, na primer, poglavito je provedeno u eksperimentisanju sa seksom pri nultoj gravitaciji, uprkos upozorenjima da je to skupa navika za one koji su primorani da pretežan deo života provedu na površini planete.

Ostale brodske aktivnosti, vladalo je opšte uverenje, nisu bile baš tako bezopasne. Dostavljeni su izveštaji o pušenju duvana - što, razume se, nije bilo protivzakonito, već se pre računalo kao prilično nerazumno ponašanje, s obzirom da su postojale mnogobrojne bezbedne alternative. Do još veće uzbune dovela su stalna šuškanja da je neko prošvercovao na brod Pojačivač Osećanja. Takozvana "mašina radosti" zabranjena je na svim planetama, izuzev pod strogim nadzorom lekara; ali uvek će postojati ljudi kojima stvarnost neće biti dovoljno dobra i koji će stoga biti spremni da okušaju nešto bolje.

Lako su ostale luke u koje je Mentor već navraćao, izveštavale putem radija o situacijama koje su ličila ne priče strave i užasa, Titan je nestrpljivo očekivao da dočeka dobrodošlicom mlade posetioce. Svi su verovali

da će oni znatno osvežiti lokalni društveni život i da će doprineti da se uspostave razni prijatni kontakti sa Majkom Zemljom. Uostalom, njihova poseta trajala samo nedelju dana.

Srećom, tada nikom ni u snu nije palo na pamet da će se ona produžiti na dva puna meseca. Ali Mentor nije bio kriv zbog toga; krivica je potpuno išla na dušu samom Titanu.

U vreme kada je Mentor ušao u parkirnu orbitu, Zemlja i Titan upravo su se nalazili usred jedne od svojih povremenih rasprava vezanih za cenu vodonika. Predloženo povećanje petnaest od petnaest odsto, urlali su Zemljani, dovešće do kraha međuplanetne trgovine. Sve ispod deset procenata, kleli su se Titanci, prouzrokuje njihovo trenutno bankrotstvo i onemogućuje im da uvezu bilo šta od skupih proizvoda čijim ih je ponudama Zemlja neprestano obasipala. Svakom istoričaru ekonomije ovaj spor bio bi dosadno poznat.

Pošto nije mogao da dobije pouzdanu cenu, Mentor je ostao nasukan u orbiti sa praznim tankovima za gorivo. U prvi mah kapetana ovo nije odveć onespokojilo; sada kada su svi putnici prevezeni na Titan i kada su se razmislili po celom nesrećnom satelitu, on i posada su najzad dobili priliku da malo odahnu. Ali nedelja dana se produžila u dve, zatim u tri, pa u ceo mesec. Do tog vremena, Titan je već bio spreman na svaki ustupak; na žalost, Mentor je sada propustio najbolju trajektoriju, a do otvaranja narednog lansirnog prostora bile su potrebne još četiri nedelje. U međuvremenu, pet stotina gostiju našlo je načina da uživa u svom produženom boravku, kao i obično znatno više nego što je to sa njihovim domaćinima bio slučaj.

Ali za mlade Titance, to razdoblje donelo je puno raznih uzbuđenja da će ga oni pamtiti za ceo život. Na malom svetlu, gde su se svi međusobno poznavali, odjednom se obrelo pola hiljade opčinjavajućih stranaca, sa obiljem priča o čudesima Zemlje, od kojih je većina bila sasvim istinita. Na Titan su prispeli muškarci i žene, tek ušli u dvadesete godine, koji su vlastitim očima videli šume, prerije i okeane tečne vode i koji su stajali nazaštićeni pod otvorenim nebom i Suncem čija se toplota mogla neposredno iskusiti.

Sama po sebi, ova različitost u navikama mogla je predstavljati i izvor opasnosti. Nije se smelo dopustiti da Zemljani na svoju ruku švrljaju unaokolo, čak i u granicama naselja. Morali su uvek da imaju pratnju, po mogućstvu odgovorne ljude koji će im biti bliski pre svega po godinama i koji će voditi računa o tome da se iz nehata sami ne poubijaju, odnosno da ne pomore svoje domaćine.

Prirodno, bilo je slučajeva kada im je smetao ovaj dobronamerni nadzor i kada su čak pokušavali da mu se izmigolje. Jednoj grupi je to odista i pošlo za rukom; imali su mnogo sreće, jer su prošli samo sa bezazlenim udisanjem amonijačnih isparenja. Posledice su bile srazmerno lako isceljive putem rutinskog presađivanja pluća, ali posle ovog junačkog podviga više nije bilo ozbiljnijih poteškoća.

Postojalo je, doduše, obilje drugih problema. Puka tehnika apsorbovanja pet stotina posetilaca predstavljala je veliki izazov za jedno društvo čija su životna načela još bila pomalo spartanska, a udobnosti ograničene. U početku su svi neočekivani gosti bili smešteni u kompleks hodnika, preostao nakon odustajanja od daljih rudarskih iskopavanja, koji je brzo preuređen u spavaonice. A zatim, čim je raspored bio napravljen, putnici sa Mentora - poput izbeglica iz nekog bombardovanog grada u kakvom drevnom ratu - bili su razmešteni po svim domaćinstvima koja su mogla da im pruže smeštaj. U ovom

pogledu, dobrovoljci nisu nedostajali, a među njima su bili i Kolin i Šila Mekenzi.

Njihov stan bio je sada dobrim delom prazan, pošto je Dankanov pseudorođak Glin otišao da radi sa druge strane Titana; Šilino drugo dete, Juri, nije bilo tu već čitavu deceniju. Iako se ne bi moglo reći da je Broj 402, na Drugom Nivou, u Meridijan Parku bio osobito prostran po zemaljskim merilima, pomoćnik upravnika Kolin Mekenzi, u kom je svojstvu onda bio, izabrao je jednu od žena koje nisu našle utočište, za svoju privremenu usvojenicu.

I tako je Kalindi ušla u Dankanov život; i u Karlov.

9. FATALNI DAR

Ketrin Linden Elerman proslavila je svoj dvadeset prvi rođendan neposredno pre no što je Mentor stigao do Saturna; po svemu što je priređeno, bila je to nazaboravna svetkovina, od koje je ono malo preostale kapetanove kose dobilo završnu srebrnu glazuru. Na Kalindi, međutim, sve to kao da uopšte nije delovalo; pored devojčine lepote, ovo je bila njena najizrazitija odlika. Usred unezverene pometnje - koju je delimično i ona sama stvorila - Kalindi je ostala tiho središte oluje. Po toj pribranosti koja je išla daleko ispred mladih godina, ona je mladom Dankanu ličila na samo otelovljenje zemljanske kulture i mudrosti. Deceniju i po kasnije, on bi se verovatno samo osmehnuo svojoj dečačkoj naivnosti; ali ona nije bila sasvim neosnovana. Po svim merilima, Kalindi je predstavljala izuzetnu pojavu.

Dankan je, razume se, znao da su svi Zemljani bogati. Kako bi i moglo biti drugačije, kada je svako od njih predstavljao naslednika sto hiljada pokolenja? Ali ipak ga je sasvim očarala raskošnost Kalindinog nakita i svile, pri čemu mu uopšte nije palo na pamet da je kapacitet njenog ormana za odeću ograničen i da taj privid obilja ona stvara prevashodno zahvaljujući izvanrednoj nadarenosti za umešno kombinovanje. Najopčinjavajući je bio jedan nepojmno lep ogrtač od zlatnog krzna - jedini koji se ikada video na Titanu - načinjen od prirodnog omotača životinje koja se zvala lasica. To je bilo tipično za Kalindi; nikom drugom ni na kraj pameti ne bi palo da ponese krzneni ogrtač na svemirski brod. Ona to nije učinila - kako se zlobno šušalo tu i tamo - zato što je čula da je oko Saturna prilično hladnjikavo. Bila je odveć inteligentna za ovu prizemnu vrstu gluposti i savršeno je znala šta radi; ponela je sa sobom lasice naprosto zato što su bile predivne.

Možda stoga što je jedino mogao videti kroz koprenu obožavanja, Dankan u potonjim godinama nije bio u stanju da je predoči sebi kao stvarno biće. Kada bi razmišljao i Kalindi i pokušavao da zamisli njen lik, pred njim se ne bi pojavljivala prava devojka, već uvek njena kopija koju je on satkao - i to ne samo u uobrazilji, već i vidljivo, pomoću jedne od onih stereo opni koje su postale popularne sredinom stoleća.

Koliko li je samo stotina puta uzimao u šake tu prividno čvrstu, pa ipak gotovo neosetno laku kuglu, da bi je zatim blago protresao i na taj način započeo petosekundnu predstavu! Izazvano tananom čarolijom organizovanih gasnih molekula, od kojih je svaki oslobađao svoj programirani kvant svetlosti, Kalindino lice bi izronilo iz vrtložne izmaglice - prozračno, pa ipak besprekorno u pogledu boje i oblika. Najpre bi se pojavila iz profila, onda bi se okrenula i najednom - Dankan nikada nije bio sasvim siguran kada će taj

trenutak uslediti - na usnama bi joj stao onaj nedokučivi osmeh koji je valjda jedino Leonardo mogao da uhvati u jednom znatno ranijem dobu. Izgledalo je kao da se ne osmehuje njemu, već nekom iza Dankanovog ramena. Ovaj utisak bio je tako snažan da se on najednom osvrnuo, začuđen, da bi video ko mu se to nalazi iza leđa.

A onda bi se slika utulila, opna bi postala neprozirna, a on bi morao da sačeka pet minuta da sistem ponovo dobije električni naboj. Ali to i nije bilo važno; bilo je dovoljno da samo zaklopi oči i odmah bi ugledao savršeni oval njenog lica, nežnu kožu boje slonovače, sjajnu crnu kosu, sakupljeno ispod šešira bez oboda i zakačenu srebrnom šnalom koja je pripadala jednoj španskoj princezi, kada je Kolumbo još bio dete. Kalindi je volela da se uživljava u razne uloge, iako nijednu nije uzimala odveć ozbiljno, a Karmen joj je spadala u omiljene.

Kada je ušla u kuću Mekenzijevih, glumila je izgnanog aristokratu, sa nešto malo porodičnog nasleđstva što je uspeo da spase pred Revolucijom, koji blagorodno prihvata gostoprimstvo predusretljivih provincijalaca. Kako to ni na koga nije ostavilo utisak izuzev na Dankana, ona se brzo preobratala u priježnog antropologa koji prikuplja građu za svoju tezu o neobičnim nastrojenostima primitivnih društava. U ovoj ulozi bilo je izvesne iskrenosti, pošto je Kalindi odista zanimala za različite stilove življenja; a po izvesnim definicijama, Titan je zbilja mogao biti uvršten u kategoriju primitivnog - ili bar, nerazvijenog oblika zajednice.

Tako su, na primer, Zemljani, za koje se držalo da ih ništa ne može iznenaditi, istinski bili preneraženi činjenicom da postoje porodice na Titanu koje imaju tri, pa čak i četiri deteta. Milioni kostura beba iz dvadesetog stoleća još uvek su teško pritiskali savest sveta; isto su tako ostavili neuklonjive ožiljke na ljudskoj psihi tragični, ali shvatljivi ekscesi kao što je kampanja protiv rađanja, a da se i ne pomene paljenje Vatikana. Dankan se još mogao jasno setiti Kalindinog izraza lica kada je prvi put naišla na porodicu od šest članova; gnušanja prema ovoj pojavi uhvatilo se u njoj ukoštac sa radoznalošću, da bi i jedno i drugo na kraju bilo upristojeno dobrim zemaljskim manirima. On joj je strpljivo objasnio činjenice ovdašnjeg načina življenja, istakavši pri tom da ne postoji ništa osobito sveto i neprikosnoveno u dogmi o Nultom Rastu, odnosno da je stvarno potrebno da Titan udvostručuje svoju populaciju svakih pedeset godina. Ona se na kraju saglasila sa neumitnošću te logike, ali zato nikada nije bila u stanju da je emocionalno prihvati. A upravo su osećanja predstavljala pokretačku silu Kalindinog života; devojčina lepota, volja i inteligencija bile su samo njihove sluge.

Za jednu mladu Zemljanku, ona uopšte nije bila promiskuitetna; jenom prilikom je kazala Dankanu - u šta je on poverovao - da nikada nije imala više od dva ljubavnika u isto vreme. Na Titanu, međutim, što je Dankana osobito ozlojedilo, imala je samo jednog.

Čak i da Helmerovi i Mekenzijevi nisu bili povezani preko Bake Elen, devojka bi neumitno kad-tad sreća Karla na nekom od mnogobronih koncerata, prijema i balova priređenih u čast izgnanika sa Mentora. Upravo zbog toga Dankan nije morao da prebacuje sebi što je baš on bio taj koji ih je upoznao; u krajnjoj liniji, to je bilo svejedno. Pa ipak, ponekad bi se zapitao.

Karl je u to vreme imao gotovo dvadeset dve godine - što znači da je godinu dana bio stariji od Kalindi, premda i znatno manje iskusan od nje. I dalje je posedovao donekle prekomerno mišićavu građu rođenog Zemljanina, ali se

tako uspešno prilagodio nižoj sili teže da se kretao znatno skladnije od većine ljudi koji su čitav svoj vek proveli na Titanu. Izgledalo je da je otkrio tajnu raspolaganja snagom koju ne prati neizbežna nezgrapnost. Osim toga, Karl je, u sasvim doslovnom smislu, bio Zlatni Dečak svog pokolenja. Iako se pretvarao da mrzi tu rečenicu, ipak se manje-više znalo da je u potaji ponosan na epitet koji mu je neko dodelio u ranoj mladosti: "Dečak sa kosom kao Sunce." Ovaj opis mogao je da potekne samo od nekog posetioca sa Zemlje. Ni jednom Titancu on ne bi pao ni na kraj pameti - ali su se zato svi slagali da je sasvim prikladan. Jer Karl Helmer je spadao u one ljude kojima su Bogovi, vlastite zabave radi, poklonili fatalni dar lepote.

Tak mnogo godina kasnije, i to delimično zahvaljujući Kolinu, Dankan je počeo da uviđa sve nijanse onoga što se zbilo. Nekako odmah posle njegovog dvadeset trećeg rođendana, Mekenzijevima je stigla poslednja čestitka za Zvezdani Dan od Kalindi.

"Još uvek ne znam da li sam pogrešio", reče Kolin pomalo tužnim glasom, vrteći među prstima svetli pravougaonik papira koji je preneo konvencionalne čestitke kroz pola Sunčevog sistema. "U to vreme, zamisao mi se činila prilično dobrom."

"Pa, sve u svemu, nikome nije nauđeno."

Kolin mu uputi začuđen pogled.

"Pitam se da li je tako. U svakom slučaju nije ispalo onako kako sam očekivao."

"A kako si to očekivao?"

Imati za oca čoveka koji je u isti mah i tvoj četrdeset godina stariji blizanac ponekad je bilo od velike koristi, ali je isto tako ponekad moglo da dovede do nerešivih poteškoća. On je već znao sve greške koje ćeš počinuti, pošto ih je i sam ranije počinio. On njega se nije mogla sakriti nikakva tajna, budući da su sa njim deljeni doslovce istovetni misaoni procesi. U takvim okolnostima, jedini stav koji je imalo smisla zauzeti bila je potpuna iskrenost, razume se u meri u kojoj je jedno ljudsko biće kadro za to. "Nisam sasvim siguran. Ali istog časa kada sam ugledao Kalindi, kako blista poput nove u onoj tmini i metežu, dole u lavirintima starog rudnika, poželeo sam da je bliže upoznam, da je uvedem u sopstveni život. Znaš na šta mislim."

Dankan je jedino mogao da klimne glavom u znak nemog potvrđivanja.

"Šila nije imala ništa protiv, uostalom, balavice me ne zanimaju! Oboje smo se nadali da će te Kalindi nagnati da misliš malo i o nečem drugom, a ne samo o Karlu."

"Već sam tada bio raskrstio sa tim. Postalo je krajnje onespokojavajuće."

Kolin se zakikota, što nije zvučalo neprijatno.

"Mogu misliti; Karl je prilično uzeo maha. Pola Titana bilo je tih dana zaljubljeno u njega, odnosno, to je još i danas. Upravo zbog toga moramo da ga držimo što dalje od politike. Podseti me da ti jednom ispričam i Alkibijadu."

"O kome?"

"O drevnom grčkom vojskovođi, čija mudrost i omiljenost na kraju više nisu bile od koristi ni njemu niti bilo kom drugom."

"Cenim tvoju brižnost", reče Dankan sa blagom primesom sarkastičnosti u glasu, "ali ona mi je natovarila dvostruko veće probleme na vrat. Kalindi mi je ubrzo jasno stavila do znanja da sam ja odveć mlad za nju; nakon toga je, naravno, Karl ostao jedini kandidat. A da stvari budu još gore, čak nisu imali

ništa protiv da sa njima delim postelju, bar dok sam ostajao po strani od glavnih zbivanja u njoj. Zapravo..."

"Da?"

Dankanovo lice postalo je smrkuto. Baš čudno da mu to nikada ranije nije palo na pamet, a bilo je tako očigledno!

"Nisu marili, vraga! Uživali su u tome što sam i ja sa njima, samo da bi me mučili! Bar je to bilo slučaj sa Karlom."

Ovo je moglo da bude prilično potresno otkriće, ali ga ipak nije pogodilo onako kako bi to inače očekivao. Morao je već odavno shvatiti, bez ikakve uviđavnosti prema samome sebi, da se Karl odlikovao sasvim izvesnom crtom okrutnosti. Nema nikakve sumnje da su mu i u vođenju ljubavi nedostajali nežnost i obziri; bilo je čak trenutaka kada je plašio Dankana nečim što je bilo vrlo blisko impotentnosti. A učiniti to sa jednim normalno razvijenim šesnaestogodišnjakom nipošto nije bila mala stvar.

"Milo mi je što si to uvideo", reče Kolin natmureno. "Trebalo je da sam dođeš do toga, pošto nama ne bi poverovao. Ali ma šta da je Karl učinio, on je jamačno platio za to. Njegov slom bio je ozbiljan. A, iskreno govoreći, ne verujem da mu je oporavak bio tako uspešan kako lekari tvrde."

Ovo je takođe bila novost za Dankana i on stade da malo razmišlja o njoj. Karlov nervni slom i dalje je u priličnoj meri bio obavijen velom tajne, o kojoj pripadnici porodice Helmer nikada nisu razgovarali sa nekim ko im ne pripada. Oni koji su bili skloni romantici, imali su jednostavno objašnjenje; mladić nikako nije mogao da preboli gubitak Kalindi. Dankan to nikada nije mogao da prihvati; Karl je bio odveć žilav da bi mogao da vene i pati kao kakav nesrećni junak u nekoj starodrevnoj melodrami - posebno onda kada je najmanje hiljadu dobrovoljaca jedva čekalo da mu pruže utehu. Pa ipak, nije se moglo poreći da je nervni slom usledio samo nekoliko nedelja nakon što se Mentor zahvalno vinuo put Zemlje.

Odmah zatim, došlo je do potpune promene njegove ličnosti: kad god bi ga Dankan sreo poslednjih godina, izgledao mu je gotovo kao stranac.

U fizičkom pogledu, bio je lep kao i uvek - čak možda još i više, zahvaljujući većoj zrelosti. I dalje se ophodio prijateljski, premda je dolazilo do iznenadnih ćutanja kada je izgledalo da se on povlači u sebe bez nekog vidljivog razloga. Ali prava komunikacija više nije postojala; možda je nikada i nije bilo.

Ne, to je bilo nepošteno i neistinito. Njih dvojica su imala mnogo zajedničkih trenutaka pre no što im je Kalindi ušla u život. A samo jedan jedini od kada je izišla iz njega.

To je ujedno bio i najdublji bol koji je Dankan ikada iskusio. Ophrvan tugom, nije bio u stanju da izusti ni reč kada su se oprostili na terminalu transporteru u Meridijanu, okruženi mnoštvom ostalih gostiju koji su takođe polazili na put. Na svoje veliko iznenađenje, Titan je iznenada ustanovio da će mu nedostajati mladi posetioци; gotovo svako od njih bio je okružen uplakanom grupom lokalnih žitelja.

Dankanov bol takođe je bio, u maloj meri, prožet ljubomorom. Nikada nije otkrio kako je to Karlu - ili Kalindi - pošlo za rukom, ali njih dvoje su zajedno odleteli na transporteru i poslednji put se oprostili na brodu. I tako, kada je Dankan poslednji put video Kalindi, kada mu je ona mahnula sa druge strane karantinske granice, Karl je još uvek bio uz nju. U tom trenutku očajanja, nije čak ni pomislio da bi je ponovo mogao videti.

Kada se Karl vratio poslednjim transporterom, pet časova kasnije, bio je sav kao u grču i bled, izgubivši potpuno svoju uobičajenu živahnost. Bez reči je pružio Dankanu jedan paketić, zamotan u hartiju svetlih boja, na kome je stajalo napisano: Od Kalindi s ljubavlju.

Dankan ga je odmah otvorio drhtavim prstima; unutra se nalazila stereo opna. Prošlo je dugo vremena pre no što mu je uspelo da vidi, kroz koprenu suza, sliku koja se nalazila u njoj.

Kasnije toga dana, dok je obojicu ophrvavao isti jad, Dankanu je iznenada palo na um jedno krajnje očigledno pitanje.

"Šta je dala tebi, Karle?" upita on.

Karlovo disanje najednom se zaustavilo; osetio je kako mu se telo blago napelo i odmaklo od njegovog. Bila je to gotovo neprimetna kretnja, koje ni sam Karl po svoj prilici nije bio svestan.

Kada je odgovorio, glas mu je bio napregnut i nekako odbrambeni.

"To je, to je tajna. Ništa značajno; možda ću ti reći jednoga dana."

Ali Dankan je istoga časa shvatio da se to nikada neće dogoditi; gotovo uporedo sa tim javilo mu se i saznanje da je ovo poslednja noć koju će provesti zajedno.

10. KRAJ SVETA

Vozilo za kretanje po tlu bilo je veoma privlačno u uslovima niske sile teže i guste atmosfere, ali mu se nedostatak ogledao u tome što je stalno težilo da prekroji konfiguraciju terena; osobito kada se on poglavito sastojao od paperjastog snega. Ovaj problem se, međutim, postavljao samo za one koji su išli iza vozila; kada bi ono dostiglo svoju normalnu brzinu krstarenja od dve stotine kilometara na čas, za sobom bi ostavljalo svoju privatnu mećavu, dok je vidik ispred lebdećih sanki bio izvrstan.

Ali brzina sada nije iznosila dve stotine, već punih tri stotine kilometara na čas i Dankan je počeo da razmišlja o tome nije li bolje bilo da je ostao kod kuće. Bilo bi sasvim glupo da sada slomi vrat, na pohodu gde njegovo prisustvo uopšte nije bilo potrebno, a na samo dva dana pre no što je trebalo da krene put Zemlje.

Doduše, prave opasnosti nije bilo; kretali su se iznad glatkog, ravnog amonijačnog snega, po terenu za koji se znalo da je bez pukotina. Maksimalna brzina bila je bezbedna, kao i potpuno opravdana. Prilika koja im se ukazala nije se smela propustiti i on je na nju čekao već godinama. Niko još nikada nije posmatrao "voštanog crva" u aktivnoj fazi, a ovaj se nalazio na samo osamdeset kilometara od Oaze. Seizmografi su zabeležili njegovu karakterističnu krivulju, a zatim je kompjuter za lokalnu sredinu dao znak za uzbunu. Lebdeće sanke projurile su kroz ulaz vazdušne komore samo deset minuta kasnije. Sada su se približavale nižim obroncima Planine Šejklton, dobroćudnom malom vulkanu, koji su, nakon pomnog razmišljanja, prvi naseljivači ovog kraja ipak odlučili da prihvate kao suseda. "Voštani crvi" gotovo uvek su se javljali u vezi sa vulkanima, a neki su bili ovenčani njima - "poput eksplozije u fabrici špageta", kako je to duhovito primetio jedan od ranih istraživača. Nije nikakvo čudo što je njihovo otkriće izazvalo veliko uzbuđenje; oni su iz vazduha veoma ličili na zaštitne tunele koje grade termi i drugi društveni insekti na Zemlji.

Na forko razočaranje ekzobiologa, ispostavilo se da su posredi čisto prirodne pojave - ekvivalenti, na znatno nižoj temperaturi, kanala koje probija zemaljska lava. Glava voštanog crva se kretala, sudeći na osnovu seizmičkih registrovanja, brzinom i do pedeset kilometara na čas, birajući nagibe koji nisu bili strmiji od deset stepeni; znalo se čak i za pojedine slučajeve kada je kraće razdaljine prevaljivala uzbrdo, zahvaljujući dovoljno visokoj potisnoj snazi. Nakon prolaska jezgra vrenih petrohemičalija ostajao je šupalj kanal promera i do pet metara. "Voštani crvi" spadali su među najdobroćudenije manifestacije na Titanu; ne samo što su predstavljali koristan izvor sirovih materijala, već su se i lako mogli adaptirati u skladišni prostor, pa čak i u privremena površinska boravišta - pod uslovom da je čovek mogao da se navikne na širok spektar alifatičnih mirisa.

Lebdeće sanke imale su još jedan razlog za brzu vožnju; upravo je bilo doba pomračenja. Dva puta u toku Saturnove godine, oko ravnodnevnica, Sunce bi nestajalo iza nevidljive mase planete u trajanju i do šest časova. Ovde nije dolazilo do postepenog protuljivanja svetlosti kao na Zemlji; čudovišna senka Saturna zapanjujuće naglo bi se prevukla preko Titana, donoseći brzu i neočekivanu noć svim putnicima koji su bili nedovoljno obazrivi i nisu pogledali u kalendar pre polaska.

Današnje pomračenje trebalo je da usledi kroz nešto više od jednog časa, što znači da su, ukoliko ne naiđu ni na kakvu prepreku, imali dovoljno vremena da natenane stignu do "voštanog crva". Sanke su se upravo spuštale niz jednu usku dolinu, oivičenu divnim amonijačnim grebenima, koji su se preivali u svim mogućim nijansama plavog, od najboljeg safira do najtamnijeg indiga. Titan je nosio epitet najraznobojnijeg sveta u Sunčevom sistemu - uključujući tu i Zemlju; da je Sunčeva svetlost bila nešto snažnija, on bi nesumnjivo bio još blistaviji. Iako su crvene i narandžasta boje bile najzastupljenije, nije postojao nijedan deo spektra koji se negde nije mogao videti, premda retko kad duže vremena na istom mestu. Metanske oluje i amonijačne kiše neprestano su preobličavale predeo.

"Halo, sanke broj tri", oglasi se iznenada kontrola iz Oaze. "Još pet kilometara i ponovo ćete biti na otvorenom - što znači za manje od dva minuta pri vašoj trenutnoj brzini. Zatim vas čeka uspon od deset kilometara od Amundsenovog Glečera, odakle bi trebalo da vidite crva. Ali bojim se da ste malo zakasnili; već je stigao gotovo do Kraja Sveta."

"Do đavola", odbrusi geolog koji je vanredno umešno i bez napora upravljao sankama. "Toga sam se i bojao. Nešto mi je govorilo da nikada neću videte crva kako gamiže."

Naglo je smanjio brzinu, pošto je iznenadni snežni kovitlac gotovo potpuno zaprečio vidljivost; nekoliko minuta su se upravljali samo prema radaru, probijajući se kroz bleštavu belu maglu. Na prednjim prozorima počela je da se hvata pokorica od lepljivog i žitkog ugljovodoničnog blata i nesumnjivo bi ih sasvim prekrila da vozač nije odmah nešto preduzeo. Visok i piskutav zvuk ispunio je kabinu kada su čvrste plastične ploče počele da osciliraju gotovo ultrazvučnim frekvencijama; I trenutak pre no što je zatamnjujući sloj bio uklonjen, pojavila se opčinjavajuća mreže stojećih talasa.

A onda su prošli kroz malu oluju i ugledali na obzorju Amundsenov Glečer - crn poput uglja. Kroz nekoliko stoleća, ta planina, koja postojano gamiže napred, stići će do Oaze i onda će biti potrebno učiniti nešto. Tokom letnjih godina, viskoznost ulja i voska obogaćenih ugljenikom postajala je dovoljno

niska, tako da je glečer mogao da napreduje i po nekoliko centimetara na čas, što je za ovu vrstu formacije bila brzina od koje zastaje dah, ali za vreme zime on bi bio nepokretan poput stene.

Pre mnogo eona, okolna toplota otopila je deo glečera i obrazovala jezero Tuonela, gotovo podjednako stihijski crno kao i ledeni zidovi, ali urešeno velikim okruglinama i kolutima na mestima gde je lakši materijal uhvaćen po linijama turbulencija i tu zamrznut za večnost. Svako ko bi ugledao ovu pojavu iz vazduha pomislio bi kako mu pripada prvenstvo kada bi uzviknuo: "Hej, pa ovo izgleda u dlaku kao šoljica kafe u koju je upravo stavljen šlag!"

Pošto su saonice jurile veoma brzo iznad jezera, to neobično ustrojstvo iščilelo je sa vidika za samo nekoliko minuta, što je bilo nedovoljno da mu se vrtložja valjano osmotre. A onda je usledio novi dugački uspon, prošaran velikim stenama, koje su se mogle izbeći jedino ako bi se donji mlaznjaci uključili na najjači pogon. Ovo je smanjilo brzinu na ispod sto kilometara na čas i sanke su sada napredovale prema prevoju uzvišice u cik-cak liniji; i pored sve pažnje koju je morao da posveti upravljanju, vozač je svakih nekoliko sekundi pogledao na časovnik.

"Evo ga!" uzviknu najzad Dankan.

Na udaljenosti od samo nekoliko kilometara, pomaljajući se iz magle koja je stalo obavijala obronke planine Šejklton, pružala se bela nit, kao da je neko položio preko predela dugačak komad uzice. Spuštala se na dole, sve dok nije nestala iza obzorja, i vozač upravi sanke njenim tragom. Ali Dankan je već znao da su stigli odveć kasno da bi videli glavni deo predstave; nalazili su se preblizu Kraju Sveta. Posle nekoliko minuta, stigli su donde i sanke su se zaustavile na pristojnoj udaljenosti.

"Ne mogu bliže da priđem", reče vozač. "Ne bih voleo da nas udari nalet vetra dok smo uz samu ivicu. Ko želi da iziđe preostalo nam je još trideset minuta svetlosti."

"Kolika je temperatura?" upita neko.

"Prilično je toplo. Samo je pedeset ispod nule. Biće dovoljno samo jednoslojno odelo."

Ovo je bilo prvi put posle nekoliko meseci da je Dankan izišao napolje, na otvoreno; ovom izletu prethodile su neke mere predostožnosti koje nijedan žitelj Titana nikada ne bi smetnuo s uma. Najpre je proverio pritisak kiseonika, zatim rezervnu bocu, pa radio, spojnice skafandra u predelu vrata - i čitav niz daljih sitnih pojedinosti od kojih je zavisila nada u spokojnu starost. Činjenica da će se nalaziti na samo stotinak metara od sigurnog utočišta i da će biti okruženi ljudima koji bi mu u svakom trenutku mogli priteći u pomoć, ni na koji način nije uticala na prilježnost njegove kontrole.

Pravi svemirci su ponekad podcenjivali Titan, što je za posledicu imalo katastrofalne ishode. Na prvi pogled, moglo je izgledati sasvim lako tumarati po svetu gde nije bila potrebna oprema pod pritiskom i gde je celo telo moglo biti izloženo okolnoj atmosferi. Takođe nije bilo mesta bojazni od smrzavanja, čak ni usled Titanove noći. Sve dok bi termoodelo bilo celo i neoštećeno, samih telesnih sto pedeset vati toplote bilo je u stanju da neograničeno dugo održava prijatnu temperaturu.

Ove činjenice mogle su stvoriti osećaj lažne sigurnosti. Pocepano odelo - koje bi u vakuumskoj sredini odmah bilo uočeno i opravljeno - ovde bi se ponekad prenebregavalo kao manja neugodnost sve dok ne bude odveć kasno, odnosno dok prsti na rukama i nogama ne počnu da propadaju od promrzlina. Iako

je izgledalo neverovatno da bi ma ko mogao olako shvatiti upozorenja koja su se odnosila na kiseonik ili biti toliko neoprezan da pređe onu granicu odakle više nema povratka, to se ipak događalo. U svakom slučaju, trovanje amonijakom ne spada u najlepše načine umiranja.

Dankan nije dopustio da ga ove činjenice opterećuju, ali ih ipak nikada nije gubio iz vida. Dok je išao prema crvu, propadajući stoplima kroz tanku koru sličnu smrznutim lojanicama, neprekidno je mahinalno određivao položaj najbližih članova ekspedicije, za slučaj da im on ustreba - odnosno da oni ustrebaju njemu.

Cilindrični zid crva sada se nazirao iznad njega, avetinjski beo, prekriven malim ljuspama ili pločicama koje su se polako otkidale i padale na tlo. Dankan skide rukavicu i položi golu ruku na površinu kanala. Bio je pomalo topao i osećalo se blago vibriranje; jezgro vrele tečnosti i dalje je pulsiralo unutra, poput krvi u nakoj džinovskoj arteriji. Ali sam crv, zauzdan uzajamnim dejstvom sila površinskog rastezanja i gravitacije, izvršio je samoubistvo.

Dok su ostali bili zaokupljeni merenjima, fotografisanjem i sakupljenjem uzoraka, Dankan se zaputio prema Kraju Sveta. Ovo nje bila njegova prva poseta tom čuvenom i spektakularnom vidikovcu, ali utisak koji je i sada doživeo nije zbog toga bio ništa slabiji.

Gotovo odmah ispred njegovih nogu, tle se okomito obrušavalo više od hiljadu metara u ponor; niz pročelje litice, iz obezglavljenog crva lagano su kapali voštani stalaktiti. S vremena na vreme otkinula bi se i neka uljana kuglica i stala sporo da pada prema sloju oblaka koji se prostirao dole. Dankan je znao da se tle nalazi na daljih hiljadu metara ispod oblaka, ali se njihov pokrov pružao sve do obzorja i još od trenutka kada ga je čovek prvi put video u njemu se nije pojavila nikakva provedrica.

Iznad Dankanove glave, međutim, bilo je besprekorno vedro; sa izuzetkom jednog malog i udaljenog etilenskog cirusa, ništa nije zaprečavalo nebo, tako da je Sunce bilo izvanredno oštro i svetlo. Dankanu je čak pošlo za rukom da razbere, na udaljenosti od tridesetak kilometara u pravcu severa, nepogrešivu kupu planine Šejklton sa njenim večnim dimnim snegom.

"Požurite sa slikanjem", oglasi se neko preko radija. "Preostalo vam je manje od pet minuta."

Na razdaljini od milion kilometara, nevidljiva kugla Saturna, primicala se rubu blistave zvezde koja je obasjavala ovaj neobični predeo svetlošću deset hiljada puta jačom od one kojom puni Mesec osvetljava Zemlju. Dankan odstupi nekoliko koraka od ivice ponora, ali ipak ne toliko da više ne bi mogao da vidi donji sloj oblaka; nadao se da će moći da ugleda senku pomračenja kada ona bude hitala ka njemu.

Svetlost je nestajala, nestajala, nestala. Uopšte nije video liniju senke; izgledalo je kao da se noć trenutno spustila na ceo svet.

Hitro je podigao pogled prema Suncu koje je nestalo, pomislivši da će ugledati tračak čuvene korone. Ali video je samo smanjujući sjaj, koji je nekoliko sekundi ocrtavao zakrivljeni rub Saturna, dok je džinovski svet nezadrživo klizio preko neba. Iza njega se pojavila sićušna i daleka zvezda koja će već narednog trenutka takođe nestati.

"Pomračenje će trajati dvadeset minuta", reče vozač lebdećih sanki. "Ako neko želi da ostane nepolju, neka se drži podalje od provalije, pošto se u mraku lako može izgubiti orijentacija."

Dankan ga gotovo nije čuo. Nešto mu se skupilo u grlu, gotovo kao da mu je

struja amonijačnog vetra prodrla u zaštitno odelo. Nije mogao da odvoji pogled sa te slabašne, male zvezde tokom nekoliko kratkih sekundi dok Saturn i nju nije pomeo sa nebeskog svoda. Nastavio je da zuri u istu tačku dugo nakon što je ona iščezla zajedno sa svim čudesima i toplinom, kao i naslaganim vekovima civilizacije koje je sadržala. Prvi put u životu, Dankan Mekenzi ugledao je golim okom planetu Zemlju.

Drugi deo: NA PUTU

11. SIRIUS

Nakon tri stoleća svemirskih brodova koji su poglavito predstavljali rezervoare za gorivo, Sirijus je izgledao gotovo neverovatno. Sticao se utisak da ima premnogo prozora, a i ulazni sektori su se nalazili na najneočekivanijim mestima; neki su i dalje zjapili otvoreni, budući da se utovarivanje tereta još nije okončalo. Bar će nešto malo vodonika biti ukrcano, pomisli Dankan natmureno; ako ova letelica bude napravila kružnu turu uz samo jedno punjenje rezervoara za gorivo, onda će nam pored ekonomske štete biti nanesena i uvreda. Kako se šušalo, Sirijus je bar kadar da to učini, premda po cenu udvostučenja trajanja putovanja.

Takođe se teško moglo poverovati da je ovaj zdepasti cilindar, sa glatkim i poput ogledala uglačanim prstenom štitnika od zračenja, koji su okruživali pogonsku jedinicu kao neki ogroman suncobran, jedan od najbržih objekata koje je čovek ikada saznao. Jedino su se međuzvezdane sonde, dosada već daleko odmakle u ponoru svojih dugovekovnih putovanja, mogle kretati brže od njegovog teorijskog maksimuma - koji je iznosio gotovo jedan procenat brzine svetlosti. Brod, međutim, nikada neće dostići ni polovinu te brzine, pošto je morao da čuva gorivo za usporavanje i pristizanje na odredište. No čak i tako, Sirijus je bio u stanju da prevali put od Saturna do Zemlje za dvadeset dana, i pored izvesnog manjeg zaobilaženja da bi se izbegao - poglavito iz psiholoških razloga - rizik prilikom prolaženja kroz asteroidni pojas.

Četrdesetominutni let od površine do parkirne orbite nije predstavljalo Dankanovo svemirsko krštenje; on je već ranije, u nekoliko navrata, pravio kraće izlete do susednih meseca na ovom istom transporteru. Titanska putnička flota sastojala se od pet letilica, a kako ni jedna od njih nije posedovala skupu raskoš centrifugalne sile teže, bilo je obavezno da se tokom putovanja vežu svi sigurnosni pojasevi. Svi putnici koji su želeli da iskuse čari i hazarde bestežinskog stanja, imaće za to zadovoljstvo nešto manje od dva sata na Sirijusu, pre no što brodski motori budu stavljeni u pogon. Iako Dankan nikada nije osećao ni najmanju poteškoću u uslovima slobodnog pada, ipak je dozvolio da ga stjuardi lebdeći provedu, kao kakvu vreću koja je nepomična i koja ne pruža nikakav otpor, kroz vazdušastu komoru i smeste u letelicu.

Bilo je suviše očekivati da će Odbor za proslavu petstote godišnjice moći da mu obezbedi zasebnu kabinu - na celom brodu ukupno ih je bilo četiri - i Dankan je znao da će sa nekim morati da deli boravište na putu do Zemlje. L-3 je bila sićušna ćelija sa dva ležaja na rasklapanje, nekoliko fijoka, dva sedišta - takođe na rasklapanje - i jednim ogledalom koje je u isti mah bilo video-ekran. Nije postojao prozor koji bi gledao u svemir; prema objašnjenju u

brošuri pod naslovom Dobro došli na naš brod, to bi dovelo do neprihvatljivih strukturalnih rizika. Dankan uopšte nije poverovao u to i pitao se ne leži li iza svega bojazan projektanata da bi neko od klaustrofobičnih putnika mogao da pokuša da na silu iziđe napolje.

Što se tiče toaleta, ni tu čovek nije mogao da ima zasebne pogodnosti; u tu svrhu je, naime, služila jedan priključna prostorija, koja je, međutim, opsluživala četiri kabine oko sebe. No, putovanje traje samo nekoliko nedelja.

Dankanov duh se malo obodrio kada je sakupio nešto samopouzdanja i krenuo da istražuje svoj mali svet. Ubrzo je naučio da vizuelno odredi svoj položaj sledeći uputstva odštampana na brodskim kartama; u orijentacionom pogledu, bilo je vrlo zgodno misliti o Sirijusu kao o cilindričnoj desetospratnici. Pedeset kabina nalazilo se smešteno na šestom i sedmom spratu; odmah ispod njih, na petom nivou, bile su sale za odmaranje, rekreaciju i razonodu, kao i restorani.

Teritorija koja se spuštala ispod i iznad ta tri sprata bila je zabranjena za putnike. Preostali nivoi, koji su se pružali nagore, sadržali su najpre blok sistema za održanje životnih uslova, zatim smeštajni prostor posade i konačno most koji je predstavljao petougao nu konstrukciju sa velikim prozorima na svakoj strani. U donjem smeru nalazili su se kuhinja, teretni prostor, rezervoari sa gorivom i pogonski sistem. Raspored je bio sasvim logičan, ali Dankanu je ipak bilo potrebno izvesno vreme da otkrije kako je blagajna na nivou kuhinje, ambulanta odmah uz teretno odeljenje, gimnastička vežbaonica u bloku sistema za održavanje uslova života, dok je biblioteka smeštena u jednu zabačenu vazдушnu komoru za slučaj opasnosti koja se nalazila između šestog i sedmog nivoa.

Dok je obilazio svoj novi dom, Dankan se sreo sa desetak drugih putnika na sličnom istraživačkom putovanju, izmenivši pri tom sa njima uzdržane pozdrave, kako to već priliči među strancima koji će se uskoro upoznati možda i previše dobro. On je već ispitao spisak putnika da bi video da li se možda na brodu nalazi neko koga poznaje, otkrivši pri tom nekoliko osoba za koje je znao da su sa Titana, premda ih nije lično poznao. Istom prilikom je ustanovio da kabinu L-3 deli sa izvesnom dr Lujzom Čang, ali ga je rastanak sa Marisom i dalje odveć tištio da bi mu ova činjenica probudila neko veće zanimanje.

U svakom slučaju, kada se vratio u L-3 otkrio je da je dr Čang živahna i oniža starija dama, sa nesumnjivo više od sto godina na plećima, koja ga je pozdravila rasejanom ljubaznošću; tokom celog putovanja, ova ljubaznost se ni za korak nije približila punom priznavanju njegovog postojanja. Kako je ubrzo saznao, ona je bila jedan od vodećih matematičkih fizičara u Sunčevom sistemu, kao i autoritet na polju fenomena rezonantnosti među satelitima spoljašnjih planeta. Čitavih pola stoleća upinjala se da objasni zbog čega razmaci između Saturnovih prstenova nisu na mestima koja nalažu najbolje teorije.

Dva sata koja su polako protekla, kao da su brzo pohitala u susret očekivanoj objavi: "Govori vam kapitan Ivanov u minus pet minuta. Svi članovi posade moraju biti na svojim mestima, a svi putnici neka provere sigurnosne pojaseve. Početno ubrzanje iznosiće stoti deo jedne gravitacije - deset centimetara u sekundi na kvadrat. Ponavljam: stoti deo jedne gravitacije. Održavaćemo ovo ubrzanje deset minuta dok pogonski sistemi budu podvrgnuti rutinskoj proveru."

Šta bi bilo kada bi provera otkrila neku grešku, upita se Dankan. Znaju li čak i matematičari šta bi se dogodilo ukoliko bi došlo do nekog kvara u asimptotičkom pogonu? Ovaj tok misli nije bio baš ospokojavajući i on brzo

odustade od njega.

"Minus četiri minuta. Neka stjuardi provere da li su svi putnici propisno vezani."

Kako li se samo ova zapovest može izvršiti? Na brodu se nalazilo tri stotine dvadeset pet putnika, od kojih je polovina bila u svojim kabinama, dok se druga polovina smestila u salonu za odmaranje, tako da nije postojao način na koji bi desetak premorenih stjuarda vodilo računa o tome kako im se svi štićenici ponašaju. Oni su jednom prošli brodom u minus trideset, a zatim ponovo u minus deset; putnici koji su se posle toga odrešili, jedino sami sebi mogu da prebace za sve što ih snađe. Uostalom, pomisli Dankan, svako ko može da doživi nešto neprijatno pri stotom delu gravitacije to svakako i zaslužuje. Potisak koji će se osetiti usled ubrzanja bie ravan naletu na kakav veliki, nakvašen sunđer.

"Minus tri munuta. Svi sistemi normalno funkcionišu. Putnici u odmarališnom sektoru B videće rađanje Saturna."

Dankan tašto dopusti da ga prožme plima samozadovoljstva. Upravo se zbog ovog poslednjeg sada nalazio u odmarališnom sektoru B, nakon što je stvar elegantno sredio sa jednim od stjuarda. Titan je uvek istom stranom bio okrenut prema svom matičnom svetu, tako da je prizor velikog globusa koji se uspinje nad obzorje predstavljalo nešto što se nikada nije moglo videti sa površine, čak i da je to dopustio gotovo neprekidni pokrov ugljovodoničnih oblaka.

Taj oblačni sloj sada je ležao hiljadu kilometara ispod, štiteći svet koji je skrivao od hladnoće svemira. A onda, iznenada - neočekivano, iako je upravo na to čekao - Saturn počeo da se diže poput zlatne utvare.

U svekolikoj poznatoj vaseljeni nije bilo ničega što bi se moglo uporediti sa čudom kome je sada prisustvovao. Stotinu puta veći od mladog Meseca koji plovi nebom Zemlje, pljosnati žučkasti globus ličio je na kakvo učilo za planetarnu meteorologiju. Njegovi prepleteni pramenovi oblaka menjali su svoj izgled gotovo svakog časa, dok bi hiljadama kilometara ispod, u vodonično-metanskoj atmosferi, erupcije čiji uzrok još nije bio poznat, izbacivale iz svog skrovitog središta mehurove veće od Zemljinih kontinenata. Oni bi se širili, a zatim rasprskavali kada bi stigli do granica atmosfere; samo nekoliko minuta kasnije, Saturnovo mahnito, desetočasovno rotiranje razvejalo bi

ih po dugačkim, raznobojnim prugama koje su se pružale i do pola obima planete.

Negde dole u tom paklu, seti se Dankan sa osećajem strahopoštovanja, kapetan Klajnman je poginuo pre sedamdeset godina, a sa njim i deo Bake Elen. Posle toga, niko se više nije odvažio da krene u sličnu misiju. Saturn je i dalje predstavljao jedan od najvećih nedovršenih poslova u Sunčevom sistemu - uz, možda, tinjajući pakao Venere.

Prstenovi su i dalje bili sasvim neupadljivi, tako da su se lako mogli prevideti. Po nekoj kosmičkoj ironiji, svi unutrašnji sateliti ležali su gotovo u istoj ravni sa tom tananom, poput oblande tankom strukturom, koja je Saturna činila jedinstvenom. Posmatrani bočno, kao što je to sada bio slučaj, prstenovi su se mogli videti samo kao tanušna linija svetlosti koja pomalo štrči sa obe strane planete, ali su zato bacali široku, tamnu senku duž polutara.

Kroz nekoliko časova, kada se Sirijus bude uspeo iznad orbitalne ravni Titana, prstenovi će se pojaviti u punom sjaju i raskoši. Samo to bi, pomisli Dankan, bilo dovoljno da opravda preduzimanje ovog putovanja.

"Minus jedan minut."

Uopšte nije čuo objavljivanje drugog minuta pre poletanja; veliki svet koji se uspinjao povrh obzorja oblaka mora da ga je omađijao. Kroz šezdeset sekundi, automatski starter u srcu pogonske jedinice obznaniće njene poslednje tajne. Sile, koje je samo nekolicina sada živih ljudi mogla da zamisli u uobrazilje, a niko da do kraja dokuči, razbudiće se sada u svoj svojoj pomami, istrgnuće Sirijus iz Saturnovog stiska i hitnuće ga put Sunca, ka njegovom dalekom cilju, Zemlji.

"...Deset sekundi, pet sekundi, paljenje!"

Izgledalo je veoma čudo što je ta reč, koja je u tehnološkom pogledu bila zastarela najmanje dve stotine godina, i dalje postojala u žargonu astronautike! Dankan jedva da je imao vremena da uobliči vlastite misli, kada oseti plimu potiska. Od potpune nule, težina mu je dostigla vrednost nešto manju od jednog kilograma; to, jedva da je bilo dovoljno da napravi malo ulegnuće na jastuku iznad koga je prethodno lebdeo i poglavito se moglo osetiti po blagoj zategnutosti pojasa kojim je bio vezan oko pasa.

Druge posledice bile su znatno manje dramatične. Javila se izvesna promena u boji zvuka neodredljivih šumova koji nikada ne bi prestali na svemirskom brodu dok bi njegovo mehaničko srce bilo u pogonu; Dankanu se takođe učinilo da negde u daljini može da razabere slabašno šištanje. To, međutim, nikada nije pouzdano ustanovio.

A onda, hiljadu kilometara ispod, ugledao je nepogrešiv znak da Sirijus odista napušta parkirnu orbitu. Brod je uranjao u noć na svom poslednjem krugu oko Titana, a bleđa Sunčeva svetlost brzo je kopnela na moru oblaka daleko dole. Ali onda je usledilo novo svitanje u širokom zamahu preko lica sveta koji će ubrzo napustiti. U dužini od stotinu kilometara iza broda koji je ubrzavao, stub usijane plazme razastirao je u svemir i preko purpurnog pokrova oblaka Titana nebrojene kvintilione svetlostih fotona. Sirijus se ustremio put Sunca u većem sjaju od samog Sunca.

"Deset minuta nakon paljenja. Sve provere rada uređaja izvršene. Sada ćemo povećati potisak do nivoa koji ćemo zadržati tokom celog puta od nula zarez dve gravitacije - odnosno dve stotine centimetara u sekundi na kvadrat."

A onda je Sirijus najzad, po prvi put, pokazao šta sve može. Glatkim doplivom snage, potisak i težina dvadesetostruko su se povećali i postojano se zadržali na toj vrednosti. Svetlost na oblacima dole, sada je bila toliko snažna da su oči pekle od nje; Dankan je čak bacio brz pogled na Saturnov disk koji se još uspinjao da bi video da li i on na neki način odražava ovo žestoko novo sunce. Sada je mogao da čuje, slabašno ali sasvim razgovetno, piskutavo brujanje koje će predstavljati zaleđe svega što se bude zbivalo na brodu do okončanja putovanja. Mora da je posredi, pomisli on, puka podudarnost što ovaj zastrašujući glas asimptotičkog pogona zvuči sasvim slično brujanju drevnih hemijskih raketa koje su prve donele čoveku slobodu svemira. Plazma koja je šikljala iz broskog reaktora kretala se hiljadu puta brže nego ispusni gasovi iz bilo koje rakete, računajući tu i nuklearnu; kako je ona pri tom stvarala ovaj poznati zvuk bila je tajna koju nije mogla da razreši nikakva naivna mehanička intuicija.

"Sada se postojano krećemo pri jednoj petini gravitacije. Putnici mogu da odvežu pojaseve i da uživaju punu slobodu kretanja - ali molim vas budite oprezni dok se sasvim ne prilagodite."

Meni za to neće biti potrebno mnogo vremena, pomisli Dankan dok se

oslobađao remenika, ubrzanje broda davalo mu je njegovu normalnu, titansku težinu. Svaki žitelj Meseca ovde bi se sasvim osećao kao kod svoje kuće, dok bi stanovnici Marsa i Zemlje iskusili prijatno čuvstvo plutanja po površini vode.

Svetiljke u sektoru za odmaranje, koje su bile gotovo sasvim prigušene da bi se bolje video spoljni spektakl, polako su se upalile do normalnog sjaja. Nekoliko zvezda prve veličine, koje su se prethodno mogle razabrati, nestale su istog časa, a i nepravilno zaokružen Saturnov globus postao je bleđi i belji, izgubivši svu svoju šarolikost. Dankan je mogao da povрати pređašnji prizor tako što bi navukao tamne zavese oko osmatračke lože, ali očima bi mu bilo potrebno nekoliko minuta da se ponovo prilagode. Upravo je razmišljao da li da preduzme taj napor, kada je jedan drugi događaj doneo odluku umesto njega. Začuo se trotaktni akord Ding-dong-ding i iz zvučnika se razlegao novi glas, koji je ostavljao utisak kao da potiče iz društvenog staleža za nekoliko klasa višeg od kapetanovog, objavivši gotovo bezvoljno: "Govori vam glavni stjuard. Umoljavaju se putnici da upamte da je prvo serviranje ručka u dvanaest nula-nula, drugo u jedan nula-nula, a poslednje u dva nula-nula. Molim vas da ništa ne menjate bez prethodne konsultacije sa mnom. Hvala." Nešto manje odsečno Dong-ding-dong označilo je kraj poruke.

Posmatranje čudesa Vaseljene budi u čoveku apetit - tako je Dankan otkrio istog trenutka. Već je bilo pola dvanaest i bilo mu je milo što je raspoređen u prvu smenu. Pitao se koliko li sada putnika, kojima krče creva, vrše sve moguće pritiske na glavnog stjuarda da ih pomeri u raniju smenu.

Uživajući u osećaju težine koju je stvorio čovekov stvaralački duh i koja će ostati postojana, ukoliko se ne dogodi nešto nepredviđeno, do sredine putovanja, Dankan požuri da zauzme mesto u već poprilično otegnutom redu pred restoranom.

Njegovih prvih trideset godina života na Titanu kao da su već pripadali nečijem tuđem postojanju.

12. POSLEDNJE REČI

Još jedan trenutak, bolno poznata slika ostala je okamenjena na ekranu. Iza Marise i dece, Dankan je video dve fotelje iz dnevne sobe, dedinu fotografiju kao i obično, malo naaherenu, poklopac otvora za dostavljanje hrane, vrata glavne spavaće sobe, orman za knjige sa skromnim ali neprocenjivim blagom koje je preživelo dva stoleća međuplanetnog lomatanja... Bio je to njegov svet; u njemu se nalazilo sve što je voleo, a sada ga je napuštao. Već se za njega nalazio u prošlosti.

Nalazio se na udaljenosti od samo tri sekunde, ali je i to bilo dovoljno. Prevalio je tek pukih milion kilometara za manje od pola dana, pa ipak osećaj razdvojenosti već se sasvim uvrežio u njemu. Bilo je nepodnošljivo čekati šest sekundi na svaku reakciju i svaki odgovor; u času kada bi replika stigla, on je već zaboravio šta je pitao i obično bi zaustio da kaže nešto drugo. I tako se pokušaj razgovora ubrzo izobličio u niz prekida i početaka, dok su on i Marisa posmatrali jedno drugo u nemom jadu, oboje čekajući da im sabesenik prvi progovori... Bilo mu je milo što se to mučenje napokon okončalo. Iskustvo ga je učinilo svesnim, bolje od ma čega drugog, nepojamne ogromnosti svemira. Počeo je da podozreva da Sunčev sistem nije sazdan po meri čoveka i da nastojanja tog drskog stvora da ga potčini vlastitim potrebama ne

retko imaju za protivnika zakone koji sasvim izmiču njegovom uplivu. Čitavog života, Dankan je zdravo za gotovo prihvatao činjenicu da trenutno može da stupi u vezu i razgovara sa prijateljima ili članovima porodice ma gde se oni nalazili. Ali sada - još pre no što je prošao i Saturnove spoljne mesece! - ta moć mu je bila oduzeta. Narednih dvadeset dana on će deliti samotni, izolovani mehur ljudskog roda, kadar da opšti sa svojim saputnicima, ali lišen svakog stvarnog kontakta sa ostalim delom čovečanstva.

Njegovo samosažaljenje trajalo je jedva nekoliko trenutaka. Ovaj osećaj izolovanosti pratila je, sa druge strane, i izvesna razdraganost - čak oslobođenost - poduprta svešću da se nalazi na jednom od najdužih i najbržih putovanja koje je čovek u stanju da preduzme. Put do spoljnih planeta predstavljao je rutinsku stvar bez većih uzbuđenja - ali je u isto vreme bio redak i njega je iskusio tek jedan sićušan deo pripadnika ljudske rase. Dankan se setio jedne omiljene zemaljske izreke koju je Malkolm, doduše koristio u različitim kontekstima ali koja je bila prikladna svakoj prilici: "Kada je to neizbežno, odmori se i uživaj u tome." Učiniće sve što je u njegovoj moći da uživa na ovom putovanju.

Pa ipak, kada se najzad popeo u svoj ležaj na kraju prvog dana u svemiru, Dankan se osećao iscrpljenim. Beskrajna serija opraštanja, ne samo sa članovima porodice već i sa mnogobrojnim prijateljima, sasvim ga je emocionalno presahla. A povrh svega su ga ophrvale još i mučne brige koje prate svaki odlazak: šta je zaboravio da učini? Koje neophodne stvari nije spakovao i poneo? Da li mu je sav prtljag ukrcan i uskladišten? S kojom važnom osobom je propustio da se pozdravi? No, bilo je beskorisno dalje brinuti o tim stvarima, sada kada se udaljavao od doma brzinom koja se povećavala za dvadeset pet hiljada kilometara na čas, svakog sata, ali njemu su misli ipak i dalje bežale u tom pravcu. Iako je bio veoma umoran, hiperaktivni mozak nije mu puštao san na oči. Bio bi potreban pravi genije da bi se načinila neudobna postelja pri jednoj petini gravitacije i na svu sreću projektanti Sirijusa nisu bili voljni da se late ovog izazovnog zadatka. Posle tridesetak minuta, Dankan je počeo da se opušta i da pribira uskomešane misli. Ponosio se sobom što je u stanju da zaspi bez pomoći veštačkih sredstava, a i sada je sve više izgledalo da će mu poći za rukom da utone u san bez posredstva elektronarkoze. Ovaj način uspavlivanja bio je, razume se, potpuno neškodljiv, ali on se nikada narednog dana ne bi osetio valjano ispavanim.

Polako toneš u san, reče on samome sebi. Ne zanima te ništa više sve dok ne kucne čas za doručak. Sve što budeš sanjao biće lepo...

Zvuk sličan onome kada kakav mali vulkan pročišćava svoje ždrelo razvejavao je trud ulagan poslednjih desetak minuta. Istog trena bio je sasvim razbuđen, pitajući se kakva li je to nevolja snašla Sirijus. Bilo je potrebno da protekne nekoliko grozničavih sekundi da bi shvatio da je to samo neki neuviđavni i antidruštveni mornar našao baš sad za shodno da obiđe susedni toalet.

Proklinjući u sebi, pokušao je da se vrati u predašnje stanje dremljivosti i da se ponovo obre na pragu sna. Ali ovoga puta bilo je uzalud; neizmerno mnoštvo brodskih šumova počelo je da mu privlači pažnju. Izgledalo je da je ispustio kontrolu nad analitičkim delom svog uma, koji je bio potpuno zaokupljen klasifikovanjem raznolikih zvukova iz sveta koji ga je okruživao. Protekli su sati pre no što mu je stvarno pošlo za rukom da razabere udaljeno, avetinjsko šištanje pogonske jedinice. Svake sekunde Sirijus je izbacivao sto grama vodonika brzinom koja je bila ravna trećini svetlosne -

tričav gubitak mase koji je međutim, donosio nebrojene milione gigavata. Sve fabrike Zemlje u toku prvih nekoliko stoleća industrijske revolucije nisu utrošile toliko energije koliko je sada cilindrični brod potiskivalo put Sunca. Neskladno slab i tanušan pisak nije, sam po sebi, predstavljao neku smetnju, ali njemu je bio pridružen niz drugih, neobičnih zvukova. Šta je, na primer, moglo da prouzrokuje ono, bzzz... klik, klik... bzzz, pa prigušeno tup... tup... tup, grgoljivo "hisss" i neprekidno "viii-viii-viii", koje je čoveka još najvećma izluđivalo?

Dankan se okrenuo na drugu stranu i pokušao da zagnjuri glavu u jastuk. Ali nije bilo nikakve razlike, izuzev što su visoki piskutavi tonovi postali profiltrirani, a niže frekvencije povišene. Ovako je takođe postao svesniji neprekidnog pulsiranja samog kreveta, i to u ritmu od deset ciklusa u sekundi, koji je bio kao sračunat da izazove napad epilepsije.

Hej, evo sad i nečeg novog. Bio je to svojevrsan snužden šum, "ker-plank, ker-plank", koji je mogao da proizvede neki prastari motor sa unutrašnjim sagorevanjem, već odavno zreo za staro gvožđe. Ali Dankan je ozbiljno sumnjao da se na Sirijusu može naći motor sa unutrašnjim sagorevanjem, pa bio on star ili nov novcijat.

Ponovo je promenio stranu - i istog časa postao svestan hladnjikave vazdušne struje iz ventilatora, koja mu je zapahnjivala levi obraz. Ako ne bi obraćao pažnju na to, možda bi se senzacija spustila ispod praga svesti. Sam napor, međutim, da se pretvara da je ne primećuje usredsređivao mu je pažnju na tu neprijatnost.

Sa druge strane malog pregratka, brodske cevi još jednom su dale znak života nizom prigušenih bupkanja. Negde u sistemu javio se vazdušni mehur i Dankan je istog časa postao vraški siguran da svokoliko inženjerijsko umeće na Sinjusu neće biti kadro da ga izгна odatle pre kraja putovanja.

A šta je pa sad ovo? Bio je to hrapav, škriputav zvuk, toliko nepravilan da nijedan dobro podešeni mehanizam nije mogao da ga proizvede. Dok je Dankan ležao u tami, razbijajući glavu u potrazi za objašnjenjem, prvobitna ozlojeđenost u njemu je polako prerastala u uzbunu. Treba li da pozove stjuarda i da mu skrene pažnju da nešto nije u redu?

I dalje je pokušavao da pribere misli i da odluči šta mu valja činiti, kada mu iznenadna promena u visini i intenzitetu zvuka razveja sve sumnje u pogledu njegovog porekla. Gundajući i proklinjući svoju zlu sreću, Dankan se pomiri sa činjenicom da mu prestoni besana noć.

Dr Čang je hrkala...

Neko ga je blago drmusao. On promrmlja: "Ostavi me", a zatim se mamurno razbudi iz dubokog sna.

"Ako ne požurite", reče dr Čang, "nećete stići na doručak."

13. NAJDUŽE PUTOVANJE

"Govori vam kapetan. U toku narednih petnaest minuta obavićemo poslednje podešavanje brzine izvan ravni ekliptike. Ovo će vam biti poslednja prilika da dobro osmotrite Saturn, a mi ćemo tako upraviti brod da će se on moći videti kroz prozore sektora za osmatranje B. Hvala."

"Hvala vama", pomisli Dankan, premda je postao manje zahvalan kada je stigao u sektor za osmatranje B. Ovoga puta, stjuardi su na sve strane

razglasili stvar, tako da su putnici prosto preplovili salu. No, njemu je ipak pošlo za rukom da zauzme dobro osmatračko mesto, premda je morao da stoji. Iako putovanje tek što je počelo, Saturn je već izgledao poprilično daleko. Planeta se smanjila na četvrtinu svoje uobičajene veličine; sada jedva da je dvostruko bila veća od Meseca viđenog sa Zemlje.

Pa ipak, bez obzira što su mu se razmere suzile, Saturn je dobio na veličanstvenosti. Sirijus se uspeo nekoliko stepeni iznad ekvatorijalne ravni planete i Dankan je konačno mogao da vidi prstenove u njihovom punom sjaju. Tanki, koncentrični, srebrni oreoli izgledali su u toj meri veštački da je bilo gotovo nemoguće poverovati da ne predstavljaju rukotvorinu nekog kosmičkog zanatlije koji kao sirov materijal koristi svetove. Iako se na prvi pogled činilo da su oni čvrsti, kada je Dankan zagledao malo pomnije, uspeo je da uoči kako se planeta prosijava kroz njih; njena žuta svetlost stvarala je čudan kontrast sa njihovom besprekornom, snežnom belinom. Sto hiljada kilometara ispod, senka prstenova pružala se u tamnom pojasu duž polutara; lako se mogla pobrkati sa nekom neobično tamnom prugom oblaka, umesto da se pretpostavi da predstavlja pojavu čiji se uzročnik nalazi u svemiru.

Dva glavna razmaka među prstenovima lako su se mogla razabrati i pri letimičnom pogledu, ali bi detaljnije osmatranje otkrilo najmanje desetak tananijih graničnih linija na mestima gde se javljala iznenadna promena sjaja između susednih odeljaka. Još od kada su prstenovi otkriveni, tamo negde u sedamnaestom stoleću, matematičari poput dr Čanga pokušavali su da nađu objašnjenje njihove strukture. Odavno je bilo poznato da sile privlačenja mnogobrojnih Saturnovih meseca razdavajuju milijarde orbitirajućih čestica u zasebne pojaseve, ali pojedinosti ovog procesa i dalje nisu bile jasne.

U izvesnoj meri, takođe su postojale razlike među samim pojedinim trakama. Sasvim spoljni prsten, na primer, ispoljavao je jasno uočljivu šarolikost ili zrnastu sjajnost, a sićušno zgrušavanje svetlosti lepo se moglo videti na njegovom istočnom kraju. Nije li ovde po sredi, upita se Dankan, mesec koji tek treba da se rodi - ili bar poslednji ostaci nekoga koji je tu skoro uništen? Pomalo snebivljivo, on upita o tome dr Čanga.

"Obe mogućnosti su razmatrane", reč ona. "Moja izučavanja daju prednost prvoj mogućnosti. Ta kondenzacija može, uz malo sreće, da postane novi satelit kroz nekoliko hiljada godina."

"Ne bih se složio, doktore", umeša se jedan putnik. "U pitanju je puka statistička fluktuacija u gustini čestica. To je prilično česta pojava koja nikada ne traje duže od nekoliko godina."

"Da, kada su posredi pojave manjih razmera. Ali ova je odveć intenzivna i preblizu rubu prstena B."

"Ali Vanderplasova analiza problema Janus..."

Rasprava je od tog trenutka počela da liči na revolverski okršaj u kakvom prastarom vesternu. Oba naučnika istovremeno su potegla svoje kompjutere koji su im visili o bedru, a zatim se povukla, mrmljajući jednačine, u zadnji deo sektora za odmaranje. Potpuno su digla ruke od pravog Saturna zbog čijeg su neposrednog izučavanja prevalili toliki put - i koji, po svoj prilici, nikada više neće videti.

"Govori vam kapetan. Podesili smo brzinu i sada ponovo usmeravamo brod prema ravni ekliptike. Nadam se da ste dobro osmotrili Saturn - jer sledeći put kada budete imali priliku da ga vidite, on će već biti poprilično daleko."

Nije postojao primetan osećaj kretanja, pa ipak veliki prstenasti globus

počeo je lagano da klizi sa prozora za osmatranje. Putnici koji su zauzeli prednja mesta nagnuli su se napred da bi ga ispratili pogledom; kada je džinovska planeta konačno nestala sa vidika, utonuvši ispod širokog štitnika koji je opasivao donji deo broda, razleglo se u horu jedno razočarano "Oh!." Metalni štitnik imao je samo jedan zadatak: da blokira zračenje iz mlaznica koje bi moglo da pokulja napred. Čak i trenutni pogled na taj nesnosan sjaj, blistav poput supernove u času detonacije, mogao je da dovede do potpunog slepila, a izlaganje od nekoliko sekundi već bi bilo smrtonosno.

Sirijus je sada bio upravljen gotovo direktno prema Suncu, dak je ubrzavao u pravcu unutrašnjih planeta. Sve dok pogon bude bio uključen, neće biti moguće gledati unazad. Dankan je znao da kada naredni put bude video Saturn golim okom, ovaj će predstavljati samo, ne odveć razaznatljivu zvezdu.

Dan kasnije, krećući se brzinom od tri stotine kilometara u sekundi, brod je prošao pored još jednog kamena-međaša. Letelica se, razume se, oslobodila gravitacionog polja planete pre mnogo časova; ni Saturn - pa shodno tome ni Sunce - nisu je se više mogli dočepati. Granica koju je Sirijus sada prelazio bila je čisto arbitrarna: orbita najudaljenijeg meseca.

Mnemozina, sa prečnikom od samo petnaest kilometara, držala je dva skromna rekorda. Ona je imala najduži period od svih satelita, pošto joj je bilo potrebno čak 1.139 dana da napravi punu orbitu oko Saturna na prosečnoj udaljenosti od dvadeset jedan milion kilometara. Isto tako, ona je posedovala najduži dan od svih tela u Sunčevom sistemu: razdoblje rotacije dostizalo je u njenom slučaju zadivljujući zbir od 1.143 dana. Iako je bilo očigledno da se ove dve numeričke vrednosti nalaze u nekakvoj vezi, nikome još nije pošlo za rukom da pruži valjano objašnjenje za Mnemozinino lenjo ponašanje.

Pukim slučajem, Sirijus je prošao na manje od milion kilometara od tog sićušnog sveta. U početku, čak i pri najvećem stepenu povećanja broskog teleskopa, Mnemozina je predstavljala samo tanušan srp bez ikakvih vidljivih karakteristika, ali kako je brzo izrasla do polumeseca, počela su se pomaljati polja svetlosti i senke da bi se na kraju izoštrila u kratere. Bilo je to tipično za sve gušće satelite "merkurovskog" tipa - za razliku od unutrašnjih snežnih grudvi, kakve su Mimas, Enkelad i Tetis - ali ona je sada Dankana zanimala zbog jedne druge posebnosti. Ovaj mesec njemu je značio više od poslednjeg beočuga na putu za Zemlju.

Tamo se nalazio Karl, radeći već više nedelja u mešovitom titansko-zemaljskom timu za istraživanje spoljnih satelita. To istraživanje, koliko je Dankana pamćenje služilo, sprovodilo se od vjkada - budući da je ukupna površina svih meseca dostizala iznenađujuću cifru od milion kvadratnih kilometara - a ekipa koja se time bavila radila je svoj posao vrlo temeljito. Bilo je pritužbi na visoku cenu ovog projekta, a kritičari su se primirili tek onda kada je obećano da će ispitivanje biti tako detaljno obavljeno da više uopšte neće biti potrebno ići u ekspediciju na spoljne mesece. No, Dankan je čisto sumnjao da će to obećanje biti održano.

Posmatrao je kako blede srp Mnemozine prerasta u puni mesec, istovremeno nestajući iza broda, kako je ovaj hitao ka Suncu; za trenutak se upitao da li da uputi Karlu oproštajuće pozdrave. Ali ako to i bude učinio, njegov gest biće protumačen samo kao podrugivanje.

Dankanu je bilo potrebno nekoliko dana da bi se privikao na složenu organizaciju broskog života - organizaciju kojom je dominirala činjenica da je obedovaonica kako je velikodušno nazivana sala do kafeterije mogla da primi

samo trećinu putnika u jednoj smeni. Tako je ispalo da je neprekidno tokom devet časova najmanje sto ljudi jelo, dok su preostalih dve stotine ili razmišljali o predstojećem obedu ili gundali zbog upravo okončanog. To je ozbiljno otežavalo posao blagajniku, koji je imao ulogu i oficira zaduženog za zabavu, da priredi neke brodske društvene aktivnosti. Činjenica da većina putnika uopšte nije želela da bude obuhvaćena ovim aktivnostima nimalo mu nije bila od pomoći.

Međutim, dnevni raspored ipak je bio ispunjen raznim događajima, čiju je dobru posećenost putnika jemčila puka dosada. Tridesetominutne vesti sa Zemlje davane su najpre u osam ujutro, pa ponavljane u deset, da bi novi ciklus usledio u sedam i devet uveče. Na početku putovanja, zemaljske vesti stizale su sa najmanje sat i po zakašnjenja, ali će, što se Sirijus više bude približavao svom odredištu, postojati vremenski sve usklađenije. Kada brod najzad bude stigao u parkirnu orbitu, hiljadu kilometara iznad polutara, razmak od emitovanja do prijema biće praktično ravan nuli, pa će najzad i časovnici moći da budu podešavani po tačnom vremenu sa radija. Oni putnici koji ovo ne budu shvatili, neumitno će upasti u benadežno stanje pometnje, tako da im se može dogoditi ono najgore, da naime propuste svoj strogo utvrđeni red za obedovanje.

Svi tipovi vizuelnih informacija, uključujući tu sadržaje nekoliko miliona umetničkih i stručnih knjiga, kao i najveći deo muzičkog blaga čovečanstva, mogli su se dobiti u maloj biblioteci; u nju bi moglo da stane, pod uslovom da se malo stisnu, i do deset ljudi. Svake večeri, međutim, prikazivana su po dva filma u glavnoj sali, pri čemu je izbor vršen - ako se moglo verovati blagajniku - na oprobani demokratski način putem javnog glasanja. Na raspolaganju su stajala dela gotovo svih velikih filmskih klasika, čak iz dvadesetog stoleća. Tako je Dankan prvi put u životu video Čaplinova Moderna vremena, bogat izbor iz Diznijevih crtanih filmova, Olivijeovog Hamleta, Rejovu Pesmu druma, Kubrikovog Napoleona Bonapartu, Mobi Dika Zimanovskog, kao i mnoga druga stara remek-dela, koja on nije znao čak ni po nazivima. Najveći javni uspeh imao je, međutim, film Ako je danas utorak, onda je ovo Mars - jedan iz beskrajnog niza ostvarenja o svemirskim putovanjima snimljenih u danima pre no što je kosmički let praktično ostvaren. Komedija je dovela do prave histerije u gledalištu, tako da se teško moglo poverovati da je ona svojevremeno bila zabranjena za prikazivanje tokom leta zato što se neki birokrata potpuno lišen mašte pobojavao da bi neprijatni obrti u njoj - kao što je slučaj dolazak na pogrešnu planetu - mogli da uznemire nervozne putnike. U stvari, dolazilo je do upravo obrnutog efekta; svi su se odveć smejali da bi uopšte imali vremena da ozbiljnije brinu.

Ali već narednog dana, nagnan pomalo prekomernom savesnošću i priljemošću tipičnom za Mekenzijeve, Dankan se dao na ozbiljan posao.

Imao je tri glavna projekta - jedan fizičke, a dva intelektualne prirode.

Prvi, izvođen pod neumoljivim, hladnim nadzorom broskog lekara, bio je usredsređen na to da ga pripremi za život pri jednoj gravitaciji. U sklopu drugoga, trebalo je da nauči što više može o svom novom domu, kako ne bi odveć ličio na rođaka sa sela kada bude stigao. Treći ga je obavezivao da sroči zahvalan govor - ili bar da napiše što detaljniji koncept, koji bi se lako mogao dopuniti, ukoliko se ukaže potreba, tokom boravka.

Proces ojačavanja uzimao je dva puta po petnaest minuta, za koje je vreme vežbao ili u broskoj centrifugi ili na "pisti za trkanje". U centrifugi bi po pravilu bio sasvim sam; čak ni najprijatniji muzički fon nije uspevao da ublaži

neprijatnost koju je osećao dok se brzo vrteo u maloj kabini i dok su mu noge i ruke polako otežavale poput olova. Ali pista za trkanje bila je tako zabavna da uopšte nije prestajala da radi, a bilo je i takvih poklonika koji su po svaku cenu nastojali da u njoj provedu dopunske časove.

Deo ove privlačnosti nesumnjivo je imao korena u čistoj novotariji; ko bi mogao očekivati da će u svemiru sesti na bicikl? Pista je predstavljala uski tunel sa strmo nagnutim podom, koji je išao skroz u krug oko broda; bila je slična staromodnom akceleratoru čestica - s jedinom razlikom što su u ovom slučaju same čestice stvarale ubrzanje.

Svake večeri, neposredno pre no što bi otišao u postelju, Dankan bi ulazio u tunel, zajahao jedan od četiri bicikla i počeo polako da okreće pedale, vozeći stazom dugačkom šezdeset metara. Na prvi krug bi utrošio lenjih pet minuta; zatim bi postepeno pojačavao tempo i povećavao brzinu. Čineći to, sve više se uspinjao uz bočno zakošen zid, sve dok se pri najvećoj brzini ne bi našao pod pravim uglom u odnosu na pod. Istovremeno bi osećao kako mu telesna težina raste; na biciklovom brzinometru takođe su postojali podeoci koji su pokazivali ekvivalentnu vrednost u jedinicama gravitacije, tako da se mogla odrediti i korisnost vožnje u adaptivnom pogledu. Brzina od četrdeset kilometara na čas - odnosno deset krugova oko Sirijusa u minutu - bila je jednaka jednoj Zemljinoj gravitaciji. Posle nedelju dana vežbanja, Dankan je postao kadar da održi tu brzinu u trajanju od deset minuta bez mnogo napora. Pri kraju putovanja, mogao je tako da vozi unedogled - kao što će i morati, kada bude stigao na Zemlju.

Na pisti za trkanje bilo je najuzbudljivije kada bi se na njoj nalazila dvojica ili više biciklista - a naročito onda kada bi se oni kretali različitim brzinama. Iako je preticanje bilo strogo zabranjeno, ono je ipak predstavljalo neodoljiv izazov. Na pisti za trkanje stekao je pored toga i jedan opipljiviji suvenir: bio je to pseudo-srednjevekovni pergament koji je obznanjivao svima koje bi to zanimalo da se OVIM POTVRĐUJE DA JE DANKAN MEKENZI, IZ OAZE GRADA, TITAN, VOZIO BICIKL OD SATURNA DO ZEMLJE PROSEČNOM BRZINOM OD 2.176.420 KILOMETARA NA ČAS.

Dankanovo mentalno pripravljanje na zemaljski život uzimalo je znatno više vremena, ali nije bilo tako iscrpljujuće. Već je prilično dobro bio upućen u istoriju Zemlje, njenu geografiju i tekuća zbivanja, ali sve do sada to znanje je bilo poglavito teorijskog karaktera, pošto je u odnosu na njega imalo malo praktične primenljivosti. Kako u astronomskom, tako i u psihološkom pogledu, Zemlja mu je bila prilično daleka, ali sada joj se približavao mnogo miliona kilometara na dan.

U izvesnom smislu, štaviše, on već kao da je bio na njoj, budući da je bio okružen sve samim Zemljanima; na Sirijusu se nalazilo svega sedam putnika sa Titana, tako da je brojčana prednost onih prvih iznosila pedeset prema jedan.

Dopalo mu se to ili ne, Dankan je brzo bio podvrgnut svojevršnom ispiranju mozga i saobražavanju jednoj drugoj kulturi. Hvatao je samoga sebe kako počinje da koristi zemaljske govorne figure, prihvatajući blago napevan naglasak koji je sada bio opšte rasprostranjen na Zemlji i sve više i više primenjujući reči kineskog porekla. Sve se to moglo očekivati; ono, međutim, što je u njemu izazvalo osećaj uznemirenosti bila je činjenica da mu je njegov rodni svet, koji se brzo udaljavao, postupno postajao sve nestvarniji. Počeo je da podozreva da će još pre okončanja putovanja postati poluzemljanin.

Proveo je mnogo vremena u gledanju tipičnih prizora sa Zemlje, u slušanju čuvenih političkih rasprava i u nastojanjima da pronikne u kulturna i umetnička zbivanja, kako ne bi ispao potpuni varvarin koji je pao negde iz spoljne tame.

Kada ne bi sedeo za video-ekranom, obično bi prelistavao podeblju knjižicu optimistički naslovljenu sa Zemlja u deset dana. Rado se zabavljao raspitujući se o podrobnostima novopronađenih informacija kod svojih saputnika; ispitivao bi pri tom njihove reakcije i proveravao u kojoj je meri shvatio stvari.

Ponekad se događalo da odgovor bude tupo zurenje, a ponekad, opet, pomalo nadmeni smešak, ali svi su se ophodili veoma ljubazno prema njemu, tako da je posle izvesnog vremena Dankanu postalo jasno da ima izvesne istine u staroj izreci koja kaže da Zemljani nisu nikad hotimice nepristojni i neuviđavni.

Razume se, bilo bi apsurdno prilepiti istu etiketu masi od pola milijarde ljudi - pa čak i samo ovoj grupi od tri stotine pedeset putnika na brodu. Pa ipak, Dankan je sa iznenađenjem ustanovio da je veliki broj njegovih apriornih predstava - pa čak i predrasuda - savršeno saobrazan stvarnosti. Većina Zemljana odista je imala prilično nesvesno nadmeno držanje. Dankana je to u početku ozlojeđivalo; a onda je uvideo da nekoliko hiljada godina istorije i kulture ostavljaju mesta za malo ponosa i oholosti.

Još je bilo rano za njega da odgovori na pitanje o kome se dugo raspravljalo na svim drugim svetovima: "da li Zemlja postaje dekadentna?."

Osobe koje je upoznao na Sirijusu nisu pokazivale ni traga od one tašte preosetljivosti koja se često pripisivala Zemljanima - premda, razume se, uzorak koji mu je stajao na raspolaganju nipošto nije bio primeren situaciji. Svako, kome se ukazala prilika da poseti spoljne oblasti Sunčevog sistema mora da raspolaže ili izuzetnim sposobnostima ili izuzetnim sredstvima.

Moraće najpre da sačeka da stigne na Zemlju pre no što bude mogao da preciznije odredi njenu dekadentnost. Taj projekat bi mogao da bude zanimljiv - ukoliko mu njegovo sprovođenje u delo budu dopustili budžet i vreme.

14. PESME CARSTVA

Ni za sto godina, pomisli Dankan, ne bi mu pošlo za rukom da to hotimice izvede. Odista majstorsko upravljanje nepredvidljivim! Kolin bi se ponosio njime...

Sve je počelo sasvim slučajno. Kada je ustanovio da glavni inženjer ima prilično retko prezime Mek Kenzi, bilo je sasvim prirodno što se upoznao sa njim i uporedio porodična stabla. No, bio je dovoljan samo jedan pogled da bi se videlo kako je svaka veza prilično daleka: Voren Mek Kenzi, doktor astrotehnologije pogonski sistemi, bio je pegav i riđokos.

Bez obzira na to, međutim, bilo mu je milo što je upoznao Dankana i radovao se ćaskanju sa njim. Iskreno prijateljstvo se razvilo znatno pre no što je Dankan odlučio da izvuče i neku korist iz toga.

"Ponekad mi se javi osećaj", požali se Voren ne odveć ozbiljno, "da živim stereotipno. Da li si znao da su nekada svi brodski inženjeri bili Škotlandani i da su se zvali Mek-i-šta-ti-ga-ja-već-znam-šta?"

"Nisam imao pojma. Zašto to nisu mogli da budu Nemci ili Rusi? Pa oni su započeli celu stvar."

"Nisi na dobroj talasnoj dužini. Govorim o brodovima koji plove po vodi. O onim prvim na mehanički pogon koje je pokretala para - klipni motori okretali

su točkove sa lopaticama - negde početkom devetnaestog stoleća. Kako je industrijska revolucija započela u Britaniji, a prve praktično upotrebljavane parne mašine napravili Škotlandani, ispalo je da su, kada su ove počele da se koriste širom sveta, uz njih išli i razni Mekovi. Niko drugi nije bio kadar da shvati tako zapetljanu mašineriju."

"Parna mašina? Zapetljana? Mora da se šališ."

"Jesi li ikada zavirio u neku od njih? Ima tamo više burgija nego što ti misliš, premda se nije teško razabrati... U svakom slučaju, dok je bilo parobroda - a oni su bili u upotrebi samo stotinak godina - Škotlandani su upravljali njima. To razdoblje mi je postalo hobi; ono ima neke iznenađujuće podudarnosti sa našim dobom."

"Dobro, samo napred: iznenadi me."

"Pa, vidiš, ti stari brodovi bili su neverovatno spori, prevaljujući u proseku oko deset kilometara na čas, bar u slučaju teretnih lađa. Tako su stvarno dugi putevi, čak i na Zemlji, mogli da traju nedeljama. Baš kao današnja svemirska putovanja."

"Shvatam. U ono vreme, zemaljske države bile su međusobno udaljene kao danas planete."

"Samo neke od njih. Savršena analogija je stari britanski komonvelt - prvo i poslednje svetsko carstvo. Gotovo stotinu godina, zemlje kao što su Kanada, Indija, Australija, isključivo su preko parobroda održavale svoju vezu sa Britanijom; putovanje u jednom smeru obično bi trajalo mesec i više dana i ne retko se doživljavalo samo jednom u životu. To su sebi mogli da dozvole jedino imućni ljudi ili vladini službenici. I - baš kao i danas - ljudi u kolonijama nisu mogli čak ni da razgovaraju sa maticom zemljom. Psihološka izolovanost bila je gotovo potpuna."

"Ali imali su telefone, zar ne?"

"Da, ali samo za lokalnu upotrebu i to u nevelikom broju. Ne zaboravi, govorimo o početku devetnaestog stoleća. Celovita globalna komunikacija nije uspostavljena sve do pred njegov kraj."

"Imam utisak da ti je analogija pomalo isforsirano izvedena", usprotivi se Dankan. Stvar ga je zainteresovala, ali mu nije zvučala ubedljivo; pa ipak, bio je voljan da sasluša Mek Kenzijeve argumente - još uvek bez zadnjih misli.

"Mogu da ti pružim nove i čvršće dokaze. Jesi li čuo za Radjarda Kiplinga?"

"Jesam, premda nisam čitao ništa od njega. On je bio pisac, zar ne? Anglo-američki... nešto između Melvila i Hemingveja. Engleska književnost predstavlja za mene gotovo potpuno nepoznato područje. Život je tako kratak."

"Da, na žalost. Ali ja sam čitao Kiplinga - on je bio prvi pesnik mašinske ere, a ima ih i koji misle da je predstavljao najboljeg pripovedača kratke priče u svom stoleću. Ja to, razume se, ne mogu da procenim, ali on je tačno opisao razdoblje o kome govorim. Mekendruova slavopoljka - na primer - razmišljanje jednog starog inženjera o klipovima, kotlovima i zamajcima koji pokreću njegov brod oko sveta. Tehnologija tog dela - a da ne pominjem teologiju! - zastarela je već tri stotine godina; ali duh koji je stajao iza nje svež je i mlad kao i uvek."

Pored toga, on je pisao pesme i priče o dalekim mestima koja u njegovim delima izgledaju kao danas planete - a ponekad još egzotičnije! Njegovo ostvarenje koje se meni osobito dopada jeste Pesma gradova... Polovinu aluzija u njoj, doduše, ne razumem, ali pohvale koje upućuje Bombaju, Singapuru,

Rangunu, Sidneju, Ouklendu... navode me na pomisao o Mesecu, Merkuru, Marsu, Titanu..."

Mek Kenzi zastade za trenutak, pomalo zbunjenog izraza lica.

"I ja sam pokušao da se ogledam na tom polju... ali ne brini... neću te gnjaviti svojim stihovima."

Dankan promrmlja nešto ohrabrujuće, znajući da se to od njega očekuje. Bio je sasvim siguran da će mu pre kraja putovanja biti zatraženo mišljenje - u prevodu: pohvala - o Mek Kenzijevim književnim pokušajima.

No, ovo ga je u isti mah pravovremeno podsetilo na njegove vlastite odgovornosti. Dok je još početak putovanja, biće bolje da se da na posao.

Tačno deset minuta, naložio mi je Džordž Vašington - ni sekundu više. Čak će i predsedniku biti dopušteno samo petnaest minuta, a sve planete moraju da imaju podjednako vreme. Bilo je predviđeno da cela stvar traje dva i po časa, od trenutka ulaska u Kapitol do časa kada budu krenuli iz njega na prijem u Belu Kuću...

I dalje je izgledalo pomalo apsurdno prevaliti tri milijarde kilometara da bi se održao desetominutni govor, čak i za tako jedinstvenu priliku kao što je petstota godišnjica. Dankan nije imao nameru da na formalne učtivosti utroši više od pukog minimuma govorničkog vremena; u svakom slučaju, kako je Malkolm primetio, iskrenost govora u kome se izražava zahvalnost često je obrnuto srazmerna njegovoj dužini.

Zabave radi - ali i, što je bilo daleko važnije, zato što će mu to pomoći da upamti ostale zvanične učesnike na proslavi - Dankan se dade u sastavljanje uvodnog dela izlaganja, zasnovanog na spisku gostiju koji mu je uputio profesor Vašington. "Gospođo predsednice" - glasilo je početak govora - "gospodine vicepredsedniče, uvaženi vrhovni sudijo, uvaženi starešino senata, uvaženi starešino kongresa, vaše ekselencije ambasadori Meseca, Marsa, Merkura, Ganimeda i Titana" - u tom trenutku, blago će klimnuti glavom u pravcu ambasadora Farela, ako bude uspeo da ga uoči na prenatrpanoj galeriji - "poštovani predstavnici Albanije, Austranda, Kipra, Čehoslovačke, Francuske, Kmera, Palestine, Kalinge, Zimbabve, Irske..." Izračunao je da bi, ako bi pomenuo svih pedeset ili šezdeset oblasti, koje su i dalje držale do neke svoje autonomnosti, utrošio četvrtinu raspoloživog vremena i on se uzdao da će se sa tim složiti i ostali govornici. Bez obzira na protokol, Dankan je odlučio da izabere neki dostojanstveno sažet oblik.

Formulacija: "Narodi Zemlje" obuhvatila bi ogromno područje; precizno govoreći, njegova površina bila je pet puta veća od Titanove - impresivan statistički podatak koji je Dankan znao napamet. Ali time bi bili izostavljeni posetioци; kako bi bilo da onda kaže: "Prijatelji sa drugih svetova?" Ne... zvučalo je nekako odveć pretenciozno, s obzirom da će mu većina njih biti potpuni stranci. Možda: "Gospođo predsednice, uvaženi gosti, poznati i nepoznati prijatelji sa mnogih svetova..." To je bilo bolje, ali mu ipak još nije izgledalo kao pravo rešenje.

Ceo posao ispao je znatno složeniji nego što se to činilo na prvi pogled - priznao je na kraju Dankan. Bilo je mnogo ljudi koji bi mu rado pružili koristan savet, ali on je bio rešen, u dobroj staroj mekenzijevskoj tradiciji, da najpre do kraja sam okuša sreću, a tek onda da zatraži pomoć. Negde je pročitao da je najbolji način da se nauči plivanje biti bačen u duboku vodu. Dankan nije umeo da pliva - ta veština je na Titanu bila krajnje suvišna - ali je zato analogija sasvim odgovarala situaciji. Njegova karijera u solarnoj

politici takođe će započeti spektakularnim pljuskom u vodu, i to pred očima miliona gledalaca.

Nije stvar bila u tome što je bio nervozan; uostalom, već je imao prilike da istupi pred celim svojim svetom u svojstvu veštaka za vreme tehničkih rasprava u skupštini. Držao se sasvim dobro prilikom prosuđivanja složenih argumenata za i protiv rudarske eksploatacije glečera Maunt Nansen; čak mu je i Armand Helmer čestitao, uprkos činjenici što su njih dvojica na kraju stajala na suprotnim stanovištima. U tim raspravama, koje su se ticale konkretne budućnosti Titana, na njemu je ležala stvarna odgovornost, i karijera je lako mogla da mu naglo bude okončana ukoliko bi napravio budalu od sebe. Publika koja ga bude slušala na Zemlji, biće verovatno hiljadostruko brojnija, ali će zato njena kritička nastrojenost biti znatno manja. U stvari, svi će ga prihvatiti prijateljski ukoliko ne počinu neoprostivi greh i bude dosadan.

To, međutim, još nije mogao da jemči, pošto i dalje nije imao predstavu o tome kako će iskoristiti najvažnijih deset minuta u svom životu.

15. KOD ČVORIŠTA

Na zemaljskim morima to se zvalo "preći liniju". Kad god bi neki brod prešao sa jedne hemisfere u drugu, bili bi priređeni veseli obredi i svetkovine, pri čemu bi oni koji još nikada nisu zakoračili preko polutara bili podvrgavani duhovitim naružavanjima Oca Neptuna i njegovog dvora. Tokom prvih stoleća svemirskog leta, odgovarajuća vrsta prelaza nije dovođila do fizičkih promena; samo je navigacioni kompjuter znao kada je brod prestao da pada prema jednoj planeti, da bi to počeo prema nekoj drugoj. Ali sada, sa usavršenjem pogona za neprekidno ubrzanje, koji je obezbeđivao stalan potisak tokom celog trajanja putovanja, to središte ili "obrotna tačka" dobili su svoj stvarni fizički smisao, kao i srazmerno povećan psihološki efekat. Pošto su prethodno danima živeli i kretali se u prividnom gravitacionom polju, putnici Sirijusa sasvim su ostali bez težine u toku nekoliko časova, što im je omogućilo da najzad iskuse da se odista nalaze u svemiru.

Dobili su priliku da posmatraju sporo kruženje zvezda dok se brod okretao za sto osamdeset stepeni, da bi mlaznice pogona bile tačno upravljene u smeru prethodnog pravca kretanja kako bi se postepeno smanjila ogromna brzina stečena tokom prethodnih dana. Takođe su dobili priliku da se naslađuju pri pomisli da se sada kreću brže od bilo kog ljudskog bića u čitavoj istoriji - odnosno da maštaju o uzbudljivoj mogućnosti da će Sirijus, ukoliko motori iz ma kog razloga ne budu mogli da se ponovo uključe, konačno stići do najbliže zvezde, kroz nepunih hiljadu godina...

Putnici su doista dobili priliku za sve to; no, kako ljudska priroda poseduje određena nepromenljiva svojstva većina žitelja Sirijusa imala je na umu nešto sasvim drugo.

Ovo je u isti mah bila jedina zgoda koja će im se ikada ukazala da dovoljno dugo budu u bestežinskom stanju kako bi u njemu mogli da uživaju. Propustiti ovu priliku bio bi neoprostiv zločin. Nije stoga nikakvo čudo što je najpopularniji naslov u brodskoj biblioteci tokom poslednjih nekoliko dana bio Nasa Sutra - stara knjiga i stara šala, toliko često prepričavana da više uopšte nije bila smešna.

Kapetan Ivanov je poricao, sa prikladno ubedljivim izrazom opravdane rasrđenosti, da je brodski raspored bio tako izvršen da udovolji niskim strastima putnika. Kada se povela reč o toj stvari za kapetanovim stolom, na dan pre obrtne tačke, on je pribegao sasvim primernoj odbrani.

"Ovo je jedini logičan čas da se isključi pogon", objasnio je. "Između nula nula i nula četiri, svi putnici biće u svojim kabinama gde će... ovaj... spavati. Tako ćemo ih u najmanjoj meri izložiti neugodnostima. Ovu operaciju ne možemo da obavimo u toku dana, pošto su kuhinje i toaleti izvan pogona u uslovima bestežinskog stanja. Ne zaboravite to! Sve ćemo još jednom podsetiti na ovu okolnost kasnije u toku večeri, ali uvek ima budala koje su odveć samouverene ili koje previše popiju, a onda, povrh svega još i ne pročitaju uputstva na plastičnim kesicama koje ćete naći u kabinama."

Dankana je ovo dovelo u iskušenje; Marisa je već počela da bleđi, a ovde prilike nisu nedostajale. Primio je nepogrešive signale iz raznih pravaca i od različitih kandidata čije su se vrednosti kretale u celom rasponu od jedan do pet. Ne bi mu bilo lako da donese konačnu odluku, no sudbina je umešala svoje prste i poštredela ga nevolja.

Na tri dana pre obrtne tačke, njegovo prijateljstvo i prisnost sa glavnim inženjerom Mek Kenzijem konačno su dosegli one razmere kada je on diskretno mogao da mu stavi do znanja neke stvari. One mu nisu bile smesta određene, ali Voren je ipak izvesno vreme procenjivao mogućnosti. Saopštio je Dankanu svoju odluku samo dvanaest časova unapred.

"Neću da kažem da bi ovo moglo da me staje posla", reče on, "ali, ukoliko bi se pročulo, u najmanju ruku bi mi stvorilo neprijatnosti. Ali ti si jedan Mekenzi, a uz to i specijalni pomoćnik upravnika. Ako dođe do najgoreg, što se ja nadam da neće biti slučaj, moći ćemo da kažemo da je tvoj zahtev bio zvaničan."

"Razume se... potpuno te razumem i stvarno veoma cenim uslugu koju mi činiš. Nipošto te neću ostaviti na cedilu."

"Preostaje nam još da rešimo problem vremena. Ako sve bude teklo glatko - a nema razloga da se očekuje suprotno - biću spreman za dva časa i moći ću da raspustim svoje pomoćnike. Oni će se raspršiti poput meteora - možeš biti siguran da se svako od njih već prikladno postarao da što bolje iskoristi ovu priliku - tako da će nam ostaviti slobodan prostor. Pozvaću te u nula dva ili nešto malo kasnije, čim budem mogao."

"Nadam se da ovim ne remetim nikakve tvoje... ovaj... lične planove za noćas."

"Ni malo. Ja sam ti to već izgustirao. Zašto se smeškaš?"

"Samo mi je palo na pamet", uzvratila Dankan, "da ako neko bude video nas dvojicu u dva časa ujutro usred obrtne tačke, imaćemo savršen alibi..."

Pa ipak, dok je išao hodnicima iza Vorena Mek Kenzija prožimao ga je blagi osećaj krivice. Bestežinski - ali nipošto i besani - brod bio je pust, budući da sada niko nije bio u prilici da se spusti ispod teretne palube ili Trećeg nivoa. Čak nije bilo ni potrebno da se pretvaraju kako su krenuli da izvrše neki bezazleni zadatak.

Pa ipak, osećaj krivice bio je tu i on je znao njegov uzrok. Iskorišćavao je jedno prijateljstvo za svoje sopstvene tajne naume, praveći se da njegovo zanimanje za asimptotički pogon nije ništa veće nego što bi se to moglo očekivati od bilo koga ko poseduje određeno naučno ili inženjersko obrazovanje. Ali možda Voren nije bio tako naivan kao što je izgledao; teško da mu nije bila

poznata činjenica da ovaj pogon predstavlja ozbiljnu pretnju po celokupnu ekonomiju Dankanovog društva. Možda čak pokušava da mu pomogne na jedan taktičan način.

"Nije isključeno da ćeš biti razočaran", reče Voren dok su prolazili kroz pregradni pod koji je razdvajao Treći i Drugi nivo. "Nema mnogo šta da se vidi. Ali i ono što ima, sasvim je dovoljno da nekim ljudima stvori košmare... te upravo stoga unapred obeshrabrujemo posetioce."

To ipak nije najvažniji razlog, pomisli Dankan. Sam pogon nije predstavljao tajnu; postojala je ogromna literatura o ovom predmetu, od najezoteričnijih matematičkih spisa, pa sve do tako razvodnjenih popularizacija koje počinju i završavaju se sa: "samo navucite čizme i već ste na putu." Ali mora se reći da je uprava za svemirski transport sa Zemlje postajala neobično uzdržana i škrta kada se povelala reč o praktičnim pojedinostima; na jedno malo nebesko telo gde su se sklapali uređaji za ovaj pogon imalo je pristupa isključivo osoblje ove organizacije. Na retkim fotografijama asteroida 4.587, koje su dobijene teleskopskim snimanjem, mogle su se razabrati, i pored slabe oštine, dve cilindrične strukture, duže od hiljadu kilometara, kako se pružaju u svemir s obe strane malog sveta, koji je predstavljao gotovo nevidljivu mrlju među njima. Znalo se da su to akceleratori koji su razmrskavali materiju pri takvim brzinama da je ona započinjala proces fusije, stvarajući čvorište u srcu pogona; ali to je ujedno bilo i sve što se znalo izvan Uprave za svemirski transport.

Dankan je sada lebdeo na nekoliko metara iza svog vodiča duž hodnika kojim su se pružali cevovodi i kablovodi - svi oni anonimni vodovi koji su bili neizostavni na vozilima za kretanje po moru, vazduhu ili svemiru u toku poslednjih tri stotine godina. Samo su popriličan broj rukohvata i obilje mekanog tapacirunga ukazivali da je posredi unutrašnjost broda projektovanog da bude nezavisan od gravitacije.

"Vidiš li ovaj cevovod?" upita inženjer. "Ovaj mali, crveni?"

"Da... šta je sa njim?"

Dankan ga jamačno nikada ne bi dva puta pogledao da je ovuda išao sam; bio je tanak poput kakve olovne olovke.

"Posredi je glavna vodonična napajalica, verovao to ili ne. Propusna moć joj je sto grama u sekundi, što će reći oko osam tona dnevno pod punim opterećenjem."

Dankan se upita šta bi neki stari raketni inženjer pomislio o ovom tanušnom kanalu za dovod goriva. Pokušao je da predoči sebi čudovišne cevovode i pumpe na letilicama tipa Saturn, koje su prve odvele ljude na Mesec; kakva li je bila njihova stopa utroška goriva? Bio je siguran da su one u jednoj sekundi gutale veću količinu nego što je Sirijus trošio za ceo dan. Ovo je predstavljalo valjanu meru koliko je tehnologija napredovala u toku tri stoleća. A kroz naredna tri...?

"Pazi na glavu... to su deflekcioni namotaji. Nemamo baš puno poverenja u superprovodnike na sobnoj temperaturi... te otuda ovde stari dobri kriogenici."

"Deflekcioni namotaji? Šta će vam oni?"

"Da li ti je ikada palo na um šta bi se dogodilo kada bi kojim slučajem izlazni mlaz dodirnuo neki deo broda? Ovi namotaji ga drže precizno upravljeno i pružaju nam svu neophodnu vektorsku kontrolu."

Sada su lebdeli pored jednog masivnog - pa ipak iznenađujuće malog - cilindra, koji je mogao da predstavlja cev nekog dvadesetovekovnog broskog

topa. Ovo je, dakle, bila reakciona komora pogona; izgledalo je nemoguće ne iskusiti gotovo sujeverno strahopoštovanje pri pomisli na ono što je ležalo na samo nekoliko centimetara od njega. Dankan je malte ne mogao da obuhvati rukama metalnu cev; bilo je nečeg zastrašujuće neobičnog u samoj ideji da se obavijanjem ruku oko jedne singularnosti u isti mah - ako su izvesne teorije bile tačne - obujmljivala i svekolika Vaseljena...

Blizu središta pet metara dugačke cevi, bio je uklonjen jedan mali deo omotača, slično vratima nekad minijaturnog sefa, a na njegovo mesto postavljen kristalni prozor. Kroz ovaj očigledno privremeni otvor, jedan mikroskop, pričvršćen na priključnu polugu tako da se može skinuti nakon upotrebe, bio je upravljen u unutrašnjost pogonske jedinice.

Inženjer se čvrsto uhvatio za kopče, konvencionalno prikačene za omotač cevi, pogledao kroz okular i izvršio neka tanana mikrometerska podešavanja.

"Baci pogled", reče on, okončavši doterivanje.

Dankan je dolebdeo do okulara i prilično nespretno se zaustavio u nepomičan položaj. Nije znao šta treba da očekuje da vidi; takođe se setio da oko mora biti bar elementarno upućeno u stvar kako bi moglo da dostavi mozgu suvisli utisak. Sve što bi mu bilo potpuno nepoznato lako je moglo, u sasvim doslovnom smislu, da bude i nevidljivo. Stoga i nije bio odveć razočaran kada je prvi put zavirio u mikroskop.

Ono što je video izgledalo je, u stvari, savršeno obično - naprosto preplet veoma tananih linija, koje su se sekle pod pravim uglovima, obrazujući koordinatnu mrežu koja se često koristi pri optičkim merenjima. Iako se pomno upiljio u jarko osvetljeno vidno polje, ništa više nije mogao da razabere; činilo se kao da istražuje pogledom neispisan komad milimetarskog papira.

"Dobro osmotri secište u samom središtu", reče mu vodič, "a zatim okreni dugme na levo - sasvim polako. Biće dovoljno i pola kruga."

Dankan ga poslušao, ali prvih nekoliko sekundi i dalje ništa nije uočio. A onda, najzad, ugleda jednu kvrgicu kako puzi duž središnje linije, uporedo sa njegovim pomeranjem mikroskopa; utisak je bio istovetan kao da je posmatrao koordinatnu mrežu kroz staklenu ploču koja ima neku nepravilnost ili sićušan mehur u svojoj strukturi.

"Vidiš li je?"

"Da... jedva. Liči na sočivo veličine vrha čiode. Bez ove mreže linija, bilo bi nemoguće primetiti je."

"Veličine vrha čiode! Ako je ikada iko preterao, to si sada ti učinio.

Čvorište je manje od atomskog jezgra. Ti ga uopšte ne vidiš, razume se - ono što ti stoji pred očima samo je distorzija koju ono stvara."

"Pa ipak, ovde unutra ima na hiljade tona materije."

"Pa, recimo, jedna ili dve hiljade", uzvratila inženjer pomalo snobljivo.

"Sa ovom masom već smo napravili desetak putovanja i ona je veoma blizu zasićenosti. Uskoro ćemo morati da je zamenimo novom. Svakako, ona bi nastavila da apsorbuje vodonik sve dok bismo ga dodavali, ali ni mi ne možemo da stalno vučemo sa sobom odveć suviše mase, pošto bi nam se to odrazilo na efikasnost. Slično drevnim brodovima koji su hodili morem - njih bi s vremenom prekrivali lopari, koji bi, ukoliko ne bi bili čišćeni u čestim razmacima, prilično usporavali kretanje."

"Šta se radi sa starim čvorištima, kada postanu premasivni da bi se dalje koristili? Da li je istina da se bacaju na Sunce?"

"Kakve bi to svrhe imalo? Čvorište bi naprosto projedrilo kroz Sunce i izišlo sa druge strane. Iskreno govoreći, ne znam šta biva sa njima. Možda ih sve sabiraju u jedno veliko, skupno čvoriste, čije su razmere manje od neutrona, ali koje teži nekoliko miliona tona."

Postojalo je još mnoštvo pitanja koje je Dankan žudeo da postavi. Kako se rukuje tim sićušnim ali i neizmerno masivnim objektima? Sada kada se Sirijus nalazi u uslovima slobodnog pada, čvorište će ostati da lebdi tamo gde se zateklo - ali šta ga sprečava da ne šikne iz pogonske cevi čim započne ubrzanje? Pretpostavljao je da ga zadržava neka kombinacija moćnih električnih i magnetskih polja, koja istovremeno transmituje njegov potisak na brodske mlaznice.

"Šta bi se dogodilo", upita Dankan, "ako bih pokušao da ga dodirnem?"

"Znaš li da svako bez izuzetka postavi to pitanje."

"Ne iznenađuje me. A kako glasi odgovor?"

"Pa, najpre bi morao da otvoriš vakuumsku zaptivku, a onda bi, u času kad vazduh prodre unutra, sam pakao pokuljao napolje."

"Ali to nije jedini način. Mogu, na primer, da obučem svemirsko odelo, da se uspnem uz pogonski tunel i da pružim ruku..."

"Dakle, ti stvarno biraš gde ćeš da zavlaciš prste! No, ako bi to već učinio, u času kada bi primakao vrh rukavice - na samo jedan milimetar, možda - na njega bi počele da kidišu gravitacione udarne sile. Čim bi prvih nekoliko atoma palo unutar polja, došlo bi do pretvaranja njihove celokupne mase u energiju - i istog trena bi ti se učinilo da ti je neposredno u lice eksplodirala mala vodonična bomba. Taj prasak bi te verovatno izbacio iz cevi brzinom koja bi se ozbiljno primakla svetlosnoj."

Dankan se nelagodno nasmeši.

"Čovek bi stvarno trebalo da bude dovitljiv i snalažljiv pa da ukrade nekog od tvojih šticenika. Zar ti sve ovo ne stvara košmare?"

"Ne; posredi je naprava za koju sam obučen da je koristim i ja je poznajem u dušu. Ali zato ni u snu ne mogu da zamislim da se petljam sa energetskim laserima - uteruju mi strah u kosti. Znaš, stari Kipling je i o tome kazao sve što se ima reći. Sećaš se da sam ti pričao o njemu?"

"Sećam se."

"On je napisao pesmu pod naslovom Tajna mašina; u njoj ima nekoliko stihova koje ja često samome sebi govorim kada sam ovde dole:

"Pa, upamti sad Zakon po kom živimo mi:

Da shvatimo laž, za to nismo sazdane

Nit" možemo da volimo, žalimo ili praštamo.

Pogrešiš li dok rukuješ nama, tad gotov si ti."

I to važi za sve mašine - za sve prirodne sile kojima smo ikada naučili da upravljamo. Ne postoji suštinska razlika između prve vatre pećinskog čoveka i čvorišta u srcu asimptotičkog pogona."

Jedan čas kasnije, Dankan je bio budan na svom ležaju, čekajući da pogon ponovo bude uključen i da Sirijus započne sa svojim desetodnevnom usporavanjem koje će se okončati susretom sa Zemljom. I dalje mu je pred očima stajala ona nepravilnost u strukturi prostora, kako lebdi u vidnom polju mikroskopa; znao je već da će ga taj prizor proganjati do kraja života. Pored toga, sada je i shvatio da Voren Mek Kenzi nije nimalo izneverio ukazano mu poverenje; sve što

mu je pokazao bilo je obnarodovano već hiljadu puta. Ali nije bilo tih reči ili slika koje su se mogle meriti sa neposrednim emocionalnim doživljajem koji je iskusio.

Tanušni prsti ponovo su posegnuli prema njemu; težina se vraćala u Sirijus. Iz neizmerne udaljenosti doprla je slabašna tugovanka Pogona; Dankanu pade na um da je to što čuje u stvari samrtni ropac materije, koja napušta poznati svet, zaveštavajući brodu svekoliku energiju svoje mase u završnom času rastakanja. Svakog minuta, nekoliko kilograma vodonika padalo je u taj neutaživ vrtlog - u bezdan koji se nikada nije mogao napuniti.

Dankan je rđavo spavao preostali deo noći. Sanjao je da i sam pada, pada u uskovitlano vrtložje beskonačne dubine. Dok je padao, rastakao se do molekularnih, do atomskih i konačno do subatomskih razmera. Još samo trenutak i sve će biti gotovo, on će isčileti u jednom jedinom blesku zračenja...

Ali taj trenutak nikada nije došao, jer dok se Prostor sužavao, Vreme se protezalo u beskraj, sekunde koje su promicale bivale su sve duže... i duže... i duže - da bi on konačno postao okamenjen u nepromenljivoj večnosti.

16. PORT VAN ALEN

Kada je Dankan poslednji put otišao na počinak na Sirijusu, do Zemlje je preostalo još pet miliona kilometara. Sada je već ispunjavala celo nebo i u dlaku je bila ista kao na fotografijama. Nasmejao se kada su mu iskusniji putnici kazali da će ga to iznenaditi; sada se pokajnički iznenadio svojoj iznenađenosti.

Pošto je brod pravo sekao preko Zemljine orbite, približavali su joj se iz pravca Sunca, te je tako hemisfera ispod bila potpuno osvetljena. Beli kontinenti oblaka prekrivali su pretežan deo dnevne strane, a samo se mestimično kroz taj pokrov moglo ugledati kopno, koje je bez karte bilo nemoguće identifikovati. Zasenjujući sjaj antarktičkog leda predstavljao je najizrazitiju površinsku karakteristiku; dole je izgledalo veoma hladno, ali se Dankan odmah prisetio da tu vladaju tropske temperature u odnosu na najveći deo njegovog rodnog sveta.

Zemlja je bila divna planeta; o tome nije bilo nikakvog spora. Ali takođe mu se učinila stranom, a njene hladne beline i plaveti ni malo mu nisu zagrejale srce. Bio je to doista paradoks da Titan, sa svojim razdraganim narandžastim oblacima, iz svemira izgleda znatno gostoljubivije.

Dankan je ostao u odmarališnom sektoru B posmatrajući Zemlju koja se približavala i oprastajući se sa mnogim privremenim prijateljima, dok je Port Van Alen prošao kroz više mena, od blistave zvezde spram svemirske tmine, preko sjajnog prstena, sve do ogromnog točka koji se lagano okretao. Težine je polako nestalo kako se pogon, koji im je omogućio da prevale put kroz pola Sunčevog sistema, postepeno spustio do nule; posle toga je bilo samo povremenih trzaja kada bi niskoenergetski motori korigovali ravnotežu broda.

Svemirska stanica nastavila je da se širi; veličina joj je bila ogromna, čak i ako se ima na umu da je neprekidno rasla tokom tri stoleća. Sada je već potpuno pomračila planetu, čijom je trgovinom upravljala i kontrolisala; trenutak kasnije, jedva osetna vibracija, koja se gotovo odmah utulila, stavila je svima do znanja da se brod ukotvio. Posle nekoliko sekundi to je potvrdio i kapetan.

"Dobrodošli u Port Van Alen - ulaz za Zemlju. Drago nam je što ste putovali sa nama i nadamo se da vam je boravak na našem brodu bio prijatan. Molim vas, sledite uputstva stjuarda i proverite da li ste možda nešto zaboravili u kabini. Žao mi je što to pominjem, ali trojica putnika još nisu podmirila svoje račune; blagajnik će im stajati na raspolaganju na izlazu..."

Nekoliko podsmešljivih usklrika i povika propratilo je ovu objavu, ali brzo su bili upijeni u bučnom metežu iskrcavanja. Iako se smatralo da je sve brižljivo isplanirano, zavladao je opšta gungula. Pogrešni putnici obreli su se na pogrešnim mestima, dok je javni razglas snuždeno pozivao osobe sa neverovatnim imenima. Dankanu je bilo potrebno više od jednog časa da stigne do svemirske luke, a do celokupnog prtljaga je došao tek drugog dana boravka na Zemlji.

Ali metež se polako smanjivao kako su ljudi prolazili kroz usko grlo pristanišnog centra i razvrstavali se po odgovarajućim nivoima stanice. Dankan se savesno pridržavao uputstava i konačno se našao, sa ostalima iz svoje alfabetske grupe, u redu pred karantinskim uredom. Sve ostale formalnosti bile su obavljene pre više časova posredstvom radio-veze; ali ovo je bilo nešto što se nije moglo srediti elektronskim putem. Povremeno se dogadalo da putnici budu vraćeni na svoju polaznu stanicu sa samog praga Zemlje, što je nagnalo Dankana da sa prilično zebnje sačeka poslednju proveru.

"Nemamo mnogo posetilaca sa Titana", reče mu medicinski službenik, dok mu je proveravao zdravstveni karton. "Spadate u lunarnu klasifikaciju - što će reći manje od četvrtine gravitacije. Verovatno će vam biti prilično teško prve nedelje, ali dovoljno ste mladi tako da ćete se privići. Može da bude od pomoći ako su vam oba roditelja rođena..."

Doktorov glas zamuknu u tišinu; upravo je stigao do rubrike iznad koje je pisalo: MAJKA. Dankan se već navikao na ovu reakciju i ona je odavno prestala da mu smeta. Štaviše, sada ga je pomalo i zabavljalo iznenađenje do koga je obično dovodilo otkriće o njegovom statusu. Ovoga puta je srećna okolnost bila u tome što lekar bar neće postaviti ono smešno pitanje koje su mu veoma često upućivali laici i na koje je on još davno formulisao automatski odgovor: "Svakako da sam dobio pupak - najbolji koji se za novac mogao kupiti." Drugi rasprostranjen mit - da klonovani muškarci moraju biti abnormalno muževni zato što "imaju jednog oca dva puta" - on mudro nije opovrgavao. Ta fama mu je u više prilika bila od koristi.

Verovatno zbog toga što je u redu čekalo još šest drugih ljudi, doktor je obuzdao naučnu radoznalost koja ga je možda kopkala i poslao Dankana "gore" u odeljenje svemirske luke sa Zemljinom gravitacijom. Izgledalo je da je proteklo neobično mnogo vremena pre no što je lift, krećući se duž jednog od krakova točka koji se sporo vrteo, najzad stigao do ivičnog dela; istog časa, Dankan je osetio kako mu se težina nemilosrdno povećala.

Kada su se vrata konačno otvorila, izišao je iz kabine ukrućenih nogu. Iako se još nalazio na čitavih hiljadu kilometara iznad Zemlje, kao i uprkos činjenici što mu je ova novostečena težina bila potpuno veštačka, osetio je da je već dospeo pod neumoljivi stisak planete koja se pružala dole. U slučaju da ne prođe ovaj test, biće bez milosti vraćen na Titan.

Bila je, doduše, istina da je onima koji samo za dlaku nisu uspeli da polože ispit izdržljivosti pružana mogućnost da pohađaju ekspresni kurs za ojačavanje, koji je prvobitno bio predviđen za povratnike sa Meseca. Ovaj metod bio je, međutim, bezbedan samo za osobe koje su pretežan deo mladih godina

provele na Zemlji, tako da Dankan nije mogao da polaže nikakvu nadu u njega. Smetnuo je s uma sve te bojazni kada je ušao u odmarališni sektor i ugledao Zemljin srp kako ispunjava pola neba i lagano klizi preko ogromnih opservacionih prozora - koji su, sami za sebe, predstavljali čudesno ostvarenje svemirskog inženjeringa. Dankan nije imao nameru da se da u računanje ogromnog vazdušnog pritiska koji su oni izdržavali; dok je prilazio najbližem od njih, lako se moglo zamisliti da ne postoji ništa što ga štiti od kosmičkog vakuuma. Ovo čuvstvo bilo je u isti mah razgaljujuće i uznemirujuće.

Odlučio je da malo pogleda spisak koji mu je doktor dao, ali to više nije bilo moguće pri ovom zastrašujućem prizoru. Stajao je kao ukopan na jednom mestu, samo prebacujući težinu, na koju se još nije navikao, s noge na nogu, dok su mu se do sada nepoznati mišići bolno žalili na dugu preopterećenost. Port Van Alen pravio je pun krug oko Zemljine kugle svaka dva časa, a takođe se okretao i oko vlastite ose tri puta u minutu. Dankan je ubrzo ustanovio da može da prenebregne lokalno rotiranje stanice; njegov um bio je kadar da to zanemari, slično kakvom nevažnom šumu na akustičkom fonu ili nekom snažnom, ali neutralnom mirisu. Kad mu je jednom pošlo za rukom da ostvari ovu mentalnu selektivnost, lako je mogao da predoči sebi da se nalazi sam u svemiru: živi satelit koji juri iznad polutara iz noći u dan. Na Dankanove oči, Zemlja se vidljivo povećavala, kako se obla linija svitanja postojano udaljavala od njega, dok je hitao u pravcu istoka.

Kao i obično, mogao se razabrati samo mali deo kopna, ali i to što se naziralo kroz provedrice u oblacima kao da nije stajalo ni u kakvoj vezi sa nekom geografskom kartom. Sa ove visine takođe nije postojao ni najmanji trag života - a još manje inteligencije. Bilo je veoma teško poverovati da se najveći deo ljudske istorije odigrao ispod tog blistavo-belog pokrova, kao i da, do pre samo tri stotine godina, nijedan čovek nije doživeo da se vine iznad njega.

I dalje je tragao pogledom za znacima života, kada je disk počeo da se ponovo sužava u srp; preko javnog razgласa naloženo je svim putnicima za Zemlju da se prebace u zonu za ukrcavanje na transportere, liftovima dva i tri.

Imao je još taman toliko vremena da svrati u toalet pod nazivom "Poslednja prilika" - koji je bio gotovo podjednako popularan kao i veliki prozori u odmarališnom sektoru - a zatim se opet spustio liftom u bestežinski svet središnjeg dela stanice, gde su transporteri, koji su saobraćali na liniji Zemlja-orbita, bili pripremani za povratno putovanje.

Na njima nije bilo prozora, već je svaki putnik raspolagao zasebnim video-ekranom na stražnjem delu sedišta koje se nalazilo ispred njega; vidno polje se po želji moglo upraviti napred, nazad ili na dole. Izbor ipak nije bio sasvim slobodan, premda je ova činjenica uglavnom bila prećutkivana. Prizore za koje se smatralo da mogu dovesti do pometnje - kao što su završni trenuci pristajanja ili spuštanja - brižljivo je cenzurisao brodski kompjuter.

Bilo je prijatno ponovo se naći u bestežinskom stanju - pa makar i samo u toku pedeset minuta potrebnih da se letelica spusti do ruba atmosfere - kao i posmatrati kako se Zemlja lagano pretvara iz planete u svet. Zakrivljenost obzorja postajala je sve ravnija i ravnija; mogli su se opaziti brzi proleti ostrva i spiralna maglina neke velike oluje, koja je bešumno besnela daleko dole. A onda se iznenada pojavilo jedno obličje koje je Dankan uspeo da prepozna: karakterističan zemljouz kalifornijske obale koji se ukazao pogledu u času kada je transporter okončao prelet pacifičkog neba i zaputio se ka svojoj

odredišnoj tački, od koje ga je delio još čitav kontinent.

Sada su se nalazili iznad planina, iz ove perspektive gotovo beznačajno niskih, da bi odmah iza njih u magnovenju promakao jedan sumoran predeo pun izukrštanih kanjona, koji je bio prikladniji Marsu nego Zemlji. To mora da je Kolorado, pomisli Dankan, a evo i sile teže.

Najednom je osetio kako sve dublje i dublje uranja u izvrsno postavljeno sedište, koje mu je tako ravnomerno raspoređivalo težinu po celom telu, da je nelagodnost bila svedena na najmanju meru. Ali bilo je teško disati i to ga je nagnalo da se seti brošurice Saveti putnicima, koju je najzad stigao da pročita. Ne dišite duboko, pisalo je u njoj; neka vam ritam udisanja bude kratak i odsečan, kako ne biste odveć naprezali plućne mišiće. Poslušao je i odmah mu je bilo lakše.

A onda je usledio blag trzaj i začulo se udaljeno brujanje; na video-ekranu za trenutak blesnu plamen, da bi gotovo istog časa slika automatski bila promenjena: umesto ognjeva motora za kočenje, sada se video prizor iza broda. Kanjoni i pustinje nestajali su u pozadini, a na njihovo mesto došla je skupina jezera - očigledno veštačkih, po kojima su se jasno videle sićušne bele mrlje jedrilica. U magnovenju je spazio ogroman, kilometrima dug trag u obliku slova V nekog vozila koje je očigledno velikom brzinom jurilo po vodi, premda je sa ove visine izgledalo potpuno nepomično. Narednog trenutka, prizor se tako naglo promenio da ga je to gotovo pomelo. Sudeći po jednoobraznosti predela koji se sada pružao dole, lako je mogao da pomisli kako ponovo leti iznad okeana. lako se još nalazio odveć visoko da bi mu uspelo da razabere pojedinačna stabla, ubrzo je shvatio da se nalazi nad beskrajnim šumama američkog srednjeg zapada.

Ovde je konačno dobio nepobitan dokaz o postojanju Života - i to takvih razmera o kojima nikada nije ni sanjao. Na celom Titanu jedva ako je bilo stotinak drveta, negovanih i uzgajanih sa ljubavlju i brižnošću. Kao pandan tome, pod njim su se sada pružali neprojeni milioni stabala.

Dankan je negde već naišao na izraz "prašuma" i on mu je sada iznenada izbio na površinu svesti. Mora da je cela Zemlja izgledala ovako u drevnim vremenima, pre no što je čovek stao da krči šume plamenom i sekirom. No sada, sa okončanjem kratkotrajnog poljoprivrednog doba, pretežan deo planete ponovo se vraćao u svoje prvobitno stanje.

Iako se u tu činjenicu teško moglo poverovati, Dankan je savršeno dobro znao da ova "prašuma", koja se dole prostirala u nedogled, nije bila mnogo starija od njegovog dede. Do pre samo dva stoleća, na mestu sadašnjih šuma nalazila se obradiva zemlja, isparcelisana poput kakvog ogromnog šahovskog polja i s jeseni prekrivena zlatnim klasjem. Pojam godišnjih doba takode je predstavljao jedan vid lokalne stvarnosti na koji se on vanredno teško privikavao.... Na svetu je i dalje bilo mnogo poljoprivrednih dobara, koja su vodili ili pojedinci sa nastranim hobijima ili organizacije za biološka istraživanja; nedaće dvadesetog stoleća naučile su, međutim, ljude da se više nikada ne vežu za jednu tehnologiju, čija je efikasnost u najboljem slučaju iznosila samo ništavan jedan postotak.

Sunce je zalazilo, spuštajući se prema zapadu neprirodnom hitrinom usled velike brzine transportera. Uranjalo je za obzorje nekoliko sekundi, a zatim potpuno nestalo. Gotovo čitav minut nakon toga, šuma se i dalje mogla videti, da bi konačno i ona utonula u tamu.

Ali ne i u mrak. Kao nekom čarolijom, tanušne linije svetlosti pojavile su

se na zemlji dole - sjajne paučinaste pređe koje su se pružale dokle god je pogled mogao da dosegne. Ponekad bi se tri ili četiri ove linije sretale u jedinstveno blistavo čvorište; postojala su takođe izdvojena ostrva fosforescencije, prividno nepovezana sa glavnom mrežom. Bio je to još jedan dokaz čovekovog postojanja; velika šuma predstavljala je znatno življe mesto nego što se to činilo po danu. Pa ipak, Dankan nije mogao odoljeti iskušenju da ne uporedi ovaj skroman prizor sa fotografijama koje je video iz atomske ere, kada su se milioni kvadratnih kilometara presijavali noću takvim sjajem da ljudi više nisu bili kadri da vide zvezde.

Iznenada je postao svestan zbijenog ustrojstva bleštavih svetala koja su se samostalno kretala po treperavom predelu daleko dole. To ga je za trenutak sasvim zbunilo; a onda je shvatio da posmatra neku veliku vazdušnu lađu, koja se kretala ne brže od kakvog oblaka sa svojim tovarom robe ili putnika. Bilo je to iskustvo koje mu Titan nije mogao pružiti; odlučio je da se prepusti uživanju u njemu čim mu se ukaže prilika.

Zatim je ugledao neki grad - i to prilično veliki, sa najmanje sto hiljada stanovnika. Transporter je sada leteo tako nisko da je mogao razaznati blokove zgrada, puteve, parkove - i jedan stadion koji se kupao u svetlosti, po svoj prilici poprište nekog sportskog nadmetanja. A onda je grad nestao u pozadini i nekoliko minuta kasnije sve je utonulo u sivu maglu, obasjanu povremenim bleescima munja, ne odveć impresivnim po merilima Titana. Sedeći u kabini, Dankan nije čuo ni najmanji šum oluje kroz koju su sada leteli, ali vibriranje motora promenilo je boju tona i on je osetio kako brod brzo propada. I pored toga, prilično se iznenadio kada ga je pritisnuo nagli talas težine i prožeo sasvim blag trzaj; trenutak kasnije, na ekranu se pojavilo more vlažnog betona, pometnja svetala, kao i desetak autobusa i tehničkih vozila koji su se kretali na sve strane po kiši koja je lila kao iz kabla.

Posle trideset godina, Dankan Mekenzi vratio se na svet na kome je rođen, ali koji nikada nije video.

Treći deo: ZEMLJA

17. VAŠINGTON, D. C.

"Izvinite zbog vremena", reče Džordž Vašington. "Imali smo lokalnu klimatsku kontrolu, ali smo odustali od nje nakon što je jednu paradu za Dan nezavisnosti blokirao sneg."

Dankan se smerno osmehnu, iako nije bio sasvim načisto da li bi trebalo da poveruje u ovo objašnjenje.

"Nimalo mi ne smeta", reče on. "Za mene je to sasvim novo. Nikada ranije nisam video kišu."

Ovo, doduše, nije bilo doslovno tačno, ali ni daleko od istine. Često se vozio kroz amonijačne oluje i još se dobro sećao otrovnih bujica kako se slivaju niz prozore na samo nekoliko centimetara od njegovih očiju. Ali ovdašnja kiša sastojala se od bezopasne - ne, blagotvorne - vode, izvora života kako na Zemlji tako i na Titanu. Ako bi sada otvorio vrata, jedino bi mu se dogodilo da se nakvasi; uopšte ne bi umro na užasan način. Ali bilo je teško sputati nagone sticane čitavog životnog veka; znao je da bi mu bio potreban

stvarni napor volje ako bi pozeleo da iziđe iz bezbednog okrilja limuzine.

A i ta limuzina je bila prava - još jedna novost za Dankana. Nikada još nije putovao u tako raskošnoj udobnosti, sa komunikacionom konzolom sa jedne strane, a dobro opremljenim barom sa druge. Vašington je primetio njegov pogled pun divljenja i dodao: "Zanosna je, zar ne? Više ih ne prave. Ovo su bila omiljena kola predsednika Bernštajna."

Dankan nije bio baš najupućeniji u istorijat američkih predsednika - uostalom, do sada ih se skupilo čak devedeset petorica - ali je ipak imao približnu predstavu o vremenu kada je živeo Bernštajn. U glavi je obavio nekoliko brzih računskih radnji, ali nikako nije mogao da poveruje u rezultat i zato ga je glasno ponovio.

"Hoćete da kažete... da su stara više od sto pedeset godina!"

"Da, kao i da će verovatno biti dobra još toliko vremena. Razume se, svakih dvadesetak godina menjamo presvlake za sedišta, koja su, obratite pažnju na to, od prave kože. Kada bi ova sedišta mogla da pričaju, čuli bismo mnoge tajne. U stvari, ona to često i čine - ali ja vas lično uveravam da su sada potpuno lišena uređaja za prislušivanje."

"Za prislušivanje? Oh, znam na šta mislite. U svakom slučaju, ja nemam tajni."

"Onda ćemo vas uskoro opskrbiti njima; to nam je glavna briga ovde na Zemlji."

Dok su se divna stara kola kretala gotovo potpuno bešumno, upravljana automatskim kontrolnim sistemom, Dankan je pokušao da malo osmotri predeo kroz koji su se vozili. Kosmodrom je bio udaljen od grada pedeset kilometara - još nikome nije pošlo za rukom da pronađe raketu koja ne stvara buku - a na autoputu sa četiri trake u jednom smeru odvijao se iznenađujuće živ saobraćaj. Dankan je izbrojao najmanje dvadeset vozila različitih tipova; bez obzira što su se sva ona kretala u istom smeru, ceo prizor je povremeno postajao uznemirujući.

"Nadam se da se i ostalim kolima automatski upravlja", reče on zabrinuto.

Vašington je izgledao pomalo zapanjen. "Ali, svakako", reče on. "Zakonom je strogo zabranjeno već... pa, najmanje stotinu godina... ručno voziti kola na javnim auto-putevima. Doduše, s vremena na vreme se još nađe poneki psihopata koji sebe i druge ljude otera u smrt."

Bilo je to zanimljivo priznanje; Zemlja, dakle, nije rešila sve svoje probleme. Jedna od najvećih opasnosti po tehnološko društvo bio je nepredvidljivi umobolnik koji pokušava da svoje osujećenosti - svesne ili nesvesne - razreši kroz sabotaze. Prošlost je obilovala zastrašujućim primerima ovoga tipa; uništenje Gondvana reaktora početkom dvadeset prvog stoleća predstavljalo je možda najpoznatiji slučaj. Budući da je Titan bio još osetljiviji od Zemlje u ovom pogledu, Dankan ne bi imao ništa protiv da malo podrobnije popričaju o tome; ali teško da bi to bilo taktično, na samo jedan čas od kako je stigao na rodnu planetu.

Bio je sasvim siguran da bi, ukoliko bi počinio takav faux-pas, njegov domaćin neosetno skrenuo razgovor u drugom pravcu, ne dovodeći ga pri tom ni najmanje u neugodnu situaciju. Za ovo kratko vreme njihovog poznanstva, Dankan je došao do zaključka da je Džordž Vašington veoma uglađen diplomata, pun samopouzdanja koje jedino ide uz porodično stablo sa korenima dubokim više stotina godina. Pa ipak, teško je bilo zamisliti nekoga ko bi u većoj meri odudarao od njegovog uvaženog imenjaka, jer ovaj Džordž Vašington bio je nizak,

ćelav, punačak i smeđokos čovek, veoma elegantno odeven i ukrašen prikladnim komadima nakita. Ćelavost i gojaznost bile su prilično iznenađujuće, pošto su se bez po muke mogle ukloniti. Sa druge strane, ove osobine pružale su mu izvestan znak raspoznavanja, tako da su možda hotimice bile sačuvane. Ali to je predstavljalo nov osetljivi predmet o kome je Dankanu pomno savetovano da ga izbegava - bar dok znatno bolje i prisnije ne upozna svog domaćina. A možda ni tada.

Kola su sada prelazila preko jednog vitkog mosta koji je spajao obale široke i prilično prljave reke. Prizor tolikog obilja prave vode bio je impresivan, ali ona je izgledala veoma hladna i sumorna ove turobne noći. "Potomak", reče Džordz Vašington. "Ali strpite se dok je ne vidite po sunčanom danu, kada sav taj mulj bude otišao nizvodno. Onda je plava i iskričava i nikada ne biste pomislili da je za to bilo potrebno dve stotine godina teškog rada. A ovo je Votergejt... razume se, ne originalan, pošto je taj srušen oko 2.000. godine, iako su demokrati želeli da ga pretvore u nacionalni spomenik. Evo i Kenedijevog centra... on je originalan, manje-više. Svakih pedesetak godina nađe se neki arhitekta koji pokušava da ga spase, ali sada smo već digli ruke od toga."

To je, dakle, bio Vašington koga je još grejala premda ne odveć efikasno u ovakvim noćima stara slava. Dankan je negde pročitao da se fizički izgled grada veoma malo promenio tokom tri stotine godina, a sada se i sam uverio u to. Većina starih upravnih i javnih zgrada brižljivo je bila očuvana; ishod ovih napora predstavljao je, kako su isticali neki kritičari, najveći nastanjeni muzej na svetu.

Malo kasnije, kola su skrenula na jedan sporedan kolovoz koji je vodio kroz divno uređene travnjake. Sa kontrolne table oglasio se blag pisak i ispod ručki za upravljanje zasvetleo je natpis: PREBAČENO NA RUČNU VOŽNJU. Džordž Vašington preuzeo je ulogu šofera i oprezno povezao kola brzinom od dvadesetak kilometara na čas među cvetnim lejama i skulptorski uobličnim grmljem; konačno se zaustavio pod stubištem neke očigledno veoma stare zgrade. Izgledala je odveć velika da bi bila privatna kuća, ali i premala za hotel - bez obzira što je nosila taj znak, ispisan tako kitnjastim slovima da ga je bilo gotovo nemoguće pročitati: HOTEL STOGODIŠNJICA.

Izgledalo je da profesor Vašington poseduje izuzetnu nadarenost da predvidi pitanja pre no što mu se ona postave...

"Podigao ga je neki železnički magnat krajem devetnaestog stoleća. Hteo je da obezbedi mesto gde bi se Kongres malo zabavljao; uloženi novac desetostruko mu se isplatio. Iznajmili smo ga za ovu priliku i u njemu će odsesti većina zvaničnih gostiju."

Na Dankanovu zapanjenost - kao i nelagodnost, pošto je lična posluga bila nepoznata na Titanu - njegov oskudan prtljag prihvatila su dva crnca odevena u kitnjaste livreje. Jedan od ovih džentlmena obratio mu se na milozvučnom, melodičnom jeziku, ali on nije uspeo da razume ni jednu jedinu reč.

"Malo si prekardašio, Henri", prigovori mu Vašington. "Možda je to stvarno jezik robova, ali kakva je njegova svrha ako ga samo vi istoričari lingvistike možete razumeti? Uzgred budi rečeno, gde si nabavio taj kostim? I ja bih voleo da ga imam."

Odgovor koji je usledio i dalje je bio nerazumljiv za Dankana, uprkos Vašingtonovoj intervenciji. Dok su se peli pozlaćenim kavezom malog lifta, domaćin mu je objasnio u čemu je stvar. "Bojim se da se profesor Marčison odveć

udubio u duh "76. Pa ipak, to je dokaz da smo ostvarili izvestan napredak. Da ste mu, pre samo nekoliko stoleća, predložili da izigrava nekog od svojih poniznih predaka, čak i u kakvoj karnevalskoj povorci, on bi vam razbio glavu. Sada se izvanredno zabavlja u toj ulozi i nama nikako ne polazi za rukom da ga vratimo njegovim studentima u Džordžtaun."

Vašington baci pogled na svoju punačku, smeđu ruku i uzdahnu.

"Postaje sve teže naći pravu crnu kožu. Ja nisam rasni snob", dodade on žurno, "ali biće prava šteta kada svi budemo iste zagasito-bele nijanse. Nadam se da vam je jasno da vi u tom pogledu uživete pomalo nepoštenu prednost."

Dankan ga za trenutak pogleda sa zbunjenim izrazom nerazumevanja na licu.

Nikada nije poklanjao veću pažnju boji svoje kože nego, recimo, boji kose; štaviše, da mu je neko to iznenada zatražio, on bi se našao na grdnim mukama dok ih ne bi podrobnije opisao. U svakom slučaju, o sebi nikada nije mislio kao o crncu; ali sada je sa razumljivim zadovoljstvom ustanovio da mu je boja kože za nekoliko nijansi tamnija od puti Džordža Vašingtona, potomka afričkih kraljeva.

Kada je najzad zatvorio za sobom vrata svog apartmana i kada više nije bilo potrebno da vodi računa o uspravnom držanju, Dankan se uz veliko olakšanje skljojka u jednu od dubokih i mekih fotelja. Ona se tako podatno povila unazad da je on došao do zaključka kako je projektovana upravo za posetioce sa svetova sa niskom silom teže. Vašington je nesumnjivo bio izvanredan domaćin i izgleda da je mislio na sve. No i pored toga, Dankan je znao da će proteći još dugo vremena pre no što stvarno bude počeo da se lagodno oseća.

Sasvim nezavisno od gravitacionog pritiska, postojalo je još desetak drugih, manje drastičnih stvari koje su ga podsećale da se ne nalazi na matičnom svetu. Jedna od njih bila je sama veličina prostorije u kojoj se trenutno nalazio; prema titanskim merilima, ona je bila ogromna, kao i opremljena tako raskošnim nameštajem kakav on nikada nije video u stvarnom životu, već samo u istorijskim komadima. No, taj dekor, je, razume se, bio sasvim prikladan; sada je, naime, živeo u srcu istorije. Ova kuća bila je sazdana pre no što su se ljudi prvi put vinuli izvan atmosfere i on je nagađao da pretežan deo nameštaja potiče iz tog vremena. Vitrine pune tananih staklenih ukrasnih predmeta, uljane slike, neobične stare fotografije davno zaboravljenih uglednika ukrućene poze možda je to originalani Vašington... ne, tada još nije bila pronađena kamera, teške zavese - ništa od svega toga nije se moglo naći na Titanu, a Dankan je čak sumajao da i centralna biblioteka raspolaže njihovim holografskim uzorama.

I sama komunikaciona konzola izgledala je kao da potiče iz prošlog stoleća. Iako su svi elementi bili poznati - prazan sivi ekran, slovno-brojčana tastatura, sočivo kamere i rešetkica zvučnika - njihov dizajn davao im je staromodan izgled. Kada je osetio da ponovo može da prevali na sopstvenim nogama nekoliko metara bez opasnosti da će se srušiti, Dankan se oprezno odšetao do konzole i teško se sručio na stolicu koja je stajala pokraj nje. Marka i serijski broj nalazili su se na uobičajenom mestu, izgravirani pored ekrana. Da, tu je bio i datum: 2183 godina. Uređaj je, dakle, bio star gotovo sto godina.

Pa ipak, sa izuzetkom izvesne izlizanosti slova "e" i "a" na kontaktnim dirkama, praktično nije bilo nikakvih znakova istrošenosti. A i zašto bi, kada je posredi bila naprava bez i jednog pokretnog dela?

Bila je to još jedna okolnost koja je nedvosmisleno ukazivala da je Zemlja stari svet, koji je odavno naučio kako da sačuva prošlost. Novotarija koja bi sama sebi bila cilj, predstavljala je ostatak iz vekova rasipništva za kojima, niko nije žalio. Ako je neki uređaj funkcionisao kako treba, on nije uklanjan samo zbog promene stila - već samo ukoliko bi zakazao ili postao zastareo s obzirom na neko fundamentalno kvalitativno poboljšanje. Kućna komunikaciona konzola - ili "domzola" - dosegla je svoj tehnološki nivo početkom dvadeset prvog stoleća; Dankan je bio spreman da se opkladi da su na Zemlji postojale i takve jedinice ove vrste koje su se nalazile u neprekidnoj upotrebi već više od dve stotine godina.

A to nije bio čak ni deseti deo istorije ovog sveta. Po prvi put u životu, Dankan je iskusio gotovo sveprožimajući osećaj inferiornosti. Nije ni jednog časa verovao da će ga Zemljani smatrati za varvarina iz spoljne tame; ali ta sigurnost sada mu se pokolebala.

18. AMBASADA

Dankan je na odlasku dobio minisek od Kolina na poklon, ali još nije potpuno ovladao njegovim rukovanjem. Naprava kojom se pre toga služio još je dobro funkcionisala i on je ne bez izvesne tuge ostavio na Titanu; doduše, kutija joj je već bila zamrljana i iskrzana i on se morao složiti da nije dovoljno elegantna za Zemlju.

Minisek je bio standardnih razmera kao i sve ovakve jedinice, predviđen da zgodno paše u šaku normalne veličine. Na prvi pogled nije se mnogo razlikovao od malih elektronskih računara koji su počeli da ulaze u opštu upotrebu krajem dvadesetog stoleća; ovaj uređaj je, međutim, bio neuporedivo mnogostraniji i Dankan uopšte nije mogao da zamisli kako bi život bio moguć bez njega. Zbog zauvek date veličine nezgrapnih čovekovih prstiju, minisek nije raspolagao većim brojem kontrolnih punktova od svojih predaka starijih tri stoleća. Imao je pedeset zgodnih, malih dugmadi; svako od njih je, međutim, posedovalo doslovce neograničen broj funkaja, već u zavisnosti od programa operacije; vidljivi znak na svakom dugmetu menjao se, naime, sa promenom programa. Tako, na primer, kada bi se uključilo SLOVNO-NUMERIČKI sektor, na dvadeset šest dugmadi pojavili bi se simboli alfabeta, a na deset cifre od nule do devet. Sa odabiranjem sektora MATEMATIKA, slova su nestajala sa dugmadi, a na njihovo mesto dolazili su X, +, :, - , , kao i ostale standardne matematičke funkcije

Takođe je postojao posebni program pod nazivom REČNIK, minisek je sadržao preko sto hiljada reči, čije su se trolinijske karakteristike mogle ispisati na svetlom malom ekranu, koji je čak, po želji, bio kadar da prikazuje stranicu za stranicom štampanog teksta. Sektori ČASOVNIKA i KALENDARA isto su se tako ispoljavali preko ekrana, ali kada je trebalo manipulirati obimnijom količinom informacija bilo je preporučljivo povezati minisek sa znatno većim ekranom na standardnoj domzoli. To se moglo učiniti posredstvom unutrašnjeg optičkog kola - jednog sićušnog primopredajnog sočiva koje je radilo u blizini ultraljubičastog dela spektra. Dok god se to sočivo nalazilo u vidljivom dometu odgovarajućeg senzora na domzoli, dve jedinice mogle su uspešno da razmenjuju informacije stopom od više megabita u sekundi. Shodno tome, kada bi unutrašnja memorija miniseka postala prezasićena, njen sadržaj mogao se premestiti u veći skladišni

prostor, gde bi zauvek ostao sačuvan; sa druge strane, minijaturni uređaj takode se mogao snabdeti bilo kojom specijalnom vrstom podataka, neophodnih za neki naročiti zadatak, preko te iste optičke veze.

Dankan ga je sada koristio u okviru njegove najprostije moguće upotrebe - kao puki registrator zvuka, što je gotovo predstavljalo porugu za jednu mašinu takvih potencijala. Ali prethodno je valjalo preduzeti jednu važnu meru predostrožnosti: pronaći sigurnosnu šifru.

Najjednostavnija lozinka bila bi neka lako zapamtiva reč, koja se nikada ne bi primenila u ovom kontekstu. Ili, još bolje, reč koja uopšte ne postoji - pa, dakle, i koja ne bi mogla slučajno da aktivira memoriju miniseka. I najednom, sinula mu je baš takva reč. Postojalo je jedno ime koje on nikada neće zaboraviti; pa ipak, za svaki slučaj, uneće u njega jednu malu korekciju...

Pažljivo je otkucio CALINDI, a zatim obavio niz operacija koje su ovu reč postavile kao šifru memorije. Onda je skinuo sićušni radio-mikron, zakačio ga za košulju, izgovorio probnu rečenicu i proverio da li će je uređaj reprodukovati nakon što mu je izdao ugovorenu lozinku.

Dankan nikada nije vodio dnevnik, ali je odlučio da se lati tog posla čim bude stigao na Zemlju. Za samo nekoliko nedelja, on će se upoznati sa više ljudi i običi će veći broj mesta nego u čitavom prethodnom životu; ovde su ga takođe čekala iskustva koja se više nikada neće ponoviti kada se bude vratio na Titan. Bio je rešen da ne propusti ništa što bi moglo biti od koristi, pošto su podaci koje će sada uskladištiti u memoriju predstavljati neprocenjivu vrednost za godine što dolaze. Koliko li će samo puta u starosti, zapitao se, preslušavati ove reči snimljene u mladim danima...

12. jun 2276. Još uvek se prilagođavam Zemljinoj sili teže, ali već sam gotovo siguran da mi nikada ne bi pošlo za rukom da se potpuno priviknem na nju. Pa ipak, polako mi uspeva da ostanem na nogama i po ceo sat, a da pri tom ne osetim neku izrazitiju nelagodnost ili bol. Juče sam video jednog čoveka kako skače. Gotovo da nisam poverovao sopstvenim očima...

Džordž, koji odista misli na sve, obezbedio mi je masera. Ne znam da li mi je to stvarno pomoglo, ali u svakom slučaju bilo je zanimljivo iskustvo.

Dankan zastade sa snimanjem, pošto je shvatio da mu poslednja rečenica odiše pomalo podcenjivačkim stavom. Takva raskoš bila je retka na Titanu i on se nikada ranije nije podvrgao masaži. Berni Patras, prijatan i neposredan mladić koji mu je došao u posetu, pokazao je zavidnu čak zapanjujuću upućenost u fiziologiju i dao je Dankanu jedan veoma koristan savet. Bio je specijalista za privikavanje došljaka sa svetova manje opterećenih gravitacijom i preporučio mu je vrhunsku terapiju za sve boljke prouzrokovane silom teže. "Provedi po jedan sat dnevno u kadi punoj vode - bar tokom prvog meseca. Ne dopusti da te dnevni protokol spreči u tome, bez obzira na važnost obaveza. Ako već moraš, postoji mnogo stvari koje možeš da radiš u kadi: da čitaš, diktiraš i tako dalje. Ambasador Meseca imao je običaj da drži sastanke dok mu samo nos i usta vire iznad vode. Kaže da tako mnogo bolje misli..."

To bi sigurno bio krajnje nediplomatski spektakl, reče Dankan u sebi - jedinstven čak i u ovom gradu koji je verovatno već video sve i svašta.

Već tri dana sam ovde, a ovo je prvi put da imam snage... volje... i

prilikom da malo priberem misli. Ali, u buduću, zaklinjem se da ću to upražnjavati svakodnevno...

Prvog jutra nakon mog dolaska, Džordž... tako ga svi zovu... odveo me je u ambasadu, koja se nalazila na samo nekoliko stotina metara od hotela. Ambasador Robert Farel izvinio mi se što nije mogao da me dočeka na kosmodromu; kazao je: "Pošto je Džordž izišao pred vas, znao sam da ste u dobrim rukama... on je najveći organizator na svetu." Zatim nas je Džordž ostavio i mi smo vodili jedan dug, privatni razgovor.

Upoznao sam se sa Bobom Farelom prilikom njegove poslednje posete Titanu pre tri godine; on me se takođe dobro sećao... odnosno, bar je odavao takav utisak... što predstavlja umešnost za koju smatram da je sve diplomate moraju steći. Pokazao se veoma predusretljivim i od pomoći, ali imao sam osećaj da me ispipava i da mi ne govori sve što ima na umu. Shvatam da se nalazi u delikatnom položaju kao Zemljanin koji zastupa naše interese. Jednoga dana će ovo, možda, izazvati poteškoće, ali nisam načisto šta po tom pitanju možemo da preduzmemo, pošto nijedan rođeni Titanac ne bi mogao da živi na Zemlji...

Srećom, nismo suočeni ni sa kakvim hitnim problemom, pošto nam obnavljanje Ugovora o vodoniku predstoji tek "80. godine. No, na mom spisku stvari koje treba srediti ima desetak stavki sa kojima sam ga ostavio da se pozabavi. Među njima je, na primer: zašto ne može da nam se ubrza isporuka opreme; ili: može li se preduzeti nešto da se poboljša transport do Titana; kao i: gde je zapelo sa novom razmenom studenata? Sve sama pitanja od kojih se potresa Galaksija. Obećao mi je da će mi obezbediti sastanke sa svim ljudima u čiju nadležnost spadaju navedeni problemi, ali ja sam pokušao da mu stavim do znanja da želim da mi preostane malo vremena i za razgledanje Zemlje. Na kraju krajeva, on nije samo naš čovek u Vašingtonu, već i naš predstavnik na Zemlji...

Izgledao je prilično iznenađen kada sam mu kazao da nameravam da ostanem na Zemlji gotovo godinu dana, ali sam za sada odlučio da je najbolje da mu ne otkrijem glavni razlog... što i nije neophodno, pošto sam uveren da će ga i on sam ubrzo pogoditi. Kada me je sa puno takta upitao o stanju mog budžeta, odgovorio sam da mi je Odbor za proslavu petstote godišnjice bio od velike pomoći, kao i da u Svetskoj banci još ima nešto novca Mekenzijevih koji ću podići. "Shvatam", rekao je on na to. "Starom Malkolmu sada je preko sto dvadeset godina, zar ne? Čak i na Zemlji, svi se još upiru da im što manje novca ode u fondove zajednice." Zatim je dodao, ne odveć punonadežno, da se svi lični viškovi legalno mogu preneti na račun Ambasade za podmirenje njenih tekućih troškova. Odgovorio sam da je to veoma zanimljivo i da ga svakako neću ispustiti iz vida...

Dobrovoljno se ponudio da mi se nađe pri ruci oko sastavljanja govora, što je bilo ljubazno od njega. Kada sam mu kazao da još radim na tome, skrenuo mi je pažnju da je od suštinske važnosti da priprelim koncept do kraja juna kako bi svi značajniji komentatori mogli da ga unapred prouče. U suprotnom, sasvim bi se utopio u more brbljarija za četvrti jul. Bila je to veoma dobra opaska na koju uopšte nisam ni pomislio; ali onda mi je nešto palo na um i upitao sam ga:

"Da li će i ostali govornici postupiti na isti način?"; on je odgovorio:

"Razume se, ali ja imam dobre prijatelje u svim medijima, a i za Titanu vlada veliko zanimanje. Za vas i dalje važi da ste neustrašivi pioniri na rubu Sunčevog sistema koji podižu novu civilizaciju usred pustošne divljine. Možda ovde ne bi bilo baš mnogo dobrovoljaca za taj posao, ali mi volimo da slušamo kako to drugi rade." Tog časa mi se učinilo da se nas dvojica razumemo, tako da

sam se odvažio da ga malo bocnem: "Dakle, istina je - Zemlja tone u dekadenciju?" Pogledao me je sa izvesnim osmehom na usnama i brzo odgovorio: "Oh, ne... mi još nismo dekadentni." Zatim je malo zastao, pa dodao: "Ali to će biti već sledeće pokolenje." Pitam se u kojoj je meri to bila samo šala.

Onda smo desetak minuta razgovarali o zajedničkim prijateljima, kao što su Helmerovi, Vongovi, Morganovi i Lijevi... oh, izgledalo je da poznaje sve značajne osobe na Titanu. Konačno me je upitao i za Baku Elen, a ja sam mu odgovorio da je ona isto kao i uvek, što je on savršeno razumeo. Zatim se ponovo pojavio Džordž i poveo me na svoju farmu... bila je to moja prva prilika da vidim otvoreni predeo po danu. Još uvek pokušavam da sredim utiske..."

19. MAUNT VERNON

"Nemojte da shvatite odveć ozbiljno taj program", reče Džordž Vašington. "On se i tako iz dana u dan menja. Ali u pogledu vaših glavnih istupanja... obeležio sam vam ih... neće biti nikakvog preinačenja. Naročito ne na četvrti jul."

Dankan je prelistavao malu brošuru koju mu je domaćin dao kada su ušli u limuzinu predsednika Bernštajna. Bio je obeshrabrujući dokumenat - prepun govorancija, prijema, balova, svečanih povorki i koncerata. Niko u prestonici izgleda neće mnogo spavati tokom prvih dana jula i Dankan oseti sažaljenje prema jadnom predsedniku Kler Hansen.

Kao izraz poštovanja i uvažavanja u ovoj godini kada se proslavljala petstota godišnjica, ona nije bila predsednik samo Sjedinjenih Država, nego i cele Zemlje. Ali, naravno, ona nije tražila ni jedno od toga dvoga; da je to učinila - pa čak i da je samo osumnjičena za umišljaj jednog takvog faux-pas - automatski bi bila eliminisana. Već čitavo stoleće, gotovo sva glavna politička naimenovanja na Zemlji vršena su putem nasumičnog kompjuterskog izbora iz grupe onih pojedinaca koji raspolažu neophodnim kvalifikacijama. Ljudskoj rasi bilo je potrebno nekoliko hiljada godina da bi shvatila kako postoje i takvi poslovi koji se nikada ne smeju poveriti onima što se dobrovoljno javljaju za njih, a naročito ne ako pri tom ispoljavaju odveć entuzijazma. Kako je to primetio jedan oštrouman politički komentator: "Želimo takvog predsednika koji će da se dere i opire dok ga budemo uvlačili u Belu kuću - ali i koji će posle toga obavljati svoju dužnost što bolje bude umeo, kako bi mu jedan deo "izdržavanja kazne" mogao biti oprošten zbog dobrog vladanja."

Dankan odloži program ustranu; imaće kasnije prilike da ga detaljnije prouči. Sada je jedino želeo da se sav pretvori u oko i da se potpuno posveti svom prvom razgledanju planete Zemlje po vedrom, sunčanom danu.

Ali baš s ovim poslednjim u vezi javio se i prvi problem; nikada ranije u životu nije bio izložen takvom blesku. Iako mu je skrenuta pažnja na to, ipak ga je gotovo ošamutio rasplamsali sjaj Sunca, koje je ovde bilo gotovo stotinu puta svetlije od zvezde što je blago sijala na njegovom matičnom svetu. Dok su kola bešumno klizila kroz predgrađa Vašingtona, vođena automatskim upravljačem, on je neprekidno podešavao propusnu moć svojih tamnih naočara kako bi pronašao najpogodniji nivo.

Osećao se kao novorođenče koje je po prvi put ugledalo svet. Gotovo svaki predmet u njegovom vidnom polju bio mu je nepoznat ili ga je prepoznavao samo

na osnovu snimaka koje je ranije video. Utisci su ga zapljuskivali takvim ritmom da je zapao u krajnju pometnju, tako da je na kraju došao do zaključka da je jedini izlaz u tome da usredsredi pažnju samo na neku pojedinačnu kategoriju objekata, zanemarujući pri tom sve ostale - bez obzira što i one vapiju za njegovom pozornošću.

Drveće, na primer. Bilo je na milione stabala - ali to je i očekivao. Ono što, međutim, nije ni slutio bila je ogromna raznovrsnost njihovih oblika, veličina i boja. Pored toga, nije znao naziv ni jednog od njih; štaviše, kako je tog časa shvatio poniženo, on ne bi umeo da identifikuje ni ono malo drveta u njegovom sopstvenom Meridijan parku. Ovde je postojao čitav složeni univerzum, deo svakodnevnog života za najveći deo čovečanstva još od početka istorije; a on nije bio kadar da sroči ni jednu jedinu rečenicu o njemu iz banalnog razloga što su mu nedostajale reči.

Zatim je tu bilo cveće. Dankana su najpre dovela u nedoumicu mestimična šarena ostrvca koja je primećivao s vremena na vreme. Cveće nije bilo nepoznato na Titanu - ali poglavito u vidu veoma skupocenih, izolovanih primeraka, premda su se u parku mogle naći i grupe koje su objedinjavale i po više desetina stabljčića. Ovde je, naprotiv, cveće bilo podjednako nebrojeno kao i drveće, pa čak i raznovrsnije od njega. I ponovo mu je nedostajalo mnoštvo naziva za ovu klasu vegetacije. Svet je obilovao lepotama o kojima on nije bio kadar ni da prozbori. Život na Zemlji počeo je da mu pretili nekim nepredviđenim pometnjama...

"Šta je ovo?" povika iznenada. Vašington se okrenu na sedištu i u magnovenju spazi nešto sićušno što je upravo projurilo preko puta.

"Veverica, čini mi se. Ima ih mnogo u ovim šumama i neprestano jurcaju na sve strane i pretrčavaju kolovoz. Taj problem još niko nije uspeo da reši." Zastao je za trenutak, a onda blago dodao: "Pretpostavljam da ih još nikada niste videli?"

Dankan se nasmeja, ne odveć veselo

"Nikada ranije nisam video nijednu životinju - osim čoveka."

"Zar na Titanu nemate čak ni zoološki vrt?"

"Nemamo. Godinama smo raspravljali o tome, ali suočeni smo sa nerešivim problemima. A, iskreno govoreći mislim da se većina ljudi boji mogućnosti da nešto krene nizbrdo - setite se samo zaraze pacova na mesečevoj koloniji. Ono, međutim, čega se mi stvarno plašimo jesu insekti. Kada bi neko ikada otkrio da se neka muva iskrala iz karantina, zavlada bi sveopšta histerija. Ono što imamo, to je lepa, sterilna sredina koju ne želimo da menjamo."

"Hm", promrmlja Vašington. "Pa, u tom slučaju, neće vam biti lako da se priviknete na naš prljav, uzavreo svet. Pa ipak, mnogo ljudi se ovde u toku poslednjeg stoleća žalilo da smo postali odveć čisti i uredni. Razume se, to su besmislice; danas postoji više divljine nego što je bilo tokom hiljadu godina."

Kola su stigla do prevoja niskog brda i pred Dankanovim očima po prvi put se pružio prostran vidik okolnog predela. Pogled mu je prodirao najmanje dvadeset kilometara, a utisak koji je stvarao taj ogroman otvoreni prostor bio je sveprožimajući. Bilo je, doduše, tačno da je posmatrao znatno veće - i znatno dramatičnije - prizore na Titanu; ali krajolik na njegovom matičnom svetu bio je neumoljivo samrtan, a kada bi se kretao njegovom površinom bila je potrebna sva sila najmodernije tehnologije da ga zaštiti od negostoljubive sredine. Gotovo da nije mogao poverovati da ovde nije postojalo ni jedno mesto, od obzorja do obzorja, gde nije mogao da stoji na otvorenom bez ikakve zaštite

i da slobodno diše atmosferu koja mu neće smesta satrti pluća. Ovo saznanje nije mu, međutim, pružilo osećaj slobode, već pre vrtoglavice.

Situacija se samo pogoršala kada je podigao pogled prema nebu, tako beskrajno različitom od niskog, grimiznog svoda Titana. Proputovao je kroz pola Sunčevog sistema - ali nigde nije stekao takav utisak prostora i razdaljina kao sada, dok je posmatrao naizgled kompaktne oblake, koji su jedrili kroz plavi ponor što je izgledao kao da se pruža u beskraj. Nije bilo nikakve koristi što je ponavljao u sebi da su oblaci udaljeni samo desetak kilometara - što je predstavljalo razmak koji svemirski brod prevaljuje u deliću sekunde. Čak ni zvezdana polja Mlečnog puta nisu mu tako moćno ulila predstavu o beskonačnosti.

Po prvi put u životu, dok je pogledom prelazio preko polja i šuma koji su se prostirali oko njega pod otvorenim nebom, Dankan je dokučio ogromnost planete Zemlje mereno jedinim aršinom koji je ovde bio primeren - razmerama pojedinačnog ljudskog stvora. Sada je takođe shvatio onu zagonetnu opasku koju je Robert Klajaman izrekao pre no što je krenuo za Saturn: "Svemir je mali; samo su planete velike."

"Da ste se našli ovde pre tri stotine godina", reče mu domaćin sa приметnim zadovoljstvom u glasu, "oko osamdeset procenata ovoga što sada vidite zauzimali bi autoputevi i kuće. Sada je taj skor opao na samo deset procenata - a ovo je jedno od najizgrađenijih područja na kontinentu. Bilo nam je potrebno dugo vremena, ali na kraju nam je ipak pošlo za rukom da uklonimo smeće dvadesetog stoleća. Ili bar najveći njegov deo; nešto smo ostavili kao opomenu budućim naraštajima. U Pensilvaniji se još uzdižu par čeličnih gradova; videti ih - to predstavlja jedinstveno obrazovno iskustvo koje se ne zaboravlja, ali i ne ponavlja."

"Jedan od glavnih problema vezanih za opštenje sa gostima sa drugih svetova, kao što ste vi", reče Vašington pomalo žalosno, nakon što je napravio kraću pauzu, "ogleda se u tome što se ja često nađem u situaciji da naširoko objašnjavam stvari koje oni već znaju, ali su odveć pristojni da bi mi to otvoreno kazali. Pre nekoliko godina, išao sam ovuda sa jednim statističarem iz Mora Tišine sa Meseca i držao mu prvorazredno predavanje o populacionim promenama u oblasti Vašington - Virdžinija u toku poslednjih tri stotine godina. Mislio sam da će ga to zanimati i stvarno je bilo tako. Da sam propisno uradio svoj domaći zadatak - što obično činim, ali sam zbog nečega tada propustio - lako bih ustanovio da je on autor jednog od standardnih dela o tom predmetu. Kada se statističar vratio na Mesec, poslao mi je jedan primerak sa veoma lepom posvetom."

Dankan se zapitao kakav li je "domaći zadatak" Džordž uradio u njegovom slučaju; mora da je bio obiman.

"Možete se pouzdati u moju krajnju neupućenost po tom pitanju. Pa ipak, trebalo je da shvatim da je fusionska tehnologija gotovo podjednako važna kako na Zemlji, tako i izvan nje."

"Nisam stručnjak na tom polju, ali verovatno ste u pravu. Kada je postalo jeftinije i jednostavnije istopiti dom pod zemljom nego podići ga na njoj - kao i opremiti je video-ekranima koji su neuporedivo bolji od bilo kog prozora - nije više bilo ni malo iznenađujuće što je površina izgubila mnoge svoje pređašnje privlačnosti."

Velika kola počela su da usporavaju, pošto je mozak kompjutera registrovao izlaz pred sobom. Sišao je sa auto strade, a zatim ponovo povećao brzinu na uskom putu čija se površina ubrzo pretvorila u teško vidljiv drum zarastao u

travu. Vašington je preuzeo upravljačke ručice samo sekundu pre no što je na kontrolnoj tabli počelo da treperi signalno svetlo koje je upozoravalo da se okončala automatska vožnja.

"Vodim vas na farmu iz više razloga", reče on. "Život će uskoro postati sušičav za nas obojicu, kada budu počeli da pristižu i ostali posetioci. Ovo je možda poslednja prilika da natenane sprovedemo u delo vaš program. Pored toga, na ovakvom mestu žitelji spoljnih svetova najviše mogu da nauče o Zemlji - i to veoma brzo. Ali, iskreno govoreći, istina je i da sam ponosan na njega i da uživam u tome da ga pokazujem."

Približavali su se visokom kamenom zidu, koji se pružao stotinama metara u oba smera. Dankan je pokušao da izračuna koliki je rad uložen u to zdanje, ako su svi ti blokovi neobičnog oblika bili slagani rukom - kao što je moralo biti.

Rezultat je izgledao u toj meri astronomski da on nije mogao da poveruje u njega.

A ta ogromna vrata načinjena su od - pravog pravcatog drveta; zaključio je to po tome što nisu bila obojena, tako da su se videli godovi. Dok su se automatski otvarala, Dankan je pročitao natpis koji je stajao na njima i iznenađeno se okrenuo prema profesoru.

"Ali, mislio sam...", zausti on.

Džordž Vašington dobio je pomalo smeten izraz lica.

"To je moja lična šala", priznade on. "Prava Maunt Vernon nalazi se pedesetak kilometara jugoistočno odavde. To nije smelo da vam promakne."

Dankan je osetio tog časa da će često slušati ovu poslednju rečenicu u mesecima što su ležali pred njim - sve do dana kada se ponovo bude iskrcao na Titanu.

Sa unutrašnje strane zida, put - sada od čvrsto nabijenog šljunka - vodio je u pravoj liniji kroz šahovsku ploču malih polja. Neke parcele bile su zaorane, a na jednoj od njih upravo je radio traktor - upravljani rukom čovoka, koji je sedeo na otvorenom vozačkom sedistu. Dankanu se javio neodoljiv utisak da se vratio unazad kroz vreme.

"Uzgred budi rečeno, prepoznajete li neku od ovih žitarica?" upita profesor.

"Bojim se da ne... mada mi je jasno da je to trava, zar ne?"

"Pa, u tehničkom pogledu, trava je gotovo sve što vidite ovde. Ona uključuje svekolike cerealijske: ječam, pirinač, kukuruz, pšenicu, zob... uzgajamo ih sve, sa izuzetkom pirinča."

"Ali zbog čega... mislim, izuzev iz naučnog ili arheološkog interesa? Kako stoji stvar sa efikasnošću? Nije li, u okviru ovog sistema, potreban ceo kvadratni kilometar da bi se prehranio samo jedan čovek?"

"Možda je tako u okolini Saturna; bojim se da ste nas prilično podcenili.

Da je to potrebno, ovo malo dobro lako bi moglo obezbediti ishranu za pedeset ljudi, premda bi ona donekle bila jednolična."

"Nikad ne bih pomislio - blagi bože, šta je ono?"

"Šalite se - zar ga stvarno ne prepoznajete?"

"Oh, znam da je to konj. Ali tako je ogroman... Mislio sam..."

"Ne mogu vam zameriti, ali pričekajte da vidite slona. Karlo Veliki je danas možda najveći živi konj; on je perčeron i teži preko jednu tonu. Preci su mu nosili vitezove pod punom ratnom opremom. Hoćete li da ga upoznate?"

Dankan je pozeleo da kaže: "Ne naročito", ali bilo je kasno. Vašington je

zaustavio automobil i džinovsko stvorenje im je polako prišlo. Sve do tog trenutka, limuzina je bila zatvorena i oni su se vozili u udobnosti er-kondišna. Ali sada su prozori skliznuli nadole - i drevna Zemlja zapahnula je Dankanove nozdre.

Profesor Vašington nagnuo se preko svog šćućurenog gosta i isturio napolje otvoreni dlan na kome su se, kao nekom čarolijom, pojavile dve kocke šećera. Blago poput devojačkog poljupca, usne su samo očešale Vašingtonovu ruku i poklon je nestao kao da ga je konj udahnuo. Umilno, nemo oko, koje se sa te udaljenosti činilo veliko poput pesnice, gledalo je pravo u Dankana, koji je pomalo histerično počeo da se smeje kada se prikaza povukla.

"Šta je tako smešno", upita Vašington.

"Pokušajte da ga vidite mojim očima. Upravo sam prvi put sreo svemirsko čudovište. Hvala bogu što je bilo prijateljski nastrojeno."

20. UKUS MEDA

"Nadam se da ste dobro spavali", reče Džordž Vašington kada su izišli u blistavo letnje jutro.

"Sasvim dobro, hvala", odgovori Dankan, zevnuvši pri tom. I sam bi voleo da je to što je kazao bilo tačno.

No, proveo je gotovo iste besane časove kao prve noći na Sirijusu. Razlika je jedino bila u tome što su tada svi zvuci bili mehaničkog porekla, dek su ovoga puta njih stvarala - stvorenja.

Napravio je veliku grešku što je ostavio otvoren prozor, ali ko bi mogao i da pomisli? "U ovo doba godine neće vam biti potreban er-kondišn", objasnio mu je Džordž pre odlaska na počinak. "To nam, u stvari, ide na ruku, pošto ga uopšte nemamo. Bilo je gunđanja čak i pri uvođenju električne rasvete u ovu kuću staru četiri stotine godina. Ako vam bude hladno, dobićete nekoliko dodatnih prekrivača. Primitivno, ali veoma efikasno."

Dankanu nije bilo hladno; noć je bila prijatna i blaga - ali i vrlo živa.

Najpre se razlegao udaljeni topot, za koji je on konačno zaključio da potiče od Karla Velikog, čijih hiljadu kilograma mišica jurca poljem. Zatim su usledila neobična cvilenja i grebuckanja, naizgled pod samim njegovim prozorom, a zatim i piskutavo cičanje koje se naglo okončalo, što je jedino moglo da znači da je neka nesrećna, mala zverka doživela prerani kraj.

Ali napokon je nekako utonuo u san - da bi ga iznenada probudilo najužasnije osećanje koje čovek može da iskusi u mrkloj tami nepoznate spavaće sobe. Nešto se kretalo prostorijom.

Micalo se gotovo bešumno, ali i zapanjujuće brzo. Pa ipak, razabrao je šaputavo komešanje, a onda se razlegao tako prodoran krik da je Dankan u prvi mah pomislio da mu se sve to samo pričinjava. No, nekoliko minuta kasnije, nevoljno je morao priznati da je posredi neka stvarna pojava. Ma šta da je bila ta stvar, očigledno je da se kretala kroz vazdah. Ali šta bi moglo da leti tolikom brzinom u potpunom mraku, ne sudarajući se pri tom sa stvarima i nameštajem stare spavaće sobe?

Razmišljajući o ovom problemu, Dankan je preduzeo korak na koji bi se odlučio i svaki drugi razumni čovek. Zavukao se skroz ispod pokrivača; konačno, na njegovo veliko olakšanje, šaputava utvara je, nakon još malo prodornog kričanja, otprhnula u noć. Kada su mu se živci malo primirili, Dankan je skočio

iz postelje i zatvorio prozor; ali behu potrebni časovi da mu se nervi potpuno uspokoje.

U blistavoj svetlosti jutra, strahovi koje je iskusio ne samo što su izgledali budalasto, nego su verovatno bili i neosnovani, tako da je doneo odluku da se ne raspituje kod Vašingtona o svom noćnom posetiocu; po svojoj prilici to je bila neka noćna ptica ili veliki insekt. Svi su znali da na Zemlji više nema opasnih životinja, izuzev u dobro čuvanim rezervatima. Pa ipak, stvorenja koja je Džordž sada rešio da mu predstavlja, ostavljala su nedvosmisleno preteći utisak. Za razliku od Karla Velikog, ona su posedovala ugrađena oružja.

"Pretpostavljam", reče Vašington sa tek prislenkom sumnje, "da prepoznajete ovu životinju?"

"Svakako-nešto sam malo upućen u zemaljsku zoologiju. Ako životinja ima noge na svakom uglu, kao i rogove, onda to nije konj, nego krava."

"Niste baš zaslužili najvišu ocenu. Nemaju sve krave rogove, odnosno nekada su postojali i rogati konji. Ali iščezli su kada više nije bilo devica koje bih ih krotile."

Dankan je upravo nastojao da razabere da li je ovo bila neka šala, kada mu pažnja iznenada skrenu na drugu stranu; nešto krajnje neverovatno letelo je prema njima.

Bilo je malo-sa rasponom krila koji najviše ako je iznosio desetak centimetara - i kretalo se talasavom, cik-cak linijom kroz vazduh; svaki čas je izgledalo kao da će sleteti na neki nizak grm ili busen trave, ali bi se u poslednji tren predomisli. Slično kakvom živom dragulju, presijavao se u svim duginim bojama; njegova lepota delovala je na Dankana poput nekog iznenadnog otkrovenja. Ali u isti mah, jednim drugim delom uma pitao se čemu ovako kitnjasta - ne, arogantna - ljupkost može da služi.

"Šta je ovo?" upita on šapatom domaćina, dok se stvorenje besciljno njihalo na nekoliko desetina centimetara površ trave.

"Leptir."

Ali Dankan gotovo da nije čuo odgovor. Prisustvo tog raskošno šarolikog bića, koje je tako lako plovilo vazduhom, nagnalo ga je da sasvim smetne s uma okrutno gravitaciono polje čiji je sada bio zatočenik. Potrčao je prema njemu - što je dovelo do neumitnog ishoda.

Srećom, ispod je bio mekani busen trave.

Pola časa kasnije, osećajući se udobno ali i pomalo glupo, Dankan je sedeo u stolicama staroj farmerskoj kući; članak na nozi bio mu je u zavojima i on je držao nogu ispruženu na jednom tabureu, dok je gospođa Vašington sa dve mlade kćeri pripremala ručak. Dva radnika na farmi donela su ga ovamo poput kakvog ranjenog ratnika sa bojnog polja, oholo lako iziživši na kraj sa njegovom težinom i - što se nije moglo ne osetiti - zračeci oko sebe upadljivi vonj Karla Velikog.

Mora biti da je neobično, pomisli on, živeti u nečemu što doslovce predstavlja muzej, čak i ako je to samo kratkotrajan hobi; u takvoj situaciji, on bi se neprekidno nalazio u strahu da ne ošteti neki dragoceni artefakt - kakav je, na primer, kolovrat koji mu je pokazala gospođa Vašington. U isto vreme, bilo mu je jasno da sve ove delatnosti i te kako imaju smisla. Nije postojao drugi način koji se stvarno mogao dokučiti duh prošlosti, a na Zemlji je još bilo mnogo ljudi za koje je to bio privlačan život. Dvadesetak radnika na farmi, primera radi, nalazili su se ovde neprestano, kako leti tako i zimi.

Štaviše, teško da su se oni mogli i zamisliti u nekoj drugoj sredini - čak i kada bi temeljito bili oprani i očišćeni.

Ali urednost kuhinje bila je besprekorna i iz nje je dopirao najprivlačniji splet mirisa. Dankan je bio kadar da prepozna tek mali broj ovih sastojaka, ali u pogledu jednog nije bilo nikakve sumnje, bez obzira što ga je danas po prvi put iskusio u životu. Bila je to opojna mirišljivost sveže pečenog hleba od koje je voda polazila na usta.

Sve će biti u redu, umirivao je on svoj još preosetljiv stomak. Morao je da prenebregne neporecivu činjenicu da je sve što se nalazilo na trpezi raslo na đubrištu i prljavštini, a ne dobijeno sintezom čistih hemikalija u nekoj besprekorno sterilnoj fabrici. Ovo je bio način na koji je ljudska rasa živela gotovo celu svoju istoriju; tek u poslednjih nekoliko sekundi vremena dobila je izvesnu alternativu.

Za jedan trenutak imao je osećaj da će mu se prevrnuti cela utroba, a onda ga je Vašington uverio da uopšte nema mesta bojazni da će biti posluženo pravo meso. Ono se, doduše, još moglo nabaviti i tome se nije protivio nikakav zakon, iako je bilo mnogo napora da se donese takav dekret. Oni koji su se protivili prohibiciji isticali su da su napori da se putem zakona sprovede određeni moral uvek imali suprotne posledice; ukoliko se meso zabrani, svi će ga želeti, čak i ako im od njega bude zlo. A, osim toga, bila je to nastranost koja nikom nije mogla nauditi... Nije baš tako, usprotivili bi se prohibicionisti; time bi se nanela nepopravljiva šteta bezbrojnim nedužnim životinjama i oživeo gnusan kasapski zanat. Rasprava o ovom predmetu bila je u punom jeku i njeno okončanje nikako se nije moglo sagledati.

Primiren uveravanjima da će ručak obilovati tajanstvenostima, ali ne i užasima, Dankan se potpuno prepustio uživanju. Posmatrano u celini, to mu je i pošlo za rukom; hrabro je prionuo na sve što je bilo izneseno pred njega, da bi jednu trećinu odbio odmah nakon što je okusio, drugu nekako podneo, a treću u slast smazao. Ispostavilo se da nije bilo ničega što mu se potpuno nije dopalo, ali postojalo je nekoliko jela čiji je ukus bio toliko neobičan i složen da mu nisu pobudila apetit nakon prvog kušanja. Sir je, na primer, predstavljao nešto sasvim novo. Bilo ga je šest različitih vrsta i on je štrpnuo od svake od njih.

Osetio je da bi mu se najmanje dve veoma svidele, ukoliko bi se malo potrudio.

Ali to možda nije bilo najmudrije, budući da je poslovično teško bilo ubediti hemičare hrane na Titanu da uvedu neki novi program u svoje sintetizere.

Pojedini proizvodi bili su mu sasvim poznati; izgledalo je da su krompir i paradajz manje-više istog ukusa u celom Sunčevom sistemu. Već je imao prilike da se sretne sa ovim povrćem, kao sa luksuznim proizvodom hidroponskih farmi, ali s obzirom na cenu od nekoliko solara po kilogramu nije mu uspevalo da postane njegov poklonik.

Glavno jelo bilo je... pa, zanimljivo. Nosilo je naziv pita od mesa i bubrega i verovatno mu je ta neprilična etiketa izazvala mučninu; savršeno je dobro znao da su se sastojci ovog obroka temeljili na visoko-proteinskoj soji. Vašington mu je priznao da je to jedina stavka u jelovniku koja nije spravljena od proizvoda sa farme, zato što je neophodna tehnologija bila odveć složena.

Dezert nije predstavljao nikakav problem; obuhvatao je razne vrste voća, od kojih Dankan većinu nije poznavao čak ni po nazivu. Neke voćke bile su bljutave, druge veoma prijatne, ali za njega je najvažnije bilo što su sve savršeno bezbedne. Osobito su mu se dopale jagode, ali je uklonio šlag koji je bio serviran uz njih kada je, nakon ispitivanja punog takta, ustanovio kako je

tačno spravljen.

Bio je već sasvim sit kada je gospođa Vašington iznela poslednje iznenađenje - malu drvenu kutiju punu voštanog mednog saća. Koliko je mogao da se seti, Dankan je taj izraz koristio samo za označavanje struktura male težine; bio je potreban mentalni volte-face da bi se shvatilo da je ovo prava, izvorna hrana, koju su sazdali zemaljski insekti.

"Upravo smo počeli da držimo pčele", objasnio je profesor. "Očaravajuća stvorenja, ali još nismo sigurni da li su vredne truda. Mislim da će vam se dopasti njihov med... probajte ga namazanog na korici svežeg hleba."

Domaćini su ga brižno posmatrali dok je prevlačio zlatni fluid, za koji mu se učinilo da veoma liči na ulje za podmazivanje. Nadao se da će u pogledu ukusa biti bolji, ali bio je pripravan gotovo na sve.

Usledila je duga tišina. Zatim je on još jednom zagrizao... pa još jednom.

"Dakle?" upita konačno Džordž.

"Ovaj... izvrsno je... jedna od najboljih stvari koju sam ikada okusio."

"Tako mi je drago", reče gospođa Vašington. "Džordže, pobrini se da g.

Mekenzi ponese malo meda i u hotel."

Gospodin Mekenzi nastavio je da tamani hleb sa medom - veoma polako. Na licu mu je stajao odsutan i neodređen izraz, koji su njegovi domaćini protumačili kao potpuno predavanje gastronomskim uživanjima. Nikada ne bi bili kadri da pogode njegovo pravo značenje.

Dankan se nikada nije posebno zanimao za hranu i nije se uopšte trudio da proba povremene novotarije koje su uvožene na Titan. I onih nekoliko puta kada je bio nagnan da ih okuša, nisu mu se dopale; još uvek bi napravio grimasu gađenja kada bi se setio poslastice zvane kavijar koja je uzivala veliki ugled.

Bio je stoga potpuno siguran da nikada pre u životu nije okusio med.

Pa ipak, odmah ga je prepoznao; ali to je bila samo polovina tajne. Slično nekom imenu koje stoji čoveku na vrhu jezika ali i izmiče svim nastojanjima da se dokuči, tako je i sećanje na taj raniji susret ležalo Dankanu tik ispod nivoa svesti. To se zbilo jednom davno - ali gde i kada? U magnovenju je gotovo ozbiljno poverovao u ideju o reinkarnaciji. Ti si, Dankane Mekenzi, bio pčelar tokom nekog ranijeg života na Zemlji...

Možda je greška bila u tome što je mislio da poznaje taj ukus; asocijaciju je mogao da izazove neki slučajni kratki spoj u mentalnim vezama i vodovima. Uostalom, sve to nije bilo ni najmanje važno.

Ali istog trena je shvatio da nije tako; ko zna zbog čega, ali to je ipak bilo i te kako važno.

21. KALINDI

Dankan je sedeo zadubljen u čitanje, kada su mu u sobu doneli paket. Bio je to mali, lepo upakovan cilindar, petnaestak centimetara visok, a desetak širok; nije imao nikakvu predstavu o tome šta bi se moglo nalaziti unutra.

Odmerio ga je u ruci nekoliko puta; bio je prilično težak, ali ne i toliko kao da je od metala. Kada ga je potapšao začuo se samo tup, prigušen zvuk. Odustao je od daljeg nagađanja i otvorio koverat koji je vrpcom bio privezan oko cilindra.

Farma Maunt Vernon

Dragi Dankane

Izvinu zbog zakašnjenja, ali dogodila nam se mala nepravilnost. Karlo Veliki se jedne noći probio među košnice. Srećom - ili na nesreću, već u zavisnosti od toga kako se gleda na stvar - naše pčele ne budu. Pa ipak, ovaj nemili događaj loše se odrazio na proizvodnju meda.

Setivši se koliko ti se dopao, Klara i ja smo pomislili da bi možda voleo da imaš ovo kao uspomenu na posetu u koju si nam došao.

Sve najbolje, Džordž.

Baš ljubazno od njih, reče Dankan u sebi. Kada je odmotao hartiju, našao je unutra providnu plastičnu teglu, punu zlatne tečnosti. Mehanizam za otvaranje na poklopcu posude za trenutak ga je doveo u zabunu - trebalo ga je, naime, najpre gurnuti nadole, a zatim stisnuti - ali nakon nekoliko nervoznih i neuspelih pokušaja, konačno mu je pošlo za rukom da otvori teglu.

Miris je bio zanosan - i ponovo mu se javio onaj opsesivni osećaj da ga odnekle već poznaje. Kao dečak, on ne bi mogao da odoli da ne zavuče prst unutra, a zatim da ga zadovoljno obliže jezikom.

Neki zakasneli spoj vodova stupio je u dejstvo, duboko u ponorima sećanja, najprimitivnije - i najmoćnije - od svih čula stalo je da otvara vrata koja su godinama bila zabravljena.

Telo mu se setilo pre uma. Kada se zadovoljno opustio u toploj ustreptalosti čisto animalne požude, sve mu se najednom vratilo...

Med je imao ukus Kalindi...

Pre ili kasnije, razume se, on bi stupio u vezu sa njom. Ali prethodno mu je bilo potrebno malo vremena da se privikne i da se oseti na Zemlji, u meri u kojoj je to bilo moguće, kao kod svoje kuće. Sam je sebe uveravao u to; ali to nije bio jedini razlog.

Logički deo njegovog uma opirao se da ponovo bude uvučen u onaj vrtlog koji ga je ščepao kao dečaka. Ali u stvarima srca, logika je uvek izlazila kao poražena. Sve što joj je, u krajnjoj liniji, preostajalo da uradi, bilo je da kaže: "Zar ti nisam lepo govorila..." Ali tada bi već bilo kasno.

Upoznao je Kalindino telo, ali bio je odveć mlad da bi upoznao i njenu ljubav. Sada je bio čovek - i nije postojalo ništa što je Karl mogao preduzeti da ga predupredi.

Prva stvar koju mu je valjalo učiniti bila je da pronađe Kalindi; osetio je izvesno razočaranje što ona već nije pokušala da stupi u vezu s njim, pošto su novosti o njegovom dolasku bile razglašene na sve strane. Da li je, možda, bila ravnodušna - ili se čak osećala neprijatno? On će ipak preuzeti rizik. Dankan je prišao domzoli i ekran ožive kada je prstom dotakao dirku za uključenje. Sada je to bilo čudo koje je natkriljavalo snove svih pesnika, opčinjavajuće čarolijski okvir koji je pružao uvid u sva mora, sva kopna. Kroz ovaj prozor moglo je da doplovi sve što je Čovek ikada naučio o Vaseljenu, kao i svako umetničko delo koje je on istrgao iz kandži Vremena. Sve biblioteke i muzeji koji su od praiskona postojali, mogli su se pojaviti na ovom ekranu, kao i na milionima drugih koji su se nalazili rasprostrti širom zemnog šara. Čak je i na najneosetljivije ljude zapanjujuće delovala pomisao da bi se i posle hiljadu ljudskih vekova provedenih uz domzolu tek sarno načelo znanje uskladišteno u bankama pamćenja, koje su utrostručene ležale u svojim međusobno veoma udaljenim skloništim, nesavrnjivo pomnije čuvanih i nadziranih od sveg

zlata. Postojala je sasvim prikladna ironija u činjenici da su dva od ovih ukopanih kompleksa prvobitno bili namenjeni za kontrolne centre nuklearnih raketa.

Ali Dankana sada nije zanimalo nasleđe ljudskog roda; u vidu je imao nešto znatno skromnije. Prsti mu otkucaše reč INFORMACIJE i na ekranu se istog časa pojavi novo ustrojstvo znakova:

Molimo, odredite kategoriju

01. Opšte
02. Nauka
03. Istorija
04. Umetnosti
05. Rekreacija
06. Geografija
07. Uprava za Zemlju
08. Uprava za Mesec
09. Uprava za planete

i tako dalje; ceo spisak imao je više od trideset stavki.

Kada je otkucaao pozivnu jedinicu 07, Dankan se najednom setio svog prvog "sukoba" sa zemaljskom domzalom Kategorije ovdašnjeg sistema bile su gotovo iste kao na Titanu, ali dugme za aktiviranje nalazilo se sa leve strane tastature i upravo taj neobični položaj uticao je da on zaboravi da ga pritisne. Dobrih pet sekundi ništa se nije dogodilo, a onda se na ekranu pojavila jedna veoma lepa devojka i obratila mu se glasom za koji se Dankanu učinilo da bi mogao doživotno da ga sluša: "Izgleda da imate neki problem. Da niste možda zaboravili da pritisnete dugme za aktiviranje?"

Netremice je zurio u nju sve dok nije iščezla, ostavivši za sobom čaroban smešak koji mu se ukotvio u pamćenju. Iako je on hotimice ponovio istu grešku još pet puta za redom, ona se više nije pojavila. Svaki put bila je neka druga devojka; no dobro, reče on u sebi, sve one mora da su već godinama mrtve.

Kada se uključila UPRAVA ZA ZEMLJU, zatraženo mu je da da podatke o prezimenu, imenu, ličnom broju, kao i poslednjoj poznatoj adresi - koja je uključivala oblast, zemlju, pokrajinu i poštanski kod. Ali u tome je i bio problem; on nije imao nikakvih vesti od Kalindi dobrih pet godina i nikada nije saznao njen lični broj. Čak se s mukom setio i devojčinog prezimena. Da je ono kojim slučajem bilo Smit, Vong ili Li, ceo podahvat postao bi beznadežan.

Otkucaao je: Elermen, Katrin Linden, a potom čitav niz istovetnih NE ZNAM. Domzola mu je uzvratila: KAKVA OBAVEŠTENJA ŽELITE, na šta je Dankan odgovorio: ADRESU I BROJ VIDIJA: AKTIVIRANO

Šta ako je Kalindi promenila prezime? Doduše, to je bilo malo verovatno; ona nije spadala u one žene koje bi se podčinile vlasti nekog muškarca, čak i kada bi sa nekim uspostavila dugotrajniju vezu. Dankan je pre mogao da zamisli da bi neki muškarac zbog nje promenio prezime, nego što bi se obrnuto dogodilo. Jedva da mu je ova misao proletela kroz glavu, kada se, na njegovo iznenađenje, na ekranu pojavilo:

ELERMEN, Katrin Linden

Severni Atlan
Njujork
Njujork
Licni: 373:496:000:000
Vidi: 99:373:496:000:000

Brzina kojom je sistem pronašao Kalindi bila je tako zapanjujuća da je proteklo nekoliko sekundi pre no što je Dankanov um uspeo da registruje dve još neverovatnije činjenice.

Prva je bila ta da je Kalindi uspela da dobije broj lične identifikacije čija je retkost iznosila - u sasvim doslovnom smislu - jedan prema milion; druga se odnosila na okolnost da joj je pošlo za rukom da joj se taj broj zadrži i u broju njenog vidija. Dankan nikada ne bi poverovao da je tako nešto moguće; Karl je jednom pokušao da izvede istu stvar, ali čak ni njemu to nije uspelo. Kalindina moć ubeđivanja oduvek je bila zavidna, ali je on ovoga časa shvatio da ju je, čak i tako, ranije podcenjivao.

I tako, dakle, ona ne samo što je bila na ovoj planeti, nego i na ovom kontinentu - udaljena od njega pukih pet stotina kilometara. Potrebno je da samo otkuca taj broj i ponovo će moći da vidi one oči koje su mu se tako često osmehivale iz stereo mehura.

Znao je da će to učiniti; to nikada nije bilo dovedeno u pitanje. Pa ipak, oklevao je, delimično zato da bi se zasladićivao trenucima naslućivanja, a delom i zbog toga što još nije znao šta da joj kaže. I dalje je u tom pogledu bio u nedoumici, kada je, gotovo impulsivno, pritisnuo četrnaest cifara koje su mu otvorile put prema prošlosti.

Da su se slučajno sreli na ulici, Dankan je nikada ne bi prepoznao; sasvim je smetnuo sa uma ono što je u stanju da uradi zemaljska gravitacija. Nekoliko dugih sekundi netremice je zurio u sliku, nesposoban da bilo šta kaže. Konačno, ona prekide tišinu, pomalo nestrpljivo: "Da? Izvolite."

Pre no što je zaustio da odgovori, Dankan je shvatio da najpre mora ponovo da počne da diše.

"Kalindi", prozbori najzad, "zar me se ne sećaš?"

Izraz u tim sjajnim očima neopazice se promenio. Zatim joj je na ivici usana zatitrao smešak, ali lukav i oprezan. Budi razuman, reče Dankan u sebi; kako bi i mogla da te prepozna posle petnaest godina. Koliko li je samo hiljada ljudi srela za to vreme, na ovom uskomešanom, prenatrpanom svetu? I koliko je ljubavnika imala posle Karla?

Ali, kao i obično, ona je imala iznenađenje za njega.

"Pa svakako, Dankane... veoma se radujem što te ponovo vidim. Znala sam da si stigao na Zemlju i baš sam se pitala kada ćeš me pozvati."

Osetio se pomalo nelagodno, a možda je ona upravo sa tim i računala.

"Izvini", reče joj on. "Bio sam izuzetno zauzet. Do guše sam u ovoj proslavi petstote godišnjice, znaš."

Dok je gledao u ekran, upamćene crte lica polako izroniše iz stranca koji ga je posmatrao sa druge strane veze. Godine nisu ostavile tako dubok trag kao što je on pretpostavljao; pretežan deo onoga što mu je izgledalo nepoznato bilo je čisto veštačkog porekla. Promenila je boju kose tako da ona više nije bila crna, već smeđa, prošarana zlatnim mrljama. Ovalno lice bilo je u dlaku isto, a abonosna koža i dalje besprekorna. Kada bude zaboravio sliku iz stereo mehura, videće je opet kao onu staru Kalindi - zreliju, ali i još poželjniju.

Takođe je video da sedi u nekoj kancelariji punoj sveta, čije su se prilike poput seni kretale svuda oko nje, povremeno joj dostavljajući svežnjeve dokumenata. Ko zna zbog čega, ali nikako nije mogao da zamisli Kalindi kao zauzetu službenicu; pa ipak, bio je siguran da, ako bi se ona svim srcem posvetila tom poslu, uspeh sigurno ne bi izostao. Bilo je, međutim, očigledno da ovo nije čas za izlive nežnosti; najviše čemu se u ovakvoj situaciji mogao nadati bilo je da ugovori sa njom sastanak što je pre moguće.

Prevalio je ceo ogroman put od Saturna, tako da neće biti nikakvih poteškoća preći još i ovu dodatnu udaljenost između Vašingtona i Njujorka; all, kako je izgledalo, problemi su vrebali sa druge strane. Najednom mu se javio utisak da u Kalindinom držanju ima izvesnog oklevanja, čak nevoljnosti. Stala je da prebira po nekom veoma zapetljanom rokovniku, ponudila mu nekoliko datuma i naizgled odahnula kada je Dankan ustanovio da se oni poklapaju sa nekim njegovim neodložnim obavezama.

Već je počeo da gubi nadu, kada ona iznenada uzviknu: "Samo trenutak... jesi li slobodan narednog petka?"

"Mislim da jesam... da, mogao bih." Do tada ga je delila gotovo cela nedelja; sva je prilika da će morati da se naoruža strpljenjem.

"Izvršno." Lagani, zlobni osmeh raširio joj se preko lica i za trenutak gledala ga je ona stara Kalindi.

"Odlično... baš kako treba; ni da sam planirala ne bi bolje ispalo."

"Šta ne bi bolje ispalo?" upita Dankan.

"Stupi u vezu sa Van Hajtsovima preko ovog broja... Oni su odmah u predgrađu Vašingtona... i postupi u svemu kako ti budu naložili. Kaži im da ih Enigma moli da te povedu sa sobom kao mog ličnog gosta. To su zlatni ljudi i sigurna sam da će ti se dopasti. A sada stvarno moram da prekinem... vidimo se sledeće nedelje." Zastala je za trenutak, a zatim pažljivo dodala: "Ali, moram ti skrenuti pažnju da ću i onda biti do guše u poslu, tako da nećemo imati mnogo vremena. Pa ipak, obećavam ti da ćeš uživati u tom iskustvu."

Dankan je pogleda sa izrazom neshvatanja na licu. Bez obzira na ovo uveravanje, on se osećao pomalo razočaranim; takođe mu se nije dopadalo da bude uvučen u nešto nad čim nije imao kontrolu. Mekenzijevi su manipulirali drugim ljudima - za sopstvenu korist, razume se, čak i onda kada se žrtva sa tim nije uvek slagala. Ova promena ključnih uloga izazvala je u njemu osećaj nelagodnosti.

"Doći ću", reče on, ipak prihvativši rizik. "Ali kaži mi bar šta je sve to."

Kalindi tvrdoglavo napući malo usne, na način koji je on odlično upamtio.

"Ne", uzvratila ona odlučno. "Tako bih prekršila moto svoje vlastite organizacije, a čak ni izvršni vice-predsednik to sebi ne sme da dopusti."

"Koje to organizacije?"

"Pazi sad ovo!" reče ona uz osmeh izazvan radosnim otkrićem. "Mislila sam da je Enigma svima poznata, ali stvari ovako stoje još bolje. Svako će ti na Zemlji reći naš slogan..." Prekinula je za trenutak da bi uzela neka dokumenta od jednog užurbanog pomoćnika.

"Doviđenja, Dankane... u žurbi sam. Vidimo se uskoro."

"Vaš slogan!" gotovo viknu on.

Ona mu uputi poljubac.

"Upitaj Van Hajatsove. Volim te."

Ekran utonu u tamu.

Dankan nije odmah stupio u vezu sa Van Hajatsovima; sačekao je nekoliko minuta da se emocionalno ponovo uravnoteži, a onda pozva svog domaćina i opšteg savetnika.

"Džordže", reče on, "da li si čuo za organizaciju Enigma?"

"Razume se. Šta je sa njima?"

"Znaš li njihov slogan?"

"Mi zapanjujemo."

"A?"

Vašington ponovi rečenicu, lagano i odmereno.

"Pa zapanjen sam. Šta to znači?"

"Moglo bi se reći da su to veoma dovtljivi preduzetnici ili impresariji koji rade na veoma individualnoj osnovi. Njima se pođe kada ti je dosadno i kada bi hteo nekakvu promenu. Oni mnogo polažu na element iznenadenja. Ali kako si čuo o njima? Nadam se da tebi nije dosadno!"

Dankan se nasmeja.

"Nisam još imao vremena za taj luksuz. Upravo sam stupio u vezu sa jednim starim prijateljem koji je, kako izgleda, vice-predsednik te organizacije; ona me je pozvala da se priključim jednoj njihovoj grupi narednog petka. Šta ti misliš o tome?"

"Ma kakav da je program na koji te je pozvala, možeš se pouzdati da će biti pristojan i bezopasan. Imaš izvrsne izgleda da preživiš."

"Hvala", reče Dankan. "To je sve što sam hteo da znam."

Kada je, malo kasnije, pozvao Van Hajatsove i predstavio im se, oni su ga obavestili i o nekim pojedinostima. Bio je to predusretljiv, ali i pomalo uštogljen par u pozim srednjim godinama, što je već samo po sebi bilo ospokojavajuće.

"Naloženo nam je", reče Bil van Hajats, "da se nađemo na Hadsonu i da nosimo staru odeću. Ovde takođe stoji da će: "tvrdi šeširi biti podeljeni kada to bude potrebno". Pitam se samo, šta li će nam oni."

Dankan se brzo dogovorio gde će se naći s njima na obali narednog petka, oprostio se, a onda počeo da razmišlja da li je postupio kako valja.

Prošlo je poprilično vremena pre no što je iznenada postao svestan jednog Kalindinog neobičnog propusta - koji ga je u isti mah iznenadio i ražalostio.

Ni rečju nije pomenula Karla.

22. DUH SA VELIKIH OBALA

Bilo je mnogo malih letnjikovaca, kafea i prodavnica duž rečne obale, kao i desetak nevelikih dokova u kojima su stajali ukotvljeni "čamci za uživanje". Iako je pomorski saobraćaj doslovce iščezao pre više od dva stoleća, voda je i dalje neodoljivo opčinjavala veliki deo ljudske rase. Upravo je sada jedan šaroliko obojen čamac na vesla, pun turista, polako plovio uz obalu Nju Džersija; Dankan se upitao da li je pasredi pravi primerak iz starine ili moderna rekonstrukcija.

Hajatsovi su povelili Dankana prema jednom ogromnom, providnom polucilindru koji se pružao na preko tri stotine metara duž obale. Izgledalo je da je u pitanju neka pomoćna, privremena konstrukcija, ni malo u skladu - kako u pogledu razmera, tako i izgleda - sa brižljivo negovanim ukusom svega onoga što se nalazilo oko nje.

Zajedno sa ostalima, koji su očigledno bili deo Enigmine grupe, ušli su najpre u jednu malu, pomoćnu zgradu, toliko sličnu vazdušnoj komori da uopšte nije bilo teško zamisliti da kreću put svemira. Kako se ubrzo ispostavilo, to je i bila neka vrsta vazdušne komore, u kojoj su se nalazili nizovi zaštitnih odela: nepromočivi kaputi, gumene čizme - i šlemovi koji su raspaljivali maštu Bila Van Hajatsa. U neobičnoj tišini punoj iščekivanja, uz samo nekoliko pratnih smešaka izazvanih opštom promenom izgleda, prošli su kroz unutrašnja vrata vazdušne komore.

Dankan je očekivao da ugleda brod. U tom pogledu nije bio iznenađen. Ali sasvim ga je dotakla njegova neverovatna veličina; gotovo je potpuno zapremao ogromnu strukturu koja mu je pružala utočište. Znao je da su, negde pred kraj, tankeri za prevoz nafte dostigli džinovske razmere - ali nije ni slutio da su i putnički brodovi narasli do tih opsega. Bilo je, naime, očigledno, na osnovu mnogobrojnih bočnih otvora i paluba, da je ova lađa bila sazdana da prevozi ljude, a ne robu.

Platforma za osmatranje na kojoj su stajali, nalazila se na istom nivou sa glavnom palubom, a odmah ispred komandnog mosta. Sa svoje desne strane Dankan je video jedan veliki, ali skraćeni jarbol, a zatim pravu zavrzlamu od dizalica, čekrka, ventilatora i otvora na palubi sve do pramca. S leva, pružajući se prema brodskoj krmi, nalazio se naizgled beskrajani čelični zid, prošaran stotinama otvora. Uzdižući se visoko povrh svega, stajala su tri ogromna dimnjaka, gotovo dodirujući zakrivljeni krov velike opne.

Na osnovu njihovog razmeštaja, moglo se zaključiti da je tu nekada bio i četvrti, koji sada nedostaje.

Postojalo je i mnogo drugih znakova oštećenja. Prozori su bili razbijeni, delovi oplata izvaljeni, a kada je Dankan pogledao prema brodskoj kobilici, spazio je ogromnu metalnu zakrpu, dugačku najmanje sto metara, kako se pruža odmah ispod linije gaza.

Tek tog trenutka svi delići mozaika sklopili su se u celinu; dana kada se to zbilo on je još bio dečak na jednom dalekom svetu. Pa ipak, još se živo sećao uzbuđenja kojim je dočekan Titanik kada je najzad, okončavši svoje prvo putovanje dugo tri stotine pedeset godina, stigao u Nju Jork.

"Nikada nije napravljen sličan brod; on je označio kraj jednog razdoblja - razdoblja blagostanja i elegancije koje je, samo dve godine kasnije, razveo prvi od svetskih ratova. Oh, građeni su brži i veći brodovi, tokom narednih pola stoleća, pre no što je vazdušni saobraćaj zauvek okončao to poglavlje transporta. Ali više se ni jedna lađa nije mogla po raskoši uporediti sa ovim što vidite oko nas. Premnogo srdaca je prepuklo kada je Titanik potonuo."

Dankan je lako mogao da poveruje u to; i dalje se nalazio u snu.

Veličanstveni Veliki Salon, sa svojim ogromnim ogledalima, pozlaćenim stubovima i do članaka dubokim tepihom, natkriljavao je po bogatstvu sve njegove snove, a sofa u kojoj je upravo uronjen sedeo, bila je tako udobna da je gotovo zaboravio na Zemljinu silu teže. No, najverovatnija činjenica u svemu ovome bila je okolnost da je sve što sada gleda ili dodiruje čitava tri i po stoleća ležalo na dnu Atlantskog okeana.

Počeo je polako da shvata da morske dubine stoje gotovo u istoj meri izvan upliva vremena kao i svemirska prostranstva. "Sva oštećenja", objasnio je govornik, "počinjena su prvog Jutra. Kada je brod potonuo, dva i po časa nakon što mu je ledeni greben rasparao i probio desnu stranu korita, nestao je gotovo

vertikalno, pramcem nadole. Sve što nije bilo pričvršćeno pohrlilo je napred, da bi se ili zaustavilo, udarivši o pregradne zidove, ili probilo kroz njih.

Nekim čudesnim hirom sreće - što će vam takođe pokazati kako je lađa moćno građena - sva tri motora ostala su na svojim mestima; da su se i oni otkačili, više ne bi bilo moguće spasiti brod.

Ali kada je on jednom dospeo do dna, na dubinu od tri kilometra, ništa mu više stolecima nije moglo biti. Temperatura vode tu je samo dva stepena iznad tačke smrzavanja; uzajamno dejstvo hladnoće i pritiska ne dopušta truljenje i sprečava rđanje. U frižiderima smo, na primer, pronašli meso koje je bilo podjednako sveže kao i onoga dana kada je lađa krenula iz Sauthemptona, 10. aprila 1912, odnosno sve što je bilo konzervisano ili zatvoreno u boce nalazilo se u izvrsnom stanju.

Kada smo iskrpili brod - što nije bio mnogo težak posao, premda nam je otišla cela godina dana na zacepljivanje rupa i ojačanje oslabljenih tačaka - izbacili smo vodu iz njega pomoću hladnih raketa na nulti potisak konstruisanim u organizacijama za pomorsko spasavanje. Razume se, u celoj operaciji bili su od suštinske važnosti vremenski uslovi; pukom srećom, za 15. april 2262. data je idealna prognoza, tako da je brod izvađen na površinu na isti dan, samo tri stotine pedeset godina kasnije nakon što je potonuo. Meteorološke prilike bile su istovetne: bonaca i temperatura na tački smrzavanja; nećete verovati, ali kada smo stali da ga izvlačimo umalo se i mi nismo sudarili sa ledenim bregom! I tako smo ga prebacili u Njujork, napumpali ga do vrha azotom da predupredimo rđanje i polako ga isušili. Nije tu bilo nekih većih problema - podvodni arheolozi restaurirali su i konzervisali deset puta starije brodove od Titanika. Ono, međutim, što nam je uzelo četrnaest godina rada i na šta ćemo utrošiti još deset jeste ogroman opseg posla. Valjalo je sastaviti hiljade delova slomljenog nameštaja, ukloniti tone uglja - i to gotovo svaki grumen rukom.

Ne retko su nas pitali zbog čega sve to radimo, zašto traćimo godine i milione solara na spasavanje prošlosti? Pa, evo nekih prizemnih, praktičnih razloga. Taj brod je deo naše istorije; njegovim proučavanjem, steći ćemo bolji uvid u nas same, kao i u našu civilizaciju. Neko je jednom primetio da je potonuli brod vremenska kapsula, budući da na njemu ostaju sačuvani svi artefakti svakodnevnog života u dlaku onakvi kakvi su bili poslednjeg časa kada su se nalazili u upotrebi. A Titanik je predstavljao stožernu tačku celog jednog društva, u onom jedinstvenom trenu pre no što je ono počelo da se raspada.

Ovde se nalazi jednoposteljna odaja Džona Džekoba Astora, sa svim dragocenostima i ličnim pokretninama koje je najbogatiji čovek svog vremena prevezio u Njujork. On je bio u stanju da desetostroko kupi ceo Titanik. Tu je takode torba za alat koju je Pet O'Konor imao uza se kada se ukrcao u Kvinstaunu, nadajući se boljem životu u zemlji koju nikada neće dočekati da vidi. Čak raspoložemo sa pet soverena koje je on uspeo da uštedi posle mnogo godina bede i potucanja.

Ovo su dva krajnja slučaja; među njima se proteže celokupna skala života - neprocenjiva riznica nalaza za istoričare, ekonomiste, umetnike, inženjere. No, nezavisno od svega toga, postoji jedna čarolija vezana za sam brod koja je obezbedila besmrtnost njegovom nazivu kroz sve potonje vekove. Priča o Titanikovom prvom i poslednjem putovanju spada u one koje se iznova prepričavaju svakom novom naraštaju, kako ljudi nikada ne bi smetnuli s uma moć

usuda i slučaja."

Dankan se toliko zadubio u izlaganje da za trenutak nije prepoznao ženu koja je upravo ušla u Veliki Salon i ostala da stoji pored jednih od urešenih vrata.

Čak i sa šlemom na glavi i bezobličnim plastičnim ogrtačem koji je prekrivao od vrata do kolena, Kalindi je i dalje izgledala elegantna i uzdignutog držanja. On ustade i krenu prema njoj, ne obraćajući pažnju na poglede ostalih posetilaca. Bez i jedne reči, on ispruži ruke, zagrlji je i poljubi je u usta. Nije više bila onako visoka kakvu ju je on zapamtio i ili je on porastao u međuvremenu - tek, morala je da se popne na prste.

"Pa!" uzviknu ona, iskobeljavši se iz Dankanovog stiska. "Posle petnaest godina!"

"Ni malo se nisi promenila."

"Lažljivče. Nadam se da jesam. U dvadeset prvog bila sam nepopravljivo derle."

Ovaj vrcavi razgovor najednom zamuku; oni su gledali jedno u drugo, dok se ceo Veliki Salon bio zablenuo u njih. Uveren sam, pomisli Dankan sa ukusom gorčine, da oni misle kako smo mi stari ljubavnici; e, da je bar tako...

"Dankane, vrli mi... oh, oprost... uvek skrenem u žargon ranog dvadesetog stoleća kad god sam ovde: elem, gospodine D. Mekenzi, budite ljubazni i izvinite me za nekoliko trenutaka dok se obratim svojim ostalim gostima. Nakon toga ćemo poći u malu šetnju po brodu."

Posmatrao je kako prilježno ide od grupe do grupe, samo otelotvorenje efikasnog upravnika, proveravajući da li se sve odvija kako je planirano. Da li i sada igra jednu od svojih uloga, ili je ovo možda prava Kalindi, ako takvo stvorenje uopšte postoji?

Ponovo mu je prišla pet minuta kasnije, dok su za njom poslušno dokaskali svi njeni pomoćnici.

"Dankane... mislim da se još nisi upoznao sa komandantom Inesom... on zna više o ovom brodu nego sami ljudi koji su ga napravili. Provešće nas malo po Titaniku."

Kada su se rukovali, Dankan reče: "Veoma sam uživao u vašem izlaganju.

Uvek je zadovoljstvo upoznati se sa pravim entuzijastima."

Naredni čas proveli su u cunjanju po unutrašnjosti broda - i Dankan je tek tada shvatio svu korisnost zaštitne odeće. Po "G" palubi i dalje je bilo bara od mulja i nafte, a nekoliko puta je dobro lupio glavom u neočekivane prečage ili ventilacione vodove. Ali ova neudobnost i uloženi napor potpuno su se isplatili, pošto je ovo bio jedini način da se dokuči sve umeće i genijalnost uloženi na izgradnju plovećeg grada. Najuzbudljiviji od svega bio je susret sa čeličnim laticama povijenim prema unutra, daleko ispod prevoja broskog korita; dodirnuvši ih, nije bilo teško zamisliti kako je, one tragične noći, kroz nasilno probijeni otvor pokuljala ledena voda.

Prilično ga je iscrplo penjanje uz alfabetni niz od palube "G" do "A" jednoga dana obećao je komandant Ines, ponovo će raditi liftovi i bio je više nego zahvalan kada su najzad posedali na ručak u Salu za pušenje prve klase.

Kada je pokušao da nagovori Kalindi da se malo odvoje od sveg tog meteža, ona je postala iznenađujuće varljiva. Nije stvar bila u tome što joj je susret sa njim bio neprijatan: izgledalo je, naime, da se iskreno obradovala što ga je ponovo videla. Ali nešto ju je zabrinjavalo - stalno ga je držala na distanci.

Gotovo se činilo kao da je upozorena da je on doneo na Zemlju neke pogubne

titanske klice. Sve što je mogao da izvuče iz nje pre no što su se rastali bilo je neodređeno obećanje da će ga ona potražiti "čim se sezona bude završila" - ma šta to značilo.

Organizacija Enigma nije ga razočarala, ali ga je zato njen vice-predsednik ostavio zbunjenog i žalosnog. Dankan je razmišljao o tome za vreme polučasovne vožnje vakuomskom podzemnom železnicom do Vašingtona. Hvala bogu što su Van Hajatsovi ostali u Njujorku... njihovo društvo ne bi mu se dopalo u ovom raspoloženju.

Shvatio je da ništa ne može da učini. Ako bi, kao kakav zacopani prosac, stao da proganja i gnjavi Kalindi, stvari bi se samo pogoršale. Neke probleme samo je vreme moglo da reši, ukoliko rešenje uopšte postoji.

Čeka ga mnogo poslova; neće imati kad da misli na Kalindi...

Ako bude imao sreće, ona mu neće dolaziti na um i po čitav sat u toku dana...

23. AHENATEN I KLEOPATRA

Ser Mortimer Kejns sedeo je u svojoj fotelji u Harli ulici i sa kliničkim zanimanjem posmatrao Dankana Mekenzija, koji se nalazio sa druge strane Atlantika.

"Vi ste, dakle, poslednji od čuvenih Mekenzijevih. A došli ste na Zemlju da se postarate da to više ne budete."

Ovo je bilo rečeno pre kao zaključak, nego kao pitanje tako da Dankan ništa nije odgovorio, već je nastavio da promatra čoveka koji je, u gotovo doslovnom smislu, bio njegov tvorac.

Mortimer Kejns već je duboko zašao u osamdesete i izgledao je kao poprilično olinjao i oronuo lav. Odlikovao ga je autoritativan izraz lica - ali se na njemu mogla pročitati i izvesna pomirenost sa sudbinom, odnosno ravnodušnost. Posle pola stoleća provedenih u svojstvu vodećeg genetičkog hirurga na Zemlji, on je naprosto prestao da od života očekuje bilo kakva iznenađenja; pa ipak, još nije sasvim izgubio zanimanje za ljudsku komediju.

"Recite mi", nastavi on, "zbog čega ste morali da se date na toliki put čak sa Titana? Zasto naprosto niste poslali neophodne biotipske uzorke?"

"Imam neka posla ovde", odgovori Dankan. "a tu je i zvanični poziv na proslavu petstote godišnjice. Takva prilika se ne propušta."

"I pored toga, trebalo je da mi unapred pošaljete uzorke. Sada ćete morati da sačekate devet meseci... odnosno, ako budete želeli da povedete sina sa sobom."

"Ova poseta Zemlji ispala je sasvim neočekivano, tako da sam jedva imao vremena za pripremu. U svakom slučaju, znaću kako da iskoristim to vreme. Ovo mi je jedina prilika u životu da se pobliže upoznam sa Zemljom; proći će najmanje deset godina pre no što ponovo budem u stanju da se uhvatim ukoštac sa vašom silom teže."

"Zbog čega je toliko važno stvoriti još jednog potpunog, stopostotnog Mekenzija?"

Sva je prilika da je Kolin sve ovo već raspravio sa Kejnsom - ali, razume se, to je bilo pre trideset godina, a sam bog zna koliko je hiljada klonovanja ovaj hirurg obavio od tada. Kako bi i mogao pamtititi tako nešto; sa druge strane, on sasvim sigurno raspolaže podrobnom dokumentacijom i nije isključeno

da je upravo proverava na specijalnom ekranu instaliranom na plohi njegovog stola.

"Da bih vam odgovorio na to pitanje", poče Dankan polako, "morao bih Vam najpre ukratko izložiti istoriju Titana u toku poslednjih sedamdeset godina."

"Mislim da to neće biti neophodno", prekide ga hirurg, prelećući hitro očima preko skrivenog ekrana. "U pitanju je stara priča; jedino se pojedinosti menjaju s vremena na vreme. Jeste li čuli za Ahenatena?"

"Za koga?"

"A za Kleopatru?"

"Ah, da... ona je bila egipatska kraljica, zar ne?"

"Kraljica Egipta, ali ne Egipćanka. Naložnica Antonija i Cezara. Poslednji i najveći izdanak loze Ptolemija."

Kakve sad ovo veze ima sa mnom, pomisli Dankan zbunjeno? Ovo nije bio prvi put, a svakao ne ni poslednji da ga ošamuti sama obimnost i složenost zemaljske istorije. Kolin, koji se zanimao za prošlost, verovatno bi znao na šta Kejus cilja, ali Dankan nije mogao čak ni da nasluti.

"Imam na umu problem nastavljanja. Kako biste mogli obezbediti da će vaša dinastija nastaviti u smeru koji vi želite i posle vaše smrti? Razume se, potpuno jemstvo ne postoji, ali se zato verovatnoća može povećati ako ostavite potpunu indigo-kopiju vas samog..."

Egipatski faraoni preduzeli su na ovom polju herojski korak - najbolji koji se mogao učiniti bez pomoći moderne nauke. Zato što su tvrdili da su bogovi, oni se nisu mogli venčavati sa običnim smrtnicima, već su sklapali brakove između braće i sestara. Ishod ovih veza ponekad je bio genijalni potomak, ali isto tako i deformisana ličnost - a u Ahenatenovom slučaju i jedno i drugo. Pa ipak, ta tradicija trajala je više od hiljadu godina, da bi se okončala sa Kleopatrom."

"Da su faraoni bili u stanju da se klonuju, oni bi to nesumnjivo činili.

Bilo bi to savršeno rešenje, kojim bi se izbegao problem razmnožavanja urodom.

Ali ono sa svoje strane takođe uvodi neke probleme. Usled toga što više ne dolazi do mešanja gena, evolucionih časovnik se zaustavlja. Drugim rečima, to je kraj svakom biološkom napredovanju."

Na šta li samo cilja, upita se nestrpljivo Dankan još jednom. Razgovor se uopšte nije odvijao u onom smeru koji je on planirao. Izgledalo je da će biti sasvim jednostavno srediti celu stvar, kao što su Kolin i Malkolm učinili, pre trideset, odnosno sedamdeset godina. A sada se sticao utisak da ga čovek, koji je uradio više klonovanja od bilo kog drugog na Zemlji, pokušava da odvrati od toga. Osetio se zbunjen i pometen, a i pomalo ljut.

"Nemam ništa protiv", nastavi hirurg, "da obavim klonovanje kada je ono skopčano sa nekim genetskim poboljšanjem - što nije moguće u vašem slučaju; kao što nesumnjivo znate. Kada ste bili klonovani od... Kolina... bio je to jedino pokušaj da se produži dinastija. Lečenje sa tim nije imalo nikakve veze - već samo politika i lična taštost. Oh, siguran sam da su obojica vaših prethodnika uverena da je sve to bilo učinjeno za dobrobit Titana i nije isključeno da su u tom pogledu potpuno u pravu. Ali bojim se da mi je već dosta toga da izigravam Boga. Žao mi je, gospodine Mekenzi. A sada, budite tako ljubazni i izvinite me. Nadam se da ćete uživati u poseti Zemlji."

Dankan je ostao da otvorenih usta zuri u taman ekran. Nije imao čak ni toliko vremena da uzvрати na pozdrav - a još manje da prenese Kolinove najbolje želje čoveku koji je obojicu stvorio.

Bio je iznenađen, razočaran - i povređen. Nije bilo nikakve sumnje da se stvar mogla srediti na nekom drugom mestu, ali mu ranije uopšte nije palo na pamet da ode negde drugde osim tamo gde je sam nastao. Osećao se kao sin koga se upravo odrekao rođeni otac.

Postojala je ovde neka zagonetka; i iznenada, u blesku lucidnosti, Dankanu se učini da zna odgovor. Ser Mortimer je klonovao samoga sebe - sa potpuno promašenim ishodom.

Pretpostavka je bila veoma domišljata i ne bez izvesne poetske pravde.

Slučajno, međutim, nije bila tačna.

24. IGRE NA PRIJEMU

Bilo je dobro što je Dankan postojao sve manje ispunjen strahopoštovanjem pred upadljivom raskošnošću kulture. Opčinjen njome - to svakako; ali ne više i zastrašen. Odveć snažan kompleks kolonijske inferiornosti nesumnjivo bi mu narušio uživanje u njenom asimilovanju.

Već je bio na nekoliko prijema od kada je stigao, ali ovo je bilo ubedljivo najveći. Priredilo ga je Nacionalno geografsko društvo... ne, to je tek sutra; ovaj je organizovala Kongresna fondacija, ma šta se iza tog naziva krilo, i na njemu je bilo najmanje hiljadu zvanica, koje su se kretale na sve strane kroz velelepne dvorane.

"Ukoliko bi ovog časa krov pao na nas", načuo je u prolazu nečiju opasku, "Zemlja bi nastavila da se vrti kao bezglavo pile."

No nije bilo povoda za strahovanje od jedne takve opasnosti; Nacionalna umetnička galerija postojano je stajala već četiri stotine godina. Najveći deo njenog blaga bio je, razume se, znatno stariji; niko nikada ne bi mogao da proceni vrednost slikarskih i skulptorskih dela u njenim dvoranama. Leonardova Ginevra de Benci, igrom slučaja pronaden Mikelandelov bronzani David, Pikasova Willie Maugham, Esq. Svitanje na Marsu od Levinskog - bili su najpoznatiji eksponati među čudesima koja su se ovde sakupljala stolicima. Svako od njih, Dankan je znao, moglo bi da se znatno podrobnije proučava pomoću holograma nego ovako kako on to sada čini - ali postojala je velika razlika između toga dvoga.

Iako su kopije u tehničkom pogledu bile savršene, pred njim su se ovoga časa nalazili originali - jedinstveni zauvek; ovde su još lebdeli dusi davno umrlih umetnika. Kada se bude vratio na Titan moći će se pohvaliti pred prijateljima:

"Stajao sam na samo metar od pravog Leonarda."

Dankana je takode zabavljala pomisao da mu se na matičnom svetu nikada nije moglo dogoditi da se kreće među ovolikim mnoštvom ljudi - a da ga pri tom uopšte niko ne prepozna. Sumnjao je da na prijemu ima više od desetak osoba sa kojima se zna iz viđenja. On je bio, kako je Džordž Vašington duhovito primetio, još uvek jedna od glavnih nepoznatih znamenitosti Zemlje. Ukoliko se ne dogodi nešto nepredviđeno, on će zadržati taj status sve dok se ne bude obratio svetu 4. jula. A možda i posle toga.

Međutim, njegov identitet sasvim se lako mogao ustanoviti, pri čemu su u nepovoljnom položaju bile samo krajnje kratkovide osobe; nosio je, naime, značku na kojoj je upadljivim slovima pisalo: Dankan Mekkenzi, Titan. Smatrao je da ne bi bilo odveć pristojno ako bi počeo da tera mak na konac oko jednog slova; slično Malkolmu, i on je odavno digao ruke od takvih ubeđivanja.

Na Titanu bi ovakve etikete bile potpuno nepotrebne; ovde su, međutim,

imale veliki značaj. Napredak mikroelektronike odgonetnuo je za istoriju dva problema koja su, sve do kraja dvadesetog stoleća, bila doslovce nerešiva: kako, naime, na nekom stvarno velikom prijemu ustanoviti ko je prisutan - i kako lokalizovati neku posebnu osobu? Kada se Dankan prijavio na pultu u foajeu, bila mu je pokazana velika tabla sa stotinama imena. Tu se nalazio spisak većine gostiju, odnosno onih koji su želeli da im prisustvo bude obznanjeno. Izvesno vreme ga je proučavao pogledom i otkrio nekoliko mogućih kandidata za viđenje. Među njima je, naravno, bio i Džordž; ambasador Farel takode. No, nema potrebe da se da u potragu za njima, pošto ih i onako viđa svaki dan.

Pored svakog imena nalazili su se dugme i lampica. Kada bi se dugme pritisnulo, gostova značka počela bi da emituje zujanje, sasvim prigušeno tako da ga je samo on mogao čuti, a svetiljka na tabli stala bi da treperi. Tada su mu na raspolaganju bile dve mogućnosti.

Mogao se izviniti društvu sa kojim se nalazio i krenuti u probijanje prema prostoru predviđenom za sastanke. U trenutku kada bi stigao na odredište - za šta mu je bilo potrebno od nekoliko minuta do pola časa nakon prijema pozivnog signala, u zavisnosti od toga sa koliko se poznanika sreo usput - onaj ko ga je pozvao još je mogao da bude tamo ili je čekanje moglo da mu dojadi, pa bi odlazio.

Alternativa je bila da pritisne dugme na znački koje bi prekidaloo pozivni znak. Svetiljka na tabli prestala bi onda da trepće i zasijala bi jednoobraznim sjajem, što je celom svetu stavljeno do znanja da pozvani ne želi da bude uznemiravan. Samo bi najuporniji ili najneuglađeniji tražioci prenebregli ovaj mig.

Iako je bilo priređivača javnih skupova koji su smatrali da je ovaj sistem odveć hladan i mehanički, te ga stoga ni po koju cenu nisu želeli da primenjuju, on je, zapravo, hotimice konstruisan kao nesavršen. Svako ko je hteo da mu prisustvo ne bude javno poznato, mogao je odbiti da uzme značku, što bi onda značilo da zvanično nije tu. Pored toga, mogao se dobiti i popriličan broj lažnih znački, a protokol koji ih je pratio svi su dobro shvatali. Ako biste ugledali neko poznato lice iznad kakvog bezazlenog imena, kao što je Džon Du ili Meri Smit, prestali biste dalje da tragate. Ali Isus Hrist ili Julije

Cezar uvek su imali zadnje namere.

Dankan nije video nijedan razlog zbog koga bi ostao anonimn; štaviše, radovao se da se sretne sa svakim ko je bio voljan da se nađe u njegovom društvu, te je stoga ostavio značku uključenu, dok se opskrbljivao posluženjima u obilato opremljenom bifeu, a zatim prokrčivao uzmak ka jednom od manjih stolova. Iako je sada bolje podnosio Zemljinu silu teže nego što je ranije mislio da je moguće, i dalje je gledao da uluči svaku zgodnu priliku da negde sedne. A to je, u ovom slučaju, bilo poželjno i za same Zemljane, sa izuzetkom onih retkih koji su bili dovoljno vešti u baratanju trima tanjirima i jednom čašom sa samo dve ruke u stojećem stavu.

Dankan je stigao među prvima - tu nesmotrenost vukao je za sobom tokom celog boravka na zemlji - a već u vreme kada je završavao sa grickanjem nepoznatih poslastica dvorana se već poprilično ispunila. Odlučio je da se malo prošeta među ostalim gostima, kako ga ne bi uočili u pravoj svetlosti - naime, kao izgubljenog i usamljenog stranca.

Nije hotimice prisluškivao; Mekenzijevi su, naprosto, posedovali neobično oštro čulo sluha, dok su, sa druge strane, Zemljani - ili bar oni koji su

pohađali prijeme - kanda nastojali da informacije kojima raspolažu učine što dostupnijim svima. Slično slobodnom elektronu koji se probija kroz poluprovodnik, Dankan je promicao od grupe do grupe, povremeno izmenjujući kratke pozdrave, ali nigde ne uzimajući učešća u razgovoru duže od nekoliko minuta. Sasvim se zadovoljio ulogom pasivnog posmatrača, a preko devedeset posto onoga što je u mimohodu ulovio bilo je ili besmisleno ili dosadno. Pa ipak, ne sve...

Prezirem ovako Prijeme, a vi?

Pretpostavlja se da je ovo jedini sačuvani primerak antičkog komada nameštaja na naduvavanje; naravno, na njega je zabranjeno sesti.

...kupujući po jedan i pedeset, a zatim prodajući po jedan i osamdeset. Zamislite samo, odrasli ljudi su provodili ceo život baveći se takvim stvarima!

Bilove ambicije su da ga u dvestotoj godini ubije ljubomorna žena.

Kako stoje stvari sa revolucijom? Ako vam je porebno još novca od Odbora za sredstva i načine, samo me obavestite.

Hrana bi trebalo da bude u pilulama, baš onako kako je bog hteo...

Ima li nekog u ovoj prostoriji sa kim ona nije spavala?

Pa, možda je izuzetak statua Zeusa.

Sakupljam potpise za peticiju u korist očuvanja divljih područja na Mesecu.

Mislio sam da je posredi Van Alenov pojas.

Oh, to je bilo prošle godine.

Tog trenutka, Dankanova značka poče prigušeno da zuji. Za trenutak, nije mogao da se povraati od iznenađenja; sasvim je smeo s uma da je to i sistem za obaveštavanje. Potražio je pogledom sastajališno mesto, koje prethodno uopšte nije došao na pomisao da lokalizuje. Konačno je primetio neupadljivu i malu zastavu koja je pokazivala u željenom pravcu. Gotovo da nije potrebno reći da se Dankanovo odredište nalazilo sasvim na suprotnom kraju prostorije, tako da mu je bilo potrebno dobrih pet minuta da prokrči sebi put kroz gužvu.

Nekoliko ljudi, koji su mu bili potpuni stranci, punonadežno je čekalo kod punkta za sastanke; uzalud im je, prilazeći, pomno motrio lica, tragajući za nekim znakom raspoznavanja. Ali kada se približio na udaljenost sa koje je moglo da se pročita ime ispisano na znački, jedan čovek se izdvoji iz grupe i pristupi mu ispruženih ruku.

"Gospodine Mekenzi - baš je lepo što ste došli! Uzeću vam samo nekoliko minuta."

Na osnovu vlastitog rđavog iskustva, Dankan je naučio da se Zemljani gotovo nikada ne drže tog obećanja. Pažljivo je osmotrio čoveka koji ga je oslovio, pokušavajući da ga proceni na prvi pogled i da pogodi kakve su mu namere. Ono što je video bilo je prilično ospokojavajuće; pred njim je stajao veoma pristojan oniči čovok, sa bradicom ispod donje usne, odeven u

tradicionalni kinesko-indijski servani, zakopčan sve do grla. Nije izgledao kao kakav davež ili fanatik - premda ovi retko kada ostavljaju pravi utisak.

"Vrlo dobro, gospodine... ovaj... Mandel"stam. U čemu mogu da vam budem na usluzi?"

"Nameravao sam da i inače stupim s vama u vezu... a sasvim sam slučajno ugledao vaše ime na spisku... znao sam odmah da to može da bude samo jedan Mekenzi... šta označava to D: Donald, Daglas, Dejvid...?"

"Dankan."

"Ah, da. Hajde da malo sednemo tamo... mirnije je... a i meni se veoma dopada Blagi vetar Vinsloua Homera, iako mu je tehnika tako gruba... gotovo da možete osetiti miris ribe koja se praćaka u čamcu - haj, to se zove podudarnost: slika je stara tačno četiri stotine godina! Zar ne nalazite da su podudarnosti opčinjavajuće? Sakupljam ih čitav život."

"Nikada nisam osobito razmišljao o tome", uzvratil Dankan, osećajući kako već pomalo ostaje bez daha. Pobojavao se da ako još malo bude slušao gospodina, i on će početi da govori na mahove. Šta li samo hoće ovaj čovek? U stvari, postoji li uopšte način da se otkriju namere osobe čijim govornim tokom upravljaju nasumični impulsi?

Na sreću, čim su našli mesto i seli, gospodin Mandel"stam je postao daleko pribraniji. Sumnjičavo je proverio da li se možda neko ne nalazi u domenu čujnosti izuzev ribara Vinslou Homera, a zatim je nastavio izlaganje potpuno promenjenom bojom glasa.

"Obećao sam da ću vam uzeti samo pet minuta. Evo vam moje posetnice... tu je zapisan broj na koji me možete dobiti. Da, moje zvanje je starinar, ali to ima mnoštvo značenja. Najviše me zanima drago kamenje - posedujem jednu od najvećih privatnih zbirki na svetu. Nadam se da sada pogađate zbog čega sam hteo da se sretnem sa vama."

"Nastavite."

"Titanit, gospodine Mekenzi. Na Zemlji postoji tek desetak delića ovog dragog kamena - od čega se pet nalazi u muzejima. Čak ni Smitsonov nema primerak, što čini krajnje nesrećnim njegovog kustosa za dragulje - onog visokog čoveka tamo. Pretpostavljam da znate da je titanit jedan od retkih materijala koji se ne može replicirati."

"Da, mislim da je tako", uzvratil Dankan, sada već veoma oprezan. Gospodin Mandel"stam je jasno izložio svoja zanimanja, ali ne i namere.

"Shvatićete, onda, da, ako bi se iznenada pojavio izvestan crnomanjasti, rogati džentlmen u oblaku dima sa ugovorom o nekoliko grama titanita u zamenu za moj potpis krvlju, ja uopšte ne bih gubio vreme na čitanje stavki."

Dankan nije bio sasvim siguran šta će tu ono "rogat", ali je u osnovnom značenju shvatio iskaz svog sagovornika i bez reči klimnuo glavom.

"Pa, vidite, nešto slično se dogodalo tokom poslednja tri meseca... razume se, ne na tako dramatičan način. Sa mnom je, u strogoj tajnosti, stupio u vezu jedan trgovac koji je tvrdio da ima titanit na prodaju, u količini čak do deset grama. Šta biste na to kazali?"

"Bio bih izuzetno podozriv. Možda je posredi imitacija."

"Ne može se napraviti imitacija titanita."

"A sintetičkim putem?"

"Pomislio sam i na to... u pitanju je zanimljiva ideja, ali to bi značilo angažovanje velikog naučnog potencijala, što se nipošto ne bi moglo zabašuriti i izvesti u tajnosti. U svakom slučaju, posao uopšte ne bi bio tako lak kao kod

proizvodnje dijamanata. Niko nema predstavu o načinu na koji se proizvodi titanit, a postavljene su najmanje četiri teorije o tome kako on naprosto ne može da postoji."

"Da li ste ga ikada videli?"

"Razume se - eksponat u Njujorškom muzeju istorije prirode, kao i jedan veoma lep primerak u geološkom muzeju Južnog Kensingtona."

Dankan se uzdržao da doda kako se još lepši primerak nalazi u hotelu Stogodišnjica, na nepunih deset kilometara odavde. Sve dok se ova tajna razjasni i dok ne bude bolje upoznao gospodina Mandel"stama, biće najbolje da ovu informaciju zadrži za sebe. Provalničke posete nisu mu izgledale verovatne, ali bilo bi budalasto izlagati se nepotrebnim rizicima.

"Nije mi sasvim jasno kako bih vam ja mogao biti od pomoći. Ako ste sigurni da je titanit pravi, da nije protivzakonito nabavljen, gde onda vidite probleme?"

"Evo gde: nije sve što je retko i dragoceno - ali je zato sve što je dragoceno retko. Ako neko otkrije nekoliko kilograma titanita, ovaj jedinstveni dragulj istog će časa postati sasvim običan dragi kamen kao što su opal, safir ili rubin. Naravno, ja neću preduzeti nikakva velika ulaganja ako postoji i najmanja opasnost da iznenada može da dođe do pada cene."

Videvši na Dankanovom licu začuđen izraz, brzo je dodao: "Razume se, pošto je isključena pobuda zarade, sve ovo činim iz zadovoljstva. Nastojim da očuvam vlastiti ugled."

"Shvatam. Ali i kada bi došlo do takvog nekog otkrića, siguran sam da biste vi čuli za njega. Izveštaj o tome bio bi dostavljen mojoj vladi."

Veđe gospodina Mandel"stama primetno se podigoše.

"Možda. Ali možda i ne. Naročito ako se postojanje titanita ustanovi na nekom drugom svetu. Imam, naime, na umu hipoteze koje ne isključuju mogućnost da ovaj element nije vezan samo za Titan."

Baš ste dobro obavješteni, reče Dankan u sebi - u stvari, siguran sam da o titanitu znate daleko više od mene...

"Pretpostavljam da mislite na teoriju koja dopusta mogućnost da još veća nalazišta leže na drugim mesecima?"

"Da; u stvari, već je poznato da su izvesni tragovi otkriveni na Japetu."

"To je novost za mene, ali sigurno bih čuo da je posredi neko obimnije nalazište. A to je, ako se ne varam, ono što vi podozrevate."

"Između ostalog."

Nekoliko sekundi Dankan je u tišini razmišljao o ovoj informaciji. Ako je ona tačna - a njemu nije padao na um nijedan razlog zbog koga bi Mandel"stam lagao - njegova dužnost kao visokog službenika uprave Titana bila je da izvidi i pobliže ispita celu stvar. Ali poslednja stvar koju je sada želeo, bio je neki dodatni posao, a naročito ako je postojala visoka verovatnoća da će on dovesti do neprijatnih komplikacija. Ako se neki dovitljivi tehničar upravo bavio krijumčarenjem titanita, on je više voleo da ostane u blaženom neznanju tog čina. Predstojale su mu znatno važnije stvari o kojima je valjalo brinuti.

Biće da je Mandel"stam shvatio razlog njegovog oklevanja, pošto je tiho dodao: "Suma koja je u pitanju mogla bi biti veoma velika. Mene to, naravno, ne zanima - ali većina vlada je prilično zahvalna svakome ko otkrije neku slavinu kroz koju otiče državni dohodak. Ako bih mogao da vam pomognem u sticanju te zahvalnosti, bilo bi mi veoma drago."

Savršeno vas razumem, reče Dankan u sebi, i to ovaj predlog čini daleko

privlačnijim. On nije bio upućen u titanski zakon u pogledu jedne ovakve stvari, a čak i da je posredi neka nagrada, bilo bi sasvim netaktilno od specijalnog pomoćnika slavnog upravnika da računa na nju. Ali taj zadatak bi mu svakako znatno lakše pao, ako bi - kao što je već sumorno očekivao - bio prinuđen da potraži još zemaljskih solara pre kraja boravka.

"Reći ću vam šta ću učiniti", obrati se on ponovo Mandel"stamu. "Sutra ću poslati poruku na Titan i naložiću otvaranje istrage - veoma neupadljivo, razume se. Ako se bude iščeprkalo nešto, odmah ću vas o tome obavestiti. Ali nemojte mnogo očekivati - ili, bolje rečeno, ne očekujte baš ništa."

Mandel"stamu se, izgleda, veoma dopalo ovo rešenje i on se oprostio uz prilično neukusna svečana uveravanja o velikoj zahvalnosti koju duguje Dankanu. Odmah zatim i Dankan je odlučio da je krajnje vreme da i on krene sa prijema; proveo je na nogama već više od dva časa, tako da su mu već svi kičmeni pršljenovi uglas počeli da protestuju. Dok je krčio put prema izlazu, pokušao je da pronađe pogledom Džordža Vašingtona, što mu je konačno pošlo za rukom - uprkos njegovom niskom rastu - tako da nije morao ponovo da pribegne sistemu za dozivanje.

"Je li sve u redu?" upita Džordž.

"Jeste... proveo sam veoma zanimljive trenutke. Nabasao sam takođe na jednog neobičnog tipa... koji sebe naziva stručnjakom za drago kamenje..."

"Ivor Mandel"stam. Šta je taj stari lisac hteo od vas?"

"Oh... jednu informaciju. Bio sam ljubazan, ali ne i od velike pomoći. Da li je trebalo da ga shvatim ozbiljno i može li mu se verovati?"

"Ivor je odista najveći svetski stručnjak za drago kamenje. Na tom polju nema ni tračka sumnje u njegovu pozvanost. Možete imati puno poverenje u njega."

"Hvala... to je sve što sam želeo da znam."

Pola časa kasnije, vrativši se u hotel, Dankan otvori kutiju sa pentominoima koju mu je Baka poklonila; gotovo da je nije dotakao od kada je stigao na Zemlju. Pažljivo podiže krst od titanita i upravi ga prema svetlosti...

Prvi put je video ovaj dragi kamen kod Bake Elen i tačno se sećao datuma kada se to odigralo. Sa njim se nalazila Kalindi, što znaci da mu je bilo šesnaest godina. Nije više pamtio kako je uspeo da sredi celu tu stvar; s obzirom da Baka nije trpela strance pa čak ni rođake, to mora da je bio neki veliki diplomatski potez. Ostalo mu je u sećanju da je Kalindi bila veoma radoznala da se upozna sa čuvenom starom gospođom, pa je čak htela da povede sa sobom i neke svoje prijatelje; to je, međutim, Baka strogo zabranila.

Zbilo se to jednog od onih dana kada se koordinatni sistem Elen Mekenzi poklopio sa sistemom spoljnog sveta i ona se ophodila prema Kalindi kao da je ova stvarno tu. Činjenica da je imala jednu opčinjavajuću novost nesumnjivo je stajala u temelju ove neobične prijateljske nastrojenosti.

To nije bio prvi primerak titanita koji je pronađen, već drugi ili treći - ali je zato imao najveće razmere od svih, a masa mu je dostizala gotovo petnaest grama. Bio je nepravilnog oblika i Dankan je shvatio da je krst koji sada drži izbrušen iz one gromade. Tih dana, niko nije slutio da titanit ima veliku vrednost; mineral je predstavljao naprosto samo neobičnu prirodnu formaciju.

Baka je odvalila jedan delić od nekoliko milimetara i stavila ga ispod binokularnog mikroskopa, upravivši na njega snop lažno-bele svetlosti iz

trihromatskog lasera. Najveći deo sobne rasvete bio je isključen, ali su zato sa neočekivanih mesta na zidovima i tavanici postojano svetlele refrakcione i refleksne tačke, od kojih je većina bila sasvim razulučena u vlasititim bojama sačinjenim od tri komponente. Prostorija je ostavljala utisak kakve čarobnjačke ili alhemičarske ćelije, što je, u neku ruku, i bila. U ranijim razdobljima, Elen Mekenzi verovatno bi bila smatrana za vešticu.

Kalindi je dugo gledala kroz mikroskop, dok je Dankan čekao manje ili više strpljivo. Konačno, uz šapat: "Predivan je... nikada nisam videla ništa slično!" ona je nevoljno odstupila u stranu.

Šestougoni hodnik svetlosti, koji je nestajao u beskonačnosti, ocrtavao je milione iskričavih tačkica u geometrijski savršenom poretku. Promenom žižne daljine, Dankan je mogao da se spušta tim hodnikom, uopšte mu se ne približujući kraju. Bilo je neverovatno da čitava jedna Vaseljena leži zapretna u deliću kamena debelom samo jedan milimetar!

Bila je dovoljna i najmanja promena položaja pa da svetlucavi šestougao nikakvo iščezne; odlučujuće je zavisio od ugla pod kojim je osvetljen, ali i od usmerenja kristala. Kada bi se jednom izgubio, čak je i Bakinim vičnim rukama bilo potrebno više minuta da ga ponovo pronađu.

"Jedinstveno", reče ona srećno Dankan je nikada nije video tako veselu, "i nema nikakvog objašnjenja... tek jedva nekoliko pretpostavki. Čak nisam ni sigurna da li pred očima imam pravu strukturu... ili svojevrsno moarirano ustrojstvo u tri dimenzije, ako je to uopšte moguće."

To se dogodilo pre petnaest godina - a u međuvremenu izloženo je i opovrgnuto na stotine objašnjenja. Bilo je, međutim, opšte prihvaćeno da nepojamno savršenu rešetkastu strukturu titanita mora da stvara uzajamno dejstvo izuzetno niskih temperatura i potpunog odsustva sile teže. Ako je ova pretpostavka bila tačna, onda mineral nije mogao da nastane ni na jednoj planeti, kao i ne bliže Suncu od Neptunove orbite. Neki naučnici su čak udarili temelje veoma razrađenoj teoriji "međuzvezdane kristalografije" utemeljenoj na ovoj hipotezi.

Postojala su i daleko nesputanija nagađanja. Nešto tako neobično kao što je titanit moralo je, prirodno, da ima uticaja i na Karlovu burnu maštu.

"Ne verujem da je prirodan", rekao je jednom Dankanu. "Materijal ove vrste naprosto ne može da postoji u prirodi. On predstavlja artefakt neke nadmoćne civilizacije... kao i... oh, pa jedna od tvojih kristalnih memorija."

Na Dankana je ovo ostavilo dubak utisak; bila je to jedna od onih teorija koje zvuče dovoljno ludo da bi bile istinite i koju neko ponovo "otkriva" svakih nekoliko godina. Ali dok su se rasprave produžavale u nedogled, javnost je ubrzo izgubila zanimanje; titanit je ostao izvor beskrajne opčinjenosti još jedino za geologe i draguljare - kako je to nedavno pokazao gospodin

Mandel"starn.

Mekenzijevi su oduvek održavali svoja obećanja, čak i u najbeznačajnijim stvarima. Prva stvar koju će Dankan učiniti sutra izjutra, biće da pošalje poruku Kolinu. Nije bilo razloga za žurbu; očekivao se i nadao da se ovim okončava svaka njegova veza sa tom stvari.

Veoma nežno, on vrati krst od titanita na njegovo mesto između pentominoia koje su nalikovale slovima F, N, U i V. Jednoga dana će stvarno morati da nacrtaju ovaj raspored.

Ako se dogodi da delovi ispadnu iz kutije, lako su mogli da proteknu sati pre nego što ih on vrati na mesto.

25. SUPARNICI

Posle razgovora sa Mortimerom Kejnsonom, Dankan je u tišini nekoliko dana vidao svoje rane. Nije osećao potrebu da razmotri tu stvar sa svojim uobičajenim poverenicima, Džordž Vašingtonom i ambasadorom Farelom. Isto tako, iako uopšte nije sumnjao da bi Kalindi imala spremna rešenja njegovog problema - odnosno, da bi ih brzo pronašla - on je i nju oklevao da pozove. Pre nagon, nego logika govorio mu je da to ne bi bilo odveć mudro. Ako bi zavirio u vlastito srce, Dankan je pokajnički morao da prizna da, iako svakako želi Kalindi, pa je čak možda i voli, on joj ipak ne veruje.

Nije bilo velike vajde od domzolinog odeljka za klasifikaciju; kada je zatražio obaveštenje o servisima za kloniranje, dobio je nekoliko desetina imena, od kojih mu ni jedno ništa nije značilo. Nije ga iznenadilo kada je video da se na spisku više ne nalazi Kejus; kada je proverio hirurgove lične podatke, dobio je odgovor: "Penzionisan". Mogao je da poštedi sebe nekih neprijatnosti da je ovo otkrio ranije; ali, ko bi pomislio?

Kako to već biva sa mnogim sličnim problemima, i ovaj se neočekivano sam od sebe razrešio. Upravo je stenjao i jecao pod veštih rukama Bernija Patrasa, kada je iznenada shvatio da je osoba koja mu može pomoći tu pred njim i da ga satire svojom nemilosrdnom umešnošću.

Čovek još i može da nešto sačuva u tajnosti od svog sluga, ali nikako i od masera. Dankan je sa Bernijem uspostavio veseo, sasvim prislan odnos, ne ugrozivši mu pri tom ni malo ozbiljnu profesionalnost kojom je pristupao sprovođenju terapije - zahvaljujući kojoj ne samo što je bio pokretljiv, već je i neprekidno sticao novu snagu.

Berni je bio ovejani ogovarač, pun skandaloznih priča, ali Dankan je brzo uočio da on nikad ne otkriva imena, a izvore svojih obaveštenja čuvao je podjednako brižljivo kao i kakav dobar novinar. I pored sve brbljivosti koja ga je krasila, moglo se imati poverenja u njega; osim toga, imao je pristupa u gotovo sve nivoe medicinske profesije. Da je tražio pogodnijeg čoveka za svoj naum, ne bi ga našao.

"Berni, postoji nešto što bih te zamolio da mi učiniš."

"Vrlo rado. Samo mi recite da li su to momci ili devojke, koliko treba da ih bude, kao i približne oblike i veličine. O pojedinostima ću se ja pobrinuti."

"Ne, ovo je nešto ozbiljno. Ti znaš da sam ja kloniran, zar ne?"

"Znam."

Dankan je to s razlogom podozrevao; njegova tajna nije spadala u najčuvanije u Sunčevom sistemu.

"Ajoj... jesi li ikada čuo za Mortimera Kejnsa?"

"Genetskog hirurga? Svakako."

"Dobro. On je bio čovek koji me je klonovao. Pozvao sam ga pre neki dan... samo da ga pozdravim. On se, međutim, ponašao krajnje neobično; u stvari, bio je gotovo nepristojan."

"Da ga niste oslovili sa "doktore"? Hirurzi to obično ne podnose."

"Nisam... odnosno, bar mi se tako čini. Nije bilo ničega na ličnom nivou."

On je samo pokušao da mi stavi do znanja da je klonovanje rđava zamisao i da je lično protiv toga. Došlo mi je na kraju da mu se izvinim što postojim."

"Odlično vas razumem; šta želite da uradim? Moji honorari za ubistva prilično su visoki, ali verujem da ćemo naći zajednički jezik."

"Pre no što preduzmemo taj krajnji korak, mogao bi malo da se raspitaš među svojim prijateljima koji imaju veze sa medicinom. Veoma mi je stalo da ustanovim zbog čega se ser Mortimer tako promenio... razume se, ako iko zna taj razlog."

"Isčepkaću ja već nešto, ne brinite... ali biće mi potrebno nekoliko dana." Berniju se očigledno dopao ovaj izazov; bio je, međutim, bezrazložno pesimističan u pogledu procene roka, pošto je pozvao Dankana već narednog jutra.

"Nije bilo nikakvih problema", reče on, likujući. "Svi znaju šta je posredi... trebalo je i sam da se setim. Jeste li spremni za snimanje? Upravo će vam stići nekoliko kolobita "World Times-a"..."

Tragikomedija nije prestajala da pobuđuje zanimanje zemaljskih sredstava javnog informisanja čitavih nekoliko meseci, pre više od petnaest godina, a njeni odjeci još bi se čuli s vremena na vreme. Dankanu je bilo dovoljno da pročita samo nekoliko odlomaka pa da stekne sliku o celini.

Bio jednom jedan izvrsni, ali već zašao u godine hirurg, koji je imao podjednako izvrsnog mladog pomoćnika; da su se stvari odvijale prirodnim tokom, ovaj bi bio njegov naslednik i nastavljajući. Imali su zajedničke trenutke uspona i padova i bili su tako blisko povezani da je svet o njima mislio gotovo kao o jednoj osobi.

A onda je došlo do prepirke oko neke nove tehnike koju je mladić usavršio.

Nije bilo potrebe, tvrdio je on, čekati da prođe onih starih devet meseci između začeca i rođenja, pošto se sada ceo proces nalazio pod kontrolom. Ukoliko se preduzmu neke mere predostrožnosti da se zaštiti zdravlje pomajke koja nosi oplođeno jajašce, ništa nije stajalo na putu da trudnoća traje duže od dva ili tri meseca.

Nije potrebno naglasiti da je ova izjava privukla veliku pažnju; javili su se čak i vicevi o "trenutnom klonovanju". Mortimer Kejus nije osporavao teoriju svoga kolege, ali je osujećivao svaki pokušaj da se ona primeni u praksi.

Konzervativnošću za koju su mnogi našli da je neobično neprilična i njemu nesvojstvena, on je ponavljao kako je Priroda izabrala baš devet meseci iz mnoštva jakih razloga, protiv kojih ljudska rasa ne bi trebalo da ustaje.

S obzirom na obesvećenje koje je klonovanje počinilo normalnom procesu razmnožavanja, ovaj stav je izgledao prilično neobičan, kako su to istakli mnogi kritičari. To je, međutim, nagnalo ser Mortimera da bude još tvrdoglaviji; čitajući između redova, Dankan je postao prilično uveren da izraženo hirurgovo protivljenje nije bilo autentično. Iz nekog nepoznatog i verovatno nesaznatljivog razloga, njega je obuzela kriza savesti; ono čemu se on protivio nije bilo puko skraćanje razdoblja trudnoće, već ceo proces samog klonovanja.

Mladi naučnik se, razume se, uopšte nije slagao sa tim. Sukob je postajao sve zaoštreniji - kao i sve javniji; podsticali su ga piskarala željna senzacija kojima je išla u račun otvorena borba. Nakon jednog neuspelog pokušaja izmirenja, njihova saradnja se raspala i dva čoveka više nikada nisu međusobno progovorila. Jedan od glavnih problema sa kojima su se suočavali medicinski kongresi u toku poslednje decenije bio je kako obezbediti da se njih dvojica ne nađu istovremeno na skupu.

Bio je to kraj aktivne karijere Mortimera Kejnsa; čuvena klinika koju je

on osnovao zatvorena je, ali je on i dalje zadržao svoj ured u ulici Harli, gde je povremeno davao savete pacijentima. Njegov bivši saradnik, koji je raspolagao izuzetnom nadarenošću za sticanje javnih i privatnih sredstava, odmah je osnovao novu oridinaciju i nastavio sa eksperimentima. Dok je sa sve većom radoznalošću i uzbuđenjem čitao, Dankan je polako počeo da shvata da je najzad naišao na pravog čoveka. Da li će iskoristi pogodnosti tehnike ubrzanog klonovanja, to je mogao kasnije da odluči; u svakom slučaju, bilo će uputno znati da takva mogućnost postoji, odnosno da ako to bude pozeleo može da se vrati na Titan mesecima pre no što je to ranije predvideo.

Valjalo mu je, dakle, prvo da potraži bivšeg kolegu i nastavjača ser Mortimera. Ovoga puta imao je sreću što se ne mora osloniti samo na ime, pošto je ono bilo takvo da se najmanje pola miliona puta moglo naći u raznim oblicima u Svetskom rečniku. Bilo je potrebno samo da konsultuje odeljak za klasifikaciju.

I tako, pronašao je doktora El Hadž Jehudi ben Mohameda na jednom malom ostrvu uz istočnu obalu Afrike.

Tek što je sredio stvari oko leta za Zanzibar, kada je sa Titana stigla prava bomba. Poruka je nosila Kolinov identifikacioni znak, ali on uopšte nije uspeo da se razabere u njoj sve dok nije shvatio da je ona sročena ne samo u ciframa, nego i u privatnom kodu Mekenzijevih. Čak i nakon dvostrukog dešifrovanja pomoću miniseka, ona je i dalje u nekoliko bila nerazumljiva:

PRVENSTVO AAA BEZBEDNOST AAA NEMA DOKUMENATA O PREBACIVANJU TITANITA BRODOM U REGISTARSKOM BIROU ZA POSLEDNJE DVE GODINE MOGUĆ PREKRŠAJ FINANSIJSKIH PRAVILA AKO TITANSKA BANKA NIJE ODOBRILO PRIVATNU PRODAJU ZA KONVERTIBILNE SOLARE IMA GLASINA O VELIKOM NALAZU NA SPOLJNOM MESECU TRAŽENO OD HELMERA DA ISPITA STVAR IZVEŠTIĆU TE USKORO KOLIN

Dankan je pročitao poruku nekoliko puta, ali ništa nije preduzeo odmah. A onda, najednom, delići mozaika počeli su da se sklapaju u novi poredak i jedna drugačija slika stade da se pomalja... Slika koja se Dankanu uopšte nije dopala.

Naravno, Kolin se najpre uputio kod Armanda Helmera, Kontrolora resursa; izvoz minerala spadao je u njegovu nadležnost. Štaviše, Armand je bio geolog, pa je čak i sam pronašao komadić titanita, na koji je bio prekomerno ponosan. Da li je moguće da je i on umešan u celu aferu? Ta misao u magnovenju prostruja kroz Dankanov um, ali je on odmah odbaci. Poznavao je Armanda čitav svoj život i uprkos, mnogobrojnim međusobnim političkim i ličnim razlikama on nikada ni za trenutak ne bi poverovao da bi kontrolor imao udela u kakvoj protivzakonitoj raboti - a naročito ne u takvoj koja se tiče njegovog sopstvenog biroa. A i kakvu bi to svrhu imalo? Samo da napabirči nekoliko hiljada dolara u kakvoj zemaljskoj banci? Armand je već bio prestar i odveć uslovljen u gravitacionom pogledu da bi mogao računati sa povratkom na Zemlju, a i nije spadao u one ljude koji bi prekršili zakon iz tako trivijalnog razloga kao što je dovlačenje sa Zemlje raznih luksuznih nepotrebnosti, naročito pošto bi ovo poslednje, pre ili kasnije neumitno bilo otkriveno; krijumčari nikada ne bi mogli da odole razmetanju svojim blagom. Posle toga bi titanski muzej stekao još jedan eksponat za svoju oskudnu zbirku, dok bi prekršitelju bio zabranjen

pristup na sva bolja mesta najmanje mesec dana.

Ne, Armand nije dolazio u obzir; ali šta je sa njegovim sinom? Što je Dankan duže razmišljao o ovoj mogućnosti, ona mu je izgledala sve verovatnija. Za sada nije raspolagao nikakvim dokazom, doduše, ali zato je tu bio čitav splet činjenica koje su sve išle u istom smeru.

Karl je oduvek bio odvažan i sklon pustolovinama, spreman da se izloži riziku za nešto što je smatrao dovoljno jakim razlogom. Kao dečak, veoma je uživao u tome da zaobilazi pravila - sa izuzetkom, razume se, onih koja su se odnosila na elementarnu bezbednost i u koja nijedan žitelj Titana pri zdravoj pameti ne bi nikada dirnuo.

Ako bi se titanit odista otkrio na nekom drugom satelitu, Karl bi bio u izvrsnom položaju da iskoristi tu pogodnost. Tokom poslednje tri godine, učestvovao je u radu većeg broja mešovityh naučnyh grupa sa Titana i Zemlje. Dankan je pouzdano znao da mu je bivši prijatelj spadao u one retke ljude koji su kročili nogom na Enkelad, Tetis, Dionu, Reu, Hiperiona, Japeta, Feba, Hrona, Prometeja, a od nedavno i na daleku Mnemozinu.

Dankan je već imao pred očima zavodljivo verovatan scenario razvoja događaja. Možda je Karl jedini znao za nalazište; u svakom slučaju, on je imao uvid u sve primerke koji su stizali na istraživački brod, a njegov dobro poznati šarm pobrinuo se za ostalo. Moglo se čak dogoditi da pravi otkrivalac nikada ne sazna šta je, ustvari, pronašao; veoma je mali broj ljudi videlo sirovi titanit, a nije ga bilo lako identifikovati sve dok se ne izbrusi.

Posle toga, bilo bi prilično lako poslati mali paket na Zemlju, možda na nekom od brodova za obnavljanje zaliha koji uopšte nisu svraćali na Titan. Kakva bi u tom slučaju bila pravna situacija? Okolnosti nisu bile sasvim jasne. Pod Titanovu jurisdikciju potpadali su svi stalni sateliti, ali njegovo polaganje prava i na one koji su očigledno privremeni, kakav je, na primer, Feb, i dalje je stajalo pod znakom pitanja. Nije isključeno da uopšte nije došlo do kršenja nekog zakona...

Ali sve su ovo bila samo puka nagađanja. Nije raspolagao ni jednim čvrstim dokazom. Zbog čega je, u stvari, uopšte uplitao Karla u sve ovo?

Ponovo je pročitao poruku, koja je i dalje stajala na ekranu domzole: ...O VELIKOM NALAZU NA SPOLJNOM MESECU TRAŽENO OD HELMERA... Da, to ga je navelo na ovaj tok misli. Krivica putem asocijacija, možda; nije isključeno da je ovo dovođenje u vezu predstavljalo puku podudarnost. Ali Mekenzijevi su bili u stanju da međusobno čitaju misli i Dankan je bio svestan da je ovakav način izrazavanja bio hotimičan. Nije bilo nikakve stvarne potrebe da Kolin pomene Helmera; učinivši to, poslao mu je blagovremeni signal upozorenja.

Bilo je smešno jednu spekulaciju graditi na drugoj, ali Dankan nije mogao doleteti da ne napravi još jedan korak dalje. Ako je tačna pretpostavka da su Karlovi prsti umešani u sve to - onda treba pronaći odgovor na pitanje zašto? Tačno je da rizik nije bio stran Karlu, kao i da je on lako mogao biti upleten u kakvu protivzakonitu rabotu, ali iza svega toga morala je da stoji neka dobra pobuda. Ako je... a to je odista bio krajnje pogodbeni oblik... "ako je" nastojao da sakupi veću svotu novca na Zemlji, onda je na umu sigurno imao neki dugoročan cilj. Najočiglednija stvar bilo je uspostavljanje jedne moćne baze... odnosno, upravo ovo što Dankan sada preduzima.

Isto je tako morao da ima nekog agenta ovde, nekoga u koga je mogao potpuno da se pouzda. To mu ne bi bilo teško; Karl je upoznao na stotine Zemljana...

"Oh, moj bože", ote se najednom Dankanu. "Pa to sve objašnjava..."

Za trenutak se zapitao da li bi trebalo da odloži put u Zanzibar; ne, to je imalo prednost nad svim ostalim, sa izuzetkom govora zbog kojeg je prevalio put od milijardu kilometara. U svakom slučaju, ništa ga više nije zadržavalo u Vašingtonu, sve dok ne dobije vesti od kuće.

I dalje je plivao u moru pretpostavki i nagađanja, bez trunke čvrstog uporišta dokaza, ali u srce mu se polako uvlačilo hladno, smrtno osećanje; i najednom, bez ikakvog neposrednog povoda, Dankanu pade na um samotni ledeni breg, kako plovi put juga nošen skrivenom strujom, prema svojoj neumitnoj sudbini.

26. OSTRVO DOKTORA MOHAMEDA

El Hadžov zamenik doktor Tod spadao je u one lekare koji, ne uvek opravdano, zrače auru poverenja. Ta osobina je u ovom slučaju donekle protivurečila njegovoj srazmernoj mladosti i neformalnosti; iz nekog razloga koji Dankan nikada nije odkućio, sve Todove kolege nadenule su mu nadimak "Svini".

"Žao mi je što se ovog puta nećete videti sa El Hadžom", reče on izvinjavajući se. "Morao je hitno na Havaje zbog jedne neodložne operacije."

"Čudi me da je tako nešto neophodno u ovo vreme."

"Obično nije. Ali Havaji se nalaze gotovo tačno sa druge strane sveta - što znači da morate da radite preko dva komunikaciona satelita. Za potrebe telehirurgije, ovaj vremenski razmak može da bude kritičan."

I na Zemlji, dakle, pomisli Dankan, sporost radio signala može da stvori neprilike. Zakašnjenje od pola sekunde zanemarljivo je za opštenje; ali kada se javi između hirurovog oka i ruke, moglo bi da bude fatalno.

"Do pre dvadeset godina", nastavi da objašnjava doktor Tod, "ovo je bila čuvena pomorska biološka laboratorija. Od nje smo nasledili mnoge pogodnosti koje su nam potrebne... uključujući tu i izdvojenost."

"Zašto je ona neophodna?" upita Dankan. I ranije ga je dovodilo u nedomnicu zašto se klinika nalazila na tako neuobičajeno zabitom mestu.

"Postoji poprilično emocionalno zanimanje za naš posao, te stoga moramo da kontrolišemo posetioce. Bez obzira na vazdušni saobraćaj, to se i dalje znatno lakše može ostvariti na nekom ostrvu nego bilo gde drugde. A iznad svega, moramo da zaštitimo naše majke. One možda i nisu osobito pametne, ali su zato veoma osetljive i ne vole da su u njih stalno uprti pogledi."

"Ja nisam video još ni jednu."

"Da li to stvarno želite?"

Nije bilo lako odgovoriti na ovo pitanje, pošto je Dankan osetio kako mu se emocionalno biće razvlači u suprotnim smerovima. Pre trideset jednu godinu, i on je rođen na nekom mestu sličnom ovom, premda verovatno ne tako spektakularno lepom. Ako je prošao puni vremenski raspon - što je pretpostavljao da je tada bio slučaj sa svima koji su klonovani - onda ga je neka nepoznata žena nosila u svom telu najmanje osam meseci nakon implantacije. Da li je još živa? Postoji li i dalje neki dokument o njenom imenu, ili je ona bila samo broj u memoriji nekog kompjutera? A možda čak ni to, pošto identitet pomajke nije imao nikakvu biološku važnost. Njenu ulogu mogla je podjednako valjano da odigra i čisto mehanička materica, ali nije postojala nikakva

stvarna potreba da se konstruiše tako složena naprava. Na svetu gde je produženje vrste bilo strogo ograničeno, uvek je moglo da se nađe mnoštvo dobrovoljaca; jedini problem je bio napraviti izbor među njima.

U Dankanovom pamćenju nije bilo ni primisli o njegovoj nepoznatoj pomajci, kao i o mesecima koje je morao provesti na Zemlji kao beba. Svaki napor da se probije kroz maglu koja mu se podizala na samom pragu detinjstva bio je uzaludan; nije bio na čisto da li je to normalna pojava, ili su mu možda najranija razdoblja života izbrisana iz sećanja putem hotimice izazvane amnezije. Podozrevao je da je posredi ovo poslednje, pošto mu se javljala izrazita odbojnost da iole podrobnije istraži tu stvar.

Kada bi mu se u umu obrazovao pojam "majke", istoga časa bi mu pred oči stala Kolinova žena Šila. Njeno lice predstavljalo je njegova najranija sećanja, njena naklonost njegovu prvu ljubav, koja se kasnije delom prenela na Baku Elen. Kolin je bio pažljiv prilikom izbora i učio se na Malkolmovim greškama.

Šila se odnosila prema Dankanu u svemu kao i prema sopstvenoj deci, a on je Jurija i Glin oduvek smatrao svojim starijim bratom i sestrom. Nije se tačno sećao kada je prvi put shvatio da Kolin nije njihov otac i da među njima ne postoji nikakva genetska veza; to kao da im nikada i nije bilo važno.

Veoma je uvažavao nenametljivo umeće kojim je stvorena tako postojana "porodica"; tako nešto ne bi bilo moguće u ranijim vremenima isključivog braka i seksualne posesivnosti. Čak i danas to nije bilo lako izvesti; nadao se da će on i Mariza biti podjednako uspešni, odnosno da će Klajd i Karlajn prihvatiti malog Malkolma kao svog brata, baš kao što su jednom Juri i Glin širokog srca prihvatili njega...

"Žao mi je", reče Dankan. "Malo sam maštao i sanjario."

"Ne zameram vam; ovo mesto je vraški lepo. Dogada mi se ponekad da moram da navučem zavese ako hoću da radim"

U to se lako moglo poverovati - pa ipak, lepota nije bila prvi Dankanov utisak kada je stigao na ostrvo. Još i sada ga je poglavito ispunjavalo osećanje strahopoštovanja, pomešano sa ne sasvim sićušnim primesama bojazni.

Na samo desetak metara od njega počinjala je da se pruža neizmerna vodena masa, ispunjavajući mu vidno polje sve do oštre, plave linije obzorja. On je, doduše, već video okeane Zemlje iz svemira, ali sa te olimpske tačke gledišta nije bilo moguće steći pravu predstavu o njihovoj stvarnoj veličini; čak se i najveća mora veoma smanje kada se preko njih preleti za ciglih deset minuta.

Ovaj svet zbilja je nosio pogrešno ime; trebalo je da bude prozvan Okean, a ne Zemlja. Dankan je u glavi brzo obavio jedan grub matematički proračun - umeće koje su Mekenzijevi brižljivo negovali, uprkos sveprisutnosti kompjutera. Prečnik šest hiljada... oči mu se nalaze na oko šest metara iznad nivoa mora... dakle, sasvim prosta stvar... šest korena iz dva ili nešto malo preko osam kilometara. Šta? Zar samo osam! Pa to je neverovatno; a do malopre je imao utisak da je obzorje udaljeno dobrih sto kilometara. Njegov pogled nije dopirao ni do pukog jednog postotka ukupne udaljenosti koja ih je delila od druge obale.

A ono što mu je sada stajalo pred očima bila je samo dvodimenzionalna predstava jednog stranog sveta; on je vrveo neobičnim oblicima života koji su se nalazili u stalnoj potrazi za hranom. Za Dankana je ovo spokojno, plavo prostranstvo skrivalo univerzum koji je bio znatno negostoljubiviji i užasniji od Svemira. Čak je i Titan, sa svojim poznatim opasnostima, izgledao bezazlen i

dobročudan u poređenju sa njima.

Pa ipak, ovde je bilo dece koja su se brčkala po plićacima i nestajala ispod površine vode zastrašujuće dugo. Jedno od njih, Dankan je bio siguran, ostalo je zagnjurenjeno poprilično preko jednog minuta.

"Nije li to opasno?" upita brižno Dankan, pokazavši rukom prema laguni.

"Ne puštamo ih blizu vode dok ih temeljito ne obučimo. A ako već morate da se utopite, onda ste izabrali pravo mesto za to: ovde raspolažemo najboljom medicinskom opremom na svetu za spasavanje davljenika. Dogodio nam se samo jedan smrtni slučaj za poslednjih petnaest godina. Oživljavanje je i tada bilo moguće, ali posle celog časa pod vodom oštećenja izazvana na mozgu bila su neuklonjiva."

"A šta je sa ajkulama i drugim krupnim ribama?"

"Nikada se nije dogodio nijedan napad unutar spruda... dok smo izvan imali samo jedan. Mala je to cena za ulaznicu u zemlju bajki. Sutra ćemo isploviti na velikom trimaranu - da li biste nam se pridružili?"

"Razmisliću o tome", uzvratila Dankan neodređeno.

"Oh... pretpostavljam da još nikada niste bili pod vodom?"

"Nikada nisam bio ni na njoj... sa izuzetkom jednog bazena za plivanje."

"Pa, ništa nećete izgubiti. Iako nam je za okončanje testova potrebno još četrdeset osam časova, siguran sam da ćemo uspešno moći da uradimo klonovanje na osnovu genotipa koje ste nam dali. Kao što vidite, vodimo računa o obezbeđenju vaše besmrtnosti."

"Veoma vam hvala", reče Dankan suvo. "To je jedino važno."

Vesela dečica očigledno su uživala igrajući se u vodi, a njihova odvažnost nanosila je uvredu njegovoj muškosti. Ponos Mekenzijevih stavljen je pod sumnju; namrgođeno je pogledao zastrašujuću vodenu masu, shvativši istog trena da će morati da preduzme nešto s njom u vezi, pre no što bude napustio ostrvo. Nikada se još u životu nije toliko zagrejao za neki naum.

Noć je bila divna, a na nebu je treperilo znatno više zvezda nego što se ikada moglo videti sa površine Titana, pa ma koliko čovek dugo živeo. Iako je bilo tek sedam časova - rano i za večeru, a kamoli za odlazak na počinak - nije postojao više ni tračak minulog Sunca, a mrak je bio veoma gust čim bi se malo udaljilo od glavnih zgrada i malih svetiljki postavljenih duž staza od zdrobljenih korala.

Odnekud iz noći razlegali su se taktovi muzike - ritmičko dobovanje bubnjeva, koje je izvodio neko sa više zanosa nego umešnosti. Povremeno je ovu melodiju nadjačavao jedan napev, odnosno koloplet ženskih glasova koji su se međusobno dozivali. Njihov odjek u noći najednom je Dankana ispunio usamljenošću i čeznjom za domom; krenuo je uskom stazom u pravcu odakle su dopirali zvuci zabave.

Pošto je nekoliko puta zalutao u ćorsokake - koji su se iznenada okončavali ljupkim vrtovima na nešto nižem nivou, odakle se on vraćao uz mnoštvo izvinjenja parovima zadubljenim u svoje poslove - najzad je stigao do čistine gde je zabava bila u punom jeku. Posred nje, velika logorska vatra uznosila je stub dima i plamena put neba i zvezda, dok je unaokolo nekoliko prilika zaneseno igralo, poput sveštenica neke primitivne religije.

Ta igra, doduše, nije bila preterano skladna i živahna; štaviše, za nju bi se pre moglo reći da se sastojala samo od kruženja praćenog dostojanstvenim geganjem. No, iako su igračice očevidno bile u poodmaklom stanju trudnoće, to ih ni malo nije omelo da uživaju u obrednom plesu, a njihova srazmerna tromost

bila je sasvim prikladna fiziološkim prilikama.

Bio je to u isti mah groteskan i neobično uzbudljiv prizor, koji je u Dankanu pobuđivao svojevrstu mešavinu sažaljenja i nežnosti - pa čak i izvesnu bezličnu i potpuno neerotsku ljubav. Nežnost je ono osećanje koje svi ljudi iskuse u bliskoj prisutnosti rođenja i u čudesnosti vlastitog postojanja; iza sažaljenja stajalo je nešto drugo.

Ružnoća i neskladnost bile su retke na Titanu - a još ređe na Zemlji, budući da su se obe gotovo bez izuzetka mogle ispraviti i poboljšati. Gotovo - ali ne i uvek. Pred njim se sada nalazio dokaz ovog poslednjeg.

Većina ovih žena bila je sasvim prosečnog izgleda; izvestan broj bio je ružan; a bilo je i nekoliko koje su baš bile odvratne. Iako je Dankanu pošlo za rukom da uoči dve ili tri koje su mogle da prođu kao lepotice, bio je dovoljan samo jedan letimičan pogled da bi se shvatilo kako su sve od reda mentalno zaostale. Da je njegova davno umrla "sestra" Anitra doživela odraslo doba, našla bi svoje mesto u svetu u ovoj neobičnoj zajednici.

Da igračice - baš kao i one druge žene koje su samo sedele unaokolo, udarajući po bubnjevima i testerišući o violine - nisu bile tako očigledno srećne, ceo prizor bio bi mučan, pa čak i gnusan. Ovako, on nije onespokojio Dankana; iako ga je mala zebnja stegla oko srca, bio je pripravan na to. Znao je kako se biraju pomajke. Prvi uslov je bio, razume se, da nemaju nikakvih ginekoloških nedostataka; i dok u tom pogledu najčešće nije bilo problema, znatno se teže izlazilo na kraj sa psihičkim činiocem, koji bi, u vreme pre no što su kompjuteri profilisali svetsku populaciju, predstavljao doslovce nerešiv problem.

Uvek je bilo i biće žena koje po svaku cenu žele da rađaju decu, ali koje iz ovog ili onog razloga nisu kadre za svoju sudbinsku ulogu. U ranijim dobima, najveći broj njih bio bi osuđen na usedeličke frustracije; štaviše, čak i na ovom svetu iz 2276. godine još je bilo takvih koje su doživljavale taj usud. Postojalo je više potencijalnih majki nego što je kontrolisana stopa priraštaja mogla da dozvoli, ali one koje su bile u posebno nepovoljnom položaju mogle su ovde da nađu izvesnu utehu. One koje bi ostale kratkih rukava na lutriji sudbine, ipak su mogle da osvoje utešnu nagradu i da bar za nekoliko meseci iskuse slasti sreće koja bi im inače bila uskraćena.

I tako je svetski kompjuter bio programiran kao instrument sažaljenja; ovaj humani čin potpunije je od svega drugog učutkao one koji su dizali glas protesta protiv klonovanja.

Razume se, time nisu iscrpljeni svi problemi. Svaka od ovih majki morala je da zna, makar i sasvim neodređeno i maglovito, da će ubrzo nakon porođaja biti odvojena od deteta koje je donela na svet - i to zauvek. To je donosilo tugu koju nijedan muškarac ne bi bio kadar da shvati; ali žene su oduvek bile jače od muškaraca i to bi nekako prebolele - najčešće ponovnim započinjanjem donošenja na svet mladog života.

Dankan je ostao u senci, pošto nije želeo da bude viden, a još manje da uzme učešća u zabavi; neke od ovih budućih majki mogle bi da ga načisto smlave ako bi ga dočepale i počele da vitlaju po taktu svoje igre. Tek sada je primetio da je prisutno i nekoliko muškaraca - po svoj prilici bolničara ili drugog osoblja sa klinike - koji su veselo ćaskali sa majkama i aktivno učestvovali u proslavi.

Dankanu se i nehotice javilo pitanje da li je i u ovom pogledu, možda, postojala hotimična psihološka selekcija; izvestan broj muškaraca izgledao je

prilično enfeminizovano i ophodio se prema svojim partnerkama na način koji se najpre mogao okarakterisati kao sestrinska naklonost. Bilo je očigledno da su dragi prijatelji; i to je sve što su ikada mogu biti.

Niko u mraku nije mogao da opazi Dankanov smešak koji je propratio jedno iznenadno prisećanje. Upravo mu je pao na um - prvi put posle više godina - jedan dečak koji se zaljubio u njega negde na prelazu iz detinjstva u mladost.

Teško je odbiti nekoga ko vam je predan, ali iako je Dankan nekoliko puta prostodušno podlegao Nikijevom laskanju i ulagivanju, konačno mu je ipak pošlo za rukom da obeshrabri svog obožavaoca, uprkos bujicama suza. Sažaljenje nije valjana osnova nijednog odnosa i Dankan se nikada ne bi mogao osećati sasvim srećan sa nekim čije su naklonosti isključivo usmerene ka jednom polu. Kako je to bilo suprotno agresivnoj normalnosti Karla, koji nije davao ni pet para na to da li ima više posla sa momcima ili devojkama, ili vice versa. Bar ne do epizode sa Kalindi...

Ovo sećanje, koje je tako neočekivano izronilo iz prošlosti, učinilo je Dankana svesnim složenih emocionalnih prepleta kojima se odlikovalo ovo mesto. Iznenada mu ponovo pade na um onaj razgovor - ili, bolje reći, monolog - sa ser Mortimerom Kejnsonom.

Za Dankana je oduvek bila svršena stvar da će krenuti istim stopama kao Kolin, odnosno Majkl i o tome uopšte nije bilo zborna. Ali sada je najednom shvatio, u sam smiraj dana, da sve ima svoju cenu i da mu valja veoma dobro promisliti o tom koraku pre no što konačno stavi svoj potpis na ugovor. Klonovanje nije bilo ni dobro ni rđavo; jedino je njegova svrha bila važna. A ta svrha nikako nije smela biti sitničava ili sebična.

27. ZLATNI SPRUD

Živahno-zeleni pojas palmi i blistavo-beli srp besprekorne obale sada su već bili više od kilometar daleko, na suprotnom kraju sprudne brane. Čak i kroz tamne naočari koje se on ni za trenutak nije usuđivao da skine; prizor je bio gotovo bolno sjajan; kada bi pogledao u pravcu sunca, spazivši pri tom njegovo iskričenje na blago ustalanoj površini okeana, Dankan bi postajao potpuno zaslepljen. Iako posredi nije bilo ništa značajno, to će ipak pojačavalo njegov osećaj razdvojenosti od ostalih ljudi. Istina, većina njih takođe je nosila tamne naočari - ali u njihovom slučaju u pitanju je bila ugodnost, a ne nužnost. Iako su mu svi geni bili zemaljski, izgledalo je da se neopozivo prilagodio snazi svetlosti osobenoj za jedan svet deset puta udaljeniji od Sunca.

Ispod bočnih strana trostrukog broskog korita, koje je glatko klizilo morskim plohom, voda je bila tako čista da je to samo povećalo Dankanov osećaj nesigurnosti. Izgledalo je kao da lađica lebdi usred vazduha i kao da nema nikakvu potporu koja bi je sprečila da padne na šaroliko okeansko dno, pet ili deset metara ispod. Bilo je čudno što to unosi zebnju u njega, budući da je prethodno sasvim spokojno posmatrao Zemlju iz orbite, više stotina kilometara iznad atmosfere.

Trgao se na iznenadan, udaljeni prasak, sasvim neprikladan u ovom idilično mirnom jutru. Dopro je negde sa pučine i Dankan se okrenuo u tom pravcu upravo na vreme da vidi stub vodene prašine kako polako pada natrag u more. Razume se, nije moglo biti ni govora o nekakvim podmorskim eksplozijama u ovom području.

A onda se pojavio mlaz pare koji je ukoso šiknuo iz vode; za trenutak se zadržao u blistavoj svetlosti sunca, da bi se potom postepeno raspršio. Čitav minut ništa se nije dogodilo. A tada...

Dankan se ukočio od preneraženosti. Nepojamno sporo, ali i neumitno, kao kakav kontinent koji niče iz primordijalnih dubina, jedno ogromno sivo obličje pomaljalo se iz mora. Usledio je blesak beline, dok su čudovišne sidrene šape treskale po talasima, stvarajući novi oblak kapljica. Uprkos svojoj ogromnosti, ta masa nastavila je da se uzdiže, kao da prkosi sili teže, sve dok potpuno nije izronila izvan vode i za trenutak ostala da lebdi povrh plave ivice obzorja. Potom, i dalje sasvim usporeno, kao da joj se baš ne mili da napusti strani elemenat, ona stade da pada natrag u okean, da bi konačno nestala ispod poslednjeg gejjira vodene prašine. Gromki odjek tog treska kao da je stigao stolecima kasnije.

Ovaj prizor natkriljavao je sve Dankanove snove, ali mu nije bilo potrebno nikakvo objašnjenje. Mibi Dik predstavljao je jedno od više hiljada klasičnih dela zemaljske kulture koja je on poznao samo po čuvenju, ali sada je u magnovenju dokučio ono što je jamačno morao da oseti Herman Melvil kada je po prvi put ugledao kako bleštava leđa, ogromna poput korita prevrnutog broda, nabiraju morskú površinu; istovremeno je razabrao u slici belog kita simbol sila koje leže sa one strane Veseljene.

Čekao je netremice još mnogo minuta, ali se džin više nije pojavio, premda bi s vremena na vreme šiknuli kratki mlazevi pare, postajući sve udaljeniji, da bi konačno iščezli sa vidika.

"Zbog čega to čini?" upita on doktora Toda; glas mu je bio prigušen zato što je iza veličanstva koje se povuklo još ostala aura moći.

"Niko ne zna tačno. Možda je posredi čista joie de vivre. Možda želi da očara neku svoju damu. Ili možda naprosto pokušava da se otarasi parazita - razni lopari i zmijuljice prosto nasrcu na kitove."

Kakva krajnja neskladnost, pomisli Dankan. Ima li goreg poniženja za boga od toga da ga muče vaške?

Trimaran je počeo da usporava i Dankanovu pažnju najednom su u toj meri zaokupile neobičnost i lepota podvodnog prizora da je on sasvim smeo s uma koliko se daleko nalaze od kopna. Fantastični oblici koralá i šarolikost riba koje su se tu poigravale i jurile predstavljali su pravo otkrovenje. Već ga je ranije zapanjila raznovrsnost života na kopnu; sada je, međutim, shvatio da je on bio ništavan u poređenju sa neizmernim obiljem morske flore i faune.

Nešto slično drevnom mlaznom avionu prolepršalo je polako ispod, ljupko mašući svojim raznobojnim krilima. Ostale ribe uopšte nisu obratile pažnju; na Dankanovo iznenađenje, nije bilo nikakvog pokolja kome se on nadao da će prisustvovati, u ovom carstvu gde su se svi hranili svima. Staviše, teško da se mogao zamisliti miroljubiviji prizor; nekoliko riba koje su jurile druge očigledno su samo želele da zaštite svoju teritoriju. Utisak koji je on stekao na osnovu knjiga i filmova bio je sasvim neprikladan. Koralnim sprudom carovala je saradnja, a ne nadmetanje.

Trimaran se sasvim zaustavio i odmah je bačeno sidro - da bi gotovo istog trena u vodu poletela još tri gumena čamca, četiri doktora, pet bolničarki i mnoštvo opreme za ronjenje. Dankanu se za trenutak učinilo da se ceo prizor odlikuje krajnjom zbrkom i pometnjom; u stvari, nered je bio samo prividan, pošto se sve odvijalo sasvim po planu i disciplinováno. Plivači su se brzo raspodelili u grupe od po troje, da bi potom svaka uzela po jedan čamac i bez

oklevanja se uputila prema određenim tačkama koje su očigledno unapred bile izabrane.

"Ako je sve tako bezbedno kao što kažete", primeti Dankan, kada su zamukla i poslednja bućkanja po površini vode, "zašto onda nose noževe i ta mala koplja opakog izgleda?"

Trimaran je sada bio gotovo pust, pošto su se na njemu, osim Dankana, nalazili još samo kapetan lađice, koji je odmah utonuo u san uz kormilo, jedan inženjer, koji se iz gubio negde ispod palube, i doktor Tod.

"To nije oružje. U pitanju su baštenske alatke."

"Mora da onda imate prilično opak korov. Ne bi mi se dopalo da se petljam oko njega."

"Oh", reče doktor Tod, "ume on da zapodene žestoku kavgu. Uostalom, zašto ne pođete i lično se ne osvedočite. Biće vam posle žao ako propustite ovu priliku."

Bila je to sušta istina, ali Dankan je ipak oklevao. Na mestu gde se trimaran blago ljuljuškao, dubina je bila veoma mala; štaviše, činilo se da je podjednako plitko kao i u bazenu hotela Stogodišnjica.

"Ja ću poći sa vama... možete da stojite na lestvama za ronjenje dok ne stavite masku... disanje na nju trebalo bi da bude lako za svakoga ko ima iskustva sa nošenjem skafandra."

Dankan nije hteo dobrovoljno da prizna da nikada nije imao na sebi pravi skafander; međutim, višegodišnja upotreba sistema za održanje života na površini Titana, trebalo je da posluži kao dobra priprema. Uostalom, šta može da mu se desi na dubini od samo nekoliko metara? Pa ovde je čak bilo i takvih mesta gde je mogao da stoji na dnu, a da mu glava bude iznad površine. Svini Tod bio je u pravu; nikada ne bi samome sebi oprostio, ukoliko bi dozvolio da mu propadne ova životna prilika.

Deset minuta kasnije, nevešto ali i postojano, bućkao je po površini vode. Iako je izgledalo zapanjujuće - pa čak i nepristojno - obući nešto na sebe pri ulasku u vodu, Tod je bio neumoljiv u zahtevu da se odene od glave do pete u lak, jednodelni kostim od neke materije koja se tesno pripijala uz telo. Ova oprema gotovo opšte nije uticala na slobodu pokreta, ali on bi više voleo da nije morao da je nosi.

"Ima i takvih korala koji su puni bodlji", objasnio mu je doktor. "Ako biste slučajno naleteli na neki od njih, propao bi vam ceo dan... a, osim toga, nije isključena ni alergična reakcija."

"Postoji li još neka opasnost na koju treba da obratim pažnju?"

"Ne... to bi bilo sve. Samo posmatrajte mene i uhvite se za gumeni čamac kad god hoćete da malo predahnete."

Sada je već brzo sticao samopouzdanje, sve više uživajući u ovom jedinstvenom doživljaju. Bilo je očigledno da mu ne pretila nikakva opasnost dok se kreće iza čamca, ni jednog trenutka ne ispuštajući užu koje se pozadi vuklo po vodi. Pored toga, bio je uveren da doktor Tod pomno motri na njega i da je stalno spreman da mu pritekne u pomoć; ova prekomerna opreznost već je postala smešna. Čak i ako bi se neka ajkula munjevito pojavila iz dubina. Dankan je bio uveren da bi samo za dve sekunde mogao da se nađe u sigurnom okrilju čamca - uprkos Zemljinoj sili teže.

Pošto je potpuno ovladao upotrebom cevi za disanje, držao je glavu neprekidno pod vodom, pa se čak povremeno odvaživao i na plića zaranjanja, što je nalagalo da prilično dugo zadrži dah. Međutim, prizor koji se pružao pod

njim bio je toliko očaravajući da mu se u nekoliko navrata dogodilo da smetne s uma potrebu za vazduhom, nakon čega bi izronio i s naporom dolazio ponovo do daha.

Prvi znak upozorenja nalazio se na dubini od pet metara i na njemu je fluorescentnim žutim slovima stajalo ispisano: NEOVLAŠĆENIM POSETIOCIMA PRISTUP ZABRANJEN. Druga opomena predstavljala je blistavu holografsku sliku usred vode, koja mora da je veoma zbunjivala ribe. Ona je zloslutno obznanjivala: SPRUD SE DRŽI POD NADZOROM. Dankan nije uspeo da uoči nikakav trag projektora; očigledno su bili veoma lukavo skriveni.

Tod je pokazivao napred, u pravcu niza ronilaca koji su radili duž ivice spruda. Nije, dakle, posredi bila šala: njihove kretnje nepogrešivo su odavale vešte baštovane koji pleve štetan korov. Oko svakoga od njih nalazio se mali oblak blistavo obojenih riba, koje su očevidno imale koristi u gradinarskoj delatnosti ljudi.

Izgledalo je da su formacije koralna ovde promenile oblik. Čak i Dankanovom nevičnom oku one su izgledale neobično - pa i abnormalno. Već se navikao na razgranate paroščiće jelenjih rogova, na vijugave lavirinte koji su nalikovali nekom džinovskom mozgu, na tanane gljive čiji je prečnik ponekad dostizao čitav metar. Sve je to i dalje bilo tu, ali sada blago izvitopereno.

Zatim je spazio prvi metalni odblesak - pa još jedan i još jedan. Kako se polako približavao, plavičasta izmaglica udaljenosti sve je manje umekšavala pojedinosti podvodnog sveta, i Dankan konačno dobi odgovor na pitanje zašto se ovaj sprud drži pod stalnim nadzorom i zaštitom.

Ma gde da je pogledao, sve se presijavalo ili iskričilo zlatom.

Pre dve stotine godina, bio je to jedan od najvećih trijumfa biološkog inženjeringa, koji je doneo svetsku slavu svom autoru. No, kao po neko ironiji, uspeh je usledio onda kada više nije bio potreban; ono što je sazdana sa namerom da zadovolji jednu životnu potrebu, na kraju je ispalo samo tehnološki cul-desac.

Već stolecima je bilo poznato da su izvesni morski organizmi u stanju da luče, za potrebe svojih internih ekonomija, elemente koji su inače u morskoj vodi prisutni u neverovatno malim srazmerama. Ako već sunđer, školjke i slična sitna stvorenja mogu da preduzimaju takve podvige hemijskog inženjeringa sa jodom ili vanadijumom, rezonovali su biolozi 22. stoleća, zašto ih onda ne bismo naučili da izvode isti trik sa nekim vrednijim elementima?

I tako, zahvaljujući izvrsno sprovedenoj genetskoj manipulaciji, nekoliko vrsta koralna je ubeđeno da postanu rudari zlata; najuspešniji među njima bio je kadar da pretvori gotovo deset posto svog krečnjačkog skeleta u dragoceni metal. No, ovaj uspon meren je samo ljudskim aršinima. Kako zlato normalno ne igra nikakvu ulogu u biohemijskim reakcijama, posledice po korale bile su katastrofalne; zlatonosni sprudovi nikada nisu bili zdravi, tako da su pomno morali da se štite od grabljivaca i bolesti.

Ovom tehnikom je dobijeno svega nekoliko tona zlata, pre no što je ona postala neekonomična usled usavršenja postupaka za transmutaciju velikih razmera; nuklearni ognjevi mogli su da proizvode zlato podjenako jeftino kao i bilo koji drugi metal. Neko vreme, najpristupačniji grebeni držani su kao turističke znamenitosti, ali ubrzo su ih očerupali lovci na suvenire. Na kraju je preostao samo ovaj, i osoblje doktora Mohameda bilo je rešeno da ga po svaku cenu sačuva.

I tako, u nepravilnim razmacima, doktori i bolničarke odvajali bi malo

slobodnog vremena od svojih uobičajenih obaveza i provodili ga uživajući u ne baš najlakšem radu oko održanja spruda. Spuštali su se pod more sa brižljivo odabranim gnojivom i antibioticima kojima bi poboljšavali zdravlje živih koralja; istovremeno su vodili pravi rat protiv njihovih neprijatelja - a naročito protiv morske zvezde nazvane Tornova Kruna i njenog manjeg rodaka bodljikavog morskoj ježa.

Dankan je potpuno opušteno plovio kroz mlaku vodu, lenjo praveći po nekoliko zamaha s vremena na vreme kako bi ostao u senci čamca. Sada mu je bila jasna svrha onih zloslutnih noževa i kopalja; protivnici koje su oni morali da savladaju odista su bili dobro zaštićeni.

Na samo nekoliko metara ispod njega, jedan od ronilaca nabadao je koloniju malih crnih lopti koje su imale oko sebe pravu šumu bodlji oštarih poput igala. Povremeno bi se neka od kugli raspakla i tu bi se odmah stvorila kakva riba da prozdere belo komađe mesa koje bi isplovilo napolje. Bila je to poslastica koju ona verovatno ne bi nikada okusila da nije bilo ljudskog uplitanja; Dankanu nije padalo na um ko bi mogao da bude prirodni neprijatelj ovih bodljikavih stvorenja.

Ronilac - jedna od bolničarki - primetila je da iznad nje plutaju dva posmatrača i mahnula je Dankanu da joj se pridruži. Bio je toliko opčinjen svime što je video da je automatski poslušao, bez ikakve primisli. Udahnuvši nekoliko puta duboko, a zatim zadržavši dah, počeo polako da se spušta užetom koje je povezivalo brod sa bačenim lengerom.

Razdaljina je bila veća nego što se njemu učinilo - bliže pet metara nego tri - pošto je smetnuo s uma refraktivni efekat vode. Negde na sredini puta, začuo je u levom uhu jedno uznemirujuće "klik", ali doktor Tod ga je upozorio na to, tako da nije prekinuo spuštanje. Kada je stigao do sidra i uhvatio se za jedan njegov krak, javilo mu se silno osećanje da je ostvario veliki podvig. Bio je duboki ronilac na moru - spustio se do nečuvene dubine od pet metara! Pa dobro, najmanje četiri i po...

Zlato se presijavalo svuda oko njega. Nigde ga nije bilo više od grumenčića na jednom mestu - grumenčića manjeg od zrna peska - ali nalazilo se posvuda; čitav sprud bio je ovaploćen njime. Dankanu se javio utisak da plovi pokraj remek-dela nekog sumanutog draguljara, rešenog da, bez obzira na troškove, stvori barokno chef-d'oeuvre. Pa ipak, svi ti šiljci, ploče i izvijene bodlje predstavljali su tvorevine bezumnih polipa, a ne - izuzev u posrednom smislu - proizvode ljudskog razuma.

Nevoljno je morao da se vrati na površinu kako bi ponovo udahnuo vazduh; osetio se postišen zbog prethodnih strahova. Sada mu je postalo jasno zašto su se posetioci često onako ponašali na Titanu; sledeći put, kada neko ljubazno bude odbio poziv da krene na bezazlen i prijatan izlet napolje, on će biti malo popustljiviji i uviđavaniji.

"Šta je ono crno tamo?" upita on doktora Toda, koji je i dalje brižno bdio nad njim.

"Dugobodljasti ježevi, neka od podvrsta diadema. Kada ih ima tako mnogo, onda je to znak zagađenja ili neuravnotežene ekološke situacije. Oni zapravo ne nanose štetu sprudu - kao što je to slučaj sa vrstom acanthaster - ali su ružni i prilično nezgodni. Ako biste se slučajno prislonili na neki od njih, ni za mesec dana ne biste mogli da povadite sve bodlje. Idete ponovo dole?"

"Da."

"Dobro; nemojte samo da preterate. I pazite na te bodlje!"

Dankan ponovo poče da se spušta niz sidreno uže i bolničarka-ronilac mahnu mu u znak pozdrava kada se približio. Onda mu je ponudila svoj nož zastrašujućeg izgleda, pokazavši prema maloj grupi morskih ježeva. Dankan klimnu glavom, uze šiljato metalno sečivo za pruženu dršku i poče nevešto da čeprka, vodeći pomno računa da se ne nabode na zlokobne crne igle. Tek tog trenutka je, na svoje prilično izuenađenje, shvatio da su te primitivne životinje svesne njegovog prisustva i da se nisu ograničile samo na statičnu odbranu. Dugačke bodlje njihale su se prema njemu, upravljajući se u smeru najveće opasnosti. Verovatno je posredi bio jednostavan automatski refleks, ali to ga je nagnalo da zastane za trenutak. Ovde je postojalo nešto što je natkriljavalo puku pojavnost - možda prvi slabasan cik osvita inteligencije.

Nož mu je bio duži od bodlji morskih ježeva i on žustro nastavi da bode njime. Štitnik je bio iznenađujuće otporan, ali konačno je morao da popusti i ribe koje su čekale unaokolo pohrlile na sočno, belo meso koje im je odjednom postalo dostupno.

A onda, sa sve izrazitijim osećajem nelagodnosti, Dankan poče da uviđa da mu žrtva ne umire u tišini. Već je neko vreme bio svestan slabašnih zvukova u vodi oko sebe - kuckanja ostalih ronilaca, povremenih udara sidra o stenu. Ali ovaj šum dopirao je iz znatno veće blizine i bio je neobičniji - čak uznemiravajuć. Stvarao je utisak izvesnog pucketanja, krckanja; iako je poređenje očevidno bilo neprikladno i smešno, njemu se činilo da čuje škrgutanje hiljada zubića, koji se međusobno taru u besu i ropcu. Nije, međutim, postojao ni tračak sumnje da je zvuk poticao od morskih ježeva kojima je upravo bila prosuta drob.

To prigušeno, neljudsko klopotanje bilo je u toj meri neočekivano da je Dankan odustao od daljeg napada, ostavši nepokretno da lebdi u vodi. Sasvim je izgubio iz vida potrebu za vazduhom, a svestan deo njegovog uma prenebregao je kao beznačajne sve brojnije simptome davljenja, pošto je sasvim bio zaokupljen nečim drugim. Ali konačno, dalje zanemarivanje postalo je nemoguće i on je u neobuzdanoj potrazi za vazduhom pohrlio put površine.

Iskusio je duboko osećanje šoka - čak i stida - kada je postao svestan da je upravo uništio jedno živo biće. Ni u snu mu nije padalo, pre nego što se otisnuo sa Titana, da ce ikada doživeti nešto slično.

Čovek je teško mogao da se oseća odveć krivim zbog ubistva jednog morskog ježa; pa ipak, po prvi put u životu, Dankan Mekenzi bio je ubica.

28. NJUŠKALO

Kada se Dankan vratio u Vašington, druga tempirana bomba od Kolina već je otkucavala u hotelu Stogodišnjica Ponovo je bila veoma tajanstveno sročena, da je verovatno ne bi razumeo ni neko kome bi slučajno pošlo za rukom da je dekodira.

POTVRĐUJEM TVOJ STARI PRIJATELJ IMA NEOVLAŠĆEN RAČUN 65842 KOD ŽENEVSKOG OGRANKA PRVE BANKE ARISTARHA ULOG VIŠE DESETINA HILJADA SOLARA NIPOŠTO NE OBELODANJUJ OVO OBAVEŠTENJE VEROVATNO POREKLO PRODAJA TITANITA ISPITUJEM STVAR NA MNEMOZINI BUDI NA OPREZU POZDRAVI KOLIN

Dankan je savršeno dobro shvatio zbog čega ovo obaveštenje "nipošto ne sme da bude obelodanjeno"; Mesečeve banke dobro su čuvale svoje tajne i sam bog zna kakvim je sve ubeđivanjem ili delikatnom ucenom uspeo da dođe do broja Karlovog računa. Situacija je bila takva da čak nije mogao da sazna o kojoj sumi je reč - premda je očigledno bilo da je ona pozamašna. Deset hiljada solara bilo je znatno više nego što je ma kome bilo potrebno za nabavku nešto malo zemaljskog luksuza; ta svota višestruko je premašivala onu koju su Mekenzijevi savršeno legalno držali na svom računu. No, ovolika količina novca predstavljala je znatno više od pukog razloga za zavist; izazivala je svakojaka podozrenja, pogotovo ako je bila predviđena za ostvarenje nekog tajnog nauma. Dankan je nekoliko trenutaka dopustio malo sebi da budan sanja, pokušavajući da zamisli šta bi sve mogao da uradi sa dvadeset ili trideset hiljada solara; a onda je odustao od tog zavodljivog maštanja i sasvim se usredsredio na novonastali problem. Dok je Karlova umešanost u celu stvar bila samo nejasna slutnja, on nije bio odveć voljan da traći vreme na detaljnije razmatranje tri osnovna znaka pitanja koja su tu iskrsavala: kako, kada i - nadasve - zašto. Ali sada je sumnja postala izvesnost i on više nije mogao da izbegava ove upitnike.

Kakva šteta što najočigledniji pristup rešavanju problema nije dolazio u obzir! Nije bilo moguće naprosto pozvati Prvu banku Aristarha i upitati je za iznos sume koja stoji na računu broj 65842. Čak ni svetska vlada to nije mogla da učini, osim ako prethodno bespogovorno nisu dokazani kakav zločin ili prevara. I najneupadljivija istraga dovela bi do prave eksplozije; neko bi sigurno bio najuren sa posla, a Kolin bi po svoj prilici morao da da odgovore na krajnje neprijatna pitanja.

Jedini pravi problem u životu, kako je jednom primetio neki drevni filozof, jeste šta preduzeti kao sledeći korak. I dalje nije bilo ničega što bi ukazivalo na vezu sa Kalindi - ili nekim drugim. Dankan ni malo nije bio voljan da se lati uloge u nekoj tanušnoj, starinskoj špijunskoj ili detektivskoj melodrami, pa čak nije bio ni siguran kako valja započeti takav poduhvat. Kolin bi se tu znatno bolje snašao; od sve trojice Mekenzija, on je bio jedini sa izvesnom nadarenošću za okolišanje, posrednost i obavljanje posla u rukavicama.

Sva je prilika da bi i uživao u tome - budući da mu se Karl nikada nije dopadao, pošto je spadao u retke žitelje Titana koji su bili imuni na njegov šarm.

Ali Kolin, koji je, doduše, obavio izvrstan posao, nalazio se sada na udaljenosti većoj od milijardu kilometara, odnosno na drugom kraju telekomunikacione veze koja je funkcionisala sa tri časa zakašnjenja. Na Zemlji nije postojao niko u koga bi se Dankan mogao pouzdati; ovo je bila privatna stvar Titanaca, a lako se moglo dogoditi da se svrši u duhu stare izreke "tresla se gora, rodio se miš."

Ako bi se, međutim, ispostavilo da je posredi nešto ozbiljno, onda što je manje ljudi upućeno, to bolje.

Dankan je na čas uzeo u razmatranje, ali odmah i odbacio ideju da porazgovara o svemu sa ambasadorom Farelom. On će možda kasnije morati da bude upleten u igru - ali sada je još rano. Dankan nije bio preterano očaran diskretnošću Boba Farela, a osim toga ovaj je bio Zemljanin. Štaviše, ako bi ambasada otkrila da velika količina novca nad kojim se nema uvid, kola oko Zemlje, to bi onda dovelo do veoma zategnute situacije. Bila je istina da treba

platiti zakupninu na Vajoming aveniji, ali zahtevi Titana bili su još neodložniji.

Pa ipak, možda je postojao jedan Zemljanin kome se moglo verovati - čovek koji je prvi potegao celu stvar i čiji je interes takođe bio da se ona rasplete. Dankan je otkucio ime na domzoli, pitajući se da li će uređaj da prihvati onu smešnu zapetu koja se nalazila usred reči. Uspeo je negde da zaturi draguljarevu posetnicu, pomoću koje bi automatski pozvao.

"Doktor Mandel"stam?" upita on, kada je ekran zasvetleo. "Dankan Mekenzi ovde. Imam neke novosti za vas Kada se možemo naći da malo porazgovaramo u četiri oka?"

"Da li ste sasvim sigurni", upita brižno Dankan, "da nas niko ne može čuti?"

"Mora da ste gledali mnogo istorijskih filmova, gospodine Mekenzi", uzvratila Ivor Mandel"stam. "Ovo nije dvadeseto stoleće, a osim toga morali bismo živeti u neverovatno razvijenoj policijskoj državi, pa da svaki taksi u Vašingtonu bude opremljen uređajima za prisluškivanje. Ja uvek obavljam poverljive poslove kružeći ovako po Melu. Možete biti sasvim spokojni."

"Vrlo dobro; imam jake razloge što želim da ovo ostane strogo među nama. Prilično sam siguran da znam izvor titanita. Štaviše, čini mi se da čak mogu da pogodim i ko je agent na Zemlji... ista ona osoba, naime, koja je već pustila ovde u promet poprilične količine dragog kamena."

"Što se prometa tiče, to i sam znam", reče Mandel"stam pomalo smrknuto.

"Imate li predstavu o kojoj je vrednosti reč?"

"O više desetina hiljada solara."

Na Dankanovo iznenađenje, lice njegovog sagovornika vidno se ozari.

"Oh, zar samo toliko?" gotovo uzviknu on. "Sad mi je laknulo. Možete li mi reći ime ovdašnjeg agenta? Imao sam posla sa veoma ćutljivim posrednikom."

Dankan je oklevao. "Nadam se da u celoj ovoj aferi nije prekršen nijedan zemaljski zakon?"

"Tačno. Ne postoje uvozne dažbine na drago kamenje vanzemaljskog porekla. Sa naše strane sve je savršeno legalno - izuzev, razume se, ako titanit nije ukraden i ako agent sa Zemlje nije saučesnik u toj raboti."

"Siguran sam da to nije slučaj. Međutim, vidite - premda to nije tako velika podudarnost kako vam se može učiniti na prvi pogled - taj agent je moj prijatelj."

Na Mandel"stamovom licu zaigra lukavi smešak.

"Potpuno vas razumem."

Vraga me razumeš, reče Dankan u sebi. Situacija je postala mučno zapetljana. Sada je bio potpuno siguran zbog čega ga je Kalindi izbegavala. Karl je jamačno upozorio da on stiže na Zemlju i savetovao je da što manje ima posla sa njim. Da, Karl mora da sedi kao na iglama gore na maloj Mnemozini iz straha da Dankan ne počne da čeprka po njegovim prljavim rabotama.

Bilo je izuzetno važno ne dati im povoda da u to stvarno posumnjaju; Kalindi ni po koju cenu ne sme saznati da je on upućen u stvar. Ona ga ni na koji način nije mogla dovesti u vezu sa Mandel"stamom, sa kojim je već imala posla preko svog sopstvenog izuzetno diskretnog posrednika.

Pa ipak, Dankan je i dalje oklevao, kao šahovski igrač koji treba da povuče neki odlučujući potez. Ispitivao je vlastite pobude i vlastitu savest; jer njegovi lični i zvanični interesi postali su najednom nerazmrsivo prepleteni.

Želeo je da ustanovi šta je Karlov glavni naum i da ga osujeti u njegovom sprovođenju, ako je to neophodno. Hteo je da postidi Kalindi zbog prevare koju je počinila, a po mogućstvu i da njenu nepriliku pretvori u sopstvenu emocionalnu prednost. Bila je to prilično slaba nada; Kalindi se nije lako dala priterati uza zid, ako je to uopšte bilo moguće.... Takođe je želeo da pomogne Titanu, pa dakle i Mekenzijevima. Sva ova različita htenja nisu se, međutim, dala podvesti pod isti plan delanja; da bar titanit nikada nije otkriven, ogorčeno pomisli Dankan. Pa ipak, ovde mu se nesumnjivo ukazivala i izvrsna prilika, samo ako bude dovoljno umešan da vuče prave poteze.

Taksi je sada klizio, zastrašujućom brzinom od dvadeset kilometara na čas, između Kapitola i Kongresne biblioteke. Bio je dovoljan samo jedan pogled pa da se Dankan seti jedne druge obaveze koja ga je čekala; već je bila poslednja nedelja juna, a njegov govor još se sastojao samo iz nekoliko listića provizorno sročenog koncepta. Jedna od mana Mekenzijevih bilo je i temeljito pripremanje; njihovoj prirodi potpuno je bila strana deviza "Lako ćemo." Sada je ovaj neretko koristan nedostatak, koga je Dankan bio potpuno svestan, počeo polako da ga ispunjava panikom.

Problem je bio veoma jednostavan, ali postavljanje dijagnoze nije značilo i izlečenje. Ma koliko se upirao, Dankan i dalje nije mogao da izabere osnovnu temu budućeg govora, niti da pronađe neku poroku sa Titana koja bi bila inspirativnija od uobičajenih ispraznih zvaničnih pozdrava.

Taksi je upravo prolazio pored sto metara visoke kopije Saturna V, koja se nalazila na mestu gde je svojevremeno stajao glavni štab NASE. Kako ipak nisu mogli celoga dana da orbitiraju oko centra Vašingtona, Dankan uzdahnu i najzad reče:

"Obećavate li mi da moje ime neće biti pomenuto ni pod kojim okolnostima?"

"Obećavam."

"Takođe ne postoji opasnost da... moj prijatelj... može da dospe u neprilike?"

"Ne mogu vam jemčiti da će proći sasvim bez gubitaka. Ali legalnih problema neće biti... u svakom slučaju, bar ne pod zemaljskom jurisdikcijom."

"Nije u pitanju "on". Pojednostaviću vam, ali predlažem vam da preduzmete taktičnu istragu oko vice-predsednika organizacije Enigma, Katrin Linden Elerman."

29. ZVEZDANI DAN

Iako je pokušavao da uveri samoga sebe da je postupio ispravno - odnosno, da je to bilo jedino što se moglo učiniti - Dankan se i dalje pomalo stideo. Duboko u srcu, tištila ga je krivica što je izneverio jedno staro prijateljstvo. Sada mu je bilo milo što ga je neki unutarnji glas zadržao da ne pomene i Karla, a jednim delom uma još uvek se nadao da će Mandel"stam - i Kolin - ući u ćorsokak i da će cela istraga pretrpeti neuspeh.

U međuvremenu, čekalo ga je mnoštvo poslova i mnogo toga što je trebalo videti; dugi časovi zauzetosti nisu ostavljali mnogo vremena za grizu savesti. Izgledalo je smešno prevaliti sav onaj put do Zemlje - a zatim dobar deo svakoga dana provoditi u hotelskoj sobi i govoriti u domzolu, dok je napolju carovalo predivno vreme.

Ali svaki put kada bi Dankan pomislio da je obavio neki od nebrojenih

zadataka koji su mu pre polaska stavljeni u dužnost, uvek bi se javila neka naknadna poruka koja je nalagala da se cela stvar nanovo obavi ili je nerazmrsivo zapetljavala. Zvanične dužnosti uzimale su mu poprilično vremena; ono, međutim, što mu je značajno otežavalo situaciju, bile su privatne narudžbine rođaka, prijatelja, pa čak i potpunih stranaca, koji su smatrali da on nema ništa pametnije da radi nego da uspostavlja vezu sa starim poznanicima, da snima domove predaka, traga za retkim knjigama, ispituje zemaljska geneološka stabla, pronalazi nepoznata umetnička dela, obavlja dužnost agenta sa punonadežne titanske autore i umetnike, iskamčuje stipendije i besplatne putne karte za Zemlju - kao i da se zahvaljuje na čestitkama za Zvezdani dan, koje su primljene pre deset godina i na koje nikada nije uzvraćeno.

Ovo je podsetilo Dankana da ni sam još nije poslao čestitke za ovaj četvorogodišnji praznik. Još je bilo vremena da ih uputi svojim zemaljskim prijateljima - ambasadoru Farelu, Vašingtonovima, Kalindi, Berniju Parnasu, kao i nekolicini drugih. Što se onih sa Titana tiče, tu uopšte nije bilo razloga za žurbu. Iako im je bilo potrebno šest meseci da stignu na odredište, čestitke sa svojim divnim zlatnolistim prigodnim markama pet solara svaka, za ime boga, čak i drugom klasom svemirske pošte biće obručke dočekane.

I pored ovih problema, Dankan je ulučio nekoliko prilika da se malo odmori. Bio je na pojedinačnim tele-putovanjima za London, Rim i Atinu - što je predstavljalo prvu najbolju stvar iza stvarnog odlaska tamo. Sedeći u maloj, zamračenoj kabini, sa visoko kvalitetnim zvukom i slikom u punom krugu oko sebe, sasvim lako je mogao poverovati da odista koraća ulicama drevnih gradova.

Bio je u mogućnosti da postavlja pitanja nevidljivom vodiču, koji je predstavljao njegov alter ego, da razgovara sa prolaznicima, da menja maršrutu kako bi detaljnije osmotrio nešto što mu je posebno privuklo pažnju. Samo su čula mirisa i dodira ostajala neuposlana - ali su čak i ona mogla biti tele-produžena za svakoga ko je bio spreman da plati paprenu cenu. Dankan nije mogao dozvoliti sebi tako nevezan luksuz i nije mnogo mario zbog toga.

Berni Parnas bio je, naravno, srećan što može da mu se nađe pri ruci i pobrinuo se da mu priredi nekoliko prijatnih susreta. Za jednu podatnu i nadarenu mladu damu kleo se da je njegova sopstvena devojka "koja to radi jedino sa ljudima koje stvarno želi da upozna". Ona je, zbilja, pokazala iskreno zanimanje za Titan i njegove probleme; ali kada je Barni, kao zainteresovana strana, hteo da uzme učešća u daljem toku proslave, Dankan se sebično oslobodio njegovog prisustva.

Dogodilo se to neposredno pre no što mu je Ivor Mandel"stam - ponovo u taksiju - raspršio sav duševni mir. Upravo su napuštali Djupont Sirkli Interčejdž, kada on rede Dankanu: "Imam neke zanimljive vesti za vas, ali ne znam šta tačno znače. Možda ćete vi moći da mi ih razjasnite."

"Pokušaću."

"Mislim da mogu da utvrdim, bez mnogo preterivanja ili lažne skromnosti, da sam u stanju da se domognem svakoga na Zemlji u jednom skoku. Ali potreba za obazrivošću ponekad nalaže da to učinim u dva, i upravo sam tako postupio u slučaju gospođice Elerman. Sa njom lično nikada nisam imao nikakva posla - ili sam bar tako mislio dok me vi niste uverili u suprotno - ali delimo neke zajedničke prijatelje. Dogovorio sam se sa jednim od njih, u koga imam bezrezervno poverenje, da je nazove... Recite mi, da li ste skoro pokušavali da stupite s njom u vezu?"

"Ovaj, ne... najmanje nedelju dana. Smatrao sam da je bolje da se držim

malo po strani." Dankan nije dodao, što je bilo sasvim razumljivo, činjenicu da se stideo susreta sa Kalindom

"Ona je odgovorila na poziv mog prijatelja, ali dogodilo se nešto veoma čudno. Nije uključila vidi"

To je svakako bilo neobično; predstavljalo je stvar dobrih manira nikada ne isključiti optičku vezu, izuzov ako za to ne postoji veoma jak razlog. Razume se, ovo može da dovede do najrazličitijih zabuna i peripetija - na čemu su se ne retko temeljili zapleti raznih komedija. Ali ma kakav bio stvarni razlog, društveni protokol nalagao je neko objašnjenje. Reći da se vidi pokvario obično je izazivalo potpunu nevericu, čak i u onim sasvim retkim prilikama kada je to bilo tačno.

"Šita je ona navela kao opravdanje?" upita Dankan.

"Nešto prilično ubedljivo. Kazala je da je prilično nezgodno pala i izvinila se što ne može da pokaže lice."

"Nadam se da nije ozbiljno povređena."

"Reklo bi se da nije, premda je zvučala prilično nesrećno. U svakom slučaju, moj prijatelj je u kratkom razgovoru sa njom potegao pitanje Titana - u sasvim neutralnom pogledu i na način koji nije mogao da izazove nikakvo podozrenje. Znao je, naime, da je ona već bila tamo i pitao je da li bi mogla da ga poveže sa nekim Titancem koga slučajno poznaje na Zemlji. Takva osoba mu je, navodno, potrebna zbog nekih izvozničkih namera."

"Priča nije baš najbolja. Svi poslovi te vrste obavljaju se preko trgovačkog odeljenja ambasade i on je trebalo s njima da stupi u vezu."

"Ako smem da primetim, gospodine Mekenzi, predstoji vam još mnogo da naučite. Ovog časa mi pada na um pet ili šest jakih razloga zbog čega treba izbegavati posredništvo ambasade - bar kada je u pitanju prvi korak. Moj prijatelj to takođe zna, a možete biti sigurni da ni gospodica Elerman nije izuzetak."

"Ako vi kažete... onda je to nesumnjivo tako. Kako je ona reagovala?"

"Bojim se da ćete biti razočarani. Kazala je da ima jednog dobrog prijatelja sa Titana koji bi mogao da bude od pomoći; on je upravo stigao na proslavu petstote godišnjice i trenutno se nalazi u Vašingtonu..."

Dankan stade da se smeje. Antiklimaks je stvarno bio komičan.

"Vaš prijatelj je, dakle, samo gubio vreme. Tamo smo odakle smo i krenuli."

"U ovom pogledu, da. Pretpostavljao sam da će vam to biti zabavno. Ali ono glavno tek dolazi."

"Nastavite", reče Dankan; njegovo poverenje u Mandel"stama pomalo je splasnulo posle ovog debakla.

"Poveo sam istragu u još nekoliko pravaca, ali sve se izjalovilo. Čak sam pomišljao da sam pozovem gospođicu Elerman i da joj otvoreno kažem da znam kako je ona glavni posrednik za titanske rabote - ne optužujući je pri tom ni za šta, naravno."

"Milo mi je što to niste učinili."

"Oh, to bi bio sasvim razuman potez - nju uopšte ne bi iznenadilo da ja to ranije ili kasnije otkrijem. Ali, srećom, sinula mi je bolja ideja... na koju je trebalo odmah da se oslonim. Proverio sam njene posetioce u toku poslednjih mesec dana."

"Kako ste to mogli da učinite?" upita Dankan zbunjeno.

"U pitanju je najstariji trik na svetu. Zar nikada niste videli neki

francuski detektivski film iz dvadesetog stoleća? Ne, čini mi se da niste. Naprosto sam pitao conciergea."

"Koga?"

"Zar ih vi nemate na Titanu?"

"Pa ja čak ni ne znam o kome je reč."

"Blago vama. Na Zemlji, oni su nezamenljiva suvišnost.

Gospođica Elerman, kao što pretpostavljam da znate, živi u veoma luksuznoj podzemnoj desetospratnici južno od planine Rokfeler. U stvari, ona stanuje na najvišem spratu koji je u nivou normalnog podruma; to vam je jedna od onih modnih ludosti koje ja nikako ne mogu da svarim; što se dublje spuštam u takvo zdanje, to me sve više obuzima osećaj klaustrofobije. Elem, svaki takav veliki kompleks ima elektronskog vratara na ulazu koji obaveštava posetioce ko je kod kuće, a ko nije, prima poruke, preuzima pošiljke - i upućuje ljude do pravih apartmana. To vam je concierge."

"I vi ste uspeali da se domognete njegove banke sećanja?"

Mandel"stam je imao milosti da za trenutak napravi pokajnički izraz lica.

"Iznenadujuće je šta se sve može učiniti ako imate dobre veze. Oh, nemojte me pogrešno razumeti. Nije bilo ničeg protivzakonitog; ali voleo bih da izostavim pojedinosti."

"Mi na Titanu veoma držimo do neprikosnovenosti privatnog života."

"Isti je slučaj i na Zemlji. Svako kome je stalo do toga lako može da zaobiđe conciergea. Upravo mi je to stavilo do znanja da gospođica Elerman ima mirnu savest i da ništa ne krije. Ali, recite mi, gospodine Mekenzi - da li ste znali da ona kod sebe ima jednog gosta sa Titana?"

Dankan se zabuljio u njega otvorenih ustiju, ali mu je ubrzo pošlo za rukom da se pribere. Razume se - Karl je ako mogao da ubedi nekog svog poverljivog prijatelja da igra ulogu kurira. Ali to mora da se zbilo pre mnogo meseci; na čitavih šest nedelja pre Sirijusa nije bilo ni jednog putničkog broda. Ko bi to mogao...?

Ali to nije bilo hitno; najpre je valjalo isterati na čistinu nešto drugo.

"Rekoste, gosta kog sebe?"

"Da; zapravo, imala ga je do pre samo dva dana."

To objašnjava sve - odnosno gotovo sve. Nikakvo čudo što ga je Kalindi izbegavala! Dankan je osetio u podjednako meri ljubomoru, razočaranje - i olakšanje što je razvoj događaja dao za pravo koracima koje je preduzimao.

"Ko je taj Titanac?" upita on smrknuo. "Pitam se da li ga poznajem."

"I mene to živo zanima. Njegovo ime je Karl Helmer."

30. PORUKA SA TITANA

"To je savršeno nemoguće", reče Dankan, kada se povratio od prvobitnog šoka. "Kada sam krenuo ovamo najbržim brodom u Sunčevom sistemu, on je ostao na Saturnu."

Mandel"stam rečito slegnu ramenima.

"Onda možda neko drugi koristi to ime iz razloga koje jedino on zna.

Concierge gospođice Elerman nije mnogo bistar - što je slučaj sa većinom tih uređaja - a srećna okolnost je htela da stignemo do njega neposredno pre brisanja memorije koje uvek pada krajem meseca. Domogao sam se šifre za vizuelno prepoznavanje i evo rekonstrukcije."

Pružio je grub ali sasvim veran sintetički crtež. Dankan ga je identifikovao podjednako brzo kao što bi to učinio i bilo koji automatski uređaj za detekciju.

Nije postojao ni tračak sumnje: bio je to Karl.

"Poznajete ga, dakle", reče Mandel"stam.

"Sasvim dobro", uzvratila Dankan prigušenim glasom. U glavi mu se i dalje vrtelo; još nije mogao potpuno da poveruje u ono što vidi. Biće mu potrebno dugo vremena da ustanovi sve posledice ovog zapanjujućeg obrta.

"Rekoste da više nije kod Kal... ovaj, kod gospođice Elerman. Znate li možda gde se trenutno nalazi?"

"Ne znam; nadao sam se da biste možda vi mogli da imate neku ideju o tome. Ali pošto mu sada znamo ime, moći ćemo da mu uđemo u trag... premda će to zahtevati nešto vremena."

Kao i novca, pomisli Dankan.

"Recite mi, gospodine Mandel"stam... zašto se gnjavite sa svim ovim? Iskreno govoreći, ne vidim na kakav čar ovde računate."

"Ne vidite? Pa, pitanje vam nije rđavo. Započeo sam celu stvar iz čiste i poštene pohlepe za titanitom i još se uzdam da će mi se napori, ako se sve bude odvijalo kako treba, sasvim isplatiti. Ali sada to više nije jedina pobuda. Jedina stvar koja je vrednija od dragog kamenja ili umetničkih dela jeste dobra zabava. A ova mala zapetljivina, gospodine Mekenzi, neuporedivo je zanimljivija od svega što sam već nedeljama imao prilike da vidim na vidiju."

Iako su ga skolile brige, Dankan nije mogao da se ne osmehne. Držao se uzdržano u ophođenju sa Mandel"stamom, ali sada je već počeo da oseća iskrenu naklonost prema draguljaru. On je bio dovitljiv, čak možda i lukav, a Dankan nije sumnjao da će na kraju doći do veoma nategnutog cenkanja sa njim. Pa ipak, postao je sasvim uveren da je Džordž Vasington bio u pravu; Ivoru Mandel"stamu bespogovorno se moglo verovati u svim stvarima koje su od važnosti.

"Smem li da vam nešto skromno predložim?"

"Razume se", odgovori Dankan.

"Pada li vam na um bilo koji razlog, nakon što smo već stigli do ove tačke, zbog koga ne biste pozvali gospođicu Elerman, kazali da ste upravo čuli sa Titana kako se vaš zajednički prijatelj, gospodin Helmer, nalazi na Zemlji i upitali je da li ona slučajno zna gde bi on mogao biti?"

Dankan stade da razmišlja o predlogu; bio je tako upadljivo očigledan da ga je on u ovom pomalo ošamućenom stanju, potpuno prevideo. Čak i sada, još nije bio siguran u pogledu njegove tačne procene.

Ali slučaj više nije predstavljao stvar bezlične taktike i dovitljivosti, koji je trebalo okončati nekim završnim potezom kao kakvu završnu partiju.

Vlastitog samopoštovanja i spokojsva radi, morao se uhvatiti ukoštac sa Kalindi.

"U pravu ste", reče on. "Ne postoji nikakav razlog koji me sprečava da je pozovem. Učiniću to čim se budem vratio u hotel. Zaustavimo se kod Junion Stejšna i pređimo u ekspres..."

Kada je Dankan stigao u hotel dvadeset minuta kasnije naziv "ekspres" bio je prilično neprikladan, čekalo ga je drugo iznenađenje tog dana, premda ono, usled izgubljenog prvenstva, nije više imalo snagu šoka. Najduža poruka koju mu je Kolin ikada uputio nalazila se u domzoli.

Nakon prvog letimičnog čitanja, Dankanova prva reakcija bila je: "Najzad

da i ja jednom budem za korak ispred." Istog časa je, međutim, shvatio da to ipak nije sasvim tačno. Ako se uzme u obzir činjenica da je Kolinova poruka krenula sa Titana pre dva časa, onda je to doslovce bio foto-finiš.

BEZBEDNOST AAA PRVENSTVO AAA ISTRAZIVANJA MNEMOSINE POKAZALA DA JE KARL SREDINOM MARTA KRENUO NA ZEMLJU TERETNIM BRODOM I DA JE STIGAO PRIBLIŽNO DVE NEDELJE PRE TEBE ARMAND ISPOLJIO IZNENAĐJENJE I POTPUNU NEUPUČENOST MOŽDA GOVORI ISTINU NEIZOSTAVNO PRONAĐI KARLA USTANOVI ŠTA RADI I AKO JE NEOPHODNO UPOZORI GA NA POSLEDICE POSTUPAJ KRAJNJE OPREZNO IZBEGAVAJ PUBLICITET ZBOG MEĐUPLANETNIH KOMPLIKACIJA SITUACIJA BI MOGLA DA IDE NAMA NA RUKU ALI BUDI DISKRETAN MOŽDA KALINDI ZNA GDE JE ON KOLIN I MALKOLM

Dankan je ponovo pročitao poruku, ovoga puta sporije, tragajući za nijansama značenja. Nije, međutim, otkrio ništa što već nije znao, ili bar nagađao; no, nije mu se dopao nepopustljiv ton. Pošto su poruku potpisala obojica, i Kolin i Malkolm, ona je imala važnost direktnog naređenja - a to je predstavljalo pravu retkost među Mekenzijevima. Iako je Dankan morao da prizna da je ova neobičnost opravdana, osetio je u njenom zaleđu izvestan prisnatak zadovoljstva. Za trenutak mu se javila neprijatna slika njegova dva starija blizanca kako uleću u celu ovu gužvu poput dve grabljivice koje su nanjušile plen.

U isto vreme, na izvestan način ga je uveseljavalo što vidi da je Kolin sročio teleks u velikoj žurbi; poruka je sadržala nekoliko suvišnih reči, što je predstavljalo čistu uvredu poslovičnoj konciznosti klana.

Možda, na kraju krajeva, on i nije bio vičan politici; osećao je sve veće razočaranje u daljem uplitanju u ove mahinacije. Nezavisno od genetike, među Mekenzijavima su postojale tanane razlike i nije isključeno da on naprosto nije bio tako čvrst - ili tako ambiciozan - kao njegovi prethodnici.

U svakom slučaju, prvi korak koji mu je sada valjalo učiniti bio je očigledan, pa su mu ga čak nalagali i njegovi savetnici. O drugom potezu razmislíće kasnije.

Nije se iznenadio kada se Kalindi nije pojavila na ekranu domzole, a ubrzo je dobio dokaz da su društvene konvencije opravdane; izuzov ako nije postojao odista jak razlog, odista je bilo krajnje neuviđavno isključiti optičku vezu.

Dankan se zbog ovoga osetio nelagodno; on nije mogao da vidi Kalindi i ona - koja je njega videla - uživala je stoga izvesnu prednost. Sam glas nije bio u stanju da saopšti sve tananosti i prelive osećanja; ne retko se događalo da izraz očiju potpuno protivreči izgovorenim rečima.

"Šta se dogodilo, Kalindi?" upita Dankan, pretvarajući se da je začuđen.

Bilo bi mu stvarno žao da je ona odista povređena; ali odlučio se da se uzdrži od istrčavanja.

Možda je posredi bilo samo delovanje njegove uobrazilje, ali glas joj je zazvučao kao da nije sasvim pod kontrolom. Učinilo se da je iznenađena što ga vidi, čak možda malo pometena.

"Veoma mi je žao, Dankane... ne bih volela da sada pokažem lice. Pala sam i povredila oko... užasno izgleda. Ali nije ništa ozbiljno - biće mi sasvim dobro kroz nekoliko dana."

"Žao mi je što to čujem. Neću da te gnjavim ako se ne osećaš dobro."

Sačekao je, nadajući se da Kalindi vidi izraz brižnosti kojim je on pomno

ukrasio lice.

"Oh, sve je u redu. Uopšte nisam prekidala svoje aktivnosti. Jedino ne idem više u ured i sada sav posao obavljam preko domzole."

"Sada mi je laknulo. Dobro, evo onda jedne velike novosti za tebe. Karl je na Zemlji."

Usledila je duga tišina pre no što je Kalindi odgovorila. Kada se konačno ponovo oglasila, Dankanu je odmah bilo jasno da je očekivano iznenađenje izostalo. Na svoje poniženje, morao je priznati da joj još nije dorastao.

"Dankane", reče ona rezigniranom bojom glasa, "zar stvarno nisi znao da je on kod mene?"

Dankan je dao sve od sebe da izgleda ispunjen nevericom, šokom i uvređenošću - i to tim redom.

"Zašto mi nisi kazala?" povika on.

"Zato što me je on zamolio da to ne učinim. To me je dovelo u nezgodan položaj, ali šta sam mogla? Rekao je da više niste u dobrim odnosima... a posao koji ima ovde vooma je poverljiv."

Dankan je shvatio da mu Kalindi govori prostu istinu, ako je istina odista bila jednostavna. Jedan deo njegove srdžbe - ali ne i sav - splasnua je.

"Pa, sad sam uzbuđen i razočaran. Mislio sam da ćeš imati poverenja u mene. U svakom slučaju, nema više potrebe za... vrdanjem... pošto sada znam da je on ovde. Imam hitnu poruku za njega - znaš li gde mogu da ga nađem?"

Ponovo je usledila duga pauza; zatim Kalindi odgovori:

"Ne znam gde je. Uvek odlazi iznenada i nikada mi ne govori kuda ide.

Možda se čak vratio na Titan."

"Bez oprostaja? Teško! Osim toga, još čitavih mesec dana nema brodova za Titan."

"Onda pretpostavljam da je još na Zemlji, ili ne dalje od Meseca. Naprosto ne znam."

Ma koliko to bilo čudno, Dankan joj je poverovao. Glas joj je i dalje imao prizvuk istine, premda se on nije obmanjivao u pogledu njene moći da ga prevari ako to želi.

"U tom slučaju, moraću da mu nekako uđem u trag. Neizostavno se moramo naći."

"Ne bih ti to savetovala, Dankane."

"Zašto sad to?"

"On je... veoma je ljut na tebe."

"Ne vidim zbog čega", oštro uzvratu Dankan, prisativši se odmah nekoliko razloga. U Kalindinom glasu osetio se iskren prizvuk uznemirenosti i njemu se učini da joj je odgovorio odveć grubo.

Izgledalo je, međutim, da ovde više nije bilo nade u uspeh, bar za sada.

Znao je da je bolje ne upuštati se u raspravljanje sa Kalindi. Sa mešavinom raznolikih osećanja, izrazio je uverenje u njen dalji oporavak i prekinuo vezu.

Nadao se da će one protumačiti njegovo držanje kao opravdani stav čoveka obuzetog tugom i ljutnjom i da će joj zbog toga biti žao.

Minut kasnije, gledao je - uz vidno olakšanje - ekran koji više nije bio prazan, mogavši ovoga puta da vidi reakcije sagovornika.

"Da li ste znali", upita on ambasadora Farela, "da je Karl Helmer na Zemlji?"

Njegova ekaselencija zažmirka.

"Svakako da nisam. On nikada nije sa mnom stupio u vezu... proveriću da li nešto znaju u prijavnom odseku ambasade."

Pritisnuo je nekoliko dugmadi, ali bilo je očigledno da se ništa nije dogodilo. Ambasador pogleda Dankana pomalo ozlojeđeno.

"Bilo bi lepo kada bismo mogli da uvedemo novi sistem internog komuniciranja", reče on optužujućim glasom. "To je tek sićušan deo ogromnog Titanovog nacionalnog dohotka."

Dankan je zaključio da će najbolje biti ako pređe preko toga; srećom, ambasadorov drugi pokušaj urodio je plodom. Promrmljao je nekoliko nerazgovetnih pitanja, sačekao jedan minut, a zatim ponovo pogledao Dankana i odmahnuo glavom.

"Ni traga od njega... čak nije ostavio ni neku uslužnu adresu na Zemlji za eventualne poruke od kuće. Krajnje čudno."

"Hoćete da kažete - bez predsedana?"

"Ovaj... da. Još se nije dogodilo da neko ne stupi u vezu sa ambasadom čim stigne na Zemlju. Naravno, mi obično znamo nedeljama unapred o svakom dolasku. Ne postoji, doduše, nikakav zakon koji bi ih primorao da se jave svom poslanstvu - ali posredi je uobičajeni gest uljudnosti. Da ne pominjem i pogodnosti koje time stižu."

"I ja sam tog mišljenja. Dobro, ako biste čuli nešto o njemu, da li biste me obavestili o tome?"

Ambasador ga je za trenutak posmatrao u tišini, sa najzagonetnijim osmehom na licu. Zatim reče:

"Šta Malkolm i Kolin misle da on radi? Priprema državni udar prokrijumčarenim topovima?"

Kad ga je minuo prvobitni šok, Dankan se nasmejao na šalu.

"Čak ni Karl nije toliko lud. Iskreno govoreći, sasvim me je ošamutila cela ova stvar... ali rešen sam da ga pronađem. Na Zemlji, doduše, ima pola milijarde ljudi, ali ni on nije baš najneupadljiviji među njima. Molim vas, držite me u toku zbivanja i doviđenja - za sada."

Ponovo smo tamo gde smo i počeli, pomisli Dankan. Ništa drugo nego da se vratim Ivoru Mandel"stamu i njegovoj samododeljenoj, ali i nipošto neuspešnoj ulozi njuškala.

Ali Ivorova domzola je odgovorila: Molimo vas, ne ometajte. Zabeležićemo vašu poruku.

Dankana je ovo naljutilo; goreo je od želje da saopšti novosti, ali ih ni po koju cenu neće ostaviti snimljene na domzoli. Sačekaće dok Mandel"stam njega ne pozove.

Čekanje je trajalo dva časa, a u međuvremenu nije bilo lako usredsrediti se na nešto drugo. Kada ga je draguljar konačno pozvao, stao je opširno da se izvinjava.

"Pokušao sam nešto zaobilazno", objasni on. "Zapitao sam se, nije li možda kupio nešto u Njujorku na kreditnu karticu. Broj prezimena koja počinju na slovo "H" nije neograničen i centralni kompjuter za kupovinu proverio ih je sva za jedan sat.. . Ali avaj - on mora da koristi gotovinu. To, razume se, nije zločin protiv države, ali zagorčava život nama poštenim islednicima."

Dankan se nasmeja.

"Nije bila loša ideja. Ja sam bio nešto uspešniji - odnosno, bar sam eliminisao neke mogućnosti."

Izložio je Mandel"stamu kratak izveštaj o svojim razgovorima sa Kalindi i

ambasadorom Farelom, a zatim dodao: "A šta ćemo sad?"

"Nisam siguran. Ali ne brinite - već ću ja nešto smisliti."

Dankan nije sumnjao u to; sada je već gotovo bezrezervno verovao u draguljarevu iskrenost, a da se ne pomene njegov uticaj i poznavanje zemaljskih prilika. Ako je iko u stanju da pronađe Karla - pod uslovom da se ne ode u policiju i da se ne da oglas u "World Timesu" - onda je to Mandel"stam. Za to mu je bilo potrebno, ni manje ni više, trideset šest časova.

31. ALAHOVO OKO

"Pronašao sam ga", reče Mandel"stam. Izgledao je umorno, ali i pobeđnički.

"Znao sam da će vam poći za rukom", uzvratila Dankan uz iskreno divljenje.

"Gde je?"

"Ne budite tako nestrpljivi... dopustite mi da malo uživam u svojoj bezazlenoj zabavi. Zaslužio sam to."

"Dobro, čijeg ste sada conciergea obratili?"

Mandel"stam ga pogleda pomalo tužno.

"Ničijeg. Najpre sam pokušao da što više iščepkam o vašem prijatelju Helmeru, posredstvom jednog izvrsnog sredstva za ovakve stvari: knjige Međuplanetni ko je ko. Pretpostavljao sam da će tu biti nešto i o njemu - i stvarno je bilo: tekst od čitavih sto redi. Uzgred budi rečeno, zavirio sam malo i u rubriku o vama: premašujete ga za pedeset redi, ako je to neka uteha."

"Znam to", reče Dankan, unoseći u glas što je mogao više strpljivosti.

"Nastavite."

"Pitao sam se da li će biti zabeležene sve njegove zemaljske veze i interesovanja i ponovo sam imao sreće. On je član Udruženja elektronskih inženjera, Kraljevskog astronomskeg društva, Fizikalnog instituta i Astronautičkog instituta - kao i nekoliko titanskih profesionalnih organizacija, razume se. Takođe sam otkrio da je autor pet ili šest naučnih referata, odnosno koautor još nekoliko. Jonosfera Saturna, Poreklo ultra-dugog elektromagnetskog zračenja i slične ezoteričnosti od kojih čoveka podilazi jeza... ali ništa što bi nama moglo da koristi, na žalost."

"Astronomi su u Londonu, naravno - ali su zato svi ostali, inženjeri, astronauti i fizičari u Njujorku, i palo mi je na pamet da je on možda stupio u vezu sa njima. Ponovo sam pozvao jednog od svojih korisnih prijatelja - naučnika ovoga puta, i to veoma uvaženog, koji ima pristup svuda, a da ga pri tom niko ne gnjava suvišnim pitanjima. Uzdao sam se da je poseta kolege sa Titana dovoljno retka pojava da privuče pažnju i onih sa Olimpa... i stvarno je to bio slučaj."

Mandel"stam je ponovo napravio jednu od svojih bremenitih pauza, kako bi Dankan još pomnije načuljio uši, a onda nastavi:

"To me zbunjuje. Iako je potpuno zaobišao ambasadu i naložio gospođici Elerman da drži u tajnosti njegov dolazak, on ipak nije preduzeo ništa da prikriva tragove. Ne verujem da bi se iko ko se mnogo skriva ponašao na taj način."

"Stvarno je bilo sasvim jednostavno. Električari su se radovali što mogu da nam iziđu u susret. Izvestili su nas da je otišao iz Nord Atlana i da se sa njim može stupiti u vezu preko pomoćnika glavnog inženjera, Odelele C, svetski centar za komunikacije, Teheran. Teško da je to adresa koja bi se dovela u vezu

sa krijumčarenjem dragog kamenja ili međuplanetnim prijavim rabotama..."
"I tako, pohitasmo u Teheran - da bi nam tamo za dlaku umakao, ali svejedno. Biće ponovo na istom mestu kroz nekoliko dana, a s obzirom na osobeni karakter dotične institucije, konačno smo došli do nečega što baca malo svetlosti na celu stvar."

"Odeljenje C svetskog centra za komunikacije bavi se izvođenjem projekta "Kiklop". Čak sam i ja čuo za to."

Temelji projekta udareni su u sam osvit svemirske ere; najveći, najskuplji i potencijalno najvećma obećavajući naučni instrument koji je ikada sazdan. Iako mu je namena višestruka, jednoj od njih data je puna prednost nad ostalim: traganje za razumnim životom u Vaseljenu.

Jedan od najstarijih snova čovečanstva, odista je predstavljao samo pusti sanak sve do velikog razvoja radio-astronomije u drugoj polovini dvadesetog stoleća. A onda, u sasvim kratkom rasponu od dve decenije, udruženo umeće inženjera i naučnika dalo je čovečanstvu moć da premosti međuzvezdane ponore - pod uslovom da ono bude spremno da plati odgovarajuću cenu.

Prvi sitni radio-teleskopi, promera nekoliko desetina metara, osluškivali su sa puno nade signale sa zvezda. Niko, međutim, nije očekivao uspeh od ovih pionirskih pokušaja niti je on ostvaren. Došavši do izvesnih verovatnih pretpostavki o distribuciji razumnog života u Galaksiji, ni je bilo teško izračunati da su za otkriće civilizacije koja odašilje radio-emisije potrebni teleskopi čiji se prečnici ne mere decimetrima, nego kilometrima.

Postojao je samo jedan praktičan metod da se to ostvari - bar kada su u pitanju strukture vezane za površinu Zemlje. Očigledno nije dolazilo u pitanje konstruisanje samo Jedne džinovske zdele zahtevanih razmera, ali se zato isti rezultat mogao postići odgovarajućim ustrojstvom više stotina manjih. Kiklop je zamišljen kao "farma" antena sacinjena od "zdela" prečnika sto metara, koje bi jednoobrazno bile razmeštene u krugu sa promerom od možda pet kilometara. Slabašni signali iz svakog elementa koji ulazi u sastav ove šume antena bili bi sabrani, a zatim podvrgavani temeljitoj analizi u kompjuterima programiranim da razluče jedinstvena znamenja inteligencije na haotičnom zaleđu kosmičkog šuma.

Ceo sistem bi koštao koliko i prvobitni projekt Apolo; ali, za razliku od Apola, razdoblje njegovog sazdanja moglo bi da potraje godinama, pa čak i decenijama. No, bilo bi dovoljno da se konstruiše srazmerno mali broj antena, pa da Kiklop stupi u dejstvo; od tog trenutka, on bi postao oruđe od neprocenjive vrednosti za radio-astronome. Sa prolaskom godina, broj dograđenih antena stalao bi rastao, sve dok konačno celokupan sistem ne bi bio upotpunjen; no, i posle toga, Kiklop bi neprestano povećavao svoje potencijale, postajući kadar da prodre sve dublje u vasseljenska prostranstva.

Bila je to svetla vizija, premda su postojali ljudi koji su se bojali njenog uspeha u podjednako meri kao i njenog mogućeg kraha. U Vremenu Teškoća, međutim, koje je doneo neželjeni kraj dvadesetog stoleća, bilo je malo nade da će se smoći sredstva za ostvarenje projekta. O njemu je moglo biti reči samo u razdoblju političke i ekonomske stabilnosti, te stoga realizaciji Kiklopa nije bilo pristupljeno još čitavih sto godina nakon prvih idejnih planova.

Dete kratkotrajnog ali blistavog muslimanskog preporoda, ovo razdoblje je omogućilo da se izdvoji jedan deo neizmernog bogatstva koje su arapske zemlje sakupile u toku ere nafte. Milioni tona neophodnog metala potekli su iz doslovce neograničenih rezervi zapretenih u vodenom okrilju Crvenog mora, koje su pricale duž Doline Velike Pukotine. Tu, gde se Zemljina kora doslovce

raspukla, stvarajući utisak da se plohe kontinenta polako razdvajaju, nalazile su se tolike zalihe metala i minerala da su postajali neosnovani svi strahovi o njihovom iscrpljenju i oskudici na koju su bila osuđena naredna stoleća. Idealno bi bilo da je Kiklop smešten na polutaru, tako da njegova načuljena radio-ogledala mogu da pokrivaju nebo od pola do pola. Drugi zahtevi su bili dobri klimatski uslovi, visok stepen obezbeđenosti od zemljotresa i ostalih prirodnih kataklizmi - i, ako je moguće, prsten planina koji bi imao ulogu štitnika od radio-interferencija. Razume se, ovako savršena lokacija nije postojala, tako da je valjalo pribеći raznim političkim, geografskim i inženjerskim kompromisima. Posle više decenija ne retko žučnih rasprava, izabran je pustinjski "Prazan Odeljak" saudijske Arabije; bilo je to prvi put da mu je neko našao nekakvu upotrebnu vrednost.

Kroz pustošnu divljinu grubo su poravnati široki kolovozi kako bi lebdeli teretnjaci nosivosti deset hiljada tona mogli da prevoze proizvode iz fabrika sa obale Crvenog Mora; kasnije su njima dodati teretni vazdušni brodovi. U prvoj fazi projekta, šezdeset paraboličnih antena bilo je raspoređeno u obliku džinovskog krsta, čiji su se pet kilometara dugački kraci pružali u smeru sever-jug, odnosno istok-zapad. Neki vernici su se pobunili protiv ovog simbola jedne strane religije, ali odmah im je objašnjeno da je to samo privremeno stanje stvari. Kada "Alahovo oko" bude završeno, uvredljivi znak sasvim će se utopiti u ogromnu šumu od sedam stotina velikih "zdeła", jednoobrazno raspoređenih u krugu prečnika osam kilometara.

Krajem dvadeset prvog stoleća, međutim, instalirana je samo polovina od planiranih sedam stotina elemenata. Dve stotine njih ispunilo je najveći deo središnje zone ustrojstva, dok su ostale obrazovale svojevrsnu "tarabu", pružajući se duž opsega džinovskog instrumenta. Ovo smanjenje razmera donelo je uštedu od više milijardi solara, a sasvim je neznatno redukovalo potencijal sistema; Kiklop je bio u stanju da odgovori doslovce svim planiranim zahtevima i u toku dvadeset prvog stoleća doveo je do gotovo podjednako velike revolucije u astronomiji kao i reflektorski teleskopi na Maunt Vilsonu i Maunt Palomaru dve stotine godina ranije. Krajem tog veka, međutim, sistem je dospao u nepriliku - premda ne greškom svojih konstruktora ili vojske inženjera i naučnika koja ga je opsluživala.

Kiklop se nije mogao meriti sa postrojenjima koja su u međuvremenu podignuta na tamnoj strani Meseca - gde ih je gotovo savršeno štitio od zemaljskih interferencija sloj čvrstih stena debeo tri hiljade kilometara. Mnogo decenija on je radio u sistemu sa njima, budući da su dva velika teleskopa postavljena na krajevima zamišljene linije koja je spajala Zemlju i Mesec obrazovala interferometar kadar da ispituje pojedinosti planetnih sistema udaljenih stotine svetlosnih godina. U to vreme, već su bili izgrađeni radio-teleskopi i na Marsu, opservatorija na Mesecu mogla je da postane znatno moćnija u saradnji sa njima nego što je to bio slučaj sa uređajima na obližnjoj Zemlji. Interferometrijska linija dugačka dve stotine miliona kilometara dopuštala je takvo osmatranje susednih zvezda o čijoj se preciznosti ranije nije ni sanjalo.

Kako to već ranije ili kasnije biva sa svim naučnim uređajima, tehnički razvoj učinio je da Kiklop postane zastareo. Ali sredinom dvadeset trećeg stoleća on se suočio sa još jednim problemom koji je lako mogao da bude fatalan. "Prazan Odeljak" više nije bio pustinja.

Kiklop je podignut na području koje je kišu viđalo jednom u pet godina;

kod Al Hadidaha ležali su meteori još od vremena Proroka, ali na njima nije bilo ni traga rđe. Sve se to, međutim, izmenilo pošumljavanjem i kontrolom klime; po prvi put od ledenog doba, pustinja je stala da uzmiče; sada je samo za nekoliko dana na području "Praznog Odeljka" padalo više kiše nego ranije godinama.

Tvorci Kiklopa ni jednog trenutka nisu računali sa tim; oni su, sa puno razloga, utemeljili svoje projekte na pretpostavci o postojanju tople i suve sredine. Ljudstvo koje se brinulo o održanju, neprekidno je vodilo borbu sa rđanjem, vlažnošću u koaksijalnim kablovima, kratkim spojevima u vodovima sa visokim naponom izazvanim gljivama i svim ostalim boleštinama koje se obušavaju na elektronsku opremu ako im se ukaže i najmanja prilika. Neke od stometarskih antena toliko je razjela rđa da se više nisu mogle pokretati, tako da su morale da budu stavljene izvan upotrebe. Gotovo dvadeset godina, sistem je radio uz efikasnost koja je polako opadala, dok su inženjeri, birokrate i naučnici vodili trougaonu raspravu, pri čemu nijedna strana nije uspjela da ubedi neku od preostale dve. Ima li svrhe ulagati milijarde solara na renoviranje sistema - ili je možda bolje utrošiti taj novac na tamnoj strani Meseca? Bilo je nemoguće doći do jedinstvenog rešenja, između ostalog i zbog toga što još nikome nije pošlo za rukom da proceni vrednost čisto naučnog istraživanja.

No, bez obzira na ove probleme, Kiklop je predstavljao spektakularan uspeh, koji je omogućio da čovek višestruko preoblikuje svoje predstave o Vaseljenu. Granice znanja pomerene su do samih mikrosekundi nakon velikog praska i uhvaćeni su radio-talasi koji su oplovili svokoliki raskril stvaranja.

Ispitane su površine udaljenih zvezda, otkrivene njihove skrivene planete, registrovani tako neobični objekti kao što su neutronske zvezde, tahioni, gravitaciona sociva, svemirotnosi, i zabeležena "avetinjska" stanja negativne verovatnoće, odnosno "preokrenuta" materija, što je već dosezalo krajnje međe moći poimanja čovekovog uma.

Postojalo je, međutim, nešto za šta Kiklop nije bio kadar. I pored mnoštva lažnih uzbuna, on još nije uspeo da otkrije signale razumnih bića iz nekog drugog mesta u Vaseljenu.

Ili je Čovek bio sam, ili niko više nije koristio radio-odašiljače. Oba objašnjenja izgledala su, međutim, podjednako neverovatna.

32. SUSRET KOD KIKLOPA

Znao je šta da očekuje, ili je bar tako verovao, ali stvarnost je ipak bila zapanjujuća. Dankan se osetio kao dete u šumi džinovskog metalnog drveća, koje se pružalo u svim pravcima dokle god je pogled dopirao. Svako od ovih istovetnih "drveta" imalo je pomalo konično stablo visoko pedeset metara, oko koga su se spiralno obavijale stepenice, vodeći do platforme na kojoj se nalazio mehanizam za pokretanje uređaja. Uzdižući se povrh toga, stajala je džinovska, pa ipak iznenađujuće krhka zdela promera sto metara, koja je predstavljala samu antenu; imala je iskošen položaj prema nebu odakle je osluškivala signale koji su dopirali iz svemirskih dubina.

Antena 005, kako joj je broj pokazivao, nalazila se blizu središta ustrojstva, ali to je bilo nemoguće zaključiti samo na osnovu vizuelne orijentacije. Ma u kom pravcu da je Dankan pogledao, nizovi i redovi čeličnih

kula gubili su se u daljini, obrazujući na kraju celovit metalni zid. Čitavo ogromno ustrojstvo predstavljalo je pravo čudo preciznog inženjeringa, i to takvih razmera sa kojima se ništa drugo na Zemlji nije moglo uporediti. Upravo stoga, nije bilo nikakvo čudo što su mnogi ključni elementi sistema proizvedeni u svemiru; penasti metali i kristalna vlakna, koji su paraboličnim reflektorima davali snagu i lakoću, mogli su se konstruisati jedino u orbitalnim fabrikama sa nultom gravitacijom. U više nego jednom pogledu, Kiklop je predstavljao dete svemira.

Dankan se okrenu prema vodiču koji ga je dovezao kroz lavirint prilaznih tunela na malom skuteru pokretanom na hemijski pogon.

"Ne vidim nikoga", požali se on. "Jeste li sigurni da je ovde?"

"Tu smo ga ostavili pre jedan čas. Biće u predpojačalnoj sabirnici, gore na platformi. Moraćete da viknete; ovde nije dozvoljena nikakva upotreba radija, razume se."

Dankan nije mogao da obuzda smešak na ovaj novi primer gotovo fanatičke predostrožnosti uprave Kiklopa protiv svih interferencija. Čak je bio zamoljen da skinje svoj sat, kako njegovi tanani elektronski impulsi ne bi bili pogrešno protumačeni kao signali neke strane civilizacije udaljene više stotina svetlosnih godina. Na ruci Dankanovog vodiča nalazio se hronometar sa oprugom - prvi koji je on u životu video.

Stavivši šake oko usta, Dankan podiže glavu prema metalnoj kuli koja se nadnosila nad njim i povika: "Karle!" Delić sekunde kasnije, dopro je odjek slova "K" sa susedne antene, a zatim, sve slabiji, stade da pristiže i sa udaljenijih zdela. Kada je i poslednji jek zamukao, tišina je izgledala dublja nego ranije; Dankan nije bio odveć voljan da je ponovo naruši.

Uostalom, za to i nije bilo potrebe. Pet metara iznad, jedna prilika se približi ogradi oko platforme; sa njom se javilo i uobičajeno zlatasto svetlucanje.

"Ko je to?"

Šta misliš? - upita se u sebi Dankan. Razume se, bilo je teško prepoznati nekoga okomito odozgo, a glasovi su zvučali izobličeno na ovom mestu sasvim neljudskih razmera.

"Ja sam Dankan."

Usledila je pauza, za koju se učinilo da je potrajala dobar deo minuta, premda nije morala biti duža od nekoliko sekundi. Karl je očevidno bio iznenađen, iako je do sada jamačno pogodio da Dankan zna za njegovo prisustvo na Zemlji. "Do guše sam u poslu", stigao je odgovor. "Dođi ovamo, ako hoćeš." Nije baš zvučalo kao dobrodošlica, ali ni glas nije bio negostoljubivo nastrojen. Jedino osećanje koje je Dankan mogao da razabere sa ove udaljenosti bila je svojevrsna umorna rezigniranost; a možda mu se čak i to samo pričinilo.

Karl je ponovo iščezao, nesumnjivo da bi nastavio neki posao koji je došao ovamo da obavi. Dankan je bacio veoma podozriv pogled na spiralne stepenice koje su stajale obavijene oko cilindričnog stuba antenskog tornja; pedeset metara predstavljalo je tričavu razdaljinu - ali ne kada se za protivnika ima sila Zemljine teže. Na Titanu je to odgovaralo visini od dve stotine pedeset metara; on, međutim, nikada nije morao da savlada uspon od četvrt kilometra na matičnom svetu.

Karl u ovom pogledu ne bi imao mnogo poteškoća, razume se, pošto je detinjstvo proveo na Zemlji, tako da bi mu mišići brzo povratili dobar deo prvobitne snage. Dankan se upitao, ne predstavlja li ovo hotimice izabran

izazov; bilo bi to tipično za Karla, a ako je to posredi, onda je ostavljen bez alternative.

Kada je zakoračio na prvi rupičasti metalni stepenik, njegov vodič kroz lavirint Kiklopa snobljivo primeti: "Gore na platformi nema mnogo prostora. Ako vam nisam potreban, radije bih ostao ovde."

Dankanu nije bilo teško da na prvi pogled prepozna lenjivca, ali ovoga puta je rado prihvatio izvinjenje. Kada se bude našao licem u lice sa Karlom nije želeo da bude prisutan nijedan stranac. Suočavanje je bilo takve prirode da bi ga on na svaki način izbegao da je to bilo moguće, ali ovaj posao nije se mogao prepustiti nikakvom izaslaniku ili zastupniku - čak i da su mu Kolinova i Malkolmova uputstva to dopuštala.

Uspion je bio prilično lak, premda se sigurnosna ograda nalazila u stanju koje Dankanu nije ulivalo poverenje štaviše, bilo je mesta koja je rđa poprilično nagrizla, a kada se dovoljno približio da dodirne metal, video je da je situacija sa montažnim spojnica znatno teža nego što mu je to predloženo.

Ukoliko se vrlo skoro ne pristupi hitnim opravkama, Killop neće dočekati početak dvadeset četvrtog stoleća.

Kada je Dankan napravio prvi krug, vodič mu doviknu: "Zaboravio sam da vam kažem - biramo novi objekat na nebu kroz otprilike pet minuta. Učiniće vam se prilično dramatično."

Dankan podiže pogled prema ogromnoj zdeli koja mu je sada potpuno zaprečavala nebo. Pomisao kako se sve te tone metala pokreću čoveku iznad glave bila je prilično uznemirujuća i njemu je malo laknulo što je blagovremeno upozoren.

Vodič primeti njegovu kretnju i ispravno je protumači.

"Nista se ne sekirajte. Ova antena je nepokretna već najmanje deset godina. Mehanizam za okretanje je otkazao i opravka se ne isplati."

To je potvrdilo jedno Dankanovo podozrenje, koje je on sve do sada odbacivao kao optički privid. Velika parabola iznad njega odista se nalazila pod izvesnim malim uglom u odnosu na sve ostale; ona više nije predstavljala aktivan deo sistema Kiklop već je slepo buljila u nebo. Gubitak jednog - ili čak desetak elemenata - izazvao bi tek neznatan pad u efikasnosti džinovskog ustrojstva, ali, na žalost, bilo je to tipično za opšte stanje zapuštenosti u kome se nalazio sistem.

Još samo jedan krug i stići će na platformu. Dankan zastade da malo povraća dah. Uspinjao se sasvim polako, ali su noge već počele da ga bole od napora na koji uopšte nisu bile navikle. Karl nije pustio ni glasa od sebe; šta li on to radi, na ovom fantastičnom mestu starih trijumfa i pustih snova?

I kako će reagovati na ovo neočekivano i nesumnjivo neželjeno suočenje, na činjenicu da će se naći licem u lice?

Sa malim zakašnjenjem, Dankanu pade na um da uska platforma na visini od pedeset metara, uz ovu zastrašujuću gravitaciju, ne predstavlja baš najidealnije mesto za raspravljanje. On se osmehnu na sliku koju mu je ova predstava stvorila u svesti; bez obzira na stepen neslaganja među njima, nasilje je bilo sasvim nezamislivo.

Ili možda ne baš sasvim. Pa on je sam upravo pomislio na to...

Odozgo se sada nalazila uska traka rupičastog metalnog poda, koji je bio taman toliko širok da sadrži otvor za stepenište. Sa iskrenim uzdahom olakšanja, upirući se rukama zaprljanim rđom, Dankan se pope uz poslednjih nekoliko stepenika i obre se među čudovišnim ležišnim nosačima, zamuklim

hidrauličnim motorima, šumom kablova, mnoštvom ispremeštanih i povađenih olovnih cevi i tananim prepletom rebrastih nosača na kojima je počivala sada beskorisna stometarska parabola.

Od Karla i dalje nije bilo ni traga i Dankan pažljivo krenu oko antenskog stuba. Traka kojom je koračao bila je široka oko dva metra, a zaštitna ograda visoka gotovo do struka, tako da nije postojala neka stvarna opasnost. Pa ipak, on se držao što je mogao dalje od ivice i izbegavao je da pogleda u ponor dubok pedeset metara.

Tek što je napravio pola kruga, kada nastade pravi pakao. Iznenada se začu brujanje motora - muklo gruvanje ogromne mašinerije stavljene u pokret; kroz taj osnovni fon povremeno bi se razlegli protestni krici prenosnih zupčanika i ležišnih nosaca koji nisu želeli da budu uznemiravani.

Odasvud, džinovske zdele upravljene put neba počеше da se istovremeno i u savršenom pokretu okreću prema jugu; samo ova koja se Dankanu nalazila tik iznad glave bila je nepomična, slična oslepelom oku koje više nije kadro da reaguje na bilo kakve nadražaje. Buka je bila zastrašujuća i potrajala je nekoliko minuta. A onda je prestala isto tako naglo kao što je i počela; Kiklop je locirao novi cilj na koji će se usredsrediti.

"Zdravo, Dankane", reče Karl u iznenadnoj tišini. "Dobro došao na Zemlju." Dok je Dankanova pažnja bila privučena veličanstvenom paradom, on je izišao iz jedne male kabine u podnožju parabole i sada se spuštao niz viseće lestvice koje nisu baš ulivale poverenje. Dodatnu opasnost predstavljala je činjenica da se Karl koristio samo jednom rukom prilikom silaženja; drugom je čvrsto prigrlio veliku beležnicu i Dankan nije odahnuo sve dok se ovaj nije bezbedno dočepao platforme, koja se nalazila na udaljenosti od nekoliko metara. Nije se dalje primakao, već je ostao da stoji na mestu, posmatrajući Dankana potpuno bezizražajnog izraza lica, koje nije bilo ni prijateljsko ni neprijateljsko.

Zatim je usledila jedna od onih mučnih pauza kada ni jedna strana ne želi prva da progovori; dok je ta tišina trajala, Dankan je jednog časa postao svestan sveprisutnog zujanja koje je dopiralo odasvud. Ustrojstvo Kiklopa sada je bilo živo, dok su stotine njegovih motora-tragača radili u besprekornoj usaglašenosti. Nije bilo nikakvog vidljivog pokretanja velikih antena, ali one su se ipak micale brzinom od oko jednog centimetra u sekundi. Mnogobrojne facete Kiklopovog oka, pošto su prethodno upravile svoj pogled na izabrane zvezde, sada su se kretale određenom stopom potrebnom da se neutrališe okretanje Zemlje.

Kako je budalasto, u ovom zastrašujućem svetilištu posvećenom samom kosmosu, da se dva odrasla čoveka ponašaju kao deca, drsko čikajući jedan drugoga! Dankan je imao dvostruku prednost u iznenađenju i čistoj savesti; ništa nije mogao da izgubi ako prvi progovori. Nije, međutim, hteo da preuzme inicijativu i da možda u Karlu izazove neprijateljstvo, tako da je verovatno bilo najbolje započeti razgovor nekom bezazlenom opaskom.

Ali ne, ne vremenom - obim opštenja koji su Zemljani posvećivali toj temi bio je potpuno neverovatan - već nečim podjednako neutralnim.

"Ovo je bio najteži posao koga sam se latio od dolaska ovamo. Još ne mogu da verujem da se ljudi odista veru po planinama na ovoj planeti."

Karl je za trenutak premišljao o ovom sjajnom gambitu tražeći moguće zamke. Zatim slegnu ramenima i uzvрати.

"Najviša planina na Zemlji dve stotine puta premaša ovaj uspon. Ljudi se

penju na nju svake godine."

Led je konačno bio probijen i komunikacija uspostavljena. Dankan dopusti sebi uzdah olakšanja; u isto vreme, sada kada su stajali jedan pred drugim, njega je prenerazio Karlov izgled. Jedan deo zlatne kose pretvorio se u srebro i poprilično je nedostajao. Za godinu dana od kada su se poslednji put videli, Karl je izgledao kao da je ostario deset. Imao je mreždine, brižne bore oko očiju, a veđe su mu bile stalno natmurene. Takođe je izgledalo da se poprilično smanjio, za šta se nije mogla okriviti samo Zemljina teža, budući da joj je Dankan još podložniji. Na Titanu, on je uvek morao da podigne pogled kada bi hteo da osmotri Karla; sada, stojeći licem u lice, oči su im se nalazile na istom nivou.

Ali Karl mu je izbegavao pogled, neumorno se klateći u mestu i još uvek čvrsto stežući beležnicu koju je doneo iz kabine. Najednom, on priđe samom rubu platforme i naže se gotovo razmetljivom nehajnošću preko zaštitne ograde.

"Pazi šta radiš!" usprotivi se Dankan. "Postajem nervozan od toga." Upravo je to, kako je podozrevao, bila i svrha celog manevra.

"Što se ti brineš?"

Grub odgovor veoma je rastužio Dankana. Jedino je mogao da odgovori: "ako stvarno ne znaš, onda je prekasno da objašnjavam."

"Pa, jasno mi je da ovo nije kurtoazna poseta. Pretpostavljam da si video Kalindi?"

"Da. Video sam je."

"Šta smerate?"

"Ne mogu da govorim u ime Kalindi. Ona čak i ne zna da sam ja ovde."

"Šta Mekenzijevi smeraju? Za dobro Titana, svakako."

Dankan je znao da je bolje ne upuštati se u raspravu; čak ga nije ni razljutila ova sračunata provokacija.

"Sve što pokušavam da uradim, to je da izbegnem skandal - ako već nije kasno."

"Ne znam na šta misliš."

"Znaš ti vrlo dobro. Ko te je ovlastio da doputuješ na Zemlju? Ko ti snosi troškove?"

Dankan je očekivao da će Karl ispoljiti izvesne znake osećanja krivice, ali bio je u zabludi.

"Imam prijatelje ovde. Nešto se ne sećam da su i Mekenzijevi mnogo vodili računa o pravilima. Kako je Malkolm došao do ugovora za orbitalno snabdevanje gorivom oko Meseca?"

"To je bilo pre sto godina, kada je pokušavao da da zamah mladoj ekonomiji Titana. Sada, međutim, ne postoji nikakvo opravdanje za finansijske prekršaje.

Naročito ne iz čisto ličnih pobuda."

Bio je to, naravno, hitac naslepo, ali izgledalo je da je ipak pogodio nekakvu metu. Po prvi put, Karl je ostavio utisak da je izveden iz takta.

"Nemaš pojma o čemu govoriš", odbrusi on. "Jednoga dana, Titan će..."

Kiklop ga je blago, ali bespogovorno prekinuo. Sasvim su smeli sa uma polako kretanje velikih antena sa svih strana, pa čak više nisu bili svesni ni prigušenog zujanja stotina pogonskih motora. Do pre samo nekoliko sekundi, gornju platformu elementa 005 štiti je preokrenuti kišobran susedne zdele, ali sada njena senka nije više padala na njih. Veštačko pomračenje se okončalo i tropsko sunce stalo je da ih obasjava svom žestinom.

Dankan brzo zatvori oči dok su mu se tamne naočari prilagođavale jačini

sjaja. Kada ih je ponovo otvorio, obreo se u svetu oštro podeljenom između dana i noći. Sa jedne strane, sve je bilo vidljivo potpuno jasno, dok se u senci, na udaljenosti od samo nekoliko centimetara, uopšte ništa nije videlo. Kontrast između svetla i tame, pojačan naočarima, bio je toliko veliki, da je Dankan bez po muke mogao da zamisli kako se nalazi na bezvazдушnom Mesecu.

Takođe je postalo neprijatno toplo, naročito za Titance.

"Ako nemaš ništa protiv", reče Dankan, i dalje rešen da bude ljubazan, "pređimo sa druge strane u senku." Sasvim bi priličilo Karlu da odbije predlog, ili iz čiste tvrdoglavosti ili da bi ispoljio svoju nadmoćnost. On čak nije imao ni tamne naočari, premda je mogao da zaštiti oči beležnicom koju je držao uza se.

Na Dankanovo iznenađenje, međutim, Karl krotko krenu za njim ispusnom trakom u dobrodošlu senku severnog pročelja tornja. Puka banalnost prekida izgledala je da ga je sasvim izbacila iz koloseka.

"Rekoh", nastavi Dankan, kada su ponovo stali, "da naprosto pokušavam da izbegnem bilo kakvu neprijatnost koja bi mogla dovesti u nezgodan položaj bilo Zemlju, bilo Titan. Nema u tome ničeg ličnog i veruj mi da bi mi se više dopalo da je ovo neko drugi obavio umesto mene."

Karl nije odmah odgovorio, već se sagao i pažljivo smestio beležnicu na deo poda koji je u najmanjoj meri bio zahvaćen rđom. Ta kretnja je Dankana tako živo podsetila na stara vremena, da mu je nešto za trenutak zastalo u grlu, premda je svako takvo osećanje bilo krajnje besmisleno. Karl nikada nije bio u stanju da se valjano emocionalno izrazi ako mu ruke nisu slobodne, a sada je, očigledno, glavnu prepreku u tome predstavljala beležnica.

"Slušaj me pažljivo, Dankane", počeo on. "Ma šta da ti je Kalindi kazala..."

"Nije mi ništa rekla."

"Mora da ti je ona pomogla da me pronađeš."

"Čak ni to. Ona uopšte ne zna da sam ovde."

"Ne verujem ti."

Dankan slegnu ramenima i ne reče ništa. Strategija za koju se opredelio izgleda da je upalila. Nagovestivši da zna daleko više nego što je stvarno slučaj - a ovo poslednje je stvarno bilo malo - nadao se da će potkopati Karlovo samopouzdanje i da će se domoći novih priznanja. Ali šta preduzeti nakon toga, o tome još nije imao nikakvu predstavu; preostalo mu je jedino da se pouzda u Kolinovu maksimu o majstorskom upravljanju nepredviđenim.

Karl je sada počeo da korača napred-nazad tako uznemireno, da je Dankan po prvi put postao stvarno nervozan. Setio se Kalindinog upozorenja; takođe mu je još jednom palo na um, praćeno osećanjem nelagodnosti, da ovo uopšte nije najpogodnije mesto za ogledanje sa protivnikom koji je možda u izvesnoj meri neuravnotežen.

Iznenada, učinilo se da je Karl doneo odluku. Prekinuo je svoje nesigurno njihanje duž uskog ispusta i tako se naglo okrenuo na petama da se Dankan nehotice trže. A onda je, sa iznenađenjem i olakšanjem, shvatio da su Karlove rake ispružene u gestu koji znači molbu, a ne pretnju.

"Dankane", počeo on, glasom koji je sada bio potpuno promenjen. "Ti mi možeš pomoći. Ono što pokušavam da učinim..."

Izgledalo je kao da je samo sunce eksplodiralo. Dankan prekri rukama oči i čvrsto ih zgrči spram nesnosnog bleska. Začuo je Karlov krik i trenutak kasnije ovaj tresnu žestoko o njega, odbivši se odmah natrag.

Aktinična detonacija trajala je samo delić sekunde. Zar je moguće da je to bio grom? Ali šta je u tom slučaju sa grmljavinom? Trebalo je da usledi gotovo trenutno uz ovako sjajan blesak.

Kada se konačno odvažio da ponovo otvori oči, Dankan je ustanovio da mu vid nije oštećen, premda je gledao kroz koprenu ružičaste magle. Ali Karl, bilo je očigledno, više nije mogao da vidi; teturao se zaslepljeno, pokrivši čvrsto oči šakama. A onaj očekivani prasak groma nikako da stigne...

Da Dankan nije bio napola paralisiran od šoka, još je i mogao blagovremeno da dela. Sve se zbilo nekako usporeno, kao u snu; nije mogao da poveruje da je to stvarno.

Video je kako je Karl zakačio nogom dragocenu beležnicu koja je skliznula sa platforme i stala da pada dole, lepršajući poput neke neobične, bele ptice. Iako je bio zaslepljen, Karl mora da je shvatio šta je učinio. Potpuno pometen, beskorisno je posegnuo rukom u prazno, a zatim tresnuo u zaštitnu ogradu.

Dankan je pokušao da ga šcepa, ali bilo je kasno.

Čak i tako, situacija nije morala da bude tragična; ali godine i rđa učinile su svoje. Kada se izdajnički metal raspuknuo, Dankanu se učinilo da je Karl viknuo njegovo ime u poslednjem trenutku svog života.

Ali to nikada neće zasigurno saznati.

33. SLUŠAO CI

"Niste pod zakonskom prisilom", objasni ambasador Farel. "Ako želite, mogu da zatražim diplomatski imunitet za vas. Ali to ne bi bilo odveć mudro i moglo bi dovesti do raznih... ovaj... poteškoća. U svakom slučaju, ova istraga je od zajedničkog interesa za sve nas. Mi želimo da se ustanovi šta se dogodilo isto koliko i oni."

"A ko su to oni?"

"Čak i da to znam, ne bih vam mogao reći. Recimo, Zemaljska bezbednost."

"Još uvek imate te besmislice ovde? Mislio sam da su špijuni i tajni agenti nestali pre nekoliko stotina godina."

"Birokratija je samoodrživa - vi bi to trebalo da znate. Ali civilizacija će uvek imati svoja nezadovoljstva, da primenim jednu misao na koju sam skoro negde naisao. Iako policija izlazi na kraj sa većinom stvari, kao što je slučaj i na Titanu, postoje slučajevi koji nalažu poseban postupak. Uzgred budi rečeno, zamoljen sam da vam prenesem jemstva da će sve što budete kazali imati povlašćen tretman i neće biti objavljeno bez vašeg pristanka. A ako želite, poći ću sa vama moralne podrške radi, kao i da vam se uopšte nađem pri ruci."

Dankan još nije bio sasvim načisto koga, zapravo, ambasador zastupa, ali ponuda je bila razložna i on je prihvatio. Nije video ništa rđavo u jednom takvom privatnom sastanku; izvesna prava istraga očigledno je bila potrebna, a što manje publiciteta, to bolje.

Napola je očekivao da će ga povesti nekim zamračenim kolima na dugu, zaobilaznu vožnju do izvesnog velikog, podzemnog kompleksa u dubinama Virdžinije ili Merilenda; osetio se stoga donekle razočaran kada se obreo u jednoj maloj sobi stare zgrade Stejt departmenta, gde ga je radi razgovora čekao jedan pomoćnik podsekretara sa neverovatnim imenom Džon Smit. Naknadna proveravanja koja je Dankan predozeo, pokazala su da je ime bilo stvarno; međutim, ubrzo je postalo jasno da se u prostoriji nipošto nisu nalazili samo

radni sto i tri udobne stolice, koji su bili dostupni oku.

Dankanova podozrenja vezana za veliko ogledalo koje je prekrivalo pretežni deo jednog zida ubrzo su dobila potvrdu. Njegov domaćin - ili islednik, ako se baš drži do melodramatičnosti - spazio je smer Dankanovog pogleda i nepritvorno mu se osmehnuo.

"Sa vašim dopuštanjem, gospodine Mekenzi, voleli bismo da registrujemo ovaj sastanak. Tamo se nalazi još nekoliko učesnika koji posmatraju; oni će nam se možda pridruživati s vremena na vreme. Ako nemate ništa protiv, ja bih se uzdržao od predstavljanja."

Dankan ljubazno klimnu glavom prema ogledalu.

"Sasvim sam saglasan sa snimanjem", reče on. "Da li biste mi zamerili ako i ja koristim svoj minisek?"

Usledila je mučna tišina, koju je jedino narušio ambasadorov kikut.

Konačno, gospodin Smit odgovori: "Više bismo voleli da vam obezbedimo jedan primerak zapisnika. Mogu da vam obećam da će biti sasvim verodostojan."

Dankan nije dalje insistirao. Ukoliko bi neko spolja prepoznao koji od glasova, to bi možda moglo dovesti do izvesnih neprilika. U svakom slučaju, zapisnik mu je potpuno odgovarao; imao je razloga da se pouzda u vlastito pamćenje, tako da će lako moći da ispravi greške i dopuni izostavljeno.

"Onda, u redu", reče gospodin Smit, kome je očigledno laknulo. "Hajde da počnemo!"

Istog časa, nešto se čudno dogodilo sa sobom. Njena akustika naglo se preinačila; stekao se utisak kao da je iznenada postala znatno veća. Nije se mogla primetiti ni najmanja promena, ali Dankanu se ipak javio neprijatan osećaj nevidljivih prisutnosti svuda unaokolo. Bilo je nemoguće ustanoviti da li su skrovite prilike stvarno u Vašingtonu ili na nekom sasvim drugom kraju Zemlje, što je u njemu stvorilo nelagodnu, obnaženu senzaciju da je okružen nevidljivim slušaocima - i promatračima.

Trenutak kasnije, jedan glas mu se tiho obrati iz vazduha neposredno pred njim.

"Dobro jutro, gospodine Mekenzi; hvala vam što ste nam poklonili malo vašeg vremena i oprostite nam zbog ove konspirativnosti. Izvinjavamo se ako ste stekli utisak da sve ovo liči na neku špijunsku melodramu iz dvadesetog stoleća. Devedeset devet od sto puta ovakve mere predostrožnosti potpuno su nepotrebne, ali nikad se ne zna kada će uslediti onaj stoti put."

Glas je bio prijateljski i moćan, veoma dubok i zvonak, ali kao da je u njemu ipak postojalo nešto neprijatno. Kompjuter? upita se Dankan. Pretpostavka je bila odveć lako donesena; u svakom slučaju, nikako se nije mogla ustanoviti razlika između vokalizacije kompjutera i ljudskog govora - a naročito ne sada kada se u mehanički govor mogao inkorporirati dovoljan broj zastajkivanja, u smislu "hm" i "ovaj", nepotpunih rečenica i naizgled autentičnih gramatičkih grešaka, što je kod ne-elektronskog učesnika u razgovoru dovodilo do opuštenosti. Nagađao je da sluša čoveka koji govori kroz uređaj za prerusavanje glasovne modulacije.

Dankan je još uvek pokušavao da ustanovi da li je potrebno da nešto odgovori, kada mu se obratio novi glas, ovoga puta sa udaljenosti od otprilike pola metra od njegovog levog uha.

"Osećamo se dužni da vas odmah uspokojimo u jednom pogledu, gospodine Mekenzi; koliko možemo da ustanovimo, nijedan zemaljski zakon nije prekršen. Ne nalazimo se ovde da bismo sproveli istragu o zločinu - već samo da odgonetnemo

jednu tajnu, da razjasnimo okolnosti jedne tragedije. Ako je cela stvar u suprotnosti sa nekim titanskim kodeksom, onda je to samo vaš problem - a ne i naš. Nadam se da me razumete."

"Razumem vas", uzvratila Dankan. "Pretpostavljao sam da tako stoje stvari, ali mi je milo što ste mi to i potvrdili."

Ovo je zbilja predstavljalo olakšanje, ali nipošto nije značilo i da može da se opusti. Možda je ta izjava upravo i ono što doslovce izgleda - prijateljska molba za saradnju. No, ipak nije isključeno da je posredi neka zamka.

Ženski glas oslovio ga je neposredno iza njega i on je jedva obuzdao refleksnu kretnju da se okrene i pogleda sagovornika. Da li je ovo sasvim nepotrebno pomeranje zvučnog fokusa predstavljalo hotimičan pokušaj da se on dezorijentiše? Koliko li su ga samo smatrali naivnim?

"Kako bismo svi uštedeli na vremenu, reći ću vam da raspoložemo detaljnim, sažetim izvodom dokumentacije o životu gospodina Helmera." Baš kao i o mom, pomisli Dankan. "Vaša vlada bila je veoma predusretljiva u ovom pogledu, ali nije isključeno da vi imate neke informacije koje su nam još nepoznate, budući da ste mu bili jedan od najprisnijih prijatelja."

Dankan klimnu glavom, ali ne reče ništa. Znaju oni već sve o tom prijateljstvu, kao i kako se okončalo.

Kao da odgovara na neki skriveni signal, gospodin Smit otvori svoju aktentašnu i stavi jedan mali predmet na sto.

"Prepoznajete ovo, zar ne?" nastavi ženski glas. "Porodica Hemler zamolila nas je da vam ga dostavimo na čuvanje, zajedno sa ostalim stvarima koje su pripadale pokojniku."

Videvši Karlov minisek - potpuno isti model kao i njegov - Dankan je doživeo takav šok, da poruka koja je usledila potom uopšte nije stigla do njegovog uma. Trenutak kasnije, on se trže i reče: "da li biste ponovili to što ste kazali, molim vas."

Usledio je iznenađujuće dug razmak do odgovora, tako da se on zapitao ne nalazi li mu se možda sagovornik na Mesecu; u daljem toku seanse, Dankan je postao gotovo i veren u to. Dok su svi ostali islednici smesta reagovali, jedino je u slučaju žene postojalo stalno zakašnjenje.

"Helmerovi su zamolili da se vama daju na čuvanje stvari njihovog sina dok se ne obave formalnosti oko zaostavštine."

Bio je to potez mira povučen preko groba svih njihovih nada; Dankan je osetio kako ga oči peku od suza koje nisu htele da poteku. Netremice je gledao u pregršt mikroelektronike na stolu, nemajući volje čak ni da je dodirne. Tu su se nalazile sve Karlove tajne; da li bi ga Helmerovi zamolili da prihvati to i u slučaju da su imali nešto što su želeli da sakriju? Postojalo je, međutim, mnogo stvari, Dankan je bio siguran, koje je Karl držao u tajnosti čak i od svoje porodice; u miniseku je sigurno stajalo zapretno obilje toga što je jedino njemu bilo pozoato. Razume se, o neprikosnovenosti tih tajni pomno se brinula neka brižljivo odabrana šifra, koja je po svoj prilici bila povezana sa uređajem za automatsko brisanje, kako bi se predupredilo neovlašćeno posezanje.

"Razume se", nastavi glas sa Meseca ako je stvarno bio sa Meseca "nas zanima ono što je zabeleženo u miniseku. Posebno bi nam bio dragocen eventualni spisak veza na Zemlji - adrese ili lični brojevi."

Da, pomisli Dankan, sasvim razumljivo. Ubeđen sam da biste već i sami pokušali da malo pronjuškate, samo da se ne bojite mogućnosti automatskog

brisanja, tako da najpre želite da probate manje opasne načine. Zamišljeno je posmatrao malu kutiju na stolu sa njenim mnogobrojnim dugmadima i sada zatamnjenim uskim ekranom. Bila je to naprava koja je po složenosti nadmašala sve snove ranijih razdoblja - u doslovnom smislu reči, mikro-simulakrum ljudskog mozga. U njemu su ležale milijarde bita informacija, uskladištene u beskrajnim atomskim ustrojstvima, koje su čekale da ih prizove u postojanje pravi signal - odnosno izbriše pogrešan. Ovog časa, uređaj je bio beživotan, inertan; vodovi za časovnik i kalendar i dalje rade, otkucavajući sekunde, minute i dane koji Karlu više ništa nisu značili.

"Pitali smo gospodina Armanda Helmera da li mu je možda sin poverio neku šifru, kako to već biva u ovakvim slučajevima. Uskoro ćete o tome čuti nešto više. U međuvremenu, ništa se neće preduzeti da se pokuša sa repro-dukcijom. Sa vašom dozvolom, voleli bismo da za sada zadržimo minisek."

Dankana su već počele da zamaraju ove odluke donošene u njegovo ime - a Helmerovi su, ovamo, naložili da on preuzme sve Karlove stvari. Nije, međutim, bilo svrhe protiviti se; čak i kada bi to učinio, nesumnjivo bi iskrsla neka zakonska formalnost, slično ovim tajanstvenim glasovima koji se materijalizuju u vazduhu oko njega.

Gospodin Smit ponovo posegnu u svoju aktentašnu.

"A sada nešto drugo - siguran sam da i ovo prepoznajete."

"Da. Karl je obično imao uza se beležnicu. Je li to ista koju je nosio kada..."

"Jeste, ta je. Da li biste hteli da je malo prelistate i da vidite postoji li nešto što vam se čini neobičnim... upadljivim... od bilo kakve vrednosti za ovu istragu? Čak i ako bi vam izgledalo krajnje beznačajno ili nebitno, molimo vas, nemojte se ustručavati da to pomenete."

Kakav tehnološki raskol, pomisli Dankan, leži između ova dva predmeta! Minisek predstavlja trijumf neoelektronske ere; beležnica, naprotiv, postoji u doslovce neizmenjem obliku već najmanje hiljadu godina - baš kao i olovka privezana za nju. Bilo je istine u opaski koju je izrekao neki filosof istorije, da, naime, čovečanstvo nikada potpuno ne napusta ni jedno od svojih starih oruđa ili alatki. Pa ipak, Karlova beležnica oduvek je predstavljala i izvesnu afektaciju; on je bio kadar za pravljenje stručnih inženjerskih crteža, ali nikada nije ispoljio nijedan pravi znak umetničke nadarenosti.

Dok je polako okretao listove, Dankan je pomno bio svestan skrivenih očiju svuda oko sebe. Nije moglo biti ni tračka sumnje da je svaka od ovih stranica brižljivo snimljena, pri čemu su korišćene sve tehnike kadre da otkriju nevidljive znake ili nešto što je obrisano. Bilo je malo verovatno da će on moći da doda nešto novo ispitivanjima koja su već obavljena.

Kako je izgledalo, Karl je koristio beležnicu da zapiše sve što bi ga zanimalo, da vodi svojevrstan dijalog sa samim sobom, kao i da izražava osećanja. Bilo je tu i zagonetnih reči i brojeva, pisanih sitnim, odmerenim rukopisom, delovi proračuna i jednačina, matematičke skice...

Postojali su i svemirski pejzaži, očigledno grubi crteži raznih prizora na spoljnim mesecima, sa saturnovim krugom i elipsom koji stoje na nebu...
...kružni dijagrami, sa mnoštvom proračuna punih lambdi i omega, omega i vektorskog označavanja, koje je Dankan mogao da prepozna, ali ne i da razume...
a onda, iznenada, iz stranica bezličnih pribeleški i pomalo bezmislenih skica izronilo je nešto što je odisalo životom, nešto što je moglo da predstavlja ostvarenje pravog umetnika - portret Kalindl, crtan primetnom, zaljubljenom

brižnošću.

Trebalo je da ga trenutno prepozna, ali, nekim čudom, Dankan je delić sekunde prazno zurio u njega. Ovo nije bila Kalindi koju je on sada pozoavao, jer stvarna žena već je poodavno učinila zastarelom sliku iz prošlosti. Pred njegovim očima stajala je Kalindi kakvu su je obojica upamtili - devojka večno smrznuta u stereo kocki, van domašaja Vremena.

Dankan je nekoliko dugih minuta posmatrao sliku pre no što je okrenuo stranicu. Odista je bila izvrsna - ni malo slična ostalim crtežima. Ali koliko li je puta samo Karl crtao, stalno iznova, u toku svih ovih godina?

Niko mu se nije oglasio iz okolnog vazduha, niti mu je prekidao tok misli. I konačno, on nastavi listanje.

...novi proračuni... heksagonalni gonalvi sklopovi koji se postpuno smanjuju u daljini - hej, pa naravno!

"Ovo je rešetka titanita, ali brojevi koji su joj dopisani ne govore mi ništa. Liče na neku zemaljsku šifru za videti."

"U pravu ste. Ispostavilo se da je to broj jednog stručnjaka za drago kamenje ovde u Vašingtonu. Ali nije posredi Ivor Mandel"stam, ako ste na njega pomislili. Osoba o kojoj je reč tvrdi, međutim, da gospodin Helmer nikada nije stupio s njom u vezu i mi joj verujemo. Možda je u pitanju broj koji je on nekako pribavio, zapisao ga, ali ga nikada nije upotrebio."

...novi proračuni, sada prošarani mnoštvom frekvencija i faznih uglova.

Nesumnjivo stvari vezane za komunikacije - Karlov redovan posao...

...geometrijske škrabotine, od kojih se većina temeljila na motivu heksagona...

...ponovo Kalindi - samo ovlašna skica ovoga puta, bez tračka zaljubljene brižnosti kojom se odlikovao prethodni crtež...

...sačno ustrojstvo malih krugova, viđenih u ravni i iskošeno. Samo ih je nekoliko bilo iscrtano sa pojedinostima, premda im je ukupan broj očigledno dostizao više stotina. Objašnjenje je takođe bilo očigledno.

"Sistem Kiklop - da, uneseno je mnoštvo elemenata i određene su ukupne razmere."

"Zbog čega mislite da ga je to toliko zanimalo?"

"Pa, stvar je sasvim prirodna - posredi je najveći i najčuveniji radio-teleskop na Zemlji. Često smo razgovarali o njemu."

"Da li je ikada pominjao da će ga posetiti?"

"Vrlo verovatno - ili, ne sećam se. Uostalom, to je bilo pre više godina."

Crteži na narednih nekoliko stranica, iako su bili prilično grubi i dijagramski, nesumnjivo su predstavljali pojedinosti Kiklopa - postolja antena, mehanizmi za praćenje objekta, zatamnjeni odsecci kružnica, prošarani dodatnim proračunima. Jedan crtež bio je započetak, ali nikada završen; Dankan ga pogleda tužno, a zatim okrenu stranu. Kao što je i očekivao, naredni list bio je prazan.

"Žao mi je što moram da vas razočaram", reče on, zaklapajući beležnicu,

"ali iz svega ovoga ne mogu ništa da izvučem. Osnovna delatnost Kar... ovaj, gospodina Helmera bila je nauka o komunikacijama; on je značajno doprineo projektovanju veze između Titana i unutrašnjih planeta. Sve su ovo fragmenti njegovog rada; zanimanje koje je ispoljio sasvim je razumljivo i ja ne vidim ništa neobično u tome."

"Možda je tako, gospodine Mekenzi, ali vi još niste završili."

Dankan začuđeno pogleda u prazninu pred sobom. A onda podsekretar Smit

pokaza rukom prema beležnici.

"Nemojte nikada uzimati stvari zdravo za gotovo", reče on blago. "Počnite sa drugog kraja."

Osetivši se pomalo glupo, Dankan ponovo otvori beležnicu, ali ovoga puta otpozadi, shvativši da je Karl koristio sa obe strane.

Unutrašnjost korica bila je čista, ali se zato na prvoj stranici nalazila samo jedna, zagonetna reč: Argus. Dankanu ona ništa nije govorila, premda su mu na rubu sećanja zatitrale neke slabašne i nerazgovetne asocijacije iz istorije. Okrenuo je tu stranicu - i doživeo jedan od najvećih sokova u svom životu.

Dok je ispunjen nevericom zurio u crtež koji se prostirao celom površinom hartije, najednom kao da se vratio do Zlatnog Spruda. Nije moglo biti nikakve zabune; pa ipak, koliko je njemu bilo poznato, Karl nikada nije ispoljio ni najmanje zanimanje za pojednosti zemaljske zoologije. Sama pomisao da bi bilo kog Titanca mogla oduševiti morska biologija bila je pomalo neprilična.

Uprkos, tome, ovde se nalazio podroban crtež, sa pomno izrađenom perspektivom u sklopu ovlaš naznačenih x, y i z osa, bodljikavog morskog jeza, diademe. Bilo je prikazano samo desetak tih tankih, zrakastih igala, ali sasvim se lako moglo zaključiti da su one načičkane svuda unaokolo, kao i da ih ima više stotina.

Već je i ovo bilo zadivljujuće, ali postojalo je nešto što je izazivalo još veću zapanjenost. Na ovaj crtež mora da je utrošeno mnogo časova predanog rada. Karl je posvetio jednom neprivačnom, malom beskičmenjaku - koga jamačno nikada nije video u životu! - istu meru ljubavi i umešnosti kojom je izradio portret Kalindi.

Stojeći obasjani jarkom sunčevom svetlošću pred starim zdanjem Stejt departmenta, Dankan i ambasador morali su da sačekaju pet minuta dok se prvi naredni transporter glatko i bešumno nije spustio u Virdžinija aveniju. Nikoga nije bilo u blizini ko bi ih čuo, tako da Dankan reče glasom koji je odavao pritajenu hitnju: "da li to "Argus" znači vama nešto?"

"Da, znači mi, ali proklet bio ako vidim kakve veze ima sa svim ovim. Još uvek mi je nešto ostalo od klasičnog obrazovanja i ako se grdno ne varam, Argus je bilo ime Odisejevog starog psa. Životinja je prepoznala gospodara kada se, posle dvadesetogodišnjih lutanja, vratio kući na Itaku, a zatim je uginula."

Dankan je pomno razmišljao o ovoj informaciji nekoliko sekundi, ali je na kraju slegao ramenima.

"U pravu ste - nema nikakve veze. Još, međutim, želim da saznam zbog čega se ovi ljudi sa kojima sam se sreo - ili se možda nisam sreo - toliko zanimaju za Karla. Sami su priznali na početku da ne postoji nikakva sumnja da je on radio bilo šta protivzakonito, bar što se tiče zemaljskih propisa, a ja podozrevam da je on, u najgorem slučaju, samo okrnjio titanski kodeks, ali da ga nije i narušio."

"Samo trenutak - samo trenutak!" prekide ga ambasador. "Podsetili ste me na nešto." Lice mu se pomalo melodramski izobličilo, a zatim ponovo samo ispravilo. Osvrnuo se sumnjičavo oko sebe, ponovo se uverio da ih niko ne može čuti, kao i da ih od sletanja transportera deli još tri minuta, kako je pokazivao kvarcni indikator.

"Mislim da sam naslutio nešto, ali mi nemojte zameriti mnogo ako vam se bude učinilo da sam odveć dao mašti na volju..."

Svaki organizam ima odbrambene mehanizme kojima se štiti. Upravo ste imali prilike da se sretnete sa jednim - sa delom sistema bezbednosti Zemlje. Ova

posebna grupa, ma kakve bile njene odgovornosti, verovatno se sastoji od sasvim malog broja vaznih pojedinaca. Mislim da znam većinu njih - u stvari, jedan glas... ali to sad nije važno...

Moglo bi se reći da je to odbor sa ulogom psa-čuvara. Takav odbor mora da ima svoje ime - tajno ime, razume se. U sklopu posla koji obavljam povremeno dolazim u priliku da čujem slična imena koja odmah pomno zaboravljam..."

"Elem, i Argus je bio pas-čuvar. Postoji li bolje ime, onda, za jednu ovakvu grupu? Imajte, međutim, na umu: ja i dalje ne tvrdim ništa. Ali pomislite samo koliko bi to bilo nezgodno za jednu tajnu organizaciju da ustanovi kako se njeno ime pominje u sklopu krajnje tajanstvenih okolnosti."

Teorija je bila prilično verovatna i Dankan je bio uveren da je ambasador ne bi postavio da nije raspolagao veoma jakim razlozima. Ali njome ni pola stvari nije rešeno.

"Sve je to lepo i krasno i ja ću se rado saglasiti, ali kakve veze cela ta stvar ima sa crtežom jednog morskog ježa? Čini mi se da polako silazim s uma."

Transporter se glatko zaustavio pred njima i ambasador mu pokaza rukom da uđu.

"Ako to može da vas uteši, Dankane, i sa mnom je isti slučaj. Rado bih žrtvovao pozamašan deo svojih skromnih penzijskih prinadležnosti kada bih sada mogao da prislušujem razgovor podsekretara Smita i njegovih nevidljivih prijatelja."

34. POSAO I ŽELJA

Nikako se nije moglo reći da Dankan, koji je stajao kraj prozora u Kalindinom stanu, ne posmatra odozgo gusti saobraćaj 57. ulice neke prohladne zimske noći, dok su prve snežne pahulje polako padale dole, topeći se čim bi dodirnule zagrejane pločnike. Ali sada je bilo leto, a ne zima; osim toga, čak ni limuzina predsednika Bernštajna nije bila toliko stara kao kola koja su se bešumno kretala stotinak metara ispod. On je gledao prošlost, po svoj prilici hologramski snimak sa kraja dvadesetog stoleća; pa ipak, iako je Dankan znao da se, u stvari, nalazi pod zemljom, ništa nije moglo da uveri njegova čula u verodostojnost te činjenice.

Konačno je bio sam sa Kalindi, ali u okolnostima koje mu samo do pre nekoliko dana ni u snu ne bi pale na pamet. Predstavljalo je čistu ironiju da sada, kada mu se najzad ukazala prilika, oseća tek sasvim slabašan titraj želje!

"Šta je to?" upita on podozrivo, kada mu je Kalindi pružila vitak kristalni pehar, u kome se nalazilo nekoliko centimetara kao krv crvene tečnosti.

"Ako ti i kažem, naziv ti ništa neće značiti; a ako ti budem otkrila cenu, uplašićeš se i nećeš ni liznuti. Kušaj sasvim polako; nikada ti se neće ukazati druga prilika, a činiće ti dobro."

Stvarno je bilo dobro - pitko, pomalo slatko i, kako se Dankanu neopozivo učinilo, nabijeno sa nekoliko megatona zapretene energije. Ispijao ga je odista sasvim polako, posmatrajući istovremeno Kalindi koja je stala da kruži po sobi.

Nije tačno znao šta da očekuje, pa ipak njen stan predstavljao je izvesno iznenađenje. Bio je gotovo elementarno jednostavan, ali zato prostran i skladno lep, sa golubije-sivim zidovima, plavom tavanicom zasvođenom poput samog neba i

zelenim tepihom koji je stvarao utisak kao da neko malo more trave udara talasima o zidove. Unaokolo, jedva da se nalazilo desetak komada nameštaja: četiri duboke, meke fotelje, dva kauča, zatvoren pisaći sto, staklena vitrina puna tananog i krhkog kineskog porcelana, niski sto na kome su ležale neka kutijica i jedna izvrsna knjiga o naivnim umetnicima dvadeset drugog stoleća - i, razume se, sveprisutna domzola, čiji je ekran sada ispunjavala arabeska apstraktne umetnosti, veoma daleko od naive.

Čak i da nije postojala sila teže da ga na to podseti, nije bilo opasnosti da Dankan smetne s uma da je na Zemlji. Sumnjao je da se na bilo kojoj drugoj planeti mogao naći privatni stan ovako otmeno namešten; njemu se, međutim, ne bi dopalo da tu živi. Sve je bilo nekako odveć savršeno i u prevelikoj meri je ispoljavalo zemaljsku opsednutost prošlosti. Iznenada se setio opaske ambasadora Farela: "Mi još nismo dekadentni, ali to će biti naša deca." Ovim poslednjim, bilo je obuhvaćeno upravo Kalindino pokolenje; možda je ambasador bio u pravu...

Ponovo je gucnuo piće, i dalje posmatrajući kako Kalindi orbitira po sobi. Očigledno nezadovoljna, ona je pomerila jednu stolicu za neopažljiv delić centimetra i otprilike u istoj meri doterala položaj jedne slike. Zatim se vratila do kauča i sela pokraj njega.

Malo pribranija sada, ona se naže preko niskog stočića i uze kutiju koja je stajala na njemu.

"Jesi li već imao prilike da vidiš ovu stvarčicu?" upita ona kada je otvorila poklopac.

U kadifenom gnezdu ležalo je nešto što je ličilo na veliko, srebrno jaje, otprilike dvostruko obimnije od stvarnih jaja koja je Dankan video u hotelu Stogodišnjica.

"Šta je to?" upita on. "Neka skulptura?"

"Uzmi ga - ali pazi dobro da ga ne ispustiš."

Uprkos upozorenju, to se umalo nije dogodilo. Jaje nije bilo osobito teško, ali je zato izgledalo kao živo - pa čak i kao da mu se meškolji u šaci, premda se nije mogla primetiti ni najmanja kretnja. Pa ipak, kada ga je podrobije osmotrio, uspeo je da razabere slabašne, opalizujuće pruge koje su promicale njegovom površinom, u magnovenju zamućujući ogledalastu ljusku. Veoma su nalikovale talasima toplote, ali nije postojala nikakva odgovarajuća senzacija vreline.

"Stavi ga među obe šake", uputi ga Kalindi, "i zatvori oči."

Dankan je poslušao, uprkos gotovo neodoljivom nagonu da vidi šta se, zapravo, zbiva sa neobičnim predmetom koji je držao u rukama. Osetio se potpuno pometen, pošto je najednom stekao utisak da ga izneverava čulo dodira - najpouzdaniji od svih čovekovih glasnika iz spoljnog sveta.

Izgledalo je, naime, kao da se sama tvar od koje je sačinjeno jaje neprekidno menja. Više nije delovala kao metal; ma koliko to bilo neverovatno, sada mu se činilo da je krznena. Lako je mogao da poveruje kako miluje neku dlakavu životinjicu - kakvo mače, na primer...

Ali to je potrajalo samo nekoliko sekundi. Jaje je zatreperilo, postalo čvrsto i hrapavo - kao da je načinjeno od šmirgle, toliko grube da mu je gotovo grebala kožu...

...zatim se šmirgla pretvorila u saten, tako gladak i svilast da je on gotovo poželeo da ga pomiluje. Jedva da je imao vremena da reaguje na ovaj poticaj, kada se jaje razvodnilo i postalo želatinosno; izgledalo je kao da će

da mu procuri kroz prste i Dankan se s naporom obuzdao da ga sa gađenjem ne odbaci. Jedino mu je svest da se to stvarno ne događa dala snagu da zauzda refleksni pokret. ..

...a onda je postalo drveno; nije bilo nikakve sumnje u to, pošto je mogao da oseti čak i godove...

...pre no što se rastočilo u mnoštvo zasebnih čekinja, tako oštih i igličastih da su mu odista bockale kožu...

Bilo je i takvih senzacija koje on čak nije ni znao kako bi nazvao; jedne su bile prijatne, većina neutralna, a neke, pak, tako nelagodne da je on samo s mukom uspevao da se uzdrži i ne otrese jaje od sebe. Konačno, kada je među sklopljenim dlanovima Dankan iskusio jedinstven, neuporediv dodir ljudske kože, nije više mogao da obuzda radoznalost i zapanjenost. Otvorio je šake i ugledao u dlaku isto srebrno jaje kao i onda kada ga je uzeo, premda je sada imao utisak da u rukama drži sapun.

"Šta je ovo, za ime boga?" uzviknu on.

"Taktoid. Nisi ranije čuo za njih?"

"Ne."

"Zadivljujuće, zar ne? Deluje na čulo dodira kao što kaleidoskop deluje na čulo vida. Ne, nemoj me pitati kako funkcioniše - znam samo da ima neke veze sa kontrolisanim električnim podražajima."

"Za šta služi?"

"Zar sve mora da ima neku svrhu? To je samo igračka... novotarija. Ali imala sam veoma jak razlog što sam ti ga pokazala."

"Oh, znam. "Poslednji modni krik sa Zemlje"."

Kalindi se setno osmehnu; shvatila je na šta Dankan cilja. To ih je oboje u sećanju vratilo na one dane skupa provedene na Titanu, od kojih ih je sada delio čitav ljudski vek.

"Dankane", reče ona tako tihim glasom da je on jedva razabrao reči,

"misliš li da sam ja jedini krivac?"

Sedeli su dva metra jedno od drugog na kauču i on je morao prilično da se okrene da bi se našao licem u lice sa njom. Žena koju je sada video nije više bila samouvereni izvršni službenik i impresario kakvu ju je upoznao na Titaniku, već nesrećna i nesigurna devojka. Nije bio siguran koliko će ovo skrušeno i pokajničko raspoloženje potrajati, ali ovog časa izgledalo je iskreno.

"Kako bih ja to mogao da znam?" uzvрати on. "Još uvek pipam u potpunom mraku. Nemam pojma šta je Karl radio na Zemlji ni zašto je došao ovamo."

Bilo je to samo delimično tačno, Karlov minisek počeo je da otkriva svoje tajne. Ali Dankan još nije bio rad da o tome razgovara bilo sa kim, a ponajmanje sa Kalindi.

Pogledala ga je sa izrazom blagog iznenađenja i odgovorila: "Hoćeš da kažeš da ti nikada nije rekao - tokom svih ovih petnaest godina?"

"Šta da mi nije rekao?" upita Dankan.

"Šta se dogodilo poslednje noći na Mentoru."

"Nije", uzvрати Dankan bolno polako. "Nikada nismo razgovarali o tome."

I posle toliko godina, to neverstvo i dalje je predstavljalo gorku uspomenu. Sada mu je, razume se, bilo jasno da ništa nije obavezivalo dvoje mladih ljudi, kao što su bili Karl i Kalindi, da, obuzeti vlastitim jadom, uopšte haju za osećanja dečaka koji ih je oboje obožavao. Više im ništa nije mogao prebaciti zbog toga; pa ipak, negde duboko u srcu on im nikada nije

oprostio.

"Nisi, dakle, znao da smo koristili "Mašinu Radosti"."

"Oh, ne!"

"Bojim se da je tako. Ali ideja nije bila moja. Karl je insistirao, a ja nisam umela da mu se oduprem. Bila sam, međutim, dovoljno prisebna da je sama ne upotrebim. Odnosno, primenila sam je pri veoma niskoj snazi..."

"Pa te naprave su nezakonite čak i danas. Kako je moguće da se ona našla na Mentoru?"

"Postojalo je na Mentoru mnoštvo stvari o kojima se čak nije ni slutilo."

"Uopšte ne sumnjam u to. I šta se dogodilo?"

Kalindi ponovo ustade i poče nervozno da se šetka; kada je nastavila, izbegavala je da sretne Dankanov pogled.

"Ne volim čak ni da mislim o tome; još me i sada plaši; odlično razumem zašto ljudi tako beznadežno stiču neodoljivu naviku. Pretpostavljam da prstima još nikada nisi dodirnuo ništa tako... pa, mislim da je jedina reč opipljivo... kao što je taktoid. Mašina Radosti predstavlja potpuno istu stvar; ona uzrokuje da stvarni život izgleda bleđ i ništavan - a Karl je, ne zaboravi, upotrebio napravu pri punoj snazi. Kazala sam mu da to ne čini, ali on se samo nasmejao. Bio je ubeđen da će umeti da se odupre..."

Da, pomisli Dankan, to sasvim liči na Karla. On, doduše, nikada nije video Pojačivač Osećanja, ali znao je da se jedan nalazi - pod pomnim nadzorom - u centralnoj bolnici Oaze. Bilo je to veoma korisno psihijatrijsko oruđe, ali kada se negde sredinom stoleća pojavila u prodaji njegova jednostavna, portabl verzija, ubrzo prozvana "Mašina Radosti", ono se poput zaraze raširilo po nastanjenim svetovima. Niko nije imao pojma koliko je ovaj uređaj satro još nezrelih, mladih umova. "Pregoravanje mozga" bila je najteža bolest šezdesetih godina, a kada je epidemija prošla, ostavila je iza sebe na stotine emocionalnih olupina. Karl je to srećom izbegao...

Ali, naravno, on to ipak nije izbegao. To je, dakle, predstavljao pravi uzrok "nervnog sloma", kao i objašnjenje promene njegove ličnosti. Dankan je počeo da oseća ljutiti bes prema Kalindi. Nije verovao u njene svečane izjave o nevinosti; morala je još onda drugačije da postupa. Ali deo njegove srđbe temeljio se i na moralnoj osudi; zamerao je Kalindi što je ona živa, dok Karl leži smrknut u adenskoj mrtvačnici kao neka blistava mramorna statua, koju je vreme naružilo, ali i koja je potom brižljivo restaurisana. Tu je morao da sačeka dok se ne razmrse sve zakonske zavrzlake oko zaostavštine vanzemaljskog pokojnika. Bila je to dodatna dužnost koja je i pala na Dankanova pleća; učinio je sve što je smatrao neophodnim pre oproštaja sa prijateljem koga je izgubio davno pre njegove smrti.

"Mislim da sam stekao globalnu predstavu", nastavi Dankan tako grubim tonom da ga Kalindi iznenađeno pogleda, "ali ispričaj sve do kraja - šta se zatim dogodilo?"

"Karl je počeo da mi šalje duge, luckaste poruke - bile su to specijalne, zapečaćene pošiljke. Govorio je da nikada neće biti kadar da zavoli nikoga drugog, na šta sam mu ja uzvraćala da ne bude lud, nego da me zaboravi što pre može, pošto i onako nećemo biti u prilici da se ikada više vidimo. Šta sam drugo mogla da mu kažem? Uopšte nisam shvatala da je taj savet potpuno beskoristan - kao kada bi rekao čoveku da prestane da diše. Stidela sam se tada da to pitam i tek sam godinama kasnije otkrila kako "Mašina Radosti" deluje na mozak."

"Vidiš, Dankane, on je govorio doslovnu istinu kada je kazao da nikada neće moći da voli nikog drugog. Kada "Mašine Radosti" prekomerno nadraže centre zadovoljstva, onda nastaje stalni, gotovo neuklonjivi poriv želje. Psiholozi nazivaju to elektro-utiskivanje; mislim da sada postoje tehnike da se ono otkloni, ali ih nije bilo pre petnaest godina, čak ni na Zemlji. A svakako ne na Titanu."

"Ubrzo sam prestala da mu odgovaram; naprosto, ništa nisam imala da kažem. Od njega su i dalje stizale poruke nekoliko puta godišnje; zaklinjao se da će pre ili kasnije doći na Zemlju. Nisam ga ozbiljno shvatala."

Možda i nisi, pomisli Dankan; ali uveren sam da ti nije bilo baš preterano krivo zbog svega. Mora da je veoma laskavo držati u šaci nekoga ko je tako nadaren i lep kao što je bio Karl - čak i ako je on ropstva zapao slučajno, uz pomoć mašine...

Sada mu je postalo sasvim jasno zbog čega su se svi Karlovi potonji brakovi i veze tako žestoko raspadali. Oni su bili osudeni na propast od samog početka. Između Karla i sreće stalno bi se isprečila Kalindina slika - taj nedostižni ideal. Kako je on samo morao biti usamljen! I koliko je nesporazuma moglo da se izbegne da se samo na vreme saznalo za pravi uzrok njegovog ponašanja.

Pa ipak, možda se ništa nije moglo učiniti, a u svakom slučaju bilo je beskorisno sada maštati o propuštenim prilikama. Koji je ono stari filosof jednom kazao: "Ljudska rasa nikada neće upoznati sreću sve dok se budu izgovarale reči: "Da se samo..."."

"Mora, onda, da si se prilično iznenadila kad se on stvarno pojavio."

"Nisam; on mi je to u nekoliko navrata nagovestio i ja sam ga napola očekivala dobrih godinu dana. Onda me je konačno pozvao iz Port van Alena, obavestivši me da je upravo stigao na jednom vanrednom letu i da ćemo se videti čim se ponovo bude privikao na silu teže."

"Bio je to brod koji je prevozio zalihe sa Zemlje; vraćao se prazan i bio je prilično brz. No, ipak mu je bilo potrebno pedeset dana da stigne."

Osim toga, to nije bilo baš najudobnije putovanje, dodade Dankan za sebe - pedeset dana u jednom svemirskom teretnom vagonu uz minimum sistema za održanje života. Kakva suprotnost Sirijusu! Bilo mu je žao oficira koji su bezazleno podlegli Karlovom ubeđivanju i nadao se da im Istražni sud neće upropastiti karijere.

Kalindi je uspela da se malo pribere; prestala je da nervozno šetka i ponovo se pridružila Dankanu na kauču.

"Nisam bila sasvim sigurna da li želim da ga ponovo vidim, posle toliko godina, ali dobro sam znala koliko je on odlučan; bilo bi beskorisno pokušati da ga izbegavam. I tako... mislim da možeš da kažeš kako sam izabrala liniju manjeg otpora."

Za trenutak se setno nasmešila, a zatim nastavila: "Naravno, sve se izjalovilo i ja sam to morala da znam. Tada smo videli na telenovostima da si ti upravo stigao na Zemlju."

"To je sigurno bio šok za Karla. Šta je kazao?"

"Bio je prilično škrt na rečima, ali videla sam da je uznemiren i veoma iznenađen."

"Mora da je bar nešto rekao."

"Samo to, da ako stupiš u vezu sa mnom, da ti ne kažem da je on na Zemlji. Tada sam prvi put posumnjala da nešto nije u redu i počela sam da se brinem

zbog titanita koji me je zamolio da prodam."

"To je sasvim beznačajna stvar - možeš slobodno da je zaboraviš. Recimo da je u pitanju samo jedno od mnogobrojnih sredstava kojima se on služio da ostvari svoj naum. Ali voleo bih da znam nešto drugo: kada sam te prvi put pozvao, da li je on još bio sa tobom?"

Novo oklevanje, koje je samo sobom predstavljalo odgovor. Konačno, Kalindi uzvratila, pomalo izazivačkim tonom: "Razume se da je bio. Veoma se razljutio kada sam ti kazala da ćemo se videti. Dobro smo se zakačili oko toga. Nije nam to bio prvi put." Uzdahnula je, u izvesnoj meri odveć dramatično. "Ali tada je i Karlu postalo jasno da nam naprosto ne ide - da je sve sasvim beznačajno. Upozoravala sam ga mnogo puta, ali mi on nije verovao. Odbijao je da se suoči sa činjenicom da Kalindi koju je on poznao pre petnaest godina i čiji mu je lik ostao zapisan u mozgu naprosto više ne postoji..."

Dankan nikada nije ni pomislio da će jednom videti suze u Kalindinim očima. Ali da li ona to plače zbog Karla - ili zbog vlastite prohujale mladosti?

Pokušao je da bude ciničan, ali nije mu pošlo za rukom. Bio je siguran da je njena tuga jednim delom sasvim iskrena i to ga je, bez obzira na sve, ipak duboko dirnulo. I više od toga, jer je sada, na svoje veliko iznenađenje, ustanovio da naklonost nije jedino osećanje koje Kalindi budi u njemu. Nikada pre nije pomislio da zajednički jad može da bude afrodisijak.

Ovakav obrt stvari njemu sigurno nije smetao, ali ipak nije želeo da trči ispred rude. Bilo je još mnogo stvari koje je želeo da sazna i koje je jedino Kalindi mogla da mu kaže.

"I tako je uvek ostajao razočaran kada bismo vodili ljubav", nastavi ona plačnim glasom, "iako je u početku nastojao da to prikriva. Ali ja sam odmah osetila - i to nije bilo ni malo prijatno. Imala sam utisak kao da sam postala - neprikladna. Shvataš, u međuvremenu sam mnogo naučila o utiskivanju i tačno sam znala u čemu je nevolja. Karlov slučaj nije jedinstven..."

"Polako je postajao sve poremećeniji - kao i nasilniji. Ponekad me je stvarno preplašio. Znaš i sam koliko je bio jak - pogledaj ovo."

Novim teatralnim gestom, ona strže haljinu i obnaži levu mišicu i rame - a pri tom i celu levu dojkicu.

"Tako me je snažno udario ovde da mi je ostala užasna modrica. Još možeš da vidiš crvenilo."

I pored najbolje volje, Dankan nije uspeo da uoči ni najmanji trag modrice na mlečno-belom koži, glatkoj poput satena, koja mu je bila poturena pod nos. Pa ipak, ovo obnaženje delovalo je na njega.

"Zbog toga si, dakle, isključila optičku vezu", reče on uviđavno i primače joj se bliže.

"Zatim me je pozvao Ivorov prijatelj i stao da se raspituje o Titanu. U prvi mah sam pomislila da je posredi samo neobična podudarnost... znaš, Dankane, nije bilo baš lepo od tebe da se prema meni služiš takvim trikovima."

Glas joj je zvučao pre tužno nego ljutito; nije se odmakla od njega, tako da je gotovo polovina kauča ostala nezauzeta.

"A onda je sve počelo brzo da se događa. Da li si znao da su me dva agenta zemaljske bezbednosti saslušavala?"

"Nisam, ali sam pretpostavljao tako nešto. Šta si im kazala?"

"Sve, razume se; bili su veoma ljubazni i uviđavni."

"I trapavi uz to", reče Dankan ogorčeno.

"Oh, Dankane, to je bio nesretan slučaj! Predstavljao si važnog gosta - i morao si da budeš zaštićen. Izbio bi međuplanetarni skandal da ti se nešto dogodilo neposredno pre istupanja pred kongresom. Ali ni ti nisi smeo da pođeš za Karlom na tako opasno mesto."

"Mesto nije ni malo opasno - a i mi smo vodili sasvim prijateljski razgovor. Kako sam mogao znati da jedan idiot lak na obaraču čuči na susednoj anteni?"

"Nije on ništa kriv. Bilo mu je naređeno da te zaštiti po svaku cenu i upozoren je da bi Karl mogao da pribegne nasilju. Izgledalo je kao da se spremate da se uhvatite ukoštac - a taj laserski hitac samo bi oslepeo Karla nekoliko časova. Posredi je užasan nesrećni slučaj za koji niko ne snosi krivicu."

Možda je tako, pomisli Dankan; proteći će, međutim, još dugo, dugo vremena pre no što on bude u stanju da nepristrasno promisli o celoj stvari. Ako je i bilo krivice, ona je ležala razvučena preko dva sveta. Kao ni većina ljudskih tragedija, ni ova nije pronzrokovana rđavim namerama, već greškama u proceni, nesporazumima...

Da Malkolm i Kolin nisu bili uporni u zahtevu da se vidi sa Karlom i da ga suoči sa činjenicama... da on nije želeo da Karl dokaže svoju nevinost i da mu nije pružio priliku za to, čak i po cenu - tada je to bilo nesvesno, ali sada više ne - da se sasvim nađe u njegovoj vlasti... Možda je Karl stvarno bio opasan; bila je to još jedna stvar koju nikada neće saznati.

Izgledalo je kao da su obojica bili utkani u neku zamršenu pređu sudbine, od koje se ni jednog jedinog trenutka nije moglo uteći. Dankanu je tog časa ponovo pao na um Titanik, iako su razmere ove nesreće bile nesravnjivo veće, tako da je samo poređenje ispadalo smešno. I ovaj je brod bio uklet, kao da su se sami bogovi urotili protiv njega; u zaleđu tragedije takođe je stajao čitav niz naizgled nasumičnih i beznačajnih slučajnosti. Da upozorenja dostavljana radiom nisu ostala zatrpna ispod gomile čestitki i poslovnih poruka... Da se, što je bilo krajnje neverovatno, ledeni breg nije probio kroz sva ona odelenja koja ne propuštaju vodu... Da se oficir za vezu sa broda udaljenog samo dvadeset kilometara nije povukao sa dužnosti u trenutku kada su prvi SOS signali pohrlili kroz noć Atlantika... Da je bilo dovoljno čamaca za spasavanje... Čitavi nizovi tačaka bezbednosti su otkazivali, jedan za drugim, koseći se sa svim zakonima verovatnoće, sve dok katastrofa nije postala neizbežna.

"Možda si u pravu", reče Dankan, pokušavajući da uteši kako sebe, tako i Kalindi. "Ja, u stvari, nikoga ne krivim. Čak ni samog Karla."

"Jadni Karl. Stvarno me je voleo. Prevalio je ceo taj put do Zemlje..."

Dankan ništa nije odgovorio, premda je za trenutak osetio poriv da to učini. Naravno, ni Kalindi nije odista verovala da je to bio jedini razlog! Čak je i čoveka sa pregorelim mozgom, koga je upropastila jedna od onih đavoljih

"Mašina Radosti", podsticalo na delanje nešto više od puke strasti. A taj Karlov glavni predmet zanimanja bio je tako zastrašujući da je Dankan čak i sada tek s naporom uspevao da poveruje u sliku koja se polako pomaljala iz njegove beležnice i zaštićenog dela njegovog miniseka.

Karl je imao jedan san - ili možda košmar - a Dankan je predstavljao jedinog živog čoveka koji ga je makar samo delimično razumeo. U kojoj je meri samo morao da bude zapanjen i zbunjen odbor sa nazivom Argus! Ta pomisao ispunjavala je Dankana opojnim osećajem moći, premda su postojali trenuci kada

mu se javljala želja da je do tog bremena znanja došao na neki drugi način, ili da ga se uopšte nije domogao.

Jer moć i sreća nikako nisu išle jedna sa drugom. Karl je posegao za obema i obe su mu procurile kroz prste. Dankan još nije znao kako da izvuče korist iz ovog nauka; ali on će ostati uz njega do kraja života.

Ali ako je već sreća bila nedostižna, bar mu je zadovoljstvo bilo dostupno i nije ga trebalo prezreti. Za izvesno vreme mogao je da smetne s uma državne poslove i da okrene leđa zagonetki neuporedivo dubljoj i tajnovitijoj od svih onih kojima je Kalindi očaravala svoje mušterije.

Bilo je veoma čudno kako je točak napravio pun krug. Pre petnaest godina, on i Karl stajali su jedan prema drugom, deleći zajedničku tugu brzog gubitka Kalindi. Sada su on i Kalindi jadikovali za Karlom.

I najednom, Dankan postade svestan, premda je to mogao da bude samo bleđi prisjenak one neutoljive gladi, izvesnog dela razočaranja koje mora da je iskusio Karl. Kako je samo bila istinita izreka da se prošlost ničim ne može vratiti...

Ispalo je dobro, gotovo onoliko koliko se nadao, ali nešto je ipak nedostajalo.

Kalindi više nije imala ukus meda.

35. ARGUS PANOPTES

Argus na koji su najpre pomislili bio je, dakle, pogrešan; da je ovo bio zgodan čas za to, Dankan bi se rado nasmejao.

Kolin ga je naveo na pravi trag jednim od svojih uobičajenih škrtih teleksa. Nije bilo nikakve potrebe prevaliti ceo put do Titana da bi se proverio tako elementaran podatak.

NA KOG ARGUSA MISLIŠ? upitao je Kolin, BILO IH JE TRI.

Nekoliko minuta provedenih uz domzolin odeljak Enciklopedije bilo je dovoljno da se sve razjasni. Ambasadora Fabela nije izdalo sećanje: Argus je odista bio Odisejev verni, stari pas-čuvar, koji je prepoznao svog gospodara kada se ovaj vratio iz izgnanstva. Naziv je nesumnjivo pristajao jednoj tajnoj, obaveštajnoj organizaciji, premda se sada, kada je Dankan počeo da malo čeprka po celoj stvari, ispostavilo da odbor Argus i nije bio osobito tajan. O njemu je čuo gotovo da ne treba reći i Berni Parnas; isti je slučaj bio sa Džordžom Vašingtonom, koji je priznao pomalo nelagodno: "Razume se da su me saslušali. Ali nema mesta zabrinutosti."

Ivor Mandelistarn istupio je nimalo snebivljivo - pa je čak u izvesnoj meri bio i sarkastičan.

"Navikao sam na tajnost u mom poslu i mislim da bi ti momci imali ponešto da nauče od mene. Ne bi oni opstali ni pet minuta pod Staljinom - pa čak ni pod starim carevima. Pa ipak, pretpostavljam da su neophodni. Društvu će uvek biti potreban nekakav sistem upozorenja koji bi ukazivao na nezadovoljnike pre no što dođu u priliku da stvore prave poteškoće. Jedino sumnjam da li bi takav sistem bio delatan kada se ukaže potreba za njim."

Drugi Argus bio je graditelj Jasonovog mitskog - ili možda ne odveć mitskog - broda Argoa. Dankan nikada ranije nije čuo za Zlatno Runo i predanje ga je očaralo. Argo bi bilo baš zgodno ime za svemirski brod, pomisli on; ali, ni ova asocijacija nije bila ni u kakvoj vezi sa zabeleškama Karla Helmera.

Nije mogao da odgonetne kako je Karlu pošlo za rukom da otkrije trećeg Argusa; njegov tragalački um izgleda da je pomno tumarao mnogim stazama i bogazima ne samo nauke, nego i fantastike. Sada kada je u rukama imao ključ, Dankan je shvatio zbog čega je projekt, koji je zaokupljao poslednje godine Karlovog života, mogao imati samo jedan naziv - ime svevidećeg, mnogookog boga, Argusa Panoptesa, kadrog da gleda istovremeno u svim pravcima, za razliku od jadnog Kiklopa, čija se linija vida pružala samo u jednom pravcu...

Bilo je potrebno gotovo trideset časova da zakonski kompjuter na Titanu potvrdi Karlovo zavšetanje. Zatim je Armand Helmer izvestio da se, kako je Dankan i očekivao, u njemu nalazi spisak koji je očigledno sadržao određene šifre - po svoj prilici ključeve za privatne memorije miniseka. Armand nije imao ništa protiv da teleksom dostavi te šifre, ali ga je Dankan sprečio u poslednji čas. Zahvaljujući sasvim skorašnjem iskustvu, mladi Mekenzi koji je bio krajnje naivan po dolasku na Zemlju pre samo nekoliko nedelja stekao je u međuvremenu izvestan blag oblik paranoje. Nadao se, međutim, da neće postati sasvim opsednut njome, kako je ponekad izgledalo da je slučaj sa Kolinom. Doduše, možda je Kolin bio u pravu...

Tek kada je odbor Argus pomalo nevoljno ustupio Dankanu Karlov minisek, ovaj je dozvolio Armandu da pošalje radiom šifre sa Titana. Sada je postalo svejedno čak i ako ih se neko drugi domogne pored njega; jedino ih je on mogao upotrebiti.

Bilo je ukupno desetak kombinacija istovetnog opšteg oblika. Svaka je počinjala sa PP ili POSTUPITI PREMA uputstvu, a zatim je sledilo šest binarnih brojki 101000. Ceo broj mogao je biti proizvoljno izabran, ali bilo je verovatnije da ima neku mnemoničku asocijaciju. Predstavljulo je često korišćen trik da se uzme dan ili godina vlastitog rođenja; Karl se rodio "40. i Dankan se nije mnogo iznenadio kada je dobio upravo tu cifru nakon pretvaranja 101000 u broj sa dekadnom osnovom - premda ga je pomalo razočarao tako providan štos.

Pa ipak, šifra je bila dovoljno pouzdana, pošto su postojali zanemarljivo mali izgledi da neko, ko nasumice pogađa, odgonetne tačan alfabetski niz koji je sledio potom. Iako je ove nizove bilo lako upamtiti - bar za žitelje Titana - njih je praktično bilo nemoguće slučajno otkriti. Svaki je predstavljao neko ime čitano otpozadi - takođe stari trik, ali i takav čija je efikasnost bila zajemčena.

Spisak je počinjao sa PP 101000 SAMIN, a zatim su sledili PP 101000 SITET, PP 101000 SUNAJ, PP 101000 ANOID, PP 101000 BEF. A onda, kao da su Karla počeli da zamaraju meseci, pošto je sledeća šifra - iznenađujuće - glasila PP 101000 DNAMRA. To je nesumnjivo lična poruka - baš kao što je slučaj i sa PP 101000 IDNILAK...

Nije, međutim, postojalo PP 101000 NAKNAD. Iako je bilo nerazumno očekivati suprotno, Dankana je ipak za trenutak obuzela tuga.

Sledilo je još nekoliko imena, ali on je samo letimice prešao preko njih.

Pogled mu je već u magnovenju spazio poslednju stavku: PP 101000 SUGRA.

Traganje je bilo okončano.

Ali uspeh još nije bio osiguran; nije isključeno da postoji još jedna, poslednja prepreka. Većina ljudi imala je neke tajne za koje je želela da ostanu sačuvane i posle njihove smrti. I dalje je bilo moguće, ako se šifra ne primeni na ispravan način, da se automatski uključi mehanizam za brisanje. Moguće - ali ne i verovatno. Karl je očigledno želeo da dopusti uvid u memoriju miniseka, inače ne bi za nju ostavio u oporuci šifre bez ikakvog

dodatnog upozorenja. Možda bi u ovoj situaciji najmudriji potez bio da ponovo pošalje teleks Armandu, za slučaj da je Karl dao i neka dopunska uputstva koja je njegov ucveljeni otac prevideo.

Ali na to bi otišlo mnogo sati, a ishod je mogao biti ravan nuli. Dankan je ponovo prešao pogledom preko spiska, tragajući za nekim skrovitim putokazom, ali ništa nije ustanovio. Možda binarni broj 101000 znači BRISANJE, ko zna? Ovako je, međutim, mogao u nedogled da nagada bez ikakvog rezultata.

Na kraju niza nije postojao znak UKLJUČENJE, ali to ništa nije značilo, pošto je tek mali broj ljudi mario da dopiše nešto što je samo po sebi bilo jasno; devet puta od deset to se naprosto podrazumevalo. Jedan od uobičajenih načina da se ipak ukloni tajni nalog za BRISANJE bio je da se u brzom sledu dva puta pritisne dugme UKLJUČENJE - dok je drugi predstavljao neki određeni razmak između dva pritiskanja. Da li je Karlovo izostavljanje ovog poslednjeg izvršnog uputstva krilo u sebi neko značenje, ili je on postupio po uobičajenoj konvenciji?

Sam problem je sadržao u sebi rešenje, ali su na put do njega pre ukazala osećanja nego inteligencija. Dankan nije uspeo da uoči nikakvu slabu tačku, iako je pomno ispitao svaku mogućnost koja mu je pala na um. A zatim, osećajući u izvesnoj meri grižu savesti, on otkuca PP 101000 INDILAK, sačekavši delić sekunde pre no što je upotpunio niz pritiskom na dugme UKLJUČENJE. Ako je negde pogrešio, Kalindi nikada neće saznati šta je izgubila. Pa ipak, iako bi na taj način došlo do brisanja poslednje poruke koju joj je Karl uputio, sve ostale uskladištene memorije ne bi bile izložene nikakvoj opasnosti.

Ali strah je bio neosnovan. Tek što je čuo uvodne reči: "Zdravo, Kalindi, kada budeš čula ovo, ja ću biti...", Dankan je brzo pritisnuo dugme STOP i minisek je ponovo utonuo u tišinu. Sada ga je čekalo nešto neuporedivo važnije.

Možda će jednoga dana, kada bude imao dovoljno vremena - ne: biće dovoljno snažan da odoli tom iskušenju...

I tako, u samotnoj raskoši hotela Stogodišnjica, sa natpisom NE OMETAJ na vratima koji je odbijao sve posetioce i poruke, Dankan je otkucao šilru PP 101000 SUGRA - UKLJUČENJE. Tokom dva dana otkazao je sve sastanke, a svi obroci bili su mu dostavljani u sobu. Povremeno bi obavljao kratke konsultacije preko domzole, proveravajući neke tehničke pojedinosti, ali najveći deo vremena proveo je sam, opšteći sa pokojnikom.

Konačno, bio je spreman da se ponovo vidi sa odborom Argus, ali voga puta pod uslovima koje je on diktirao.

Shvatio je sve - izuzev, razume se, najveće od svih tajni. Kako bi samo Karl bio očaran da je ikada saznao za Zlatni Sprud...

Soba se nije promenila, a možda su i nevidljivi slušaoci bili isti. Ali više nije bilo ni traga od pomalo nesigurnog Dankana Mekenzija koji je pre samo nekoliko dana bio u nedoumici da li da zatraži diplomatski imunitet.

Prihvatili su, bez ikakvog spora, njegovo objašnjenje reči Argus, premda on nije stekao utisak da ih je baš očaralo ovo iznenada stečeno znanje iz klasične mitologije. Zaključio je na osnovu nekoliko pod pitanja koja su mu postavljena da su mu sagovornici u izvesnoj meri razočarani; možda će Odbor morati da potraži neko drugo opravdanje svog postojanja. Da li na Zemlji stvarno postoji organizovan podzemni pokret, ili je naprosto posredi šala? Iako je ovo bio krajnje nepogodan trenutak da to pita, Dankan ipak umalo što nije

došao u iskušenje.

Po nekoj ironiji, međutim, zbila se jedna mala zavera u samoj ovoj sobi - zavera koju su obe strane dobrovoljno prihvatile. Odbor je s razlogom pretpostavljao da on sada uviđa značaj naziva Argus za zemaljsku bezbednost - a on je znao da je to njima poznato. Kako je u ovom pogledu postignuta brza i potpuna saglasnost, odmah se prešlo na narednu stavku.

"I šta je, onda, bio taj Argus gospodina Helmera?" upita žena koju je Dankan eksperimentalno smestio na Mesecu. "Možete li objasniti njegovo čudno ponašanje?"

Dankan otvori beležnicu sa šarenim koricama da bi pokazao onaj zapanjujući crtež preko cele strane koji ga je šokirao kada ga je prvi put video. Čak i sada kada mu je znao stvarne razmere, i dalje je jedino bio kadar da misli o njemu kao o morskome ježu. Diademi je, međutim, bilo samo trideset ili četrdeset centimetara u prečniku, dok je promer Argusa trebalo da iznosi najmanje hiljadu kilometara, ako je Karl tačno izveo analize. A u to Dankan uopšte nije sumnjao, premda ne bi tačno umeo da objasni zašto.

"Karl Helmer imao je jednu viziju", počeo on. "Pokušaću da vam je predočim što bolje budem mogao, iako nisam stručnjak na tom polju. Ali upućen sam u psihologiju i možda ću biti u stanju da vam razjasnim šta je on pokušavao da učini."

Nije isključeno da ćete ponovo biti razočarani, reče on u sebi - pošto vam se cela zamisao može učiniti kao luckasto naučno trabunjanje. Ali nećete biti u pravu; ovo bi moglo biti neuporedivo značajnije od svih tričavih zaverica koje prete vašem gizdavom, malom svetu...

"Karl je bio naučnik koji se stalno nadao da će ostvariti neko veliko otkriće - ali to nikada nije učinio. Iako je bio veoma maštovit, čak je i u svojim najnesputanijim uzletima uvek ostajao čvrsto vezan za stvarnost. A bio je i ambiciozan..."

"Je li tako", promrmlja jedan tihi glas iz vazduha po kraj njega, "greška je teška bila to, i nju Cezar je teško platio Navod je iz Antonijeve monologu u drugoj sceni trećeg čina Šekspirovog Julija Cezara; citirano prema prevodu Borivoja Nedića i Velimira Živojinovića; prim. prev.. Oprostite - molim vas, nastavite."

Navod ništa nije kazao Dankanu i on ispolji ljutnju zbog prekida tako što je napravio pauzu od nekoliko sekundi.

"Zanimalo ga je sve - možda odveć stvari - ali mu je najveća strast bila još nerešeni problem CSV - komuniciranje sa vanzemaljskim razumom. Kao dečaci, umeli smo satima da raspravljamo o tome; nikada nisam bio sasvim načisto kada je govorio ozbiljno, a kada nije, ali sada jesam.

I mi smo sami emitovali radio-sigale nekih sto godina, otprilike tokom dvadesetog stoleća. Krajem tog razdoblja prešli smo na kablovske, optičke i satelitske sisteme, sabirajući im snage kada je to bilo potrebno i ne rasipajući više lavovski deo prema zvezdama. Ovo lako može da važi za sve civilizacije čija se tehnologija može uporediti sa našom. U tom slučaju, one bi zagađivale Vaseljenu nerazgovetnim radio-šumom stoleće ili dva - što predstavlja tek sićušan deo njihove ukupne istorije.

Prema tome, ako i postoje milioni razvijenih društava u Galaksiji, po svojoj prilici se tek neznatno malo njih nalaze na onom nivou na kome smo mi bili pre tri stotine godina - kada smo rasipno odašiljali radio-talase na sve strane.

Zakoni verovatnoće gotovo isključuju svaku mogućnost da je bilo koja od tih

ranih elektronskih kultura u domenu u kome bismo mogli da je otkrijemo; nije isključeno da nas do najbliže dele hiljade svetlosnih godina.

Ali pre no što dignemo ruke od traganja, valja nam da najpre ispitamo sve mogućnosti - a postoji jedna koja još nije ni načeta u ovom smislu, pošto su nam do sada praktično bile vezane ruke kada je ona posredi. Već tri stoleća bavimo se izučavanjem radio-talasa na centimetarskom i metarskom području, ali smo zato gotovo potpuno prenebregli veoma duge talase - one čija dužina dostiže desetine, pa i stotine kilometara.

Razume se, postojalo je nekoliko jakih razloga koji su doveli do ovog zanemarivanja. Pre svega, nemoguće je izučavati talase o kojima je reč sa Zemlje, pošto oni ne mogu da se probiju kroz jonosferu, tako da nikada ne dospevaju do površine planete. Da bi se oni osmatrali, potrebno je, dakle, otići u svemir.

Ali kada su u pitanju oni stvarno dugi talasi, više nije dovoljno naprosto se vinuti do orbite ili otići na tamnu stranu Meseca, tamo gde je podignut Kiklop II. Mora se stići čak na pola puta do granica Sunčevog sistema.

Stvar je, naime, u tome što i Sunce ima jonosferu, baš kao i Zemlja - samo što je njegova milijardama puta veća. Ona apsorbuje sve talase duže od deset ili dvadeset kilometara. Ako želimo da ih ipak registrujemo, potrebno je da se otisnemo sve do Saturna.

Ovakvi talasi su zbilja primećeni, ali svega u nekoliko navrata. Pre četrdesetak godina, njih je otkrila jedna istraživačka misija Solarnog adzora, koja, međutim, uopšte nije tragala za radio-talasma, već je merila magnetska polja između Jupitera i Saturna. Oni su zabeležili impulse koji mora da su poticali od radio-eksplozija na oko petnaest kiloherca, što odgovara talasnoj dužini od dvadeset kilometara. U početku se smatralo da im je izvor na Jupiteru, koji još uvek obiluje elektro-magnetskim iznenađenjima - ali ubrzo se ispostavilo da to nije slučaj i njihovo poreklo i dalje predstavlja nerešenu zagonetku.

Od tada su ovi talasi primećeni još desetak puta - svi od reda uređajima koji su se bavili merenjem nečeg drugog. Niko još neposredno nije tragao za njima; uskoro će vam biti jasno zbog čega.

Najupečatljiviji primer otkriven je pre deset godina, '66, prilikom istraživanja vezanih za Japet. Tim naučnika koji je tu radio uspeo je da dobije prilično dug snimak, veoma oštro registrovan na devet kiloherca - odnosno na talasnoj dužini od trideset tri kilometra. Pomislio sam da biste možda i sami voleli da ga čujete..."

Dankan je za trenutak bacio pogled na komadić hartije, a zatim pažljivo otkucao dugi niz brojeva i slova na miniseku. I najednom, u neodječnoj tišini te čudne prostorije, Karlov glas razleže se iz groba, žustar i nimalo poslovan.

"Ovo je celokupan snimak, demoduliran i ubrzan šezdeset četiri puta, što je omogućilo da se dva časa sažmu u dva minuta. Počinje, sad."

Kroz provaliju vremena duboku dvadeset godina, jedno sećanje iz detinjstva iznenada se probi do površine Dankanove svesti. U pamćenju mu je ponovo živo zatitrao onaj trenutak kada je iz Titanove noći do njega dopro krik sa ruba svemira; zapitao se tada da li je stvarno posredi urlik neke čudovišne zveri, ali je Karl obesnažio. Sada mu se taj fantastični privid vratio, moćniji nego ikada pre.

Ovaj zvuk - odnosno, infra-zvuk, pošto se izvorna modulacija nalazila daleko ispod praga čujnosti čoveka - ličio je na spore otkucaje nekog

džinovskog srca ili na zvonjavu nekog toliko velikog zvona da bi se pre u njega mogla smestiti cela katedrala nego što bi to bio obrnut slučaj. Ili možda na morske talase, koji večno udaraju, nepromenljivim ritmom, o neku pustu obalu, na svetu koji je toliko drevan da ako Vreme još i postoji, Promena više nema ..

Kako se to uvek događalo, dok je preslušavao snimak Dankan je osetio kako mu se koža ježi, a žmarci gamižu uz kičmu. Ova senzacija pozvala je još jedno sećanje - prizor najmoćnijeg od svih zemaljskih bića kako ovenčan snagom i slavom hrli put neba iz dubina oko Zlatnog Spruda. Postoje li, možda, životinje među zvezdama, kojima bi ljudi bili podjednako beznačajni kao vaši na leđima kita?

Ispunilo ga je olakšanje kada se reprodukcija snimka okončala, a na mesto nje se začuo Karlov iznenađujuće bezosećajan glas koji je izrekao komentar: "Valja uočiti izvanredno pravilnu frekvenciju - izvorni period iznosi 132 sekunde. sa odstupanjima koja ne prelaze nula zarez jedan posto. Ovo ukazuje na prilično visoku vrednost "Q", od recimo..."

"Ostalo su tehničke pojedinosti", reče Dankan, isključivši minisek. "Hteo sam samo da se lično osvedočite u ono što je tim sa Japeta uspeo da registruje. A tako nešto nikada se ne bi moglo snimiti sa unutrašnje strane Saturnove orbite."

Glas koji ranije nije čuo - mlad i prilično samouveren - odjeknu u vazduhu iza njega.

"Ali sve su to stare stvari, poznate svakom stručnjaku na ovom polju.

Sandeman i Koralski pokazali su da su ti signali gotovo sigurno oscilacije labavljenja, po svemu sudeći u nekom oblaku plazme blizu jedne od Saturnovih Trojanovih tačaka."

Dankan oseti kako mu se brzo truni i raspada obrazina ekspres-stručnjaka; trebalo je da pretpostavi da će se među njegovim slušaocima naći neko ko je znatno upućeniji na ovom polju od njega - a, što je najgore, upućeniji i od samog Karla.

"Nisam kompetentan da raspravljam o tome", uzvratilo on. "Jedino prenosim mišljenja gospodina Helmera. On je smatrao da ovde postoji čitava nova nauka koja čeka da joj se postave temelji. Uostalom, svah put kada bi se podvrglo ispitivanju neko novo područje spektra, uvek bi dolazilo do zapanjujućih i potpuno neočekivanih otkrića. Helmer je bio ubeđen da će se to ponovo dogoditi."

"Ali da bismo mogli da izučavamo ove džinovske talase - gotovo milion puta duže od onih koji su osmatrani u klasičnoj radio-astronomiji - moramo da raspoložemo odgovarajuće džinovskim antenskim sistemima, čiji bi zadatak bio dvojak: da ih sabiraju - zato što su veoma slabi - i da određuju pravac odakle dolaze."

"Upravo je to bio Argus Karla Helmera. U njegovim snimcima i nacrtima nalaze se veoma detaljni projekti; prepuštam drugima da kažu u kojoj su meri oni praktično izvodljivi."

"Argus bi gledao u svim pravcima istovremeno, kao veliki radari za praćenje raketa iz dvadesetog stoleća. Bio bi to trodimenzionalni ekvivalent Kiklopa - ali nekoliko stotina puta veći, zato što bi bilo neophodno da mu prečnik dostiže najmanje hiljadu kilometara. Optimalno bi bilo deset hiljada, da bi se dobila dobra sposobnost raščlanjavanja ovih ultra-niskih frekvencija.

Pa ipak, on bi sadržao znatno manje gradivnog materijala nego Kiklop, zato što bi bio sazdan u dubokom svemiru, u uslovima bestežinskog stanja. Helmer je

za lokaciju sistema izabrao satelit Mnemozinu, najudaljeniji Saturnov mesec, i ta odluka izgleda veoma logična. U stvari, to je jedini mogući izbor...

Mnemozina se, naime, nalazi na dvadeset miliona kilometara od Saturna, sasvim izvan upliva slabašne jonosfere planete, a takođe i dovoljno daleko da bi njene plimske sile imale neki uticaj. Ali najvažnija je od svega okolnost da je rotacija ovog meseca gotovo ravna nuli. Biće dovoljan sasvim skroman raketni potisak, pa da se ono malo okretanja potpuno potre. Mnemozina bi tada bila jedino telo u Vaseljenu bez ikakve rotacije i Helmer je izložio predlog da bi ona mogla poslužiti kao idealna laboratorija za različite kosmološke eksperimente."

"Kao što je, na primer, provera Mahovog principa", prekide ga ponovo samouvereni, mladi glas.

"Da", složi se Dankan; sve više mu se dopadao njegov nepoznati kritičar.

"To je jedna od mogućnosti koje je pomenuo Helmer. Ali, vratimo se Argusu..."

Mnemozina bi poslužila kao jezgro ili nukleus sistema. Hiljade elemenata - tek nešto krućih od nesavittljive žice - zračno bi se širilo iz nje, slično...

slično bodljama morskog ježa. Ustrojstvo bi, dakle, pokrivalo celo nebo u potrazi za signalima. Postoji još jedna pogodna okolnost: temperatura oko Mnemozme toliko je niska da se tu mogu koristiti jeftini superprovodnici, što bi u ogromnoj meri povećalo efikasnost sistema.

Neću se upuštati u pojedinosti uključivanja i faziranja koji će omogućiti Argusu da okreće svoje antene-bodlje električnim putem - ne pokrećući ih pri tom u fizičkom pogledu - tako da će biti kadar da se usredsredi na bilo koje posebno područje neba. Sve to, kao i još mnogo drugog, Helmer je razradio u svojim beleškama, koristeći za tu svrhu tehnike usavršene kod Kiklopa i drugih radio-teleskopa.

Možda se pitate - kao što se i meni dogodilo - kako je mogao da gaji osnovanu nadu da će ikada biti udareni temelji jednog ovako džinovskog projekta. On je, naime, imao u planu jednu uprošćenu demonstraciju za koju je bio uveren da će pružiti dovoljno pokazatelja za osnaženje i potvrđenje njegovih teorija.

Taj osnovni projekat sastojao se u lansiranju dva istovetna, masivna metalna kotura, od kojih bi svaki vukao namotaje veoma tanke žice, dugačke više stotina kilometara. Kada bi se žica potpuno odmotala, koturovi bi se otkočili - i on bi dobio jednostavnu dipolnu antenu, dugačku možda hiljadu kilometara. Verovao je da će moći da ubedi Solarni Nadzor da uradi ovaj eksperiment, koji bi bio veoma jeftin i nesumnjivo bi urodio nekim vrednim plodom. Zatim bi započeo sa ambicioznijim projektima, izbacujući, na primer, namotaje žice pod pravim uglom, i tako dalje...

Ali, mislim da sam vam već dovoljno saopštio tako da i sami možete da prosudite celu stvar. Ostalo je mnogo toga što nisam uspeo da prepisem. Nadam se da ćete biti tako dobri da se strpite, bar dok ne prođe proslava petstote godišnjice. Pretpostavljam da vam je jasno da je to osnovni razlog mog boravka ovde i s tim u vezi čeka me veliki posao..."

"Hvala vam na moralnoj potpori, Bobe", reče Dankan, kada su se on i njegova ekscelencija ambasador Titana obreli na Virdžinija aveniji koju je sunce jarko obasjavalo.

"Ali ja nisam izustio ni reč. Sve je to prevazilazilo granice mojih znanja i upućenosti. Doduše, nadao sam se da će neko postaviti jedno pitanje na koje

bih ja još uvek bio rad da čujem odgovor."

"Koje je to pitanje?" reče Dankan podozrivo.

"Kako je Helmer mislio da sve to sprovede u delo?"

"Ah, to" reče Dankan, pomalo razočaran; taj momenat izgledao je sada potpuno nevažan. "Mislim da sam pronikao u njegovu strategiju. Pre četiri godine, kada smo stornirali njegov projekat jednostavnog sistema za otkrivanje dugih talasa - zato što ga u finansijskom pogledu nismo mogli podneti, a i on je odbijao da kaže šta mu je stvarni naum - Karl je odlučio da mu jedino predstoji da ode direktno na Zemlju i da nekako ubedi ovdašnje vodeće naučnike.

Drugim rečima, to je značilo pribaviti sredstva. Nadao se da će posle toga veoma brzo izdejsstvovati sebi opšte priznanje sa ceo poduhvat, tako da ćemo mi zažmuriti na eventualna manja kršenja zakona o razmeni. Bilo je to kockanje, razume se, ali projekat je njemu bio toliko važan da je on spremno prihvatio rizik."

"Hmmm", reče ambasador, na koga objašnjenje nije ostavilo osobiti utisak.

"Znam da vam je Helmer bio prijatelj i stoga ne bih želeo da loše govorim o njemu. Ali ne čini li vam se da bi se za njega moglo reći da je predstavljao naučnog genija - i zločinačkog psihopatu?"

Na sopstveno iznenađenje, Dankan se sav narogušio na ovaj opis. Pa ipak, morao je priznati da u njemu ima neke istine; jedno od svojstava psihopata - termin koji je još popularan među laicima, iako se profesionalci već tri stotine godina upiru da ga iskorene - bilo je moralno slepilo za sve druge interese izuzev vlastitih. Razume se, Karl je uvek mogao da potegne ubedljiv argument da su u ovom slučaju njegovi interesi istovetni sa interesima svih strana upletenih u celu stvar. Uz blagi osećaj nelagodnosti, Dankan je morao priznati da ni Mekenzijevima nije baš strana ovakva argumentacija.

"Ako su i postojali iracionalni elementi u Karlovom ponašanju, oni se bar delimično mogu objasniti nervnim slomom koji je pretrpeo pre petnaest godina.

Ali ova okolnost nikada nije uticala na njegovo naučno rasuđivanje; svi sa kojima sam razgovarao slažu se da je Argus veoma solidno i temeljito zamišljen."

"Uopšte ne sumnjam - ali zbog čega je taj projekat važan?"

"Pretpostavljao sam", reče Dankan blago, "da sam to valjano razjasnio našim nevidljivim prijateljima."

Stvarno verujem da mi je to pošlo za rukom, dodade on u sebi, bar kada je posredi jedan od njih. Njegov najljubopitljiviji ispitivač nesumnjivo je spadao u red vodećih zemaljskih radio-astronoma. On je sigurno shvatio značaj cele stvari, a za sada je bilo dovoljno samo nekoliko uticajnih podržavalaca. Dankan je bio siguran da će se njih dvojica jednog dana ponovo sresti, ovoga puta licem u lice, i bez ikakvih zajedljivih opaski na račun ranijeg susreta.

"Što se tiče važnosti projekta, Bobe, reći ću vam nešto što nisam pomenuo Odboru i za šta sam uveren da Karlu nikada nije palo na um iz jednostavnog razloga što je on bio odveć zaokupljen vlastitim poslovima. Shvatate li šta jedan projekat kakav je Argus može da uradi za ekonomiju Titana? On će nam doneti milijarde i unaprediće nas u naučno središte Sunčevog sistema. Njime bismo mogli rešiti finansijske probleme čak i onda kada potražnja vodonika bude počela da opada tokom osamdesetih godina."

"Uvažavam to", uzvratil Farel oporo, "osobito zato što će se i moji nameti srazmerno povećati. Ali ne dopustimo da se ništa ispreči na putu Nauke."

Dankan se uviđavno osmehnuo. Dopadao mu se Bob Farel i bio mu je od velike

pomoći, ali imao je sve manje i manje pouzdanja u ambasadorovu lojalnost i nije isključeno da će uskoro morati da potraže zamenu. Na žalost, njihov izbor ponovo će morati da padne na nekog Zemljanina, zbog ove paklene sile teže; ali bio je to problem sa kojim će Titan večno ostati suočen.

Razume se, on nije mogao da otkrije svom ambasadoru, a još manje odboru Argus, zbog čega je plod Karlovog genija bio toliko značajan za ljudsku rasu. U miniseku su se nalazila razmatranja - na sreću, u beležnici o njima nije bilo ni pomena - za koja je najbolje da ostanu neobznanjena još mnogo godina, sve dok sam projekat ne potvrdi svoju vrednost.

Karl je nebrojeno puta bio u pravu u prošlosti, dokučujući istine nekim prećicama s one strane logike i razuma, što je Dankanu dalo za pravo da veruje kako je i njegova poslednja, zastrašujuća vizija intuicije takođe tačna. Ili, ako to nije bio slučaj, onda će istina morati da bude još neobičnija; na svaki način, valjalo je steći poman uvid u tu istinu. Njeno saznavanje moglo bi, doduše, dovesti do sveobuhvatnog šoka, ali je zato cena njenog prenebregavanja - iščeznuće.

Ovde, na ulicama ovog divnog grada, ogrezlog u more sunčeve svetlosti i istoriju, bilo je teško ozbiljno shvatiti završne Karlove opaske, proizišle iz razmatranja o poreklu tih tajanstvenih talasa. Svakako, ni sam Karl jamačno nije verovao baš u svaku misao koju je izrekao u tajnu memoriju svog miniseka, tokom putovanja do Zemlje...

Ali bio je đavolski ubedljiv, a argumenti su mu posedovali neodoljivu logiku i vlastiti momentum. Čak i ako ni sam nije bio čvrsto uveren u ispravnost svojih pretpostavki, one su ipak i dalje mogle da budu tačne.

"Tačka jedan", promrlija on samotno mora da je bilo teško stvoriti uslove da čovek bude malo sam na tom teretnjaku; povremeno bi se čuli šumovi broda, kao i kretnje ostalih članova posade, "ovi kilohercni talasi imaju ograničen doseg usled međuzvezdane apsorpcije. Pod normalnim uslovima, oni nisu kadri da prevale udaljenost između dve zvezde; to jedino mogu da učine uz pomoć oblaka plazme koja im stvara prohod za daleko veće razdaljine. Prema tome, njihovo izvorište mora da se nalazi u srazmernoj blizini Sunčevog sistema.

Svi moji proračuni ukazuju da ovakav izvor - ili izvori - deli od Sunca približno jedna desetina svetlosne godine, - što je četrdeset puta manje od udaljenosti između naše zvezde i Alfe Kentauri, ali i dve stotine puta veće od razdaljine do Plutona... Posredi je ničija zemlja na samom rubu divljine i bespuća koje zjape među zvezdama. Ali upravo je to mesto gde se rađaju komete, u velikoj, nevidljivoj opni koja okružuje Sunčev sistem. Tu se nalazi dovoljno gradivnog materijala za milione miliona tih neobičnih tela, koji orbitiraju dubokom kosmičkom studeni.

Šta se zbiva u tim ogromnim oblacima vodonika, helijuma i svih ostalih elemenata? Energije nema mnogo - ali je možda i to što ima dovoljno. A tamo gde postoji materija, energija - i Vreme - ranije ili kasnije doći će do organizovanja.

Nazivaću ih Zvezdane Zveri. Jesu li one odista žive? Ne... ovaj pojam nije prikladan. Recimo radije - "organizovani sistemi". Razmere bi im dostizale na stotine hiljada kilometara i mogle bi da žive... hoću da kažem, da održavaju individualan identitet... milionima godina.

Kakva zamisao! Nisu li možda komete koje mi posmatramo samo lešine Zvezdanih Zveri, upućene prema Suncu radi kremiranja? Ili pogubljeni zločinci? Smešno sam antropomorfan, ali zar bih drugačiji mogao biti?

A jesu li inteligentne? Šta ovaj pojam, zapravo, znači? Da li su mravi inteligentni? Sačinjavaju li možda sve Zvezdane Zveri koje okružuju Sunčev sistem jedan jedinstveni entitet - i zna li On za nas? U stvari, mari li uopšte?

Možda ih Sunce drži na bezbednoj udaljenosti, kao što su u drevnim vremenima logorske vatre držale vukove i tigrove-sabljure. Ali mi smo se već poprilično odmakli, od Sunca i ranije ili kasnije ćemo se sresti sa njima. Što više budemo saznali do tada, tim bolje.

Postoji, na kraju, jedno pitanje o kome me je gotovo strah i da razmišljam. Jesu li oni bogovi? ILI, MOŽDA, PROŽDIRU BOGOVE!"

36. DAN NEZAVISNOSTI

Izvod iz Kongresne Arhive za dan 4. jul 2276. godine. Istupanje uvaženog Dankana Mekenzija, specijalnog pomoćnika predsednika republike Titan.

Gospodine predsedavajući, članovi Kongresa, cenjeni gosti - dozvolite mi da najpre izrazim duboku zahvalnost Odboru za proslavu, čija mi je velikodušnost omogućila da posetim Zemlju i ove Sjedinjene Države. Svima vama donosim pozdrave sa Titana, najvećeg Saturnovog meseca - i do sada najudaljenijeg sveta koji je čovečanstvo zaposelo.

Pre pet stotina godina ova zemlja takođe je predstavljala granicu - ne samo geografsku, već i političku. Vaši preci, od kojih vas deli manje od dvadeset pokolenja u prošlost, udarili su temelje prvom demokratskom poretku koji je stvarno bio delatan - i koji je to i danas, na svetovima koji njima nisu padali na um čak ni u najnesputanijim snovima.

Tokom ove svečanosti bilo je mnogo reči o legatu koji su nam osnivači republike ostavili u nasleđe na današnji dan pre pola milenijuma. Ali od tada stogodišnjica je proslavljena još četiri puta; s vašim dopuštenjem, osvrnuo bih se ukratko na svaku od njih, da bismo videli šta nam je kao nauk ostalo.

Prvom prilikom, 1876. godine, Sjedinjene Države još su se oporavljale od nesrećnog građanskog rata. Pa ipak, već u to doba zidani su temelji tehnološke revolucije koja će ne dugo potom preobličiti Zemlju. Možda nije u pitanju samo podudarnost što je upravo na prvu stogodišnjicu u ovoj zemlji registrovan izum kojim je stvarno započeto osvajanje svemira.

Tačno je, naime, 1876. godine Aleksander Grejem Bel konstruisao prvi praktični telefon. Elektronske komunikacije toliko su duboko uvrežene u našu svakodnevicu da mi naprosto ne možemo ni da zamislimo društvo bez njih; ukoliko bi iznenada ovi produžeci naših čula bili uklonjeni, mi bismo postali gluvi i nemi. Setimo se, dakle, da je upravo pre četiri stotine godina telefon započeo proces potiranja prostora - bar na ovoj planeti.

Jedno stoleće kasnije, 1976. godine, taj proces je bio gotovo priveden kraju - a već smo stajali i na pragu osvajanja međuplanetnog prostora. Nekako u to vreme, ljudi su prvi put stupili nogom na Mesec, koristeći pri tom tehnike koje nama danas izgledaju nepojamno primitivne. Iako se svi istoričari sada slažu da je projekt Apollo predstavljao najviše dostignuće Sjedinjenih Država, kao i njihov vrhunski trenutak trijumfa, on je bio nadahnut političkim pobudama koje našim modernim umovima izgledaju smešne - čak nepojmljive. Okolnost da se taj blistavi pionirski napor okončao tehnološkim ćorsokakom ne pada na dušu

prvih inženjera i astronauta, baš kao ni činjenica da je trebalo da protekne više decenija pa da se krene u ozbiljno osvajanje svemira znatno usavršenijim letelicama i pogonskim sistemima.

Jedan vek potom, godine 2076, bila su već dostupna sva sredstva neophodna da se posegne prema planetama. Dugotrajni sistemi za održavanje života predstavljali su tehnološku stvarnost; nakon početnih nesreća, konačno je ukroćen fuzioni pogon. Ali čovečanstvo je bilo iscrpljeno obimnim naporima uložnim u sveukupnu obnovu koja je usledila nakon Vremena Nevolje, a posle populacionog kraha postojalo je malo entuzijazma za kolonizaciju novih svetova. No, uprkos ovim problemima, ljudska rasa je neopozivo zakoračila putem prema zvezdama. U toku dvadeset prvog stoleća, postaja na Mesecu postala je autonomna, osnovana je kolonija na Marsu, a podigli smo i mostobran na Merkur. Venera i Gasni Džinovi još su nam odolevali - kao što je i dan-danas slučaj - ali tada smo već posetili sve veće mesece i asteroide u Sunčevom sistemu.

Godine 2176, pre samo jedno stoleće, zamašan postotak ljudske rase više nije bio rođen na Zemlji. Po prvi put smo stekli jemstvo da, ma šta se zbilo sa matičnim svetom, naše kulturno nasleđe neće biti izgubljeno. Ono je postalo bezbedno sve do smrti Sunca - a možda i nakon toga...

Vek koji leži iza nas pre bi se mogao nazvati dobom konsolidovanja nego novih otkrića. Ponosan sam što je moj svet igrao glavnu ulogu u tom procesu, budući da bi bez lako dostupnog vodonika iz Titanove atmosfere putovanje među planetama i dalje bilo prekomerno skupo.

Sada smo ponovo suočeni sa jednim starim pitanjem: šta nam dalje predstoji? Zvezde su još uvek podjednako daleko izvan našeg domašaja; nakon dva stoleća putovanja, prve sonde koje smo uputili tek treba da stignu do Proksime Kentauri, prvog Sunčevog suseda. Iako smo današnjim teleskopima u stanju da vidimo sve do samih granica Vaselejne, nijedan čovek se još nije otisnuo dalje od Plutona. A tek nam predstoji da stupimo nogom na udaljenu Persefonu, do koje smo mogli stići bilo kada u toku poslednjih sto godina.

Da li je tačno, kako mnogi tvrde, da su nam granice tu ponovo zatvorene?

Ljudi su u to i ranije verovali, ali uvek se ispostavljalo da nisu bili u pravu. Danas nam izgledaju smešni pesimisti sa početka dvadesetog stoleća koji su jadikovali zbog toga što navodno više nema svetova koji bi se otkrivali - u isto vreme kada su se Godar, Korolev i fon Braun igrali svojim prvim primitivnim raketama. A još ranije, neposredno pre no što je Kolumbo otvorio put za ovaj kontinent, žiteljima Evrope mora da se činilo da im budućnost ne može doneti ništa što bi bilo ravno sjaju prošlosti.

Ja ne verujem ni da smo sada došli do kraja istorije i da je ono što leži pred nama samo razrada i proširenje naših trenutnih moći, na planetama koje su već otkrivene. Ne može se, međutim, poreći da je ovo uverenje danas prilično rasprostranjeno i da nalazi potvrdu na mnogo strana. Postoji, naime, nezdrava opsednutost prošlošću, kao i pokušaj da se ona rekonstruiše i oživi. To nije - hitam da dodam - uvek rđavo; ono što sada činimo to dokazuje.

Ali prošlost treba poštovati, a ne obožavati. Istovremeno sa osvrtanjem na četiri stogodišnjice koje su ostale za nama, moramo takođe imati u vidu one koje će biti proslavljane u potonjim vremenima. Šta će biti 2376, 2476... 2776, punih hiljadu godina nakon republike? Po čemu će nas se sećati ljudi iz tog vremena? Mi poglavitno pamtimo Sjedinjene Države po Apolu; da li smo u stanju da i sami ostvarimo neki odgovarajući podvig za buduća doba?

Čeka nas još mnoštvo problema koje valja rešiti na svim planetama. Na

žalost, takođe još postoje bolesti - čak i siromaštvo. I dalje smo daleko od Utopije i možda je nikada nećemo dostići. Ali znamo da se svi ti problemi mogu rešiti, i to oruđima kojima već raspolažemo. Na ovom polju nisu potrebni nikakvi pionirski napori, nikakva velika otkrića. Pošto smo najzad odstranili najopakija zla prošlosti, možemo mirne savesti upraviti pažnju na nešto drugo, u potragu za novim stremljenjima koja će predstavljati izazov umu i nadahnuće duhu.

Civilizaciji su potrebni dugoročni ciljevi. Nekada su se oni mogli naći u granicama Sunčevog sistema - ali već sada moramo posegnuti malo dalje. Nemam, međutim, na umu čovekov neposredan pohod na zvezde, pošto sam svestan da nas od njega razdvajaju još stoleća. Ono na šta pomišljam jeste traganje za razumom u svemiru, koje je uz obilje nada otpočelo pre više od tri veka - ali još nije urodilo plodom.

Svi vi znate za Kiklopa, najveći radio-teleskop na Zemlji. On je bio sazdan sa prevashodnim ciljem da otkrije postojanje razvijenih civilizacija.

Njemu je, doduše, uspelo da otvori niz novih poglavlja u astronomiji, ali uprkos mnogim lažnim uzbunama, još nije registrovao nikakvu razumnu poruku sa zvezda. Ovaj neuspeh odvratio je umove mnogih ljudi sa ogromne Vaseljene, usredsredivši ih na sićušnu oazu Sunčevog sistema.

Nije li, možda, problem u tome što su naša traganja pogrešno upravljena? Pogrešno, naime, u okviru ogromnog spektra zračenja koja putuju među zvezdama.

Svi naši radio-teleskopi bili su vezani za kratke talase - centimetarske, ili najviše metarske - ali šta je sa onim dugim, odnosno ultra-dugim, između čija dva susedna brega ne leže samo kilometri, već megametri? Ovde su u pitanju radio-talasi tako niskih frekvencija da bi zvučali kao muzički tonovi kada bi naše uši bile kadre da ih čuju.

Poznato nam je da takvi talasi postoje, ali nikada nismo bili u prilici da ih izučavamo, ovde na Zemlji. Bujica elektrona koja večno struji sa Sunca zaprečava ih daleko na rubovima sistema naše zvezde. Da bismo dokučili šta nam Vaseljena govori tim ogromnim, sporim talasanjem, moraćemo da sazdamo radio-teleskope džinovskih razmera izvan domašaja milijardu kilometara duboke jonosfere Sunca - što će reći, ne bliže od Saturnove orbite. Danas je tako nešto po prvi put moguće. Danas takođe po prvi put postoje valjani podsticaji za tako nešto.

Skloni smo da prosuđujemo Vaseljenu po sopstvenim fizičkim merama i po vlastitim vremenskim aršinima; čini nam se prirodnim da imamo posla sa talasima koje možemo obuhvatiti rukama, pa čak i samo prstima. Ali kosmos nije sazdan prema tim razmerama; a sva je prilika ni stvorenja koja prebivaju među zvezdama.

Ovi džinovski radio talasi srazmerniji su dimenzijama Mlečnog Puta, a njihovo sporo vibriranje znatno je prikladnije eonima dugoj galaktičkoj godini. Kada budemo počeli da dešifrujemo njihovu poruku, oni će nesumnjivo mnogo imati da nam kažu.

Kako bi samo oni naučnici-državnici, kakvi su bili Frenklin i Džeferson, pozdravili ovakav projekat! Tehnologija im možda ne bi bila jasna, ali bi izvrsno razumeli njegovu pravu svrhu - jer nije postojala ta oblast znanja pod kapom nebeskom koja ih nije zanimala.

Problemi sa kojima su oni bili suočeni pre pet stotina godina nikada se više neće postaviti. Doba sukoba među narodima je prohujalo. Ali pred nama stoje drugi izazovi, koji nam najpotpunije mogu odrediti vrednost. Budimo

zahvalni što će nam Vaseljena uvek pružati takve ciljeve koji će nas daleko natkriljavati i postavljati takve zadatke u koje ćemo moći da uložimo sopstvene živote, sreću i neokaljanu čast.

Dankan Mekenzi zaklopi spomenar divnog dizajna - remek-delo štamparske umetnosti, kakvo već stolecima nije viđeno i možda nikada više neće. Do sada je napravljeno samo pet stotina primeraka - za svaku godinu po jedan. On će svoj trijumfalno poneti na Titan, gde će mu do kraja života stajati među najomiljenijim predmetima.

Mnogi su mu izrazili divljenje na održanom govoru, zauvek otisnutom na ovim stranicama - kao i, u znatno dostupnijem obliku, u memorijama biblioteka i bankama informacija širom Sunčevog sistema. On se, međutim, osećao pomalo nelagodno dok je primao ove čestitke, pošto je negde duboko u srcu znao da ih nije zaslužio. Onaj Dankan od pre nekoliko nedelja ni u snu nije mogao da zamisli ovakav govor; sada je predstavljao tek nešto više od medijuma, koji prenosi poruku iz sveta mrtvih. Reči su bile njegove, ali su misli iza njih pripadale Karlu.

Kolika je samo morala biti zapanjenost svih njegovih prijatelja na Titanu, pomisli uz smešak Dankan, dok su posmatrali prenos proslave! Možda je bilo pomalo neprikladno iskoristiti jedan ovakav forum za istupanje koje se moglo okarakterisati kao sopstvena propaganda - odnosno kao zastupanje interesa vlastitog sveta. Pa ipak, Dankanu je savest bila čista, a do sada se nije podigao još nijedan glas zamerke. Čak i oni koje su njegove teze dovele u zabunu, bili su mu zahvalni na uzbuđenju kojim je osvežio rutinske formalnosti. Iako je njegov govor za široku publiku predstavljao samo kratkotrajno čudo, on ipak neće biti zaboravljen. Dankan je zasejao seme koje će jednog dana proklijati na neplodnoj Mnemozini.

U međuvremenu, javio se jedan manji, praktični problem, koji, doduše, još nije nagonio na hitnju. Ova sjajna knjiga, od najfinijeg pergamenta i sa ukrašenim kožnim povezom, težila je oko pet kilograma.

Mekenzijevi su oduvek mrzeli rasipništvo i nastranosti. Bilo bi prijatno imati knjigu uza se na putovanju kući, ali cena viška prtljaga za Titan iznosila je sto dolara kilo...

Zato će ona biti upućena sprohodnom vožnjom, jednim od praznih tankera, sa nalepnicom na kojoj će stajati ispisano: TERET BEZ PRATNJE. DOZVOLJENO USKLADIŠTENJE U VAKUUMU...

37. OGLEDALO MORA

Doktor Jehudi ben Mohamed nije ostavljao utisak čoveka koji pripada ambijentu moderne bolnice, punom ekrana za praćenje toka životnih funkcija, konzolskih pokazivača, šaputavih glasova skrivenih spikera i raznih naprava aseptičke tehnologije života i smrti. U njegovoj besprekorno beloj odeždi i sa dvostruko obmotanim zlatnim gajtanom oko turbana, znatno bi mu više priličilo da drži ratničko veće u pustiniskom šatoru ili da sa leđa kamile netremice posmatra liniju obzorja u potrazi za prvim tračkom neke oaze.

Dankanu je pao na um komentar jednog mladog doktora koji je čuo prilikom prve posete: "Ponekad mi se čini kako El Hadž veruje da je reinkarnacija Saladina i Lorensa od Arabije." Iako Dankan nije pronikao u puno značenje ove

opaske, bilo je očigledno da je ona izrečena pre u blagonaklonoj šali nego u kritičkom tonu. Nosi li hirurg, upitao se, taj kostim i u opracionoj sali? Ne bi baš bio neprikladan tu, a u svakom slučaju nije odudarao od mačje gipkosti njegovih pokreta.

"Drago mi je", reče doktor Jehudi, igrajući se svojom kamom ukrašenom draguljima po stolu bogato ukrašenom umecima dva jedina prisienka starine u inače pozno dvadesetovekovnoj sredini, "što ste konačno doneli odluku. Vaše... hm... odlaganje stvorilo je određene poteškoće, ali mi smo ih uspešno premostili. Sada raspolazem sa četiri embriona potpuno sposobna za život, od kojih će prvi biti transplantovan kroz nedelju dana. Ostale ćemo zadržati kao rezerve, u slučaju da dođe do odbacivanja - što je danas veoma retko." A šta će posle toga biti sa ovo troje, upita se Dankan; odgovor je bio neumitan i njega prože jeza pri pomisli na to. Jedno ljudsko biće je stvoreno, koje inače drugačije nikada ne bi postojalo. To je bila pozitivna strana; bolje je potpuno izbrisati iz uma tri duha koja su samo zakratko zalebdela na granicama stvarnosti. Pa ipak, bilo je teško ostati hladno logičan u ovakvim stvarima; posmatrajući je preko zamršenih arabeski, Dankan stade da razmišlja o psihologiji ove pribrane i elegantne osobe u čijim se veštim rukama nalazilo toliko sudbina. Na svoj vlastiti jednostavan način, na svom sopstvenom malom svetu, Mekenzijevi su izigrali Boga; ali ovde se suočio sa nečim što je daleko natkriljalo njegovu moć poimanja.

Razume se, uvek se može potražiti pribežište u bestrasnoj matematici razmnožavanja. Stara Majka Priroda nema ni malo obzira prema ljudskim osećanjima i etici. Tokom prosečnog životnog veka, u telu svakog muškarca stvori se dovoljno spermatozoida da se ne jednom, nego mnogo puta nastani ceo Sunčev sistem - ali svega dve ili tri jedinice iz ovog potencijalnog mnoštva dožive trenutak otelotvorenja. Da li je iko ikada sišao s uma zbog toga što je počeo svaku ejakulaciju da doživljava kao sto miliona ubistava? Sasvim moguće; nije nikakvo čudo što su sledbenici nekih drevnih religija odbijali da bace pogled kroz mikroskop...

Iza svakog čina stoje moralne obaveze i neizvesnosti; posmatrano u globalu, čoveku jedino preostaje da se pokorava odlukama onog tajanstvenog entiteta koji se naziva, "Savest" i da se nada da ishod njegovog delanja neće biti katastrofalan. To, međutim, nipošto ne znači da on ikada može da sazna Krajnje ishode svojih činova.

Čudno je, pomisli Dankan, kako je razrešio sve nedoumice koje su ga morale kada je prvi put došao na ostrvo. U međuvremenu je stekao šire vidike i shvatio da htenja i nadanja Mekenzijevih mora da smešta u obuhvatnije okvire. Iznad svega, uvideo je opasnosti od prekomernih ambicija; nauk koji je izvukao iz Karlovog usuda bio je, međutim, još uvek višeznačan i o njemu po svoj prilici neće prestati da razmišlja celog života.

Uz blag osećaj šoka, Dankanu najednom postade jasno da je već potpisao zvanični dokument, kao i da ga je vratio doktoru Jehudiju. Nije važno; prethodno ga je pažljivo pročitao i upoznao se sa svojim odgovornostima. "Ja, Dankan Mekenzi, žitelj satelita Titan koji trenutno kruži oko planete Saturn..." šta su, do vraga, gospoda advokati mislili, kuda to on može da se dene "...prihvatam se podizanja jednog klonovanog muškog deteta, identifikovanog prema hromozomskoj karti ovde priloženoj, i obavezujem se da ću što bolje budem mogao... itd, itd, itd." Možda je svet mogao biti znatno bolji, da su roditelji normalno začete dece bivali prinuđeni da potpišu slične

ugovore; na ovu se pomisao, međutim, došlo sa zakašnjenjem od stotinak milijardi rođenja.

Hirurg se moćno uzdiže do svoje pune visine od dva metra na način koji je stavljao do znanja da je razgovor završen; da je bilo ko drugi to učinio, gest bi izgledao pomalo neučitiv. To, međutim, ovde nije bio slučaj, pošto su El Hadžove misli naprosto bile potpuno zaokupljene nečim drugim. Sve vreme razgovora sa Dankanom, on gotovo da nije skidao oči sa pulsirajućih linija života i smrti na ekranskim pokazivačima kojima je bio prekriven bezmalo ceo jedan zid njegovog ureda.

U glavnoj dvorani upravne zgrade Dankan za trenutak zastade pred džinovskim modelom spirale dezoksiribonukleinske kiseline koji se sporo okretao, dominirajući celim ulazom. Dok mu je pogled klizio duž prečaga uvojitih lestvica, koje su u mislima prizivale ideju beskonačnih mogućnosti, na um mu i nehotice ponovo padoše pentominoi koje je Baka Elen iznela pred njega pre mnogo godina. Postojalo je samo dvanaest raznolikih obliča - pa ipak, bio je potreban čitav vek Vaseljene da bi se iscrple sve kombinacije koje ona mogu stvoriti. Ovde, međutim, nije bilo posredi puko tuce, već milijarde milijardi mesta koje je valjalo ispuniti simbolima genetskog koda. Nije postojala opasnost da ukupan broj kombinacija izbací um iz ravnoteže - iz jednostavnog razloga što ovaj nije bio kadar da stekne ni najsíćušnju predstavu o toj ogromnosti.

Broj elektrona koji bi bio potreban da se gusto ispuni svekoliki kosmos, sa kraja na kraj, doslovce je bio ništavan u poređenju sa onim prethodnim. Izišavši na bleštavu dnevnu svetlost, Dankan je najpre sačekao da mu se tamne naočari automatski prilagode, a zatim se dao u traganje za doktorom Todom, vodičem i prijateljem koga je stekao za vreme prve posete. Do odlaska mu je preostalo više od četiri časa, a čekala ga je još jedna stvar koju je trebalo obaviti.

Srećom, kako mu je ubrzo objasnio "Svini" Tod, zbog nje nije morao ponovo da isplovi do spruda.

"Ne shvatam zašto vas toliko zanimaju te ružne životinje. U svakom slučaju, mislim da ih možete pronaći uz ogranak mrtvog korala na kraju onog vodoloma; retko koja druga vrsta faune uspeva tu da živi. Dubina vode iznosi samo jedan metar, tako da vam nikakva opreme neće biti potrebna nego samo obične gumene patike. Ako već nagazite na bodljikavu ribu-škorpiona, vaš krik će nas dovesti na vreme da vam spasemo život - premda nas kasnije možete proklinjati zbog toga."

To nije zvučalo baš ohrabrujuće, ali deset minuta kasnije Dankan je ipak oprezno zakoračio u plićak, držeći se pogureno da bi što bolje gledao kroz pozajmljenu masku.

Ovde nije bilo ni traga one lepote sa kojom se sreo dok se približavao Zlatnom Sprudu. Voda je bila kristalno bistra, ali morsko korito predstavljalo je pravu podvodnu pustinju. Poglavitito se sastojalo iz belog peska, izmešanog sa odvaljenim komadićima korala, sličnim izbledelim kostima síćušnih životinja.

Unaokolo je plivalo nekoliko malih, žućkasto-mrkih riba, dok su ih druge promatrale brižnim, neprijateljskim očima iz udubljenja u pesku. Iznenada, jedno blistavo-plavo stvorenje, slično nekoj pljosnatoj jegulji, kao strela se ustremi na njega i, na njegovo veliko iznenađenje, bolno ga pecnu pre no što mu je pošlo za rukom da ga otera. Dužina jedva da mu je iznosila tri centimetra i Dankana, koji nikada nije čuo za simbioze čišćenja, počеше da more crne misli

zbog otrova. Međutim kako nije osetio grčeve koji bi bili vesnici neposredno predstojeće smrti, on nastavi put napred kroz mlaku vodu.

Betonirani vodolom - deo odbrambenog sistema ostrva protiv neprekidne erozije koju su uzrokovali talasi - pružao se u dužinu od stotinak metara od obale, a zatim se gubio ispod površine. Nedaleko od njegovog kraja, Dankan je naišao na razbacanu gomilu kamenja koje je tu nanela možda neka bura. Gromade mora da su se nalazile tu već godinama, pošto su bile skroz obložene loparima i malim zipčastim školjkama. I najzad, među tim pukotinama i udubljenjima, Dankan je pronašao ono za čim je tragao.

Izgledalo je da je svaki morski jež izdubio sopstvenu pećinicu u tvrdoj steni. Dankan nije mogao čak ni da pretpostavi kako su ova stvorenja uspela da ostvare takav bušotinski poduhvat. Bezbedno usidrena na stalnom mestu, isturivši samo jedan narogušeni snop crnih bodlji prema spoljnom svetu, ona su bila praktično nedostupna za sve neprijatelje izuzev za Čoveka. Ali Dankan im ovoga puta nije hteo ništa našao, pa čak nije poneo ni nož. Dovoljno se nagledao smrti, tako da mu je sada jedini naum bio da potvrdi - ili opovrgne - utisak koji ga je proganjao od onog časa kada je spazio crtež u Karlovoj beležnici.

Dugačke, crne bodlje još jednom stadoše da se polako njišu u pravcu njegove senke; iako je izgledalo da nemaju organe čula, ova primitivna bića ipak su znala da je on tu i reagovala su na njegovo prisustvo. Pomno su motrila svoj vlastiti svet, baš kao što će i Argus motriti daleke zvezde...

Razume se, Argusove antene neće se pokretati u fizičkom smislu - pošto je to bilo suvišno, a i neizvodljivo u sa tim krhkim, hiljadama kilometara dugačkim strukturama. Pa ipak, njihovo elektronsko praćenje nebeskih pojava sadržalo je neobičnu paralelu sa zaštitnom reakcijom diademe. Kada bi neko čudovište planetskih razmera, koje kao agens čula vida koristi ultra-duge radio-talase, moglo da posmatra sistem Argus kako radi, ono što bi videlo ne bi se mnogo razlikovalo od ovih skromnih žitelja sprudova.

Za trenutak, u Dankanovoj uobrazilji rodi se jedna čudna slika. Zamislio je da je on to čudovište i da posmatra konture Argusa spram zaleđenog radio-sjaja Galaksije. Pred očima bi mu stajale na stotine tanušnih, crnih linija, koje se zračno šire iz jedne središnje tačke; većina bi bila stacionarna, ali bi se neke ipak lagano povijale, kao da odgovaraju na teskobnu senku koja se nadnosi sa zvezda.

Bilo je, međutim, teško pojmiti da, ako Argus i bude sagrađen, nijedan čovek nikada neće moći da ga sagleda u njegovoj ukupnosti. Struktura bi bila toliko velika, da se njeni vitki prutovi i antene ne bi mogli videti ni sa kakve udaljenosti. Karl je, doduše, izložio u jednoj belešci zamisao da se širom sferne površine, rasprostrte na mnogo miliona kvadranih kilometara, kao i duž šest osnovnih osa, postave signalne svetiljke. Svemirskom brodu koji bi se približavao Argusu, celo ustrojstvo ličilo bi na neki blistavi ukras koji se koristi na Zvezdani dan.

Ili - što je možda bilo prikladnije - na neku odbačenu igračku iz dečjeg vrtića Bogova...

U smiraj dana, čekajući na transporter da se vrati na kopno, Dankan je našao jedno izdvojeno mesto u uglu bara, odakle se pružao lep pogled na lagunu. Sedeo je tu zamišljeno, pijuckajući jedno zemaljsko piće koje je nedavno otkrio - napitak pod nazivom "Tom Kolins". Nije bilo ni malo mudro sticati poroke koji se ne mogu preneti na Titan; s druge, pak strane, isto se tako moglo tvrditi da

bi bilo glupo ne uživati u jedinstvenim zadovoljstvima Zemlje, čak i po cenu da se čovek od njih morao srazmerno brzo odreći.

Dankan je takode otkrio izvor beskrajnog uživanja u igri vetra po vodi koju je štitila barijera unutrašnje strane spruda. Pojedini delovi površine bili su potpuno ravni; nebeska plavet, neoskrnavljena nijednim oblačkom, odražavala se na njima kao na nekom savršeno izrađenom ogledalu. Druga područja, međutim, koja se inače ni po čemu nisu razlikovala neprekidno su treperila, tako da vodena ploha tu ni za trenutak nije mirovala; njome su strujali u svim pravcima nebrojeni talasići, čija visina nije premašala nijedan centimetar. Po svoj prilici je nekakav odnos između nejednakih dubina lagune i brzine vetra bio odgovoran za ovu pojavu, tako različitu od svega što je Dankan ikada ranije video. Ma kakvo bilo objašnjenje, prizor je opijao očaravajućom lepotom, pošto su milijarde sunčevih odsjaja na razigranoj površini mora gradile čudesno iskričavo ustrojstvo, koje je stvaralo utisak da se neprekidno kreće niz vetar, ali je stalno ostajalo na istom mestu.

Dankan nikada nije bio pod hipnozom, a njegovom iskustvu bila su strana i većina od devet stanja svesti između pune budnosti i dubokog sna. Možda je i alkohol imao u tome nekog udela, ali nije bilo sumnje da je svetlucavo treperenje vodene površine predstavljalo glavnu pokretačku snagu koja ga je dovela u trenutno raspoloženje. Osećao se veoma bodro i čilo - štaviše, javio mu se utisak da mu je um najednom postao neobično bistar - ali više kao da ga nisu sputavali zakoni logike koji su držali dizgine njegovog celog dosadašnjeg života. Gotovo je izgledalo da se nalazi u jednom od onih snova u kojima mogu da se zbivaju i najfantstičnije stvari čija se verodostojnost bespogovorno prihvata kao nešto najsvakidašnjije.

Znao je da se nalazi pred licem tajne - i to od one vrste koja je predstavljala anatemu za poslovično zdravorazumske Mekenzijske. Trenutno je doživljavao nešto što nikada ne bi mogao da objasni Malkolmu i Kolinu; oni mu se, doduše, ne bi podrugljivo nasmejali - bar se nadao u to - ali ga ne bi ni ozbiljno shvatili.

Osim toga, posredi je bilo nešto krajnje trivijalno. On nije prošao kroz zasenjujuće otkrovenje, slično nekom drevnom proroku koji prima Božju reč. Sve što se zbilo bilo je to da se obreo u istom, veoma neobičnom stanju u dvema međusobno potpuno nezavisnim prilikama; u pitanju je, naprosto, mogla da bude puka podudarnost, a osećaj dejavu, obična samoobmana. Bio je to jednostavan, logičan odgovor, koji bi nesumnjivo zadovoljio ma kog drugog.

Ali on nikada ne bi mogao zadovoljiti Dankana. Jer Dankan je upravo iskusio onaj neopisivi šok koji čovek dokuči samo jednom u životu, kada se suoči sa transcendentnim i oseti kako mu inače pouzdani temelji vlastitog sveta i vlastite filosofije zadrhte pod nogama.

Kada je ugledao brižljivo izrađen crtež u Karlovoj beležnici prepoznao ga je istog trena. Ali sada mu se najednom učinilo da to prepoznavanje nije poteklo samo iz prošlosti, nego i iz budućnosti. Kao da je spazio jedan trenutni odraz u ogledalu vremena, koje je prikazalo nešto što se još nije zbilo. I to nešto što je moralo biti zastrašujuće važno da bi uspelo da preokrene poredak uzročnosti.

Projekat Argus predstavljao je deo sudbine čovečanstva; Dankanovom uverenju u to više nije bio potreban nikakav racionalni dokaz. Bilo je, međutim, sasvim drugo pitanje da li će čovek iz toga izvući neku korist; svekoliko znanje oduvek je bilo dvosekli mač i lako se moglo dogoditi da poruke

koje stignu sa zvezda ne budu po ukusu ljudske rase. Dankan je još pamtio umiruće krike morskog ježa koga je ubio, tamo kod Zlatnog Spruda. Da li je to slabašno ali zlokobno krkljanje bilo sasvim lišeno smisla - predstavljajući samo slučajan, usputni proizvod? Ili je možda u njemu ležalo zapreteno neko dublje značenje? Nagoni mu ovoga puta nisu dali ni najmanji mig, bilo u korist prve ili druge mogućnosti.

Ali za Dankana, baš kao i za one sa kojima je radio celog života, bio je to čin vere da je kukavički ne suočiti se sa istinom, ma šta ona predstavljala i ma kuda vodila. Ako je kucnuo čas da čovečanstvo stane pred sile koje leže iza zvezda, neka tako bude. On više nije gajio nikakve sumnje; sve što je osećao sada bilo je spokojno zadovoljstvo - iako je to spokojstvo stajalo u središtu ciklona.

Dankan je posmatrao kako svetlost podrhtava i igra u laguni, dok se sunce spuštalo sve niže i niže ka obzoru i skrivenoj obali Afrike. Pokadkad bi mu se učinilo da može da vidi, u ovom usplamtelom, svetlucavom ustrojstvu, mnogobrojne svetionike Argusa, kako štite neprikosnovenost milijardi kubnih kilometara prostora što ih zaklapaju - pedeset ili sto godina od sada...

Menjajući oblik na Dankanove oči, Sunce je poljubilo obzorje i razasulo grimizan, zvonoliki pervaz preko morske pučine. Sada je ličilo na snimak atomske eksplozije - ali prikazivan unazad, tako da su ognjevi pakla na kraju bezopasno uronili u okean. Poslednji zlatni luk diska koji isčezava kao da se premišljao začas na rubu sveta, a u samom trenu kada ga je neopozivo nestalo, u magnovenju se sve zaodenulo u zeleno.

Do kraja života, Dankan više neće videti ovako zanosnu lepotu. Upravo je ovo sećanje valjalo poneti na Titan, sa ostrva na kome je doneo svoju najveću odluku i gde je otvorio novo poglavlje u istoriji spoljnih svetova.

Četvrti deo: TITAN

38. POVRATAK KUĆI

Sve je bilo gotovo. Oprostio se sa članovima posade i putnicima, obavio neophodne formalnosti i smestio na pokretnu traku sve što je doneo sa Zemlje. Sve - sa izuzetkom najvažnijeg poklona, razume se.

Trebalo je još samo da prode kroz vrata iznad kojih je pisalo DRŽAVLJANI TITANA i stići će kući. Već je sasvim smeo sa uma pogubnu silu Zemljine teže; to je - kao i mnogo drugog - čilelo u prošlost poput izbledeleog sna. On je pripadao ovde i tu će ostvariti svoje životno delo. Nikada više neće krenuti u pravcu Sunca, ali je znao da će biti trenutaka kada će mu neka upamćena lepota matičnog sveta njegove rase ispuniti srce setom.

Porodica mora da ga čeka u prijemnom odeljenju; i najednom, na samo nekoliko sekundi pre no što će se ponovo sresti sa njima, u Dankanu se javi izvesna nevoljnost da iziđe pred ceo klan Mekenzijevih. Pustio je da ga drugi putnici žurno obilaze, dok je on neodlučno stajao, nastojeći da prikupi hrabrost i pomalo strašljivo privijajući dragoceni zavežljaj na grudi. A onda, konačno, ponovo krenu napred, prođe ispod luka i obre se u prijemnom odeljenju.

Koliko ih se samo iskupilo! Malkolm i Kolin, razume se, pa Miriza, lepša i poželjnija nego u njegovim najnemirnijim snovima, a sada i zauvek oslobođena

Kalindine senke; Klajd i Karlajn - da li je moguće da je toliko izrasla za tako kratko vreme? Bilo je tu još najmanje dvadeset rođaka, čija je imena znao podjednako dobro kao i sopstveno, ali ovoga časa naprosto nije mogao da ih se seti.

Ne - pa to je nemoguće! Pa ipak, to je bila ona; stajala je malo po strani od ostalih, teško oslonjena o štap, ali inače ni na koji drugi način izmenjena od kada je poslednji put video na grebenima jezera Pakleni Kotao. U stvari, mora da se mnogo toga drugog promenilo ako se Baka Elen vratila u Oazu, prvi put posle pedeset godina.

Kada je opazila Dankanov zapanjeni pogled, na uglovima usana zatitrao joj je jedva приметni smešak koji je značio mnogo više od pozdrava; bio je to signal koji je trebalo da ga uspokoji. Ona već zna, pomisli Dankan; zna i odobrava. Kada preturim ovu lavinu Mekenzijevih preko glave, moći ću njoj da se posvetim...

U svesti mu najednom blesnu jedna stara zemaljska izreka, čije je poreklo davno zaboravio: Trenutak Istine. Pa, sada se našao pred njim...

Svi se radoznalo sjatiše oko njega i počеше da se nadnose, kada je podigao prekrivku; možda je trebalo da ih na neki način upozori. Ne; bilo je bolje ovako. Sada će najzad naučiti da je on već svoj čovek, a ne više lutka o koncu drugih - ma koliko im inače dugovao i ma koliko bio deo njih.

Dete je i dalje spavalo, ali sada normalnim snom, a ne više pod elektronskim transom koji ga je štitio na dugom putovanju od Zemlje. Iznenada, ono isturi bucmastu ručicu i iznenađujuće snažno steže prstićima Dankanovu šaku; oni su ličili na bledobebe pipke morske sase spram zagasitosmeđe boje Dankanove kože.

U maloj glavi još nije bilo ni snova, a lice je izgledalo prazno i bezoblično kao kod svake jednomesečne bebe. Ali povrh glatkog, rumenog temena već su se videli nepogrešivi tragovi prvih vlasi kosice; zlatne kose koja će uskoro vratiti Titanu izgublјenu blistavost dalekog Sunca.

POGOVOR

Sa poliominoima, kao i sa mnogim drugim zanimljivostima, susreo sam se u knjizi Martina Gardnera Scientific American Book of Mathematical Puzzles and Diversions u kojoj se, međutim, iz nekog zluрадog razloga, ne daje rešenje za pravougaonik razmera 20 x 3. U svojoj poslednjoj knjizi, Polyominoes, Solomon V. Golomb pokazao se milosrdnijim prema svojim čitaocima; sa željom da predupredim nekoliko nervnih slomova, ponoviću ovde odgovor koji on daje:

UXPILNFTWYZV

Svako ko želi da konstruiše pomenuti pravougaonik pomoću dvanaest pentominoa ne bi trebalo da ima poteškoća u odgonetanju kom slovu odgovara ponekad samo približno koji segmenat. Lako je potom videti da se drugo od jedina dva rešenja dobija okretanjem središnje zone od sedam elemenata.

Doktor Golomb, koji je sada profesor električnog inženjeringa i matematike na univerzitetu Južne Kalifornije, takođe je patentirao jednu vanredno zanimljivu igru koju je isto tako nazvao PENTOMINOE. Nјenu distribuciju u Severnoj Americi drži Hallmark Cards, a u Evropi Zimpfer Puzzles. Ona sadrži

više otvaranja nego šah; u jednoj ranijoj verziji "Odiseje u svemiru 2001."
Stenli Kubrik snimio je sekvencu u kojoj HAL igra upravo ovu igru sa
astronautima.

Dugujem zahvalnost dr Robertu Forverdu iz Hughes Research Laboratory,
Malibu, zato što me je upoznao sa zadivljujućom koncepcijom mini-crnih jama,
kao i zbog toga što je na sva usta hvalio pomalo preteran pogonski sistem
svemirskog broda Sirijus to me umalo nije navelo da celu stvar patentiram...

Dr Grot Reber, otac radio-astronomije i tvorac najvećeg radio-teleskopa na
svetu naveo me je na pomisao o prostiranju heliosfere i njenim mogućim
posledicama. Zahvalan sam mu na komentarima vezanim za kritične frekvencije,
ali on ni na koji način nije odgovoran za moje nesputane ekstrapolacije
njegovih zamisli. Dr Edrijan Vebster, iz Cavendish Laboratory's Mullard Radio
Astronomy Observatory, takođe me je opskrbio važnim informacijama, ali on
takođe ne snosi krivicu za način na koji sam ih ja primenio.

Posebnu zahvalnost dugujem dr Bernardu Oliveru, vicepredsedniku i
direktoru Research of Hewlett-Packard, ne samo na pruženom gostoprimstvu u Palo
Altou, nego i za obezbeđenje primerka razrađenog projekta CYCLOPS NASA Ames CR
114445, kojim on upravlja. Takođe se nadam da mi Berni neće uzeti za zlo što
sam izložio pretpostavku - za koju lično smatram da je krajnje neverovatna - da
CYCLOPS neće uspeti da otkrije razumne signale, čak ni posle dve stotine godina
rada.

Ozlojeđene projektante antena, koji smatraju da sistem Argus ne bi bio
delatan onakav kakav je u mojoj knjizi opisan, pozivam da uzmu u razmatranja
ABM tragalačke radare, a zatim da debelo promise. Sve što želim da kažem u
samoodbranu jeste da bi elementi Argusa bili superprovodljivi, aktivni i
podeljeni u mnoštvo zasebnih pododeljaka sa verovatnim poprečnim vezama između
"bodlji". Manje praktične pojedinosti ostavljan studentima na razradu baš kao
i u slučaju "asimptotičkog pogona".

Duboko sam zahvalan svom starom prijatelju Vilijemu Mek Kvitiju, tvorcu
filma A Night to Remember, na obilju materijala o Titaniku.

Možda će neki čitaoci steći utisak da podudarnosti - ili "saglasja" - koja
igraju ključnu ulogu u ovoj priči ne izgledaju odveć verovatna. Podsticaj za
njih dobio sam, međutim, na osnovu još neobičnijih zbivanja iz vlastitog
života; svakoga ko sumnja da se slične stvari mogu dogoditi upućujem na knjigu
Artura Kestlera The Roots of Coincidence. Ovo opčinjavajuće delo pročitao sam
kada sam već završio rad na Matici zemlji, premda mi ova činjenica danas
izgleda pomalo neverovatna.

U neobično akustičko ponašanje bodljikavog morskog ježa, diadema setosum,
imao sam prilike lično da se osvedočim na sprudu Unawatuna, južno od obala Šri
Lanke. Nisam ranije video nikakva zapažanja o ovoj pojavi u stručnoj
literaturi, tako da nije isključeno da je posredi moj originalni prilog morskoj
biologiji.

Konačno, moje spekulacije o uslovima koji vladaju na Titanu bile su
nadahoute nizom tekstova koje je dr Karl Segan bio ljubazan da mi pošalje.
Gotovo da nije ni potrebno napomenuti, Karlu takođe dugujem zahvaloost za mnoge
druge podsticajne zamisli, koje bi bilo budalasto da prenebregne svaka pravilno
skrojena Vaseljena. "Jer, ako i nisu tačne, lepo su izmišljene..."

Artur C. Klark
Sinamon Gardens, Kolombo

Januar 1974. - januar 1975.

DODATNA BELEŠKA

Neki stručni i pozvani čitaoci optužili su me da sam počinio tešku grešku pretpostavivši da će Malkolm preneti na svoje klonovane potomke defektni gen Mekenzijevih. Iako sam u potpunosti bio svestan tog problema pa sam čak pokušao da ga izvrđam na taj način što sam strogo pazio da ne ulazim u pojedinosti, ipak se nisam dovoljno ozbiljno udubio u stvar kao što je trebalo. I dalje se nadam da će neki domišljati genetičar uspeti da dođe do rešenja; na žalost, sumnjam da ću ja biti kadar da ga razumem.

U međuvremenu, kada su posredi oni biolozi kojima ovo i dalje izgleda neprihvatljivo, jedino mi preostaje da pribegnem jednom vicu, koji je među znalcima poznat kao Bredberijeva odbrana:

Neko gnjavatorsko derle dotrča do mene i reče mi:

"Jeste li vi napisali knjigu Marsovske hronike?"

"Jesam", odgovorih.

"I na devedeset drugoj strani ste kazali da Marsovi meseci izlaze na istoku?"

"Jesam", uzvratih.

"E, nije tako!" obrecnu se on.

Šta sam mogao drugo nego da mu ćušnem jedan bubotak Uzeto iz "Mars and Mind of Men" Harper Row 1973. Ova "Dodatna beleška" nalazi se u poslednjem, džepnom izdanju knjige Njujorške kuće "Ballantine Books"; prim. prev..

Artur Klark
Kolombo, jun 1976.